

พระราชนิพนธ์บทละครร้อยเรื่อง

ของ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทละครพระมหาธีรราช
เสด็จออกปรีชาตสาดลี้,
ก็รดับเร็ดวเม็ดวไต่ไม่เดบมี,
อีกดับปั้ระตัพฟ้าไม่กรรย ๖.

พระราชบัญญัติบทละครร้อยเรื่อง
ของ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
จัดพิมพ์ในงานพระบรมราชานุสรณ์
๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๖

เลขหมู่หนังสือ | ๘๕๕.๕๑๒๐๐๘
ม ๑๑๓ พ

ISBN 974 - 7440 - 77 - 6

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์
๔๖๕ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศน์ เขตพระนคร กท. ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๘๒๒๑๑๔, ๒๘๑๐๕๔๑
จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม

พระราชประวัติย่อ

ของ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงพระราชมงคล เมื่อ
วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๓ ทรงเป็นพระราชโอรส ของพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

เมื่อยังทรงพระเยาว์ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาวิชาการ ณ
ประเทศอังกฤษ พระชนมายุขณะนั้น ๑๒ พรรษาเศษ ทรงเล่าเรียนวิชาทหาร
ที่โรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ และวิชาพลเรือนที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด
ระหว่างที่ประทับอยู่ ณ ประเทศอังกฤษ ได้ทรงรับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร

วันที่ ๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
สวรรคต สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร จึงเสด็จขึ้นเถลิง
ถวัลยราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์ ลำดับที่ ๖ แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์
ได้ทรงทำนุบำรุงประเทศบ้านเมืองตามแนวที่สมเด็จพระบรมชนกนาถได้ทรง
เริ่มไว้

โดยเฉพาะการศึกษา ได้ทรงตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา ให้นักเรียน
ชายหญิงได้เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วถึงกัน ได้ทรงสถาปนา

กิจการลูกเสือ เพื่อฝึกฝนเยาวชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจด้วย นอกจากนั้น ยังได้ทรงตั้งโรงเรียนกินนอนในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น โดยถือว่าการอบรม เยาวชนให้สะอาดทั้งทางร่างกายและจิตใจนั้น มีความสำคัญยิ่ง ในชั้นสูงได้ทรง สถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อพระราชทานอุดมศึกษาแก่ปวงชนชาวไทย

ทางด้านการป้องกันประเทศ ได้ทรงตั้งกองเสือป่าเพื่อฝึกพลเรือน ตาม แนวอาสารักษาดินแดน ซึ่งปฏิบัติกันในระยะหลังนี้ เสือป่าดำเนินการรบบแบบ กองโจร ซึ่งเท่ากับเป็นการทำนายล่วงหน้าว่าหลายประเทศจะดำเนินการรบบ แบบนี้ เสือป่าจะร่วมมือกับทหารเพื่อป้องกันประเทศเมื่อถึงวาระจำเป็น พระ- บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังได้ทรงเป็นผู้นำในการเรียไรซื้อเรือรบ พระร่วง และซื้อปืนให้เสือป่า ได้ทรงตั้งกองการบินขึ้นในกองทัพบก ซึ่ง ภายหลังได้กลายเป็นกองทัพอากาศ

ทางด้านสังคม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้ง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และสถานเสาวภา เพื่อทรงอุทิศถวายแด่สมเด็จพระ- บรมชนกนาถ และสมเด็จพระบรมราชชนนี ได้ทรงคิดให้คนไทยได้มีนามสกุล ทรงคิดนามสกุลพระราชทานเองกว่า ๖,๐๐๐ ครอบครัว ได้ทรงบัญญัติกำหนดนำ นาม การนับเวลา การใช้พระพุทธรักษา การใช้ธงไตรรงค์ และทรงเชิดชู วัฒนธรรมไทย และความเป็นไทยอย่างเห็นได้ชัด

งานอดิเรกของพระองค์ คือการเขียนหนังสือ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ เรื่องราวต่าง ๆ ไว้มากกว่า ๑,๒๐๐ รายการ ซึ่งมีทั้งสารคดี ศาสนา ประวัติ- ศาสตร์ โบราณคดี นิทาน บทละคร ทั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว ทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ มีบทความพระราชทานแก่หนังสือพิมพ์จำนวนมาก เพราะทรง สนับสนุนหนังสือพิมพ์ตามแนวประชาธิปไตย ทรงทดลองระบบประชาธิปไตย ทั้งที่กรุงปารีส เมืองม้ง และดุสิตธานี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้เห็นการณ์ไกลเป็น อย่างยิ่ง พระองค์จึงได้ทรงสอดใส่ความสามัคคี ความรักชาติ และการเสียสละ ไว้ในบทละครของพระองค์ ซึ่งเราได้ใช้ร้องกันทุกวันนี้

งานใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดของพระองค์ คงจะเป็นเรื่องการแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมซึ่งได้ทำไว้กับประเทศมหาอำนาจทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการตั้งศาลกงสุลในประเทศสยาม และเรื่องการจำกัดไม่ให้เก็บภาษีศุลกากร เกินร้อยละสาม ที่เรียกกันว่า “ภาษีร้อยละสาม” ปรากฏว่าได้ทรงคิดจะแก้ไขเรื่องนี้ตั้งแต่ต้นรัชกาล โอกาสเหมาะมีมาเมื่อเกิดมหายุทธสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่ยุโรป เมื่อปรากฏว่าฝ่ายเยอรมันเป็นผู้รุกราน พระองค์จึงประกาศสงครามเข้ากับฝ่ายพันธมิตร และส่งทหารอาสาสมัครไปยังยุทธภูมิในประเทศฝรั่งเศส ให้โลกได้เห็นว่าคุณสยามรักความยุติธรรม ถ้าหาญพอที่รบเคียงบ่าเคียงไหล่กับมหาประเทศ ถ้าสงครามยุติลงเมื่อใด ก็คงจะพอฟุดอย่างเห็นอกเห็นใจกันได้

การนี้เป็นไปตามที่ได้ทรงคาดไว้ทุกประการ การเจรจาแก้ไขสนธิสัญญานั้นยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง เสียเวลาเป็นปี ๆ แต่ก็สำเร็จเรียบร้อยลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ทำให้ประเทศสยามมีอิสรภาพทางศาลและทางเศรษฐกิจ และได้พัฒนาประเทศในระยะต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานบำเหน็จความชอบให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ ดร. ฟรานซิส บี. แซयर เป็นพระยาถวัลย์นาคี แต่พระองค์เองนั้นต่อมาอีกสามเดือน ถึงวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ก็สวรรคต.

๒๕ ๒๕๖๘

หม่อมหม่อมราชวงศ์เทพาภิชาติ
พระมหากษัตริย์ผู้เป็นใหญ่
อีกครุฑอาสารักษ์ทุกแห่งไป
ทั้งเจ้าหัวขี้อร และมารดา,
ประพันธ์พนธ์รสาธาระนี้
เพระจำมีกตัญญูต่อหัวแถว
ฉลวยเปลื้องบาทบวชผู้ครองราม
พระมหากษัตริย์ราชวงศ์ไทย ฯ

๑
๗๕ ๒๕๖๓

คำนำ

คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ลงมติว่า ในการจัดงานพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่ละปี ให้จัดพิมพ์หนังสือเพื่อเฉลิมพระเกียรติเล่มหนึ่ง มุ่งหมายที่จะเผยแพร่พระเกียรติคุณให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทราบ. เฉพาะปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ นี้ คณะกรรมการมูลนิธิฯ ตกลงให้พิมพ์เรื่อง **“พระราชนิพนธ์บทละครร้อยเรื่อง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”** และมอบให้ข้าพเจ้าเป็นผู้เรียบเรียง

ทุกคนย่อมทราบอยู่แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระปรีชาสามารถมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางอักษรศาสตร์ ในจำนวนเรื่องราวที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ เป็นบทละครมากที่สุดทีเดียว ทั้ง ละครรำ ละครร้อง ละครสังคีต ละครพูด ทั้งที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเอง และทรงพระราชนิพนธ์แปลมาจากภาษาต่างประเทศ ที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาไทยขึ้นก่อน แล้วทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วยพระองค์เองก็มี ส่วนที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษเลยทีเดียวนั้น มิได้ทรงแปลเป็นภาษาไทย ข้าพเจ้าจึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระบรมราชานุญาตแปลเพื่อการศึกษาของประชาชนคนไทย และได้มีพระบรมราชานุญาตแล้ว เป็นพระมหากรุณาธิคุณอันล้นเกล้าฯ

อนึ่ง เรื่องบางเรื่องได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้สอง-สามสำนวน ที่ถึงสี่สำนวนก็มี และหลายเรื่องได้ทรงพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องไว้เท่านั้น โดยมีพระราชประสงค์จะให้ผู้แสดงพูดเอาเองบ้าง แต่ส่วนใหญ่ั้น เพราะไม่มีเวลาที่จะทรงพระราชนิพนธ์คำพูดของตัวละครได้ เช่น เรื่องสำหรับแสดงละครปริศนา ซึ่งเรียกว่า “ดัมป์แตรมโป” มักจะทรงพระราชนิพนธ์ตอนกลางคืน สำหรับการแสดงวันรุ่งขึ้น และพระราชทานให้แก่หัวหน้าชุดที่จะเป็นผู้จัดการแสดงไป หัวหน้าชุดต้องเก็บไว้เป็นความลับ เพราะเป็นละครปริศนา ด้วยเหตุที่

กล่าวมานี้ จึงไม่มีการพิมพ์ และด้วยเหตุเดียวกัน พระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่อง เช่นนั้นจึงสูญหายไปมาก เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง.

ในการเรียบเรียงหนังสือเรื่อง “พระราชนิพนธ์บทละครร้อยเรื่อง” นี้ ข้าพเจ้าตกลงวางกฎเกณฑ์ไว้เป็นแนวทางดังต่อไปนี้:—

๑. ที่มีหลายสำนวน เลือกเขียนเพียงสำนวนเดียว
๒. ที่มีทั้งสำนวนภาษาไทยและสำนวนภาษาอังกฤษ เลือกสำนวนภาษาไทย

๓. บทเบิกโรงละครดึกดำบรรพ์เรื่องรามเกียรติ์ ดำเนินเสื่อป่า และ ดัมภ์แครงโบ นั้น เลือกเฉพาะบางเรื่องเพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น

๔. เรื่องใดทรงพระราชนิพนธ์เล่าเรื่องไว้เป็นร้อยแก้ว รวมทั้งพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องส่วนใหญ่ ใช้พระราชนิพนธ์นั้น ๆ

๕. การลำดับเรื่องในสารบาญ ลำดับตามตัวอักษรในพจนานุกรม ยกเว้น บทเบิกโรง ซึ่งต้องมาก่อน ส่วนเรื่องในชุดเหตุการณ์ของนักสืบวิลสัน และ รามเกียรติ์นั้น ลำดับตามเวลา ก่อนหลังของเรื่องนั้น ๆ

๖. การเรียบเรียง “พระราชนิพนธ์บทละครร้อยเรื่อง” นี้ มุ่งหมายเผยแพร่ให้นักเรียนและนักศึกษาอ่านเป็นส่วนใหญ่ แต่ผู้ที่พ้นวัยศึกษาแล้ว ก็ย่อมจะอ่านได้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ นางทิพย์สุนเตร อนันมบุตร กรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้ช่วยอ่านต้นฉบับก่อนส่งไปโรงพิมพ์ และขอขอบคุณ นายบัว ศิริเสวี กรรมการอีกท่านหนึ่ง ที่ได้จัดเรื่องการพิมพ์หนังสือนี้ให้เป็นทีเรียบร้อย.

๑๕ ๒๕๓๖

สารบัญ

เบิกโรง

หน้า

๑. พระภะรตเบิกโรง	๑
๒. พระคณเฑร์เสียงา	๓
๓. พระนรสิงหาวตาร	๖
๔. กลแตก	๕
๕. กุศโลบาย	๑๓
๖. เกินต้องการ	๑๗
๗. แก่แก่น	๑๘
๘. ขนสมกับน้ำยา	๒๐
๙. คดีสำคัญ	๒๒
๑๐. ความดีมีไชย	๒๓
๑๑. งตการสมรส	๒๖
๑๒. จัดการรับเสด็จ	๒๘
๑๓. จับเสือ	๓๐
๑๔. เจ้าข้า, สารวัด!	๓๓
๑๕. เจ้าคุณเจ้าฐั	๓๖
๑๖. ฌวยอำนาจ	๔๑
๑๗. ช่างทอน	๔๔
๑๘. ชิงนาง	๔๗
๑๙. ชื่อว่าอารี	๕๑
๒๐. โชคหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ทุกทุกวัน	๕๔

ดัมพ์แกรมโบ

๒๑. ดึกมืด	๕๖
๒๒. ลูกสาวน้ำ	๕๗
๒๓. ตบตา	๕๙
๒๔. ด้อนรับลูก	๖๑
๒๕. ตั้งจิตระคิดคลั่ง	๖๓
๒๖. ตามใจท่าน	๖๕

ตำนานเสือป่า

๒๗. พระต่อสู้อันตัวเหี้ยที่ภูเก็จ	๖๗
๒๘. สงครามที่เมืองตาก	๖๙
๒๙. สมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพ	๗๑
๓๐. ดำเนินแห่งหญ้าคา	๗๓
๓๑. แต่งงานพระไวย	๗๕
๓๒. ท่านรอง	๗๗
๓๓. ท้าวแสนปม	๘๐
๓๔. ธรรมะมีชัย	๘๔
๓๕. ธรรมาธรรมะสงคราม	๘๖
๓๖. น้อยอินทเสน	๘๙
๓๗. นินทาสโมสร	๙๑
๓๘. บ่วงมาร	๙๓
๓๙. ปรียทรรศึกษา	๙๕
๔๐. ผิดใจได้ปลื้ม	๙๘
๔๑. ผิดวินัย	๑๐๐
๔๒. ผีจริง ๆ	๑๐๔
	๑๐๖
	๑๐๘

๔๓. ผู้ภักดี	๑๑๐
๔๔. ผู้ร้ายแฝง	๑๑๒
๔๕. ผู้ตักแตน	๑๑๔
๔๖. พญาราชวังสัน	๑๒๓
๔๗. พระเกียรติรถ	๑๒๗
๔๘. พระนาละ	๑๓๑
๔๙. พระร่วง	๑๓๕
๕๐. พระหั้นอากาศ	๑๔๐
พฤติกรรมของนักสืบวิลสัน	๑๔๓
๕๑. สร้อยคอไข่มุกต์	๑๔๔
๕๒. เนตรพระอิศวร	๑๔๖
๕๓. ตัวกอลวิลสัน	๑๔๙
๕๔. วิลสันปลอม	๑๕๑
๕๕. แก้วกันแทนชวาร์ช	๑๕๔
๕๖. ฟีน่า	๑๕๖
๕๗. เพื่อนตาย	๑๕๗
๕๘. โพงพาง	๑๕๙
๕๙. ฟอกไม้ขาว	๑๖๑
๖๐. ภรรยาข้าราชการสำคัญ	๑๖๓
๖๑. มหาตมะ	๑๖๕
๖๒. มัทนะพาธา	๑๖๘
๖๓. มิตรมีชัย	๑๗๔
๖๔. ไมโครธ	๑๗๕
๖๕. ยายม	๑๗๘

๖๖. ร.ต.ล. นนทรี	๑๘๐
รวมเกียรติ์ ละครดึกดำบรรพ์	๑๘๓
๖๗. อรชุนกับทศกรรฐ์	๑๘๔
๖๘. ปราปตาทะภา	๑๘๕
๖๙. พิเภกญ์ถูกขับ	๑๘๗
๗๐. จองถนน	๑๙๐
๗๑. ศุกะ สารวัณปลอมพล	๑๙๓
๗๒. สุกรีพหักฉัตร	๑๙๕
๗๓. องค์ทสี่อสาร	๑๙๗
๗๔. นาคบาท	๑๙๘
๗๕. กลสุชาจาร	๒๐๑
๗๖. พิธิกุมภณียา	๒๐๓
๗๗. โรเมโอและจูเลียต	๒๐๕
๗๘. ล่ามดี	๒๐๙
๗๙. วังดี	๒๑๐
๘๐. วิไลยเลือกคู่	๒๑๓
๘๑. วิวาหพระสมุท	๒๑๕
๘๒. เวณีสวานิช	๒๑๙
๘๓. ศกุนตลา	๒๒๔
๘๔. สาวิตรี	๒๒๗
๘๕. เสียบสละ	๒๓๒
๘๖. เสือแก้ว	๒๓๖
๘๗. หงส์ทอง	๒๓๙
๘๘. หนังสือ	๒๔๑

หน้า

๘๙. หนามยอกเอาหนามบ่ง	๒๔๔
๙๐. หมอจำเป็น	๒๔๗
๙๑. หมายน้ำบ่อหน้า	๒๔๙
๙๒. หมิ่นประมาทศาล	๒๕๒
๙๓. หลวงจำเนียรเดินทาง	๒๕๔
๙๔. หัวใจนักรบ	๒๕๗
๙๕. หาเมียให้ผัว	๒๖๒
๙๖. หาโล่ห์	๒๖๕
๙๗. เห็นแก่ลูก	๒๖๘
๙๘. เขี้ยวสังคม	๒๗๐
๙๙. อีซาเบล	๒๗๔
๑๐๐. โองการพระผ่านฟ้า	๒๗๖

เบิกโรง

เป็นประเพณีของนาฏศิลป์มาแต่โบราณกาล ที่จะแสดงเรื่องใด ก็ต้องเบิกโรงเสียก่อน การเบิกโรง คือการแสดงฉากสั้น ๆ มีการไหว้ครูเป็นต้น มิฉะนั้นก็สันทนากันว่า จะแสดงเรื่องอะไรกันต่อไป ทำนองเดียวกัน ถ้าจะแสดงลิเก ก็ต้องออกแขกเสียก่อน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อจะแสดงละครพูดเรื่องใหญ่ ๓ หรือ ๔ องก์ ก็มักจะมีละครพูดองค์เดียวแสดงนำเสียก่อน รามเกียรติ์ชุดสั้น ๆ ที่แสดงก่อนเรื่องใหญ่นั้นเรียกว่า โขนเบิกโรง

มหาอุปราการของชาวดะวันตกนั้นก็มีเพลงนำหรือเพลงเบิกโรง ที่เรียกว่า “โอเวอร์เจอร์ (Overture)”

ตัวอย่างบทเบิกโรง คือ ๓ เรื่องต่อไปนี้

๑. พระภะรตเบิกโรง
๒. พระคณเฑร์เสียดา
๓. พระนรสิงหาวตาร

๑. พระภะรตเบิกโรง

พระภะรตมุนี ครูละคร มีความชำนาญในทางนาฏศิลป์หาผู้ใดเสมอเหมือนมิได้ ท่านเป็นบรมครูของวงการนาฏศิลป์มาแต่โบราณกาล ท่านได้กำหนดท่ารำต่าง ๆ ไว้เป็นมาตรฐาน ที่เรียกว่า “รำแม่บท” ท่านมีลูกศิษย์ลูกหามาก

วันหนึ่ง ท่านดำริจะให้มีการแสดงละคร เพื่อบูชาเทวดาบนสวรรค์ ขณะเดียวกัน จะแสดงถวายให้พระเจ้าแผ่นดินทอดพระเนตร เพื่อจะได้ทรงพระเกษมสำราญ ท่านจึงเรียกศิษย์ของท่านออกมาได้ตาม ชักซ้อมว่ายำจำท่ารำต่าง ๆ ได้หรือไม่ ในที่สุด พวกศิษย์ก็ขอให้ท่านรำให้ดูเป็นตัวอย่างอีกครั้งหนึ่ง ท่านจึงรำให้ดูตามบทที่เรียกว่า แม่บท ต่อไปนี้—

เพลงชมตลาด

๐ เทพประนมปฐมพรหมสีหน้า	สอดสร้อยมาลาเรียงหมอน
เพียงไหล่ผาลาชันนางนอน	ภมรเกล้าแขกเค้าเข้าวัง
กระต่ายชมจันทร์จันทร์ทรงกลด	พระภะรตทั้งสามมารกลับหลัง
ชูชกนาฏกรายเข้าสู่วัง	มังกรหาแก้วมูอลินท์
กินนรอ่อนรำเลียบท่า	องค์พระรามากังคิสปี
มัจฉาลอยล่องฟองวาริน	หลงไหลได้สิ้นงามโสภะ
สิงห์โตเล่นหางกวาวโยนตัว	รำยั่วเอาแป้งผัดหน้า
หงส์ทองล่องลอยในทงกา	เหราเล่นน้ำสำราญนิก
กริครายย้ายอย่างกวาวเดินคง	พระนารายณ์อุทธรังค์ทรงขว้างจักร
ช้างสารหว่านหญ้าน่ารัก	พระลักษมณ์แสดงศรจรัส
กินนรฟ้อนฝูงยุงฟ้อนหาง	ขี้ตางนางนางรำสองสี
ลมพัดยอคดคงควัดวี	สีซอสามสายย้ายเพลงรำ
รำกระบี่สีท่าเงินสาวไส้	รำชะนีรำไม้เลื้อยจำ
เมขลาล้อแก้วดำน้ำ	แบบรำตามเยี่ยงโบราณมาฯ ๑๔ คำ

เสร็จแล้วพระภะระตมุนี ก็ให้ศิษย์ลงโรง จับเรื่องที่จะแสดงต่อไป

อธิบายท้ายเรื่อง

รำแม่บทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ยาว ๑๔ คำกลอน
ทรงปรับปรุงมาจากฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งยาว ๑๘ คำกลอน แต่บท
ที่รู้จักกันมาก คือ รำแม่บทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ ในเรื่องนารายณ์ปราบ
นันทก ซึ่งสั้นกะทัดรัด เพียง ๘ คำกลอน

รำแม่บททั้ง ๓ ฉบับ เริ่มต้นดังนี้

ฉบับรัชกาลที่ ๑	เทพประนมปฐมพรหมสีหน้า สอดสร้อยมาลาเจดจิน
ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ	เทพประนมปฐมพรหมสีหน้า สอดสร้อยมาลาช้านางนอน
ฉบับรัชกาลที่ ๖	เทพประนมปฐมพรหมสีหน้า สอดสร้อยมาลาเรียงหมอน

๒. พระคณศรเสैया

พระคณศร โอรสพระอิศวรและพระอุมา มีเศียรเป็นช้าง กำลังอยู่เวร
เฝ้าที่เชิงเขาไกลาส

บัดนั้นพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์ชื่อรามปรศูมาถึง ทะนงว่าตนเป็นคนโปรดของ
พระอิศวร เข้านอกออกในได้ จึงตรัสว่าจะขึ้นเฝ้า พระคณศรจำต้องห้ามไว้
แจ้งว่าพระอิศวรและพระอุมายังบรรทมหลับอยู่ ให้คอยก่อน ปรศูรามไม่พอใจ
แล้วก็เป้นปากเสैयाกัน

ไม่ช้าการทู่เถียงกันก็กลายเป็นเชิงการสู้รบ พระคณศรใช้วงจับ
ปรศูรามแกว่งไป ปรศูรามเวียนศีรษะ ล้มลงกับพื้น แต่พอค่อยๆ เล่า ก็ลุกขึ้น
โกรธมาก จับขวานเพชรจะขว้างไปฆ่าพระคณศร

พระคณศรแลเห็นขวานเพชร กัดใจ และทราบว่ายานเพชรเล่มนี้
เป็นของพระอิศวร ได้ประทานให้แก่ปรศูรามไป ตนเองไม่ควรต่อสู้กับสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ที่เคยเป็นของพระบิดา จึงก้มเศียรลงรับขวานนั้น แต่พลาดไปขวานเพชร
โดนงาช้างของพระคณศรหักสะบั้น เสี่ยงสนั่นลั่นโลก

เนื่องจากเสียงนั้น พระอิศวรและพระอุมาจึงตกใจตื่น และเมื่อสอบสวน
ได้ความจริงว่าเหตุและผลเป็นอย่างไรแล้วพระอุมาจึงกริ้วมาก เพราะรักพระ-
คณศรผู้เป็นโอรสอยู่ด้วย พระองค์จึงสาปปรศูรามให้หมดกำลัง กระดิกกระเดี้ย
ไม่ได้ ให้นอนกลิ้งเหมือนท่อนไม้

พอสิ้นคำสาป ปรศูรามก็ล้มลงสิ้นกำลัง พระอิศวรก็ว่าสมแก่ความผิด
แล้ว จะไม่ช่วย แต่ให้ปรศูรามคิดถึงพระนารายณ์เถิด

ปรศูรามได้ฟังดังนั้นก็เข้าใจได้ว่ามีทางที่จะแก้ไข จึงได้สำรวมจิตคิดถึง
พระนารายณ์ที่บรรทมอยู่ที่เกษียรสมุทร

ด้วยญาณพิเศษ พระนารายณ์ก็ทรงทราบว่า มีเรื่องเกิดขึ้นแล้วที่พระองค์

จะต้องมีบทบาท จึงทรงครุฑเสด็จไปยังเขาไกลาส นิमितพระองค์เป็นพราหมณ์
น้อยน่ารัก ด้วยคิดว่าพระอูมาเห็นเข้าก็ยอมจะต้องทรงสงสาร

บทกลุ่ณยพราหมณ์

กลุ่ณย

๑ กลุ่ณยเอย

สะเแฉนอ้อนอรชรช่วงกาย
สองเนตรคมขำแสงคำมันขลับ

๒ สดสวยเอย

งามหัดถ้งามกรช่วงฟ้อนระทวย
ทั้งหัดถ้งกรก็ฟ้อนลูกแบบ

๓ น่ำขมเอย

ดูท้วดัวงาม
ดูผุดดูผ่อง
ยิ่งเพ่งยิ่งพิศ

๔ น่ำรักเอย

เหมือนแรกจะรุ่น
เจ้ายิ้มเจ้าแย้ม
จ่อจิตติดตา

ช่วงงามขำช่วงรำโยกย้าย

วิจิตรยิ่งลายที่ถนนประดิษฐ์

ชะม้อยเนตรจับช่วงสวยสุดพิศ

ยิ่งพิศยิ่งเพลินเชิญให้จงวาย

ช่วงนาคช่วงนวยสวยขั้วน้อยนา

ดูยลดูแบบสวยยิ่งเทวา

น่ำขมเจ้าพราหมณ์

ไม่ทรมจนนิค

เหมือนทองทาจิต

ยิ่งกลิขมอยุ

น่ำรักตรุณ

จะรู้เคียงสา

แก้มเหมือนมลา

เสียจวังเจ้าเอย

พราหมณ์น้อยรำเสร็จแล้วก็ตรงเข้าไปกอดปรศุรามร้องให้
พระอูมาทอดพระเนตรเห็นภาพดังนั้นก็อดสงสารมิได้ บอกว่าได้เห็น
พราหมณ์น้อยพ้อนรำก็เกิดความเอ็นดู ขออะไรก็จะให้ ดังนั้นพราหมณ์น้อย
จึงขอให้ปรศุรามพันคำสาปให้มีกำลังดังเดิม เพื่อจะได้อยู่ป้องกันภัยอันตราย
ซึ่งอาจมีมายังหมู่พราหมณ์ พระอูมาก็ยินยอม และปรศุรามก็กลับมีกำลังดังเดิม
ทันใดนั้นพระอูมาก็ทวงทราบว่พราหมณ์น้อยนั้นมีไ้ใครอื่นนอกจาก
พระนารายณ์ จึงทวงต่อว่พระนารายณ์ว่าเสด็จมาลงพระองค์ แต่ก็ไม่ทรงโกรธ
กลับประทานพรแก่ปรศุราม ให้สามารถปราบผู้ผิดและมีชัยชนะ

ขณะเดียวกันพระนารายณ์ก็ประทานพรให้แก่พระคณศรว่า

	ขอพรประเสริฐเลิศดี	มีแต่ความสุขสม
	พร้อมทั้งวิทยาอาคม	อุดมเลิศล้ำไพโร
และ	ผู้ใดจะเริ่มประเดิมงาน	ทั้งสรรพกิจการน้อยใหญ่
	จงบูชาคณศรก่อนไซ้	หาไม่อย่าสมอารมณ์ปอง
	ทั่วทั้งโลกาสากล	จงนับถือเอกทนต์ทั้งสอง
	ส่วนปวงนายโขนนายกอง	ล้วนต้องเคารพบูชา

อธิบายท้ายเรื่อง

พระคณศร เทพเจ้าแห่งศิลป์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปการประพันธ์ นั้น มีชื่อไม่ต่ำกว่า ๒๐ ชื่อ เช่น พระคณศร พระคณศ พระวิมเนศวร พระพินเนศวร พระคมุข พระกริมุข พระสิทธิบดี พระคณาธิบดี พระวินัยบดี และพระเอกทนต์ เป็นต้น

รามप्रसू หรือปรศุราม นั้น เป็นพราหมณ์ มิใช่ยักษ์ มีชื่อหลายชื่อ เช่นเดียวกัน เช่น รามสูร เป็นต้น.

๓. พระนรสิงหาเวต

มียักษ์ตนหนึ่ง ชื่อ หิรัญยกสิป มีอำนาจมาก ด้วยได้พรจากพระอิศวร ว่า

เทวดาจะฆ่าก็ไม่ตาย
มนุษย์จะฆ่าก็ไม่ตาย
สัตว์เครื่องจานจะฆ่าก็ไม่ตาย
จะใช้ศาสตราอาวุธฆ่าก็ไม่ตาย
จะฆ่าเวลากลางวันก็ไม่ตาย
ฆ่าเวลากลางคืนก็ไม่ตาย
อยู่ในคฤหาสน์ก็ไม่ตาย
อยู่นอกคฤหาสน์ก็ไม่ตาย

ด้วยเหตุนี้บรรดาเทวดาและคนธรรพ์จึงเดือดร้อน ถูกไล่จากสวรรค์ชั้นฟ้า หิรัญยกสิปแย่งเอาวิมานไปให้พวกพ้องของตนอยู่ พระอินทร์จึงเป็นหัวหน้า นำผู้ที่เดือดร้อนไปเฝ้าพระอิศวร ขอให้ทรงแก้ไข

พระอิศวรได้ทรงทราบเรื่องแล้ว ก็หมัดปัญญา เพราะพระองค์ได้ ประทานพรไป แม้แต่พระองค์เองก็ฆ่าอสูรตนนี้ไม่ได้ เห็นแต่พระนารายณ์ เท่านั้นที่อาจมีปัญญาช่วยเหลือได้ ดังนั้น พระอินทร์และบรรดาเทวดาจึงไปเฝ้า พระนารายณ์ ปลุกบรรทมโดยเป่าสังข์ขึ้น

พระนารายณ์บรรทมตื่นขึ้น ทรงทราบว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร เมื่อ ทรงทราบแล้ว ก็รับว่าจะช่วย

พระนารายณ์ทรงขว้างจักรไปเรียกพระยาครุฑ แล้วก็ทรงครุฑไป ยังเขาพระสุเมรุ เมื่อถึงแล้วก็นิมิตพระองค์เป็นนรสิงห์ มีเศียรเป็นราชสีห์ แต่ร่างกายเป็นมนุษย์ และมีเล็บคมกริบ พระนรสิงห์เที่ยวตามหาหิรัญยกสิป แล้วก็ตีบประดูวิมานพระอินทร์เข้าไป

พระนารายณ์อวตารเป็น "นรสิงห์" ปราบทิวณยกสิป
ภาพเขียนโดย พระยาอนุศาสน์จิตรกร (จัน จิตรกร)

หิรัญยกสิปุนอนสบายอยู่บนแท่นที่บรรทม พระนรสิงห์จึงเรียกตัว
ออกมาเจรจา แล้วสู้รบกัน

เมื่อยักษ์สิ้นแรงล้มลง พระนรสิงห์จึงลากตัวไปที่พระทวาร เวลานั้น
เป็นเวลาสายัณห์ พ้นจากเวลากลางวันแล้ว แต่ก็ยังไม่เป็นกลางคืน พระนรสิงห์
แสดงตนว่ามีไข้เทวดา หรือสัตว์ หรือมนุษย์ และไม่ได้ถืออาวุธใด ๆ มา

หิรัญยกสิปุต้องยอมรับ และรู้ว่ากรรมมาตามทัน พระนรสิงห์จึงใช้
เล็บสังหารยักษ์ร้ายให้ชีวิตสูญสิ้นไป.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องของการมีอำนาจแล้วใช้อำนาจในทางที่ผิด ลงทำกรรมก็
ตามทัน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพิจารณาเห็นว่า นาม
หิรัญยกสิปุนั้น เรียกยาก จึงทรงเปลี่ยนเป็น หิรันยกสป

๔. กลแตก

ในสังคมสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้าราชการหนุ่ม ๆ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวง คุณพระ กันมาก เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ถ้าผู้ใดทำอะไรเสียหาย ก็รู้กันทั่วไป เพราะสังคมเป็นสังคมแคบ ๆ มีคนน้อย

ไม่เฉพาะข้าราชการที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ พ่อค้าที่ทำคุณประโยชน์ก็มีโอกาสที่จะได้รับพระราชทานด้วยเหมือนกัน เช่นพระวิสุตรพานิชบิดาของดารานางเอกรูปงามของเรา

เมื่อดาราโตขึ้นเป็นสาวได้รู้จักกับหลวงสิทธิศุภการ สนิทสนมกันถึงกับเรียกหลวงสิทธิว่า “คุณพี่” ฐานะหลวงสิทธิเป็นบุตรของผู้มีพระคุณต่อบิดาของตัวเอง แต่หลวงสิทธิไปยุโรปเสีย ๓ ปี โดยมีได้ตกลงอย่างไรกับดาราในเรื่องของความรัก อยู่ทางนี้ ดาราก็เลยเข้าพิธีสมรสกับหลวงวิศาลวัฒนาการตามความประสงค์ของบิดาของเธอ

แต่การสมรสสายนี้ก็ประหลาดอยู่ หญิงกับชายมิได้รักกันเลย ฝ่ายหญิงยินยอมก็เพราะว่าอยู่ในโอวาทของบิดา ส่วนฝ่ายชายนั้นก็คงมีความประสงค์อะไรบางอย่าง อย่างน้อยก็จะได้เป็นลูกเขยของเศรษฐี การอยู่ด้วยกันนั้นความรักก็อาจเกิดขึ้นเองภายหลัง แต่หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ มีเหตุผลตามที่ขุนประกาศกิจการ น้องภรรยาของพระวิสุตร และเป็นน้ำชายแท้ ๆ ของดารา ได้ตั้งข้อสังเกตให้พระวิสุตรฟังว่า

“หนูดารามันเป็นคนหัวใหม่ ได้เล่าเรียนรู้งานข้างขึ้นกว่าผู้หญิงรุ่นก่อน มันก็ย่อมจะเคียดรื้อนในкарที่ผัวมีเมียซ้อนกันอยู่สองคน แต่นั่นก็ยังพอทนได้ ข้อที่เคียดรื้อนของหนูดาราเมื่ออยู่มาก ก็คือเรื่องที่ผัวไม่แสดงความรัก ใค้ร่นับถือให้สมควรเลย ยังชอบเที่ยวดึก ๆ และประพฤติเป็นเจ้าชู้ไม่วาย

กรีนออกปากว่าข้า หลวงวิศาลก็พาทะเลาะ และพูดที่ว่า เมื่อไม่พอใจ
จะหย่ากันเสียก็หย่าสิ”

ขุนประกาศกิจการผู้นี้ ดักเตือนพี่เขยตรง ๆ บ่อยครั้ง ชอบพูดแบบขวานผ่าซาก ไม่เกรงอกเกรงใจ ซึ่งทำให้พระวิสูตรไม่ชอบ แต่ขุนประกาศถึงจะจน
ก็ใจใหญ่ คอยช่วยเหลือหลานดาราอยู่เสมอ

บัดนี้ หลวงสิทธิศุภการกลับมาจากยุโรป พระวิสูตรจึงจัดการเชิญ
เพื่อนฝูงมาเลี้ยงต้อนรับที่บ้าน มีพระเพราขเสวี เพื่อนสนิทของหลวงสิทธิศุภการ
ด้วยคนหนึ่ง และพิมพ์า น้องสาวของหลวงสิทธิก็มา ดารานั้นเมื่อเธอเห็นหน้า
หลวงสิทธิศุภการอีกครั้งหนึ่ง ใจคอของเธอก็ไม่ค่อยสบาย

ถึงต้นเดือนมกราคม ที่กรุงเทพฯ มีงานฤดูหนาว เป็นงานที่ครึกครื้นมาก
ข้าราชการไปออกร้านขายของ และหลวงวิศาลฯ ก็ไปออกกับเขาด้วยร้านหนึ่ง
เพราะเป็นความประสงค์ของพระวิสูตรพ่อตา ที่ประสงค์จะให้มีหน้ามีตา งาน
ฤดูหนาวนี้สนุกสนานมาก ใครอยากจะพบใครก็มักจะพบกันได้ทีนั้น คนแรกที่
หลวงวิศาลเจ้าของร้านอยากจะพบ คือ หลวงประดิษฐ์ประชาธิกรณ์ผู้เป็น
ทนายความ

เรื่องที่หลวงวิศาลหาวิทยาทนายความผู้นี้ คือ เรื่องหลักทรัพย์ของสุภาพสตรี
ผู้หนึ่งที่หลวงวิศาลอยากจะมีความสัมพันธ์ด้วย และเรื่องการที่จะหย่ากับดารา
จะฟ้องชายชู้หรือไม่ ความลำบากอยู่ที่หญิงที่หลวงวิศาลคิดใจนั้น คือ พิมพ์า
น้องสาวของหลวงสิทธินั่นเอง ถ้าฟ้องหลวงสิทธิเป็นชายชู้ พิมพ์าก็คงเข้ากับ
พี่ชายของเธอ อย่างไรก็ดี หลวงวิศาลจะพยายามหาหลักฐานว่าดาราพบกับ
หลวงสิทธิให้ได้ เพื่อจะได้อ้างในการฟ้องร้องต่อไป

การหาหลักฐานดังกล่าวนี้ง่ายที่สุด เพราะดารา ก็อยากจะได้พบกับหลวงสิทธิ
อยู่แล้ว เมื่อพบกัน ดาราได้พูดว่า

“คุณพี่ ดิฉันขอบอกว่าดิฉันเหลือทนแล้วนะ ผัวดิฉันนะยิ่งดูไปยิ่งเห็นความ
เลวทรามของเขามากขึ้นทุกที... มาในงานการที่ผู้คนชุมนุมอยู่ทั้งเมืองเช่นนี้
เขายังไม่มีมายอาย เทียวกรอกับอิสระอะไรก็ไม่รู้”

ดาราราชความเห็นใจและถามหลวงสิทธิ์ว่า ไม่เคยรักเธอบ้างหรือ แล้วหลวงสิทธิ์ก็ตอบว่า

“เพราะฉันได้เคยรักเธอมาแต่ก่อน... ฉันจึงได้เป็นห่วงเกียรติคุณของหล่อนนัก ฉันไม่อยากจะให้มีมรดกมาพ้องพานที่หล่อนเฒ่าแต่เล็กน้อย เพราะฉะนั้นฉันคิดว่าต่อไปเราควรจะพบกันให้น้อยที่สุดดีกว่า”

ในที่สุดหลวงวิศาลก็ตามมา และคำเธอว่าเป็นนางกากี จะ “ตบปากกอลให้เย็นไป” ด้วย ดีแต่ขุนประกาศเข้าขวางไว้ หลวงสิทธิ์กล่าวว่า

“แม่ดารา ฉันเสียใจจริง ๆ ที่ได้มีเหตุเช่นนี้ขึ้น ฉันรู้สึกว่าเป็นความผิดของฉันเองที่หล่อนต้องได้รับความอับยศเช่นนี้ เพราะฉะนั้น ฉันขอลาที่ และฉันจะคิดห่างจากหล่อนตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป”

ดาราราชตอบว่า

“คุณที่ มันเลยเวลาเสียแล้ว... ถ้าคุณที่ไม่มีความอาลัยในตัวฉันอีกต่อไปแล้ว ก็ขอให้มาดิฉันเสียเถิด”

ในที่สุด หลวงสิทธิ์ก็จำนนแก่ความรักและความสงสาร จึงพาดาราไป

ไม่มีใครยินดียิ่งไปกว่าหลวงวิศาลสามีของดารา เพราะการดำเนินการตามอุบายนั้นได้ผลเกินคาด อยากจะสร้างเหตุให้ดรายอมหย่าเท่านั้น นี่กลับยอมให้หลวงสิทธิ์พาตัวไป ดาราจะตกอยู่ในที่ผิด และหลวงวิศาลเองจะอยู่ในที่ถูกอย่างแน่นอน

ไม่มีใครเตือนรอนยังไปกว่าพระเทพราชเสวี และพิมพา เพราะรู้เท่าหลวงวิศาล จึงได้รับตามไปที่บ้านหลวงสิทธิ์ และชิงเอาตัวดาราไปจากที่นั่น ก่อนที่ใคร ๆ จะมาพบเข้า พระเทพมีป้าอยู่ที่บ้านคนหนึ่งมีเรือนอยู่ต่างหาก จึงได้พาดาราไปฝากคุณป้าไว้

หลวงวิศาลยิ่งพอใจ เพราะถ้าฟ้องหลวงสิทธิ์เป็นชายชู้ พิมพาผู้เป็นน้องของหลวงสิทธิ์คงจะไม่ยินยอมให้ความรักแก่ตนเป็นแน่ แต่บัดนี้ ดาราไปอยู่บ้านพระเทพ ฟ้องพระเทพเป็นชายชู้ได้โดยไม่มีอุปสรรคอย่างใดเลย แล้วคดีก็ขึ้นสู่ศาล

แต่ศาลพิจารณาคดีเชื่อคำให้การของ "คุณป้า" ว่าดาราน่าไปอยู่ด้วยตลอดเวลา จึงยกฟ้อง

ดารานั้นหย่าขาดจากสามีแล้ว แต่จะกลับไปบ้านบิดาก็ไม่ได้ เพราะพระวิสุตรังยังไม่เปิดประตูบ้านให้แก่มิตรของเธอ ขุนประกาศกิจการ จึงรับหลานสาวไปอยู่ที่บ้าน.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องสังคมในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นเรื่องใหญ่เรื่องแรกที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แสดงเป็นชายจริงหญิงแท้ ทรงแสดงเป็นพระเทพราชเสวี คู่กับพระวรกัญญาพทาน พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี.

จากซ้าย พระวรกัญญาพทาน พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี ทรงแสดงเป็น น.ส. พิมพ์ สุภานาม
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็น พระเทพราชเสวี
หม่อมเจ้าหญิงลักขมิลาวิน ทรงแสดงเป็น นางวิศาลวิวัฒนากร
พระยาประสิทธิ์ศุภการ แสดงเป็น หลวงสิทธิศุภการ

๕. กุศโลบาย

ในทวีปยุโรป มีรัฐเล็ก ๆ อยู่สองรัฐ คือ อาร์เคเซีย และคัวร์ลันด์ เป็นเพื่อนบ้านกัน เพราะมีชายแดนติดต่อกัน แต่ก็มีเหตุวิวาทกันตามชายแดนบ่อย ๆ

พระราชหฤทัยที่ ๗ แห่งอาร์เคเซีย ประทับอยู่ที่เมืองการอนซึ่งเป็นเมืองหลวง ดูกัทรงพระสำราญดี แต่ไม่วายที่จะทรงวิตกเรื่องกรณีวิวาทตามชายแดน มีข่าวว่าประชาชนทั้งสองประเทศกระหายสงคราม แม้แต่ในรัฐสภาของสองประเทศก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน สงครามจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป แต่จะต้องทำสงครามหรืออย่างไร

อัศวมหาเสนาบดี เคานต์ เวเร็นสະเข้าเฝ้าฯ และกราบบังคมทูลว่า คณะเสนาบดีได้ประชุมกันมาสองชั่วโมงแล้ว การสงครามนั้นจะกระทำมิได้ เพราะขาดอาวุธยุทธโศปกรณ์ และวินัยของทหารก็ไม่สู้จะดี มีทางที่จะแก้ไขสถานการณ์อยู่ทางเดียว คือ ขอให้มิพระดาร์สสั่งให้เริ่มการสนทนาทบทวนโดยทันที เพื่อให้ได้มีการพระราชพิธีหมั้นระหว่างสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าแอนเจลา กับสมเด็จพระรัชทายาทแห่งคัวร์ลันด์

อันที่จริง การอภิเษกสมรสของเจ้านายในยุโรปนั้น เป็นเรื่องการเมืองเสียโดยมาก เป็นเรื่องการเมืองเสียสละ แต่เจ้าหญิงแอนเจลาจะยินยอมหรือ เจ้าหญิงและเจ้าชายคู่นี้ยังมิได้เคยพบกันเลย

พระราชาทรงรับข้อเสนอของคณะเสนาบดีไว้ก่อน พระองค์ทรงเห็นด้วยว่า การอภิเษกสมรสจะระงับสงครามได้ เพราะประชาชนพลเมืองทั้งสองประเทศ “ชอบสิ่งที่จับใจ” แล้วพระองค์ก็ทรงหาโอกาสรับสั่งกับพระราชบุตร

การเกลี้ยกล่อมให้เจ้าหญิงแอนเจลาเสียสละนั้น เป็นการลำบากอยู่ เพราะเจ้าหญิงทรงมีอุดมคติในเรื่องการดำเนินชีวิตของพระองค์เอง พระราชารับสั่งว่า

“ถูกแล้วไม่เห็นหรือว่าคัวร์ลันด์เป็นประเทศสุดท้ายที่เราจะทำสงครามด้วยได้ โดยทางภูมิศาสตร์ สองประเทศนี้ควรจะเป็นสัมพันธมิตรกัน”

เจ้าหญิงตอบในทันควันว่า

“หม่อมฉันไม่ยอมแต่งงานเพื่อประโยชน์ทางภูมิศาสตร์”

เมื่อการเกลี้ยกล่อมไม่เป็นผลสำเร็จ พระราชาจึงได้ทรงปรึกษาคาร์ดินัล
คะซาโน เจ้าคณะใหญ่แห่งกรุงคาร์บอน

ท่านคาร์ดินัลกราบทูลว่า “กุศโลบายอันหนึ่งได้เกิดมีขึ้นในใจของอาตมา
เชื่อว่าจะจัดการให้เป็นไปตามพระประสงค์ได้ แต่ใครจะขอให้แปรพระราชฐาน
ไปยังพระราชวังฤดูร้อนที่คัสตันตรา”

ท่านคาร์ดินัลเป็นที่นับถือของพระราชา พระราชาจึงทรงตามใจทุกอย่าง
และย้ายพระราชฐานไปยังคัสตันตรา

กุศโลบายของท่านคาร์ดินัลนั้นก็พอจะเข้าใจได้ เพราะปรากฏว่าวิคตอร์
คอนสตันตินรัชทายาทแห่งคูร์ลันด์ เคยเป็นศิษย์ของท่าน และขณะนั้นก็ได้มา
อยู่กับท่าน เพื่อหาโอกาสสวามิภักดิ์เจ้าหญิง ซึ่งตนยังไม่เคยรู้จัก แต่ว่าทรงใช้
นามว่า เคนต์ เบอร์เนติน

ท่านคาร์ดินัล เห็นว่า

“บางทีเจ้าหญิง ซึ่งซังแมแตร์พระนามของเจ้าชายอาจรักเธอ ถ้าได้พบกัน
เมื่อเธอเป็นคนธรรมดา”

นอกจากนั้น ท่านยังมีข้อสังเกตว่า

“ความรักเหมือนเด็กชน อาจตัดช่อย่งเข้าสู่เรือน แต่ถ้าเปิดประตูและ
กวักเรียกให้เข้าไปดี ๆ ก็มักจะวิ่งหนี”

คัสตันตราเป็นที่ที่สุขสบายมาก มีทุ่งอันเขียวชอุ่ม ท้องฟ้ากระจ่างแจ่ม
เจ้าหญิงได้ทรงเครื่องตามสบาย ได้ตกปลา ตีกรรเชียง ทำอะไรตามพระทัยได้
ทุกอย่าง แม้แต่ปั่นปายขึ้นไปช้อนอยู่บนต้นไม้ เมื่อใคร ๆ ตามหาพระองค์ ไปช้อน
อยู่กับเคนต์เบอร์เนติน !

ไม่มีใครจะเป็นสุขยิ่งไปกว่าเจ้าหญิงแอนเจลา รับสั่งว่า

“แต่เกิดมาฉันยังไม่เคยเห็นดอกไม้งามเท่าที่เราได้เห็นด้วยกันในวันนี้”

อะไร ๆ ทุกอย่างงามขึ้นทั้งนั้น นกก็ไม่เคยร้องเพราะอย่างนี้

“อ้อ, มาแล้วหรือ อ้ายค่าย—มาคอยกินยอคไม้อ่อนหรือ? เอานี้แนะ แล้ว
ก็บอกฉันหน่อยเถอะค่าย ผู้หญิงสาวทำอะไรจึงจะรู้ว่าจะรักหรือไม่รัก?”

เหตุการณ์ที่คัสสัณตราเรียบร้อย ยกเว้นแต่ว่าได้ข่าวจลาจลที่ชายแดน
และบารอนโฮลเดินเส้น อธิบัติตำรวจนครบาล สงสัยว่า เคานต์เบอร์นัตติน
จะเป็นจาระบุรุษ ติดตามมาคอยดูถึงคัสสัณตราด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหญิงแอนเจลาของท่านเคานต์มีมากขึ้นจน
พระราชินีหันไปหลวาทรงตั้งข้อสังเกตว่า “เขาเป็นคนสวยอย่างน่าวิตกทีเดียวนะเจ้าคุณ”

แต่เคานต์เบอร์นัตตินเองเป็นผู้ที่แนะนำให้เจ้าหญิงแอนเจลายินยอมเข้าพิธี
หมั้นสมรสกับเจ้าชายรัชทายาทแห่งคัวร์ลันด์

“อย่าทรงย่อท้อเลยเจ้าหญิง”

“หม่อมฉันอยากจะถูกแทนเจ้านายของหม่อมฉัน และในนามแห่งการอุทิศ
ธรรม”

“เมื่อไม่ถึงครึ่งชั่วโมงมานี้เอง มีข่าวมาทางโทรเลขว่าได้เกิดมีการจลาจลขึ้น
อีกแล้วที่ชายแดน และคนตายไปสิบเจ็ดคน”

“และก็ต้องเป็นชนนี้ต่อไปอีก... จนกว่าจะหาอุบายอะไรอันหนึ่งเพื่อระงับ
เหตุได้ ฉะนั้น ถ้าเจ้าหญิงจะทรงเสียดชะ...”

เจ้าหญิงแอนเจลาทรงรำพึง

“เรียบเหวไปสิบเจ็ดครัวเรือน จริ่ง! เพิ่งแถมเห็นแถมแจ้งเดี๋ยวนี้เอง มันเป็น
หน้าที่ของฉันอันควรทำโดยแท้”

และเมื่อทรงเหลียวไปทางขวา ก็รับสั่งต่อไปว่า

“พวกทำงานกำลังพากันก่อกวนจากสวนองุ่น ต่างคนหันขึ้นตาบาน เออ!
ช่างมีความสุขเสียจริง ๆ! เอาเถิด ฉันจะกระทำหน้าที่ของฉัน เพื่อให้คนเหล่านี้
ได้มีความสุขเกษมเปรมใจต่อไป”

เรื่องได้จบลงแล้ว เมื่อเจ้าหญิงแอนเจลาดกลงในใจว่าจะกระทำตามหน้าที่
แต่ก็ยังไม่ทราบว่ เคานต์เบอร์นัตตินคือใคร จนกระทั่งพิธีหมั้นในพระราชวัง.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์แปลมาจากเรื่อง A Royal Family ของ Robert Marshall และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมาชิกในราชสกุล วรวรรณ แสดงเป็นส่วนใหญ่ สมกับชื่อเรื่องในภาษาอังกฤษ.

๖. เกินต้องการ

นายประดิษฐ์แต่งงานกับแม่กลิน และอยู่ที่บ้านเมืองอ่างทอง แต่อยู่ด้วยกันไม่กี่วันก็เป็นปากเสียงกัน นายประดิษฐ์แยกมาอยู่เสียที่กรุงเทพฯ ทั้งภรรยาไว้ให้อยู่กับคุณแม่เขียวป้าของเธอ

นายประดิษฐ์มีนิสัยเจ้าชู้ มาอยู่กรุงเทพฯ ก็อดหาภรรยาใหม่ไม่ได้ และก็ได้มีใหม่ถึงสองคน คือ แม่Nilกับแม่เหลียน เป็นภรรยาน้อย

เวลาผ่านไปกว่าครึ่งปี นายประดิษฐ์เบื่ออยากจะหนีบรรดาสตรีไปอยู่เงียบ ๆ ที่บ้านอ่างทอง จึงขอร้องให้หมอดิสลาผู้เป็นมิตร ให้เขียนใบสั่งว่าสุขภาพไม่ดี ต้องพักผ่อน แล้วเขาก็เดินทางไป มีนายนาคนผู้เป็นเพื่อนติดตามไปอยู่ด้วย

แม่กลินรู้สึกลำบากใจว่าตนผิด จึงยินดีที่สามีจะกลับบ้าน รีบจัดบ้านช่องเพื่อต้อนรับ แต่แม่Nilและแม่เหลียนหาเรื่องตามไปจนได้ จึงวุ่นวายกันอยู่พักใหญ่ ส่วนนายนาคนนั้นก็มิสนัยเจ้าชู้ไม่น้อยกว่านายประดิษฐ์ จึงสนุกมาก พบสตรีก็เหินสวไปหมด ตลอดไปจนถึงคนใช้ และคุณป้าของแม่กลิน

เรื่องสงบลงเมื่อทั้งแม่Nilและแม่เหลียนทนอยู่ที่บ้านนั้นต่อไปไม่ได้ คนหนึ่งสั่งเรือแจว คนหนึ่งสั่งเรือพาย ให้มารับไป ว่าจะอยู่อีกสักหนึ่งชั่วโมงก็ไม่ได้ สามีภรรยาจึงได้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข.

อธิบายท้ายเรื่อง

ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาฝรั่งเศส มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า อารมณ์ขันของชาวฝรั่งเศสและของคนไทยนั้นคล้าย ๆ กัน จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์แปลบทละครตลกจากภาษาฝรั่งเศสมากกว่าจากภาษาอังกฤษ.

๓. แก้วแก้ว

พระวิเศษญาณการรองอธิบดีกรมทะเบียนใหญ่ กับ พระประเสริฐไมตรี ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นเพื่อนที่รักใคร่กันมาก แต่พระประเสริฐไปราชการต่างประเทศเสีย ๑๐ ปี จึงมิได้พบกันและห่างกันไป

เมื่อพระประเสริฐกลับมายังกรุงเทพฯ แล้ว ก็ได้มาหาพระวิเศษที่บ้าน พระวิเศษพยายามต้อนรับ แต่รู้สึกว้าเหว่ ๆ กันไป ในวันที่พระประเสริฐกลับ พระวิเศษก็มีได้ไปต้อนรับที่ท่าเรือ

พระประเสริฐกล่าวหาว่าพระวิเศษนิยมฝรั่งอย่างหล้นหลับตา เช่น ต้องมีวิสกี้ไว้อย่างเพื่อน ต้องโก้ตองเก้ ใครประพฤติอยู่ในศีลในธรรมกลายเป็นคนครี ล้าสมัย พุดจาเพื่อประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ ถ้าประพฤติไม่ดีก็แก้ว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ทำร้ายผู้ที่เป็นเพื่อนก็ยังทำได้ พระวิเศษตกใจมาก พยายามจะแก้ตัว

เรื่องมีอยู่ว่า ก่อนที่พระประเสริฐจะไปต่างประเทศ ได้รักใคร่อยู่กับแม่สายหยุด แต่ยังไม่ทันจะได้จัดแจงแต่งงานกัน จึงฝากไว้ให้พระวิเศษช่วยดูแล แต่พระวิเศษกลับเอาเป็นเมียเสียเอง

พระวิเศษแก้ตัวว่า หลวงพิบูลย์บิดาแม่สายหยุดตายลง ปรากฏว่ามีหนี้สิน ถูกยึดทรัพย์ แม่สายหยุดไม่มีที่อยู่ พระวิเศษต้องรับไว้ให้อยู่ที่เรือนน้องสาว แต่หลังจากนั้นน้องสาวของคุณพระก็แต่งงานและย้ายไปอยู่ที่อื่น เมื่อแม่สายหยุดอยู่คนเดียว แม้แต่จะอยู่คนละหลังกับพระวิเศษ คนก็เริ่มจะลือไปในทางที่ไม่ดี จึงต้องตกแต่งงานเสียอย่างเปิดเผย เพื่อตัดครหานินทาให้หมดได้

พระประเสริฐรับฟังว่าพระวิเศษมีเหตุมีผลทุกอย่าง แก้วแก้วได้หมด ยกเว้นข้อเดียว คือ ไม่ซื่อสัตย์ต่อมิตร แต่พระประเสริฐจะไปฟ้องร้องที่ไหนก็ไม่ได้ กล่าวว่ถ้าเป็นที่ยุโรปก็ต้องตกลงกัน แต่นี่เป็นเมืองไทย พระประเสริฐจึงเตรียม

ยามาสองเม็ด เม็ดหนึ่งเป็นยาพิษ ให้พระวิเศษเลือกกินก่อน แล้วพระประเสริฐจะกินอีกเม็ดหนึ่ง

พระวิเศษอดเอื้อนไม่ยอมหยิบยาเข้าปาก พระประเสริฐจึงคว้าปิ่นออกมาชูปึงคืบ พระวิเศษจึงจำต้องกินยา และพระประเสริฐก็กินอีกเม็ดหนึ่งที่เหลืออยู่

ทันใดนั้นมีเสียงผู้หญิงสองคนที่นอกห้อง ทำให้พระประเสริฐต้องไปมองจะลึงอยู่ที่หน้าต่าง

“อันนี้กำริบใหญ่แล้ว มึงนึกว่ามึงจะได้เป็นหม่อมตัวโปรดหรือ อีกคนสวย!”

“พุทโธ! คุณนายก็ใส่ความ อัจฉน์ไม่ได้คิดเลย”

“อิตอแหล จะมาลอยหน้าเฉยงู!”

พระประเสริฐได้ฟังเสียงนั้นแล้วก็มาขอโทษพระวิเศษ กลับขอใจคุณพระ ในการที่ได้ช่วยให้รอดพ้นจากเจ้าของเสียงนั้น บัดนี้พระประเสริฐหายโกรธแล้ว

“หายโกรธเวลานี้มีประโยชน์อะไร มาถกเถียงให้หมกมิดกินยาพิษอะไรเข้าไปแล้ว!”

แล้วพระประเสริฐจึงชี้แจงว่า ตั้งใจจะทำโทษให้ตกใจเท่านั้น ยาทั้งสองเม็ดเป็นแบ่งเหมือนกัน ไม่ใช่ยาพิษ และเป็นกระบอกนั้นก็มิใช่ปืนจริง เต็มน้ำมันเบนซินแล้วก็ใช้เป็น “ตะเกียงจุดบุหรี่” เสียดแรงเป็นเพื่อนรักกันมา กลับมาก็ต้องมีอะไรมาฝากกันบ้าง.

อธิบายท้ายเรื่อง

การได้การมกัระหว่างคนสองคน (อาจมีคนใช้เป็นคำประกอบสักคนหนึ่ง) เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ เรื่องนี้เคยแสดงที่พระที่นั่งนงคราญฯ ในพระราชวังดุสิต ในงานฉลองพระชนมายุ ๖๐ ของสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า.

๘. ขนมนสมกับน้ำยา

นายจันมีชื่อ หุ้มแพร หน่อมรูปงาม ยังเป็นโสด มาที่บ้านหลวงภิรมย์ฤดี และพบหลวงวิจิตต์อัครกับภริยาที่นั่น นางวิจิตต์อัคร เก่ หู สามีต้องทำตามทุกอย่าง

มีผู้ถามนายจันมีชื่อว่า เมื่อไรจะแต่งงาน นายจันมีชื่อตอบว่ายังไม่แน่ใจ เพราะเห็นหลวงวิจิตต์เป็นตัวอย่าง

“เห็นตัวอย่างเช่นนี้สิ ทำให้คนโสดอย่างผมนึกหวาดหวั่นในการมีเมีย”

หลวงภิรมย์ฤดีเจ้าของบ้านแย้งว่า คนเรานั้นต่างกัน เช่น ตัวคุณหลวงเอง เป็นต้น “ไว้ตัวให้ดีแล้ว ก็ไม่ต้องกลัวเขาเลย ตรงกันข้าม เขาต้องกลัวเรา ต้องอยู่ในอำนาจของเรา ว่าไรต้องเป็นนั่น”

หลวงภิรมย์ฤดีบอให้นายจันมีชื่อทราบเป็นความลับว่า ภรรยาของคุณหลวงที่ชื่อสร้อยดอกอยู่ในที่เสียเปรียบ เพราะ “ได้พลาดท่า” ตั้งแต่ก่อนแต่งงาน “ถ้าผมจะเล่นตัวไม่ยอมรับเอาหล่อนเป็นภรรยา หล่อนก็จะตกอยู่ในความลำบาก”

แต่บังเอิญความลับนี้ไม่ลับจริง ตัวนางภิรมย์ฤดีเองแอบได้ยินเข้า จึงโกรธเป็นไฟ

“อ้อ แม่สร้อย ชูระอะไรหรือ?”

“ดิฉันไม่ได้ตั้งใจจะมาแอบฟังเลย... จะเอาบุหรี่ยาใส่ในหีบ แต่เผอิญมาถึงประตูได้ยินเสียงคุยกัน หูดิฉันไม่หนวก ก็ต้องได้ยินอยู่เอง” แล้วแม่สร้อยจึงต่อว่าและปรามหลวงภิรมย์ว่า อย่าอวดดีคุยโวโอ้อวดเลย ตัวแม่สร้อยเองก็เคยได้เสียกับผู้ชายคนหนึ่งมาก่อนแต่งงาน จนถึงขั้นมีลูกกับชายผู้นั้นด้วยซ้ำไป แต่แม่สร้อยไม่ยอมบอกชื่อชายผู้นั้นจนกว่าหลวงภิรมย์จะสัญญาว่า จะไม่นำความสัมพันธ์ที่เกินเลยก่อนแต่งงานของเธอกับหลวงภิรมย์ไปคุยโวโอ้อวดอีก

เมื่อหลวงภิรมย์ยอมจำนนให้คำมั่นสัญญา แม่สร้อยจึงเปิดเผยว่าชายผู้นั้นชื่อ
หลวงภิรมย์จุติ!

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้
เพื่อลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สุคติสมิต สำหรับอ่านมากกว่าสำหรับแสดง.

ธ. คดีสำคัญ

เหตุเกิดที่ศาลมณฑลโลเลบุรี ซึ่งมีพระโลละศาสตร์ราชสภาพดีเป็นอธิบดีผู้พิพากษา ก็ต้องยุ่งเหยิงเป็นธรรมดาอยู่เอง จะทำอะไรได้

ในวันนี้มีคดีที่ศาลจะต้องพิจารณาอยู่สองเรื่อง

เรื่องที่ ๑ เลือบบ้างชิงสตางค์หนึ่งสตางค์จากยายมี เลื่อนการพิจารณา มา ๓ ครั้งแล้ว แต่ในวันนี้ผู้พิพากษาคนหนึ่งมีธุระสำคัญที่จะต้องเข้าไปกรุงเทพฯ และหาวันอื่นที่จะพิจารณาไม่ได้จริง ๆ จึงต้องเลื่อนไปจนศาลเปิดใหม่หลังจากปิดฤดูร้อน

เรื่องที่ ๒ เป็นคดีที่สำคัญ นายกูปเข้าไปตีเครื่องตีในมัตตาคาร แล้วได้มีปากเสียงกับ จินเก้าผู้เป็นเจ้าของมัตตาคารนั้น ในที่สุด ได้ตบเงินเก้าเข้าที่หนึ่ง ซึ่งเป็นการทำร้ายร่างกาย นายกูปจำเลยไม่มีทนาย นายเจ็ลยว ฉลาดพูด จึงรับเป็นทนายแก้คดีให้และพูดจาแล้วคล่องมาก

ระหว่างการพิจารณาของศาลในวันนี้ ขุนประเคนคดีผู้เป็นอัยการ และเป็นโจทก์ ได้รับราชกิจจานุเบกษาซึ่งส่งมาจากกรุงเทพฯ ปรากฏในราชกิจจานุเบกษานั้นว่า ทางราชการส่งย้ายขุนประเคนคดี อัยการมณฑลโลเลบุรี เข้ากรุงเทพฯ และแต่งตั้งนายเจ็ลยว ฉลาดพูดให้เป็นผู้รั้งตำแหน่งนั้นแทน

ขุนประเคนคดีได้ทั้งงานไปทันที และนายเจ็ลยว ฉลาดพูดก็เข้ารับงานทันทีเหมือนกัน ดังนั้น ทนายจำเลยจึงกลายเป็นอัยการโจทก์ในคดีเดียวกัน แต่ในที่สุดศาลก็ได้พิพากษายกฟ้อง.

อธิบายท้ายเรื่อง

ข้อมณฑลโลเลบุรีก็แสดงอยู่แล้วว่า เป็นเรื่องตลกขบขัน เป็นเรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์ แปลจากละครพูดภาษาฝรั่งเศส.

๑๐. ความดีมีชัย

โรงเรียนนายร้อยเป็นสถาบันการศึกษาของชาติ ที่สอนวิชาทหารให้แก่ นักเรียน อบรมนักเรียนให้มีระเบียบวินัย และฝึกฝนจิตใจให้รักชาติบ้านเมือง นักเรียนทุกคนจะต้องเป็นคนดี และรักษาเกียรติของตน

แต่มีข่าวไม่ดีที่นายทหารหนุ่ม ๆ ที่ประจำอยู่ในโรงเรียนเดือดร้อนกันมาก คือ เรื่องความลับของทางราชการทหารได้รั่วไหลออกไปยังภายนอก และสงสัยว่าจะรั่วออกไปจากโรงเรียนนายร้อย ปืนใหญ่แบบใหม่ที่กระทรวงกลาโหมส่งมาให้โรงเรียนนายร้อยก็ถูกถ่ายรูปออกไปเผยแพร่ พุดกันว่าผู้ที่ประพฤติชั่วในเรื่องนี้จะต้องมีกล้องถ่ายรูปหรือถ่ายรูปเป็น บางคนจึงสงสัยนักเรียนนายร้อยที่ชื่อสวัสดิ์

มีกำหนดการที่นักเรียนนายร้อยจะต้องไปซ้อมรบที่เมืองหัตดินบุรี พลตรีพระยากำแหงณรงค์ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๒๐ มณฑลหัตดินบุรี ชวนพระพิพิธพัฒนาการไปดูการซ้อมรบนั้นด้วย ไม่มีใครดีใจมากยิ่งขึ้นไปกว่านายสวัสดิ์ เพราะนายสวัสดิ์รั่วอยู่กับสายหยุด บุตรีคุณพระพิพิธ และสายหยุดก็คงจะไปกับบิดา

เมื่อไปถึงหัตดินบุรีแล้ว เย็นวันหนึ่ง นายสวัสดิ์นัดพบสายหยุด แล้วก็พากันลงเรือไปพายเล่นด้วยกัน

เรื่องความลับทางทหารรั่วไหลนั้นก็ยังไม่พุดกันอยู่ และเมื่อไปซ้อมรบก็ต้องระมัดระวัง โดยเฉพาะเวรตรวจ ต้องคอยดูไม่ให้คนแปลกปลอมเข้ามาที่ค่าย

เย็นวันที่นายสวัสดิ์ไปพายเรือเล่น ร้อยตรีตรุดเป็นเวร ขณะที่ไปตรวจที่ป่าละเมาะริมค่าย ได้พบคน ๆ หนึ่ง แต่งตัวเป็นนักเรียนนายร้อย กำลังลอบเข้ามาเขียนแผนที่และวาดภาพป้อม ร้อยตรีตรุดสั่งให้สิบตรีไปล่จับทันที แต่ผู้ร้ายกลับชักปืนหันมามองร้อยตรีตรุดล้มลง แล้วตนเองก็หนีเข้าป่าไป

พลทหารคนหนึ่งโดดเข้ารถตามไป อีกคนหนึ่งวิ่งไปบอกกองรักษาการ แล้วเราก็ได้ยืนแถวเดี่ยวเป่าบอก “เหตุสำคัญ”

พลตรีพระยากำแหงณรงค์ออกมายังสถานที่เกิดเหตุเอง สอบดู สิบตรีไปลง ยืนยันว่าผู้ร้ายเป็นนักเรียนนายร้อย แต่จำหน้าไม่ได้ เพราะยืนหันหลังอยู่เกือบตลอดเวลา พระยากำแหงให้พันโทหลวงสราวุธวิไชย ผู้บังคับการโรงเรียนไปตรวจดูว่านักเรียนนายร้อยผู้ใดขาดหายไปบ้าง ผลปรากฏว่าอยู่ครบทุกคน เว้นแต่นายสวัสดิ์!

อีกสักครู่ นายสวัสดิ์ก็กลับมา แต่ให้การปฏิเสธ บอกว่าไปเที่ยวกับใครคนหนึ่ง แต่ไม่ยอมออกชื่อว่าใคร นายสวัสดิ์จึงถูกคุมตัวไว้ระหว่างสอบสวน

เรื่องนี้มีความสำคัญมาก อาจเกี่ยวพันกับเรื่องที่สอบสวนอยู่ทางกรุงเทพฯ หลวงกำจัดทุรชน ปลัดกรมแผนกสอดแนม กรมตำรวจจึงเดินทางไปหัดดินบุรี ส่วนนักเรียนนายร้อยทั้งหลายนั้น ไม่ยอมเชื่อว่านายสวัสดิ์เพื่อนของเขากระทำความชั่ว และดูเหมือนจะเจอถูกว่านายสวัสดิ์หายไปไหน ทางโรงเรียนก็เกรงอยู่บ้างว่านักเรียนจะก่อความวุ่นวายขึ้น

พระยากำแหงฯ เรียกนายสวัสดิ์ไปพบอีก พยายามเกลี้ยกล่อมให้นายสวัสดิ์รับสารภาพเสียโดยดี นายสวัสดิ์ยังคงปฏิเสธ ให้การว่าไปพายเรือเล่น และว่ากลับมาช้าเพราะต้องพายเรือทวนน้ำ

“ที่ไปเที่ยวเรือนะ แกล้งไปกับใคร?”

“กับ...กับ...เพื่อนคนหนึ่ง”

“ชื่ออะไร?”

“ผม...ผม...ผมต้องขอรับประทานความกรุณาได้เท่า ขอให้ได้เท่า
เชื่อผม ว่าไม่ได้ไปทำผิดคิดร้ายอะไรจริง ๆ”

“ก็ถ้าเช่นนั้นทำไมจึงจะบอกฉันไม่ได้?”

“เพราะผมไม่ขอเอาตัวรอดโดยทางที่จะต้องให้คนอื่นเสียชื่อ”

“ทำไมเขาจึงจะต้องเสียชื่อ?”

“ผมขอประทานกราบเรียนตามตรง เพราะผู้ที่ไปด้วยกับผมเขาเป็น

ผู้หญิงสาวที่ยังไม่มีผัว เพราะฉะนั้น ผมได้สาบานกับเขาไว้ว่าจะไม่บอกกับใครเลยว่าผมกับเขาได้ลงเรือไปเที่ยวด้วยกันสองต่อสอง-

"ฮือ! แกร่งก็ออกจะมีบ้า ๆ อยู่ จะยอมเสียชื่อตัวเอง เพื่อรักษาชื่อผู้หญิงที่เดียวหรือ นึกดูเสียให้ดีก่อนนะ ขอให้คิดขังดูในใจเสียให้ตลอดผู้หญิงนะ เมื่อเสียไปคนหนึ่งแล้วก็หาใหม่แทนได้จนไป-

แต่ในที่สุดสายหยุดก็ร้องให้อ้อนวอนให้มารดาพาเธอไปที่ค่าย เธอจะยอมให้คุณแม่ของเธอเขียนหรือตี ว่าเธอออกไปเที่ยวกับผู้ชาย เสียดีกว่าที่จะให้นายสวัสดิ์ได้รับโทษโดยไม่มีความผิด เธอมาเผยความจริงเสียเองว่า นายสวัสดิ์อยู่กับเธอตลอดเวลา ไปพายเรือเล่นด้วยกัน

ฝ่ายหลวงกำจัตตุนั้นก็ได้สืบสวนตามจับผู้ร้ายจนได้ตัว คือ นายจอแปรงก์ เขาเคยเป็นนักเรียนนายร้อย แต่ประพฤติชั่ว ถูกไล่ออกไป

ในที่สุด พระยากำแหงณรงค์ต้องกล่าวกับนายสวัสดิ์ว่า

"สวัสดิ์ ที่จับพูดว่าผู้หญิงหาได้ใหม่จนไปนั้น ผิดไปเสียแล้ว จะหาได้เหมือนเช่นนี้ได้ยากนัก."

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม สำหรับการแสดงใน ร.ศ. ๑๒๙ ทรงเลือกตัวผู้แสดงทรงฝึกซ้อม และทรงควบคุมการเขียนฉาก และทรงกำกับการแสดงด้วย.

๑๑. งดการสมรส

ตามธรรมเนียมคัมภีร์ย่อมรักบุตร และหวังที่จะให้บุตรดำเนินชีวิตไปในทางที่สมควรจะยกย่อง พระทิวณิษการเศรษฐีใหญ่ก็เป็นเช่นนั้น พระทิวมีบุตรที่เรียกว่า “พ่อฤทธิ” เป็นทหารอากาศทำการบินอยู่ทุกวัน แต่ปรากฏว่า “พ่อฤทธิ” ไปหลงนางละครที่มีชื่อว่า “สง่า รูปวิไล” และว่าสาราขการมาได้ เมื่อไรก็จะมาแต่งงาน คุณพระทิวจึงเกลียด “นางละคร” เป็นอย่างมาก จึงขอให้พระอรรคประสิทธิ์เสรี เนติบัณฑิต และเป็นเขยน้อยเขยใหญ่กันให้มาช่วยแก้ไขเรื่องราวให้เรียบร้อย พระทิวเห็นว่า แม่นางละครคงจะยอมรับเงินทำขวัญ และยอมเลิกกับบุตรของตน

“อีนางนั้นมันรู้ชื่อว่า ‘พ่อฤทธิ’ มีพ่อเป็นเศรษฐี มันก็เกล้งล่อลวงให้ตกหลุมพรางของมันเท่านั้น”

“สง่า รูปวิไล” ได้มาถึงบ้านพระทิวตามที่ได้นัดให้เธอมา สตรีผู้นี้หน้าตา รูปร่างสวยงาม มีเสน่ห์ และพูดจาเคลวคล่องมาก “เป็นผู้หญิงที่เก่งพอใช้สวยด้วย ฉลาดด้วย ฉันไม่ประหลาดใจเลย ในการที่ ‘พ่อฤทธิ’ รักหล่อน” พระทิวแอบไปเสีย ปลอมให้พระอรรคประสิทธิ์เจรจา ในที่สุดก็ได้ความว่า สง่าเคยรักผู้อื่นมาแล้ว และมีได้บอกให้ “พ่อฤทธิ” ทราบ ซึ่งพระอรรคประสิทธิ์เห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่ง เมื่อพูดจาเกลี้ยกล่อมกันได้เสร็จแล้ว พระทิวก็ออกมาเขียนเช็คเงินสองพันบาทยื่นให้สง่า

“ตลอดชีวิตของฉัน ฉันยังไม่เคยได้เขียนใบสั่งจ่ายเงินด้วยความพอใจยิ่งไปกว่าครั้งนี้เลย”

สง่ารับเช็คไว้ด้วยความขอบคุณ และชี้แจงว่าได้ตั้งใจจะมาบอกความจริง แต่พระอรรคประสิทธิ์ชักเธอแบบทนายชักจำเลยในศาล จึงวกเวียนไป ความจริงนั้นเธอมีสามีและมีลูกแล้ว ผู้ที่เธอเคยรักก็คือสามีของเธอ สามีของเธอแนะนำให้เธอยอมรับรักของพ่อฤทธิไว้ก่อน เพราะพ่อฤทธิหลงเธอจนใจลอย และได้ทำ

เครื่องบินตกมาแล้วครั้งหนึ่ง ตั้งใจจะค่อย ๆ บอกความจริงให้ “พ่อฤทธิ์” ทราบ
ภายหลัง เธอมิได้หวังเงินทอง ดังนั้น เธอก็ฉีกเชือกนั้นทิ้งเสีย แล้วก็ลากลับไป.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องสั้นที่ขุดเชื่อมเรื่องหนึ่ง และเป็นเรื่องชายจริงหญิงแท้เรื่องแรก
ที่ทรงจัดพิมพ์ เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ น.ศ. วัน วาระศิริ เป็น
นางสาวสง่า รูปวิไลย.

๑๒. จัดการรับเสด็จ

พระยาศรีบุรีรมย์ผู้ว่าราชการเมืองศรีภิรมย์ เกณฑ์ข้าราชการ ตลอดจนภรรยาข้าราชการ ให้มาช่วยกันจัดห้องหับเพื่อรับเสด็จ โทรเลขที่ส่งมาบอกนั้นก็เพิ่งมา น่าจะให้อุ่นใจแต่เนิ่น ๆ จะได้ไม่ถูกละหลุอย่างนี้

ปัญหาเรื่องการตกแต่งห้องนั้น ม่านดูจะเป็นเรื่องสำคัญ คนขึ้นบันไดพร้อมที่จะติดม่าน แต่ม่านก็ยังเย็บไม่เสร็จ

เรื่องเครื่องแต่งตัวของเจ้าคุณนั้นก็ต้องเร่งกัน ส่งเสื้อไปซัก เร่งเข้า เตารีด ร้อนเกินไป เสื้อจึงไหม้ไปเสียแล้ว ตกลงเป็นว่าจะแต่งชุดเสื้อป่า แต่ผู้จัดเตรียมให้ก็จัดไม่ถูก

การจัดอาหารก็ต้องหาภัตตาคารทำกับข้าวฝรั่ง แต่เงินเก่านั้นก็เล่นตัว จะขอค่าจ้างแพง ๆ เพิ่งทราบว่าแม่ขจรภรรยาผู้พิพากษาก็ทำเป็นอยู่บ้าง

เรื่องใหญ่ คือ การเตรียม "เฮดเวส" ซึ่งนายสังข์ เนติบัณฑิตผู้พิพากษาเมืองศรีภิรมย์ได้รับมอบหมายให้ร่าง แต่มีเวลาน้อย ต้องร่างระหว่างการฟังคดี จึงมีผิดพลาดบ้าง เช่น

"ขอประทานกราบทูลแสดงความชื่นชมยินดี ในการที่ได้เฝ้าพระบาทได้ทรงพระอุตสาหะเสด็จมาจนถึงเมืองศรีภิรมย์นี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายพร้อมกันมีความยินดีมอบหน้าคำร้องเข้าไปถึงในบ้านนายแดง"

ในที่สุดปรากฏว่า นายชั้นน้องภรรยาเก่าของเจ้าคุณเป็นผู้ส่งโทรเลขมาเพื่อแกล้งให้วุ่นวายกันเท่านั้นเอง.

อธิบายท้ายเรื่อง

คงจะเป็นพระราชนิพนธ์แบบขบขันเรื่องแรกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ล้อเลียนสังคมต่างจังหวัด และแสดงโทษของความไม่รอบคอบเนื่องจากนายชั้นผู้ส่งโทรเลขปลอมมิได้ลงชื่อผู้ส่งโทรเลขไว้ แต่พระยาสุรสีห์ความไปเอง.

๑๓. จีบเสื่อ

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง The Man in Khaki)

หลังจากเหตุการณ์ในเรื่อง "หัวใจนักรบ" ได้ผ่านไปแล้ว ๑ ปี กองทหารข้าศึกได้กลับมานุกรมณฑลหัตดินบุรีอีก และได้ยึดเมืองหัตดินบุรีไว้ได้ บรรดาชายฉกรรจ์ได้หนีไปจับอาวุธเพื่อต่อสู้ที่ในเมือง เหลือแต่ผู้หญิงและผู้สูงอายุ เช่น นายจอนและแม่แม้นสามีภรรยาคู่นี้

นายจอนและแม่แม้นเป็นคนรับใช้ในครอบครัวของพระยากรุงศรีหัตดินข้าราชการบ้านาญ ทั้งสองเป็นคนดี ซื่อสัตย์ อยู่กับครอบครัวนี้มาราว ๔๐ ปีแล้ว บัดนี้มีความเดือดร้อนมาก เพราะจำต้องรับใช้ข้าศึกที่มายึดครองด้วย มีปัญหาหลายอย่างเกี่ยวกับความอยู่รอดและปลอดภัย เกี่ยวกับเจ้าคุณ คุณหญิง คุณละออศรี บุตรีของท่าน เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

บ้านของท่านเจ้าคุณเป็นบ้านใหญ่อยู่ในเมือง ฉะนั้น ก็ต้องกลายเป็นบ้านรับรองที่จะต้องรับรองนายทหารข้าศึกผู้มีอำนาจ

ข้อวิตกเฉพาะหน้าของนายจอนและแม่แม้น คือ ทำอย่างไรจึงจะให้นายทหารหนุ่มที่อยู่ในห้องใต้ถุนไปเสียได้ คุณละออศรีเป็นผู้ที่รับเขาเข้ามาซ่อนไว้ เพื่อให้ได้พักผ่อนและรักษาพยาบาล เขาถูกอาวุธ มีบาดแผล เดินก็ไม่สะดวก

เมื่อหารือกันแล้ว ละออศรีก็ยินยอมให้นายจอนแอบพาไปลงเรือที่ได้สะพาน ในตอนพลบค่ำ เพื่อให้หนีไปเสียให้พ้น

มีนายสิบและพลทหารฝ่ายข้าศึกเข้ามาในบ้าน มาใช้อำนาจต่าง ๆ เช่น จะปลดภาพเขียนในห้องรับแขกไปเป็นของตน โชคดีที่นายทหารผู้บังคับบัญชา มาพบเข้า จึงเอาไปไม่ได้

นายสิบเอกผู้นี้ชื่อหมู สิบเอกหมูเคราะห์ร้ายที่ถูกผู้บังคับบัญชาดูและคาดโทษไว้ แต่เขาตาไวมาก มองออกไปทางหน้าต่างเห็นใครกำลังหลบซ่อนอยู่

คล้ายกับว่าจะแอบหนีไปที่ไหนสักแห่งหนึ่ง แต่งตัวเป็นเสือป่า เขาจึงจะจับเสือให้ได้

นายพลทหารเข้าศึกมาถึง เจ้าคุณและคุณหญิงกรุงศรีหัสตินต้อนรับด้วยตนเอง พร้อมทั้งละออศรีบุตรีด้วย ท่านนายพลผู้นี้มีวัฒนธรรม สุภาพเรียบร้อย สนทนากันอยู่ครู่หนึ่งแล้ว สิบเอกหมวกก็เข้ามารายงานว่าได้พบจระเข้บรูชซ่อนอยู่ในบ้าน แต่งตัวเป็นเสือป่า ดังนั้นจึงมีการค้นหาขึ้น ท่านนายพลคาดโทษว่าจับตัวได้ก็จะต้องยิงเป้า

นายร้อยเอกผู้ออกไปสอบสวนกลับมารายงานว่า ไม่ใช่คนไทย เป็นคนชาติเดียวกับท่านนายพลและตัวเขาเอง แต่แต่งตัวเป็นเสือป่าของประเทศสยาม

ท่านนายพลกล่าวว่า ถ้าเช่นนั้นก็ต้องเป็นทหารที่หนีกองทัพ ต้องยิงเป้าอยู่นั่นเอง

ต่อจากนั้น ลุงจอน ละออศรี และท่านเจ้าคุณ ผลัดกันออกปรับแทนว่าตนเองเป็นผู้มีความผิด

จอน:— ได้ทำกรุณาขอรับ โปรดมีเมตตาจิตเถาะขอรับ ถ้าจำเป็นจะต้องหลังเลือดทนแผ่นดินในครั้งนี้อาชีวิตกระผมมีเถาะขอรับ ผมแก่แล้ว และไม่มีประโยชน์ ให้อคนหนุ่มเขาได้อยู่ ได้กลับไปช่วยรบในกองทัพของท่าน

ละออศรี:— เดี่ยวก่อน ฉันจะยอมให้ลุงจอน...รับเคราะห์ เพราะความผิดของฉันไม่ได้ ท่านเจ้าขา...ดิฉันคนเดียวเป็นผู้ที่มีความผิด... ดิฉันสารภาพทุกอย่าง ชายคนนี้ก็กับดิฉันรักกันมาตั้งแต่ปีกลายนี้ เมื่อวันก่อนนี้ เขาล้มลุกคลุกคลานมาถึงที่นี่ เพราะถูกยิง บาดเจ็บ และดิฉันรับเขาเข้ามาไว้ รักษาพยาบาลให้ แล้วซ่อนเขาไว้จนกระทั่งวันนี้

ท่านนายพล:— แต่ทำไมจึงต้องแต่งตัวเป็นเสือป่า เครื่องแต่งตัวทหารของเขาไม่ดีพอหรือ?

ละออศรี:— เพื่อจะได้เดินทางเข้าไปถึงแนวหลังของฝ่ายไทยได้ เขาได้รับคำสั่งให้ไปหาข่าว

ท่านนายพล:— คุณผู้หญิง...จะต้องถูกศาลอาญาตีทมิฬพิจารณา แต่คนใช้ที่ชื่อจอน

ของคุณคนนี้ไม่เหมือนกัน เป็นผู้ชาย และปรากฏเป็นตัวดังตัวดี
ในเรื่องนี้ ผมก็ต้องจัดการให้สมกับความคิด ให้เอาไปยิงเป้าเพื่อให้
ผู้อื่นเห็นเป็นตัวอย่าง

เจ้าคุณ — “ไม่ได้ดอก ท่านผู้บังคับการ ผมก็เป็นผู้ชายเหมือนกัน และเป็นเจ้าบ้าน
ในบ้านนี้ นายจอนคนนี้ทำตามคำสั่งผมเท่านั้น.

นายร้อยเอกผู้ไปสอบสวนขอให้ท่านนายพลได้พบผู้ที่ว่า “หนีทัพ”
สักหน่อย แต่ท่านนายพลไม่ยอม ท่านนายร้อยเอกจึงกระซิบบอกท่านนายพลว่า
เขาผู้นั้น คือ “บุตรของท่านเอง”

ท่านนายพลตกใจมาก ยืนนิ่งสงบอารมณ์อยู่นาน แล้วกล่าวว่า “ผมแล
ไม่เห็นเหตุผลที่จะต้องชักช้าอีกต่อไป.”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้มีทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาไทย ระหว่างมหาอุท
สงกรรมโลกครั้งที่ ๑ ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับกิจการสงคราม
หลายเรื่องด้วยกัน ดัชนีฉบับพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ.

๑๔. เข้าป่า, สารวัด!

สงวน พลโยธิน บุตรีพันโทพระพิทักษ์ยุทธวินัย ผู้บังคับการกรมทหารราบ
กรมหนึ่ง รักอยู่กับร้อยตรีเจริญ วัฒนานนท์ นายทหารประจำกรมทหาร
กรมที่บิดาของเธอเป็นผู้บังคับการอยู่ ก่อนที่จะแต่งงาน สงวนอยากจะให้ร้อยตรี
เจริญแต่งพลเรือนมาให้ดูว่าจะดีเหมือนแต่งทหารหรือไม่

ร้อยตรีเจริญจำต้องตามใจ และแต่งตัวพลเรือน นุ่งผ้าม่วงสี สวมเสื้อขาว
หมวกสักหลาด และสวมถุงเท้ารองเท้าขาว หลบหลีกสารวัดทหารมาที่บ้านของ
สงวน แต่ต้องเลือกเวลาที่พันโทพระพิทักษ์ บิดาของสงวนไปประชุม ไม่อยู่ที่บ้าน

พันโทพระพิทักษ์ยุทธวินัยเป็นผู้ที่เคร่งในระเบียบวินัยมาก ถ้าร้อยตรีเจริญ
ถูกจับได้ว่าแต่งพลเรือน อย่างน้อยก็ต้องถูกลงโทษ ถูกขัง

วันนั้น พันโทพระพิทักษ์ไปประชุมก็จริง แต่ขางดการประชุมจึง
กลับบ้านเร็ว จวนตัวเข้า สงวนไม่รู้ที่จะทำอย่างไร เลยให้ร้อยตรีเจริญทำที่ว่า
เป็นไข่ หนาวสั่น เอาเสื้อคลุมคลุมตัวไว้

ผู้ที่มีความพอใจมีอยู่คนเดียว คือ สงวน เธอกล่าวว่า “ในโลกนี้ถ้าอยู่
ในระเบียบเคร่งนัก มันไม่สนุกออกกะ...ผู้เล่นอะไรแผลง ๆ บ้าง ไม่ได้ สนุกดี”

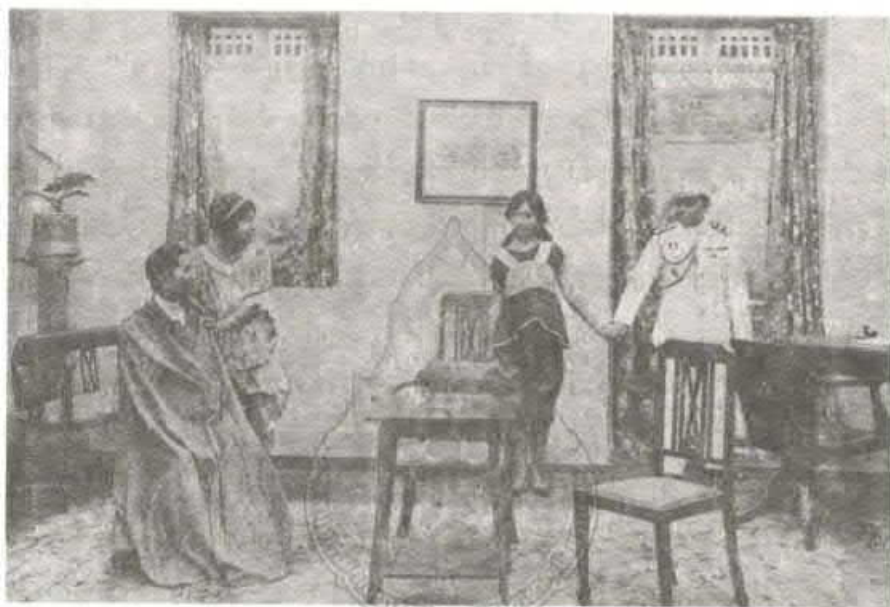
เจ้าเธอคนรับใช้ช่วยเล่นแผลง ๆ เพื่อช่วยนายผู้หญิงของเขา ถึงกับลงทุน
ตกกระไดเพื่อถ่วงพระพิทักษ์ไว้ก่อนที่จะเข้ามาถึงในห้อง

พระพิทักษ์ช่วยไปตามหมอ ได้ร้อยตรีจิว จุลแพทย์ มาจากกรมทหาร
ร้อยตรีจิวเข้าใจสถานการณ์ ตรวจคนไข้แล้วบอกว่าเป็นโรคไข้ใจเต้น

ปัญหามีอยู่ คือ ขามามาได้แล้ว ขากลับจะทำอย่างไร เพราะสารวัด
ก็เกิดความสงสัยขึ้นมาแล้ว สงวนมีเพื่อนชื่อนฤมล นฤมลไปตามพี่ชาย คือ
ร้อยเอกบุญธรรม ธรรมโยธิน มาช่วยคิดอีกแรงหนึ่ง

ตกลงกันว่าจะต้องหาเครื่องแบบทหารมาให้ร้อยตรีเจริญให้จงได้

สงวนไปเอารองเท้าของคุณพ่อมา แต่มีเดียวอยู่ที่รองเท้านั้น โดนคุณพ่อ

จากซ้าย พระยาอนิรุทธเทวา แสดงเป็น นายร้อยตรีเจริญ พัฒนานนท์
 หม่อมสุ่น วรวรรณ แสดงเป็น น.ส. สงวน พลโยธิน
 หม่อมเจ้าหญิงศรีสอวทันนกุล แสดงเป็น น.ส. นกุล ชรวมโยธิน
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็น นายร้อยเอก บุญธรรม ชรวมโยธิน

เอาว่าร้อยตรีเจริญไม่มีสิทธิที่จะติดเคียว สงวนก็แก้ตัวให้ว่าเธอเป็นผู้ลงติดดู
ดูว่าถ้าติดเคียวแล้วจะได้อย่างไร

หมวกนั้นไปเอามาได้จากโรงทหาร แต่จะเอาเข้ามาได้อย่างไร สงวน
ออกอุบายว่า จะเรียกข้าวต้มมาให้ร้อยตรีเจริญกิน แล้วก็ให้เอาหมวกใส่มา
ในโกข้าวต้มนั้น

เมื่อได้โกข้าวต้มมาแล้ว นฤมลแก้มองออกไปข้างนอก ทำตกใจเพื่อ
ล่อให้พระพิทักษ์เหลียวไปดู สงวนจะได้หยิบหมวกออกจากโกข้าวต้ม

นฤมล :— ใครวิ่งไล่กันทำไมก็ไม่ทราบ

สงวน :— คุณพ่อละ เกิดเหตุอะไรขึ้นก็ไม่ทราบ ดูซิคะ

พระพิทักษ์ :— เหตุไม่ได้เกิดในบ้านเรา เราจะวิ่งไปด้วยทำไม

แต่อีกครู่เดียวพระพิทักษ์ยุทธวินัยก็จับได้ว่าเป็นเรื่องหลอกกันทั้งสิ้น
แต่ก็อดหัวเราะไม่ได้ ปลอยท้ายออกมา ทำให้ทุกคนโล่งใจ

ร้อยเอกขุนसारวัดเสนี สารวัดทหารเข้ามา ยืนยันว่ามีนายทหารแต่ง
พลเรือนเข้ามาในบ้านนี้อย่างแน่นอน แต่บัดนี้สงวนได้ผู้ช่วยเธออีกคนหนึ่งแล้ว
คือ คุณพ่อของเธอนั่นเอง.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้
ทหารแสดง มีพระราชบันทึกว่า ทหารนั้นจะให้สังกัดกรมทหารเหล่าใดก็ได้
แต่เมื่อได้ทรงจัดแสดงใน พ.ศ. ๒๔๖๓ ให้สังกัดกรมทหารบกที่ ๒๒.

๑๕. เจ้าคุณเจ้าชู

พระยาวิกรมสิงหนาทเจ้าคุณวัย ๔๕ เป็นผู้ที่เคยสนิทสนมเที่ยวเตร่กับ
สุภาพสตรีมานาน จนได้นามสมญาว่า

“เจ้าคุณเจ้าชู”

“คนขาว ๆ นะ นั่นแหละ พระยาวิกรม ขึ้นชื่อลือชออยู่ในทางผู้หญิง
ร้ายกว่าใคร ๆ หมด”

แต่พระยาวิกรมได้มาพบแม่สงวน คกลงใจว่าจะเลิกประพฤติอย่างนี้
เสีย เพื่อจะได้แต่งงานกับแม่สงวน

“ชื่อเจ้าคุณออกฉาวทั่วเมืองในเรื่องผู้หญิงต่าง ๆ จะให้ดิฉันคกลง
กะเจ้าคุณยังไ?”

แม่สงวนนั้นเป็นบุตรพี่พระจ้านง ก้าวร่ำับตามารดา มีแต่พี่ชายและพี่สะใภ้
เท่านั้นที่เป็นญาติสนิท นอกจากนั้นก็แม่ศรีซึ่งเป็นลูกของแม่นมของสงวนเอง
อายุรุ่นราวคราวเดียวกันที่พอจะนับว่าสนิทสนมกันมาก แม่สงวนและพี่สะใภ้
ได้อุดหนุนให้แม่ศรีตั้งร้านตัดเสื้อ มีผู้นิยมมากพอควร เพราะแม่ศรีมีฝีมือ
เคยทำงานที่ห้างยอนแซมสัน

พี่สะใภ้ของแม่สงวนที่ชื่อแม่เพื่อนั้นแหละ ที่อยากได้พระยาวิกรมมาอยู่
ในครอบครัว เพราะนิยมในเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์ ตัวสงวนเองยังไม่สู้แน่ใจ
เพราะสนิทสนมกับนายร้อยเอกเอื้อที่มีใจรักอยู่บ้าง

แม่ศรีเจ้าของร้านตัดเสื้อ ใจเอียงไปทางร้อยเอกเอื้อ ไม่เชื่อเลยว่าเจ้าคุณ
วิกรมจะกลับตัวได้ แต่ความเห็นของเธอนั้นแม่สงวนก็คงไม่ฟัง นอกจากจะมี
พยานหลักฐานว่าพระยาวิกรมเลิกเรื่องผู้หญิงไม่ได้ ยังมีนิสัยเป็นเจ้าชู้อยู่อย่างเดิม

เจ้าคุณวิกรมมีหน้า คือ คุณแม่อ่วม บ้านอยู่ที่สามเสน ภายในบ้านมี
สวนงาม พระยาวิกรมให้คำมั่นสัญญากับคุณน้าว่าจะกลับอกกลับใจ เลิกการ
ที่ได้เคยประพฤติ เลิกขาดทีเดียว ไม่วุ่นวายเรื่องผู้หญิงอีกต่อไป

“คุณน้าก็จริง ๆ ตกงรับผมไว้ในบ้าน...”

“เดี๋ยวนี้ผมอยู่อยู่กับคุณน้าที่สามเสน เวลานี้ผอญูแม่สงวนก็อยู่ที่นั่น
คุณน้าชวนให้ไปอยู่”

แม่ศรีเท่านั้นที่ไม่เชื่อว่าพระยาวิกรมจะเลิกเป็นเจ้าชู้ได้

“คุณน้าก็เห็นได้ว่าไม่จริง”

แม่ศรีหาทางที่จะไปอยู่ในสังคมที่บ้านสามเสนจนได้ คือ จะไปวัดตัว
เจ้าคุณและตัดเสื้อให้ คุณแม่ওမ်ก็เห็นว่าเธอน่าเอ็นดูและชวนให้รับประทาน
อาหาร

โอกาสของแม่ศรีที่บ้านสามเสนมีมาก เธอเริ่มยั่วให้พระยาวิกรมสนิทสนม
ด้วย วัดตัวจะตัดเสื้อแล้วก็เอียงหน้าเข้าไปใกล้ ๆ แกล้งทำเป็นว่าแมลงเข้าตา
วานเจ้าคุณเยยให้

“หมม อ้ามีที่ร่ม ๆ นั่งเล่นก็จะดีนะเจ้าละ”

มีเรื่องเข้ามาพัวพันอีกเรื่องหนึ่ง คือ คุณหญิงวัน ภรรยาของพระยาราม
บ้านอยู่หัวเมือง มีฐานะมากรุงฯ มาขอพักอยู่ที่บ้านนี้ และเจ้าของบ้าน
จัดให้อยู่ที่เรือนหลังเล็กในบ้าน ความจริงคุณหญิงวันกับพระยาวิกรมสิงหนาท
เคยมีเรื่องสนิทสนมกันมาสมัยหนึ่ง เคยพบกันที่กรุงเก่า อ่างทอง เพชรบุรี และ
ราชบุรี เป็นต้น แต่ไม่ค่อยจะมีใครทราบ และในการที่คุณหญิงมาอยู่ที่นี่ก็เพื่อจะ

“ต้องมาดูตัวคู่คุณน้าของคุณให้ได้!”

“แต่ทำไมถึงต้องมาอยู่ในบ้านเดียวกันด้วย?”

“ดีฉันชอบให้ทวดหวัดไว้ คู่ค่อยร่อยหน่อย!”

พระยาวิกรมบอกว่าคุณหญิงควรจะไปเสียจากบ้านนี้ แต่คุณหญิงจะขอ
พบพระยาวิกรมในที่โหลฐานเสียก่อน มิฉะนั้น ก็จะไม่ยอมไป พระยาวิกรม
ไม่มีทางอื่นจึงยินยอมว่าจะพบกัน “คืนนี้”

เป็นคราวเคราะห์ที่คำว่า “คืนนี้” ไปเข้าหูแม่ศรี เพราะเธอมาแอบฟังอยู่
เธอดีใจมาก ตัวเธอเองยั่วท่านเจ้าคุณไม่สำเร็จ บัดนี้จะได้ดูคุณหญิงวันยั่วบ้าง

เธอจึงอาสาเป็นคนรับใช้คุณหญิงที่เรือนเล็ก เพราะคนรับใช้ประจำตัวคุณหญิง
ลาไปเยี่ยมบิดาที่ป่วย

ถึงเวลากลางคืน พระยาวิกรมหรือเจ้าคุณเจ้าชู้ก็ไปยังห้องของคุณหญิงวัน
ตามนัด เอาของต่าง ๆ ที่คุณหญิงเคยให้ไว้เป็นที่ระลึกไปคืน แม่ศรีมาแอบฟังที่
ประตูและถูกจับได้ การสนทนากับคุณหญิงก็ต้องระงับลงทันที เจ้าคุณขอให้
คุณหญิงไปนอนกับพี่สะใภ้แม่สงวนบนเรือนใหญ่ ตนจะอยู่ปรานแม่ศรีก่อน
ขึ้นปล่อยไว้นุ่งผ้าแม่ศรีก็จะไปโฆษณาให้เกิดความเสียหาย แม้เพียงบอกว่า
เจ้าคุณไปที่ห้องคุณหญิงกลางดึกก็จะเสียหายมาก

เมื่อคุณหญิงวันไปแล้ว เจ้าคุณก็เรียกแม่ศรีเข้าไปในห้อง แล้วลั่นกุญแจ
ประตูเสีย

แม่ศรีกล่าวอย่างเปิดเผยว่า หากทางที่จะทำให้เจ้าคุณเสียชื่อเสียงเพื่อป้องกัน
ไม่ให้แม่สงวน “ตกไปอยู่ในเงื้อมมือของผู้ชายที่ไม่สมควรจะเข้าใกล้หล่อน”

พระยาวิกรมอ่อนน้อมให้แม่ศรีมีความเมตตา แม่ศรีก็ไม่ฟัง จนกระทั่ง
เจ้าคุณชี้แจงว่า ตัวเจ้าคุณเองชื่อเสียงเสียมานานแล้ว บัดนี้ชื่อเสียงของแม่ศรี
จะเสียบ้างละ เพราะมาอยู่กับผู้ชายสองต่อสองในกลางดึก !

แม่ศรีจะหนีออกจากห้องไป แต่ไปไม่ได้ เพราะติดกุญแจ บอกว่าจะ
เอะอะขึ้น เจ้าคุณก็ตอบว่า คนเขาก็จะว่าเสียตัวแล้วจึงไว้วางใจขึ้น มีแบบการ
กระทำอย่างนี้อยู่ลงไป และแม่ศรีก็จะเสียชื่อนั่นเอง !

เมื่อไม่มีทางออก แม่ศรีจึงอ่อนน้อมเจ้าคุณโดยดี ขอให้ปล่อยตัวเธอไป
เจ้าคุณจึงขอให้แม่ศรีเขียนจดหมายตามคำบอกของเจ้าคุณฉบับหนึ่ง มีใจความว่า

“ดิฉันเข้าใจแล้วว่าเจ้าคุณกับดิฉันจะต้องเลิกกัน”

แม่ศรีสงสัยมาก ถามว่า

“ดิฉันเขียนแล้ว เจ้าคุณจะเอาไปทำไม ?”

“ฉันจะเก็บเอาไว้เป็นประกันไม่ให้หล่อนประกาศเรื่องของฉัน พอฉัน

แต่งงานกับแม่สงวนเสร็จสรรพแล้วถึงจะคืนให้หล่อน”

แม่ศรีเขียนจดหมายตามคำบอกแล้วก็ส่งให้เจ้าคุณ

แต่ก็อดใจเดียว แม่ศรีก็กลับใจ !

นี่ก็เท่ากับขายแม่สงวนแท้ ๆ ที่เดียว คำที่จะเอาตัวรอด... ไม่เอา ไม่เอา เอนอะ เป็นไรก็เป็นไป ไม่ยอมให้เจ้าคุณได้แม่สงวนละ ว่าแล้วจะทำลายพิธี จะทำลายให้ได้ฉัน ช่างเออะ ถึงตัวฉันจะเสียชื่อก็แล้วแต่บุญแต่กรรม” ว่าแล้วเธอก็ไปกดกริ่ง และตบประตูปัง ๆ ใหญ่ เรียกให้คนมา

พระยาวิกรมสิงหนาทใช้จิตวิทยาเปลี่ยนท่าที ทำตนให้แม่ศรีเห็นใจในยาม
วิกฤต

“ฉันไม่ยอมให้หล่อนเสียคนละ !”

เจ้าคุณแคว่กจดหมายออกจากกระเป๋าส่งคืนให้แม่ศรี แล้วกล่าวต่อไปว่า
“เฮ้ เอาคืนไป ไปซิ เร็ว ๆ เข้า ประเดี๋ยวจะเกิดอะอะกันใหญ่ รีบไป
เสียเถอะ”

เจ้าคุณส่งกุญแจประตูให้และกล่าวว่า

“เอาไปไขเปิดประตู คิดอ่านแก้ตัวไปยังงี้ให้ได้ว่ากลัวผีหรือละเมอก็ได้
เร็ว ๆ ซิ”

พอคนมา เจ้าคุณก็หลบซ่อนตัวเสีย เสียงคนพูดว่า

“เป็นอะไรกัน เสียงทั้งกริ่งทั้งตบประตูโครม ๆ”

“เปล่ายะ...ฉันมานอนเฝ้าห้อง ผันไปว่าขโมยขึ้น”

“พุทโธ นี่กว่าไฟไหม้หรืออะไร!”

ต่อจากคืนวันนั้น แม่ศรีก็กลับใจ กลับช่วยเจ้าคุณอย่างเต็มสติกำลัง
ในวันรุ่งขึ้น เธอใช้อุบายของเธอที่ใช้กับเจ้าคุณวิกรมไม่สำเร็จ เอาไปใช้กับ
ร้อยเอกเอื้อที่ร้านตัดเสื้อของเธอ ร้อยเอกเอื้อหลงกลก็เลยกอดและจูบเธอฟอดหนึ่ง
แม่สงวนแอบดูอยู่

ร้อยเอกหนุ่มเสียใจ บอกว่า “คนเราที่เกิดมา ต้องพลาดอะไรอย่างสำคัญ
ครั้งหนึ่ง ครั้งนี้แหละฉันพลาดใหญ่.”

อธิบายท้ายเรื่อง

พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ทรงดัดแปลงจากบทละครภาษาอังกฤษ The Gay Lord Quex ชื่อเรื่องอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ เพราะตัว “เจ้าคุณ” นั้นได้เลิกเป็นเจ้าชู้เสียนานแล้ว ฉากได้คารมกันในห้องนอนนั้นน่าฟังมาก.

๑๖. นวยอำนาจ

ณ ประเทศคอโรเนีย ในสมัยพระเจ้าวิคตอร์ที่ ๖ เกิดมี “คณะกู้ชาติคอโรเนีย” ขึ้น คณะนี้คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชธิปไตยเป็นสาธารณรัฐ และมีที่ประชุมลับอยู่ ณ กรุงคิยาราซึ่งเป็นเมืองหลวง ที่ประชุมนี้มั่นคงแข็งแรงมาก ผู้ที่จะเข้ามาต้องโทรศัพท์ติดต่อเข้ามาก่อน เมื่อสอบถามและให้เลขสัญญาณถูกต้องแล้ว ผู้ที่อยู่ข้างในจึงเปิดประตูให้เข้ามาได้

คัสสิโย สภานายกของคณะนี้พูดกับเซโนเปียผู้เป็นเลขาธิการของคณะก่อน เซโนเปียมีหัวรุนแรงมาก แต่เมื่อคัสสิโยซักถามก็ไม่สามารถจะหาเหตุผลได้ว่าพระเจ้าวิคตอร์ทรงกระทำให้ประชาชนเดือดร้อนอย่างไร เพราะพระองค์ต้องทรงปฏิบัติตามมติของคณะเสนาบดีเสมอ

การประชุมในวันนี้สำคัญมาก เพราะจะตัดสินใจว่าจะกู้ชาติเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นแบบใด

ก่อนถึงเวลาประชุมเล็กน้อย สมาชิกของคณะกู้ชาติก็ทยอยกันเข้ามาโดยกดกริ่งและสอบถามให้เลขสัญญาณกันทางโทรศัพท์ สมาชิกคนหนึ่ง ชื่อ บะสิลียอน ได้บอกแก่สภานายกว่า พันโทมาร์ซิโย สมาชิกคนหนึ่งขออนุญาตนำเพื่อนที่ไว้วางใจมาเข้าร่วมประชุมด้วยคนหนึ่ง เป็นนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกับเขา ชื่อ พันโท คาสเซเรจิส สภานายกของคณะ ถามมติของคณะ ในที่สุดก็อนุญาตให้คาสเซเรจิสเข้าร่วมประชุมได้ แต่ต้องให้สาบานตนเสียก่อนว่าจะไม่เก็บเอาเรื่องราวไปเล่าให้คนภายนอกฟังเป็นอันขาด

ในการประชุมครั้งนี้ สมาชิกส่วนใหญ่ก็ยังเห็นว่าควรมีพระเจ้าแผ่นดินต่อไป

“พระราชาเป็นสง่าของแว่นแคว้น” พระราชาเปรียบเหมือนธงชัยของชาติ ทหารชาติได้มีพระราชาเป็นจอมทัพย่อมมีขวัญดี แต่ก็มีผู้ค้านอยู่บ้าง ผู้ที่คัดค้านอย่างรุนแรง คือ สัมมาร์โค

“ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการปกครองของชาติของเรา และถ้าแม้ว่า การเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องถึงแก่เชิญพระเจ้าแผ่นดินออกจากราชสมบัติ ด้วยละก็ ข้าพเจ้าผู้หนึ่งจะเสียใจที่ความจำเป็นบังคับเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้า เห็นว่ายอมสละพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ดีกว่ายอมสละเสรีภาพและความ ผาสุกของประชาชนชาวคอโรเนีย”

มีคนเห็นตามบ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อย มาร์ซิโยก็พูด และ พ.ท. คำสะเรจิส เพื่อนของเขา ก็พูด และพูดดีมาก

“พระเจ้าแผ่นดินของชาวคอโรเนียมิใช่ผู้ที่มีความเห็นแก่พระองค์เลย และตั้ง พระหฤทัยอยู่เสมอที่จะทำนุบำรุงประชาชนให้ได้รับความสุขมากที่สุดที่จะ รับได้ แต่นิจอ พระราชาและพระดำริของพระเจ้าแผ่นดินเปรียบเหมือน เรือน้อยอันปล่อยลอยไปในน่านน้ำที่เต็มไปด้วยหินโสโครก”

ส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนได้รับความเดือดร้อน ก็เพราะผู้ที่เข้ามามีอำนาจ ปกครองเห็นแก่ตัว และหาประโยชน์ให้แก่พวกของตน

ในที่สุด ปรีโม ข้างเรียงพิมพ์แจ้งว่า ตนได้เห็นร่างประกาศฉบับหนึ่ง ที่มีใจความว่า คณะเสนาบดีได้สังเกตเห็นว่าพระเจ้าวิคตอร์ผู้ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินมีพระสติพันเพื่อน จึงได้พร้อมกันอัญเชิญให้ออกจากราชสมบัติ เพื่อให้ได้ มีเวลาพักผ่อนพระวรกายและพระหฤทัย

ล้มมาร์โคดีใจมาก ร้อง ซโย! ซโย!

แต่บะลีเลียน กล่าวว่ “บัดชบที่สุด...เขาทำเพื่อประโยชน์ของเขา ต่างหาก พระเจ้าวิคตอร์ก็ดขวางเขา เขาจึงจะเอาออก”

สอบถามปรีโมข้างเรียงพิมพ์ได้ความว่า ปรีนซ์ มอนตะโรสะจะได้รับ แต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ส่วนใหญ่รู้จักมอนตะโรสะว่าเคยประหาร ผู้คนไปเป็นอันมาก เป็น “เพชรฆาตมอนตะโรสะ” และยังทราบด้วยว่า ท่าน ผู้หญิงมอนตะโรสะเดิมชื่อเรเบ็คคา มาร์กซ์ ซึ่งมีน้องชายชื่อ ซามูเอล ซึ่งบัดนี้ เรียกตนเองว่า ลัมมาร์โค

ลัมมาร์โคชักปืนออกมา แต่พันโทคำสะเรจิสโดดไปจับ และสมาชิกช่วยกัน แย่งปืนมาได้ ลัมมาร์โคจึงถูกมัดไว้

วินเซนต์ีสมาชิกอีกคนหนึ่งรีบเข้ามารายงานว่า รัฐบาลกำลังส่งทหาร มาจับพวกคณะกู้ชาติ และจะมาถึงอยู่แล้ว สัมมาร์โคเป็นคนบอกว่าห้องประชุม ของสมาคมอยู่ที่ไหน

พ.ท. คาสเซเรลิส ที่จริงคือพระเจ้าวิคตอร์ปลอมพระองค์มา พระองค์ได้ ทรงเข้าควบคุมสถานการณ์ พระองค์ให้สมาชิกคณะกู้ชาติไปซ่อนอยู่อีกห้องหนึ่ง ก่อน แล้วร้อยเอกมิลิตัส นายทหารที่ควบคุมทหารมา ก็เข้ามาเฝ้าและจำ พระองค์ได้ จึงรับสั่งว่า

“ฉันขอบอกให้แกทราบว่ ที่นี่ไม่ใช่ช่องซบถ เพราะถ้าเป็นช่องซบถ ฉันคงไม่เข้ามาอยู่ในนี้.”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจ เรื่องการเมืองดีมากเพียงไร ทรงเข้าใจในเรื่องที่คนไทยเพิ่งจะเข้าใจกันในยุคนี้.

๑๗. ช่างทอน

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง “The Eliminists”)

นายแจ่ม พืชรักดี แต่งงานแล้ว ภรรยาชื่อสิวลี สิวลีเป็นผู้นิยมศิลปะอย่างถึงขนาด รับประทานอาหารแล้วต้องใช้เวลาอย่างน้อย ๒๐ นาที ทำจิตให้ว่าง เข้าไปอยู่กับภาพเขียนฝีมือยอดเยี่ยมในห้องศิลปะ

น้องของนายแจ่มชื่อจอนไปค้าขายที่ภูเก็ต ยังไม่เคยพบพี่สะใภ้จึงมาเยี่ยม นายแจ่มไม่ใช่ศิลปิน แต่ก็ต้องช่วยอธิบายให้น้องชายฟังว่าศิลปะที่สิวลีนิยมชมชื่นนั้นเป็นอย่างไร

ศิลปินนั้นมีอยู่หลายคนด้วยกัน เช่น พวกอนาคต พวกสีเหลี่ยม พวกสามเหลี่ยม ซึ่งพ้นสมัยเสียแล้ว พวกนิโอ-ฟิวเจอร์ริสต์ พวกซูเปอร์คิวบิสต์ ฯลฯ ก็เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันมีสองพวกที่แข่งกันอยู่ คือ พวกนิโอ-เรียลิสต์ กับพวกอิลมินิสต์ นายจอนถามขึ้นว่า

“แล้วพวกไหนล่ะครับที่เราควรจะลงคะแนนเสียงให้?”

นายแจ่มก็ตอบว่า “พวกอิลมินิสต์ ภาวนาให้ง่าย ๆ เรียกกันว่า “พวกช่างทอน”

สิวลีอธิบายอย่างง่าย ๆ ว่า “หลักของพวกช่างทอนนั้นก็คือตัดทอนส่วนประกอบที่ไม่จำเป็นออกมามากที่สุดที่สามารถจะตัดทอนได้ ให้เหลืออยู่เฉพาะสาระสำคัญของศิลปินสิ่งนั้น ๆ เช่น เมื่อเขียนผู้ชายแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องเขียนหูขวาใคร ๆ ก็ย่อมทราบว่ามีสองหูอยู่สองข้างศีรษะของมนุษย์” สิวลีออกตัวต่อไปว่า “ดิฉันเองขาดสมรรถภาพที่จะบรรยายให้เห็นแจ่มแจ้งว่า ขบวนการอันล้ำเลิศนี้ทำให้โลกศิลปะสันตะเทือนอย่างไร!”

ขบวนการช่างทอนนี้มีได้จำกัดอยู่ในวงจิตรกรรมเท่านั้น ยังคืบหน้าไปถึงดนตรี กวีนิพนธ์ และวรรณคดีด้วย

สิวลีเชิญให้ศิลปินช่างทอนมาพบปะที่บ้านเป็นครั้งคราว วันนั้นนายเทอด
กิจจา มาถึงก่อน นำภาพมาให้สิวลีเป็นของขวัญ

“คุณผู้หญิงขอรับ เพราะเหตุที่คุณผู้หญิงมีความงามอย่างประหลาดนั่นเอง
ทำให้กระผมสามารถวาดภาพได้ดียิ่งกว่าที่ได้เคยวาดมาแล้ว ภาพทั้งหลาย
ที่กระผมได้วาดมาแล้ว จะกลายเป็นภาพด้อยอยู่ในอดีต”

แต่ภาพที่นายเทอดวาดและใส่กรอบนำมาให้นั้น ไม่มีอะไรเลย นายเทอด
ยอช่างทอน ได้ตัดทอนออกไปแล้วจนหมดสิ้น

นายแจ่มตามน้องชายว่า “ไม่เคยเห็นภาพประหลาดอย่างนี้ใช่ไหมล่ะ?”

นายจอตอบว่า “สมบูรณ์แบบ ภาพในฝันก็สู้ไม่ได้ เหมือนขึ้นสวรรค์
ขึ้นไปบนฟ้า โลง ไม่มีอะไรเลย”

สิวลีถามว่า “คุณเทอดจะส่งเข้าประกวดไหมคะ?”

นายเทอดตอบว่า “อ๊ะ! จะมีศิลปินที่โหนดมีความสามารถพอที่จะเป็น
กรรมการตัดสินได้”

ต่อจากนั้น นายเอก เสพเสถียร กวีช่างทอน และนายสินี ประวุฒิ
ผู้ประพันธ์ดนตรีช่างทอนก็มาถึง

นายเอกได้นำ “สิ่งของเล็กน้อยที่ไร้คุณค่า” มาให้สิวลีเป็นของขวัญ

“ความคิดของมนุษย์นั้น บางทีก็ไม่สามารถจะใช้ภาษาบรรยายได้ ด้วยความจริง
เช่นนี้แหละขอรับ กระผมได้ประพันธ์บทสวดที่คุณสิวลี”

แต่กระดาษซึ่งนายเอกส่งให้สินีนั้น คลี่มาแล้วก็เป็นกระดาษเปล่า
ท่านกวีช่างทอนได้ตัดทอนออกแล้วจนหมดสิ้น

ของขวัญของนายสินี ประวุฒิ นักประพันธ์ดนตรีก็เช่นเดียวกัน คือ
เพลง “สิวลีสวด” สำหรับร้องประสานเสียง แต่ศิลปินกรมศิลปากรก็จะร้องไม่ได้
ต้องติดต่อไปยังคณะที่เคยฝึกร้องโดยไม่มีเสียง

สิวลีเป็นผู้ที่ใส่ใจมากที่สุด “วันนี้ฉันได้แต่ของดี ๆ ทั้งนั้น ขอขอบคุณท่าน
ทั้งสามค่ะ”

นายจอใคร่จะตอบแทนศิลปินทั้งสามด้วยซิการ์ แต่ท่านศิลปินไม่สูบ

บุหรี นายจอนเลยสูบเสียวเอง คือ ทำท่าหยิบซิการ์มาใส่ที่ปากแล้วก็จูดสูบ
พ่นควันอย่างเอร็ดอร่อย แต่ทั้งซิการ์และควันก็ได้ตัดทอนออกเสียหมดแล้ว

นายแจ่ม สามีของสิวลี ไปนั่งที่โต๊ะเขียนหนังสือ แล้วกลับมายืนของ
เปิดฉีกให้แก่ท่านศิลปินทั้งสามคนละซอง เพื่อเป็นการตอบแทนเล็ก ๆ น้อย
และกล่าวว่า

“ผมยินดีที่ได้ถูกล้างสมอง เป็นช่างทอนสมัครเล่นไปอีกคนหนึ่งแล้ว ผมจึง
ขอให้คุณทั้งสามรับเช็กคนละหนึ่งฉบับ ผมได้ตัดทอนจำนวนเงินออกตาม
อุดมการณ์ของท่านช่างทอนทั้งหลาย”

แล้วเหล่าช่างทอนก็ลากลับไป

สิวลีทำทางไม่ค่อยสบาย “พี่ พี่ทำอะไรนะ?”

“อะไรจ๊ะ?”

“เรื่องให้เช็กนะซีคะ พี่ใจดี มีวัฒนธรรม ไม่เอาเปรียบใคร น้องทราบจะ
แต่ให้เช็กไม่ลงจำนวนเงินนะ ดีหรือคะ?”

“อ้าว! เราอยู่ในโลกของช่างทอน ก็ต้องตัดทอนกันเรื่อยไป ในธนาคาร
แห่งนั้นนะ พี่มีเงินเมื่อไรล่ะ! ตัดทอนเสียหมดนานแล้ว.”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ดัดแปลงมาจากเรื่องสั้นชื่อ “Drawn Blank”
ซึ่งลงพิมพ์ในวารสาร Pearson ที่ประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕.

๑๘. ชิงนาง

“วันกลืนลำคานชวนเซย ลมร่ำเพยหากลิ่นหอมหวาน
สิบแสนศุคนธ์สุมนมาลย์ ไม่เท่าเทียบเปรียบปานด้วยรสรัก”

แม่เลียบเอกเขนกอยู่ที่เฉลียง ร้องเพลงเล่น ใจนั้นคงคิดถึงนายประดิษฐ์ คู่รัก แต่ในระยะหลังนี้คุณป้าลำไยจับจดหมายได้ เลยไม่ได้พบกันหลายวันมาแล้ว

แม่เลียบอายุยังน้อย ท่านบิดาผู้ที่ล่วงลับไปแล้วทำพินัยกรรมไว้ว่า ถ้าแม่เลียบแต่งงานก่อนอายุ ๒๐ ปี ต้องให้คุณป้าลำไยให้ความยินยอม มิฉะนั้นไม่ให้ได้รับมรดกเต็มตามที่มืออยู่ แม่เลียบรู้อย่างนั้นแล้ว ก็อยากจะขึ้นทำเสียให้ได้ ถ้าผู้ชายคนใดขอให้เธอรอ ก็แปลว่ารักเงินเท่านั้น

อันที่จริงคุณป้าลำไยนั้นก็อยากจะให้แม่เลียบแต่งงานไปเสียเร็ว ๆ มีนายชะแล่มมาสู่ขอไว้ครั้งหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่ได้ตกลงกันแน่นอน บัดนี้ พระยาศักกรินทร์ภักขัย มาทาบทามขอให้ลูกชายที่ชื่อร้อยเอกจอน แม่ลำไยพอใจมาก แต่ยังคงติดอยู่ที่ตัวแม่เลียบ แม่เลียบไม่ยอมรับรักของผู้ใดนอกจากนายประดิษฐ์

ตัวคุณป้าลำไยเองนั้น อายุมากแล้วก็จริง แต่ใจยังสาว มีจดหมายติดต่อกับพระค่านูณธนากรอยู่เสมอ แต่ดูเหมือนไม่ได้ใช้ชื่อจริง จะลองดูท่าทีเสียก่อน คุณป้าใช้นางขึ้นเป็นผู้ถือจดหมายไปและรับจดหมายมา “แต่ถ้าเอ็งขยายความลับของข้าละก็ เป็นได้เห็นสิทธิศักดิ์ของข้าละ”

คุณป้าลำไยชอบใช้ศัพท์พิสดารอย่างนั้นแหละ ! นี่ก็อีกประโยคหนึ่ง “เจ้านายประดิษฐ์คนนี้นะ มันไม่เป็นคนที่นับว่าสมพงศ์ไกรวัลมหาราชเลยนี่ !”

อันที่จริงร้อยเอกจอนบุตรของเจ้าคุณศักกรินทร์กับนายประดิษฐ์ที่ติดพันอยู่กับแม่เลียบนั้น เป็นคน ๆ เดียวกัน ร้อยเอกจอนปลอมชื่อเป็นนายประดิษฐ์ ก็เพื่อจะดูใจสาว เจ้าคุณศักกรินทร์ไม่ทราบความจริงข้อนี้ มาเกลี้ยกล่อมจะให้ลูกชายแต่งงานกับผู้หญิงที่เลือกไว้ให้แล้ว ร้อยเอกจอนไม่ทราบว่ามีใครก็เลย

ชัดขึ้น เจ้าคุณก็โกรธถึงกับจะตัดพ่อตัดลูกกันเลยทีเดียว แต่ในไม่ช้า คนใช้ของ ร้อยเอกจอนก็ไปได้ข่าวมาว่า หญิงที่เจ้าคุณศักรินทร์จะขอให้ลูกชายนั้นคือ แม่เลี้ยงนั่นเอง

เมื่อทราบดังนั้น ร้อยเอกจอนก็เลยเปลี่ยนเป็นคนละคน ยอมอยู่ในโอวาท ของบิดา จะให้แต่งงานกับใครก็ยินยอมทั้งสิ้น แม้แต่ดาเหล่ผสมหยิกก็ไม่ว่า พระยา ศักรินทร์พอใจ แต่ก็อดสงสัยไม่ได้

“ฮือ ข้าไม่เชื่อเลยว่าเอ็งจะปล่อยใจตามบุญตามกรรมได้ในเรื่องอย่างนี้ ทำจะโกหกข้าละครมั่ง?”

ต่อจากนั้นเจ้าคุณก็ส่งตัวลูกชายไปหาคุณป้าลำไยเพื่อจะได้ดูตัว และให้ หม่อมสาวได้รู้จักกัน พอแม่เลี้ยงเห็นร้อยเอกจอนเข้าก็ตกใจแถมดีใจ ถามว่า “ทำไมถึงเข้ามาในนี้ได้”

“ฉันทำกลอุบายหลอกคุณป้าหลอนสำเร็จ ฉันได้ทราบข่าวว่านายจอน จะมาหาคุณป้าหลอนเย็นวันนี้ ฉันก็เลยรีบมาเสียก่อน แล้วบอกคุณป้าหลอนว่า ฉันนี่คือนายจอน”

กล่าวถึงนายชะแล่มที่เคยไปขอแม่เลี้ยงครั้งหนึ่ง เขายังมีความรักในตัว แม่เลี้ยงอยู่อย่างเดิม พระคำคุณธนากรมหา นายชะแล่มก็เลยบรรยายความทุกข์ ของเขาให้ฟัง แต่ไม่ได้บอกชื่อผู้หญิงให้ทราบ นายชะแล่มเป็นคนขี้ขลาด แต่ พระคำคุณหนูนเสียจนทำกล้าไปได้ แนะนำให้นายชะแล่มพาผู้หญิงหนี และให้ เขียนไปบอกทำทายนายประดิษฐ์ด้วยว่า “คำวันนี้ ข้าพเจ้าจะได้ไปรับผู้หญิงที่ ข้าพเจ้ารักนั้นไปจากบ้านของเขา... ข้าพเจ้าได้ทราบว่าคุณก็รักผู้หญิงนั้นอยู่ เหมือนกัน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงบอกมาให้ท่านทราบ ถ้าท่านจะไปที่นั่นด้วย จะยินดี”

ร้อยเอกจอนบังเอิญมาหานายชะแล่ม นายชะแล่มเลยฝากจดหมายทำทายน นั้นไปให้นายประดิษฐ์

นายจอนอ่านจดหมายนั้นก่อน แล้วก็บอกว่า “เอาเถอะ ฉันรับรองว่า จะให้นายประดิษฐ์ได้รับหนังสือนี้อย่างรวดเร็วที่สุด”

นายชะแล่มกล่าวต่อไปว่า “ถ้านายประดิษฐ์ถามว่ากันเป็นคนอย่างไร ละก็ แกช่วยหนุนกันหน่อยนะ บอกเถอะว่ากันนะเป็นคนเก่งเหลือเกินเทียวนะ” ร้อยเอกจอนเลยเสนอว่า จะเรียกนายชะแล่มว่า “ชะแล่มราชสีห์”

เรื่องจบลงที่สวนในบ้านคุณป้าลำไยในคืนวันนั้น พระยาศักรินทร์พา ลูกชายมาที่นั่น ร้อยเอกจอนอดอัดใจมาก เพราะความลับนั้นจะเผยออกมาใน รูปใดก็หาทราบไม่ ในสายตาของแม่เลียบ ผู้ที่มักถือนายประดิษฐ์อีกนั่นแหละ แต่ว่า

“เอ๊ะ พี่ประดิษฐ์ อะไรจะหลอกเอาดิบดี จนเจ้าคุณศักรินทร์เชื่อว่าเป็น ลูกของท่าน”

ในที่สุดความจริงก็เผยออกมา แม่เลียบโกรธมากในการที่ถูกหลอก “แล้วกัน เลยไม่ได้ลักได้พาหนีซี!” แต่แล้วเธอก็บอกกับคุณป้าของเธอว่า

“คุณป้าได้เคยสั่งอิฉันหลายครั้งแล้วว่าให้เลิกกับนายประดิษฐ์ อิฉัน เห็นใจเขาแล้ว เพราะฉะนั้น อิฉันมีความเต็มใจที่จะทำตามคุณป้าสั่ง อิฉัน ไม่ขอพบเห็น ไม่ขอเกี่ยวข้องกับท่านผู้นั้นอีกต่อไป” แล้วเธอก็เดินหนีไปเสีย

พอใคร ๆ ไปทางอันหมดแล้ว แม่เลียบก็เรียกสาวใช้มาให้ไปตามนาย ชะแล่ม แม่เลียบจะหนีตามผู้ชายให้จงได้

นายชะแล่ม ราชสีห์ และพระคำนูนธนากร ปรากฏกายขึ้นที่สวนของ คุณป้าลำไยพร้อม ๆ กัน โดยมีจตุระคล้ายกัน แต่ก็ไม่เหมือนกันทีเดียว

นายชะแล่มนั้นได้ทำทายนายประดิษฐ์ไว้ ส่วนคุณพระคำนูนนั้นได้รับ จดหมายจากผู้ที่ลงนามว่า “เลียบ” ต่างก็จะมาพาแม่เลียบไป

นายชะแล่มเห็นร่างของนายทหารหนุ่ม นึกว่าเป็นนายประดิษฐ์ แล้วก็ ใจผ่อ แต่ดูเข้าจริง ๆ กลายเป็นร้อยเอกจอน ซึ่งรู้จักเป็นเพื่อนกัน ไม่ต้องวิวาท กันแล้ว อีกประการหนึ่ง แม่เลียบก็ตกลงจะไปกับเขาแล้ว

พระคำนูนแย้งขึ้นว่าแม่เลียบจะไปกับคุณพระต่างหาก กล่าวว่า “ฉันได้รับ หนังสือจากแม่เลียบนัดให้มา...”

ร้อยเอกจนสงสัยมาก จึงต้องมีปากเสียงกับคุณพระ ถึงกับจะใช้กำลัง
เข้าสู่กัน คนไข้ที่อยู่ที่นั่นร้องว่า “ช่วยด้วย ! คนจะฆ่ากัน ! ตายแล้ว ! ช่วยด้วย !”

ดังนั้นคนก็วิ่งออกมาจากในเรือน รวมทั้งแม่เลี้ยงด้วย เธอร้องว่า :-

“โอ๊ย ตายแล้ว อย่าตีพี่จอนของดิฉัน”

เรื่องก็เสร็จเพียงนี้ เพราะแม่เลี้ยงก็ได้ตัดสินใจแล้วว่าเธอจะไปกับใคร.

อธิบายท้ายเรื่อง

ในการที่จะทรงพระราชนิพนธ์ หรือทรงจัดแสดงละครพูดหลังจาก
ที่ได้เสด็จพระราชดำเนินกลับมาจากยุโรปนั้น ทรงระมัดระวังมาก และทรง
ดำเนินการเป็นขั้นตอน จึงได้ทรงนำเอาเรื่องที่รู้จักกันดีในประเทศอังกฤษ
มาทรงพระราชนิพนธ์แปลก่อน.

๑๕. ชื่อว่าอารี

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง "Evelyn")

นายธนา รอดสกุลกับอารีภรรยา ไปเช่าบ้านอยู่ที่เชียงใหม่ แต่งงานกัน เพิ่งจะได้สามเดือนเศษ ๆ

วันหนึ่งมีหญิงสาวมาหาธนา รูปร่างท่าทางเป็นนางเอกภาพยนตร์ มีชื่อตามที่เรียกกันว่า "ดอกฟ้า" แม่ดอกฟ้าต้องการเงินสองหมื่นบาท เพื่อชำระหนี้สินและค่าเช่าห้องที่โรงแรมเชิงคอย นายธนาบอกให้กลับไปก่อน ประเดี๋ยวจะตามไปพบที่โรงแรม

พอแม่ดอกฟ้ากลับไปแล้วก็เกิดเรื่อง อารีได้ทราบเรื่องจากสาวใช้ ชักถามสามีของเธอว่าใคร เรื่องอะไร ก็ไม่ให้ความ เพราะนายธนาจะรีบไป บอกว่าที่หลังจะเล่าให้ฟัง

อารีโกรธในการที่สามีของเธอไปมีความลับกับหญิงอื่น หญิงที่เป็นดารานางเอกเสียด้วย เธอจึงตัดสินใจเด็ดขาดให้สาวใช้จัดข้าวของลงกระเป๋ เธอจะไม่ยอมอยู่กับสามีที่ไม่ให้ความไว้วางใจแก่เธอ เธอจะกลับไปอยู่บ้านเดิมที่กรุงเทพฯ

เป็นการบังเอิญแท้ ๆ ที่พลโทศิริ จำเป็น ลุงของอารีขบถยนต์ขึ้นไปเที่ยวที่เชียงใหม่ และแวะไปเยี่ยมเธอที่บ้าน พลโทศิริผู้นี้เป็นผู้ที่เลียงคู่อารีมาตั้งแต่เล็ก อารีอยู่กับคุณลุงตลอดมาจนกระทั่งเธอออกเรือนไปเมื่อสามเดือนก่อน

"คุณลุงเป็นคนที่ดีสถานอยากพบมากที่สุดในวันนี้" เพราะเธอคิดถึงคุณลุง และกำลังจะขึ้นรถไฟกลับไปอยู่กับคุณลุงที่กรุงเทพฯ

สนทนากันเพียงครู่เดียว พลโทศิริก็ทราบเรื่อง

"เอ๊ะ ! นี่ทะเลาะกันละซี !... ใครเป็นคนก่อเรื่อง...?"

"คุณธนานะซีคะ !" เธอตอบทันที "นัดพบกับผู้หญิง แล้วก็ไปยอมบอก ว่าใคร...เดินบัง ๆ ออกประตูไป !"

“ถ้าหลานอารีไว้ใจเขา เขาก็คงไม่ออกไปอย่างนั้น ลุงคิดยิ่งกว่านั้นเสียอีก คือ ถ้าหลานให้ความไว้วางใจแก่เขา เขาก็คงบอกให้รู้ว่าไปพบใคร...ทำไม”

อารียังไม่หายโกรธ ถ้าคุณลุงไม่ให้กลับไปอยู่ด้วยก็จะไปอยู่กับคนอื่น พลโทศิริจึงเปลี่ยนท่าทีเป็นขอร้อง ขอร้องให้ยับยั้งซึ่งใจดูสักระยะก่อน แล้วก็เล่าเรื่องของพลโทศิริเองให้ฟัง

“ขณะนั้นลุงกับป้าแต่งงานกันใหม่ ๆ มีผู้หญิงคนหนึ่งส่งข่าวแจ้งมาให้ลุงทราบว่ามีความเดือดร้อนมาก ขอความช่วยเหลือ ลุงปฏิเสธไม่ได้ จึงตกลงว่าจะไปหา... ป้าของหลานชักใช้ไล่เลียงว่าจะไปไหน ไปทำไม และโกรธลุงอย่างไม่มีเหตุผล เหมือนกับเรื่องของหลานเองไม่มีผิด ลุงเดือดร้อนมาบ้างก็เลยเดินออกจากบ้านไปเสียอย่างนั้นแหละ ลุงรีบไปที่บ้านผู้หญิงคนนั้นทันที และไปเห็นกำลังเจ็บหนัก หมอกระซิบบอกว่าคงจะอยู่ได้อีกไม่กี่ชั่วโมง... เธอก็รู้ว่าชีวิตจะสิ้นสุดลง เป็นห่วงอยู่อย่างเดียว คือ ลูกสาวคนเดียวที่ยังเล็กไม่รู้เดียงสา เธอจึงตัดสินใจส่งข่าวมาถึงลุง โดยถือว่าลุงเป็นที่นับถือของเธอคนหนึ่ง พอลุงไปถึงที่ข้างเตียง เธอก็ร้องไห้และยกลูกสาวตัวเล็ก ๆ นั้นให้ลุง ขอร้องให้ลุงเลี้ยงดู ให้ได้รับการอบรมอย่างดีที่สุภาพสตรีควรจะได้รับ ลุงก็อดน้ำตาไหลไม่ได้ และได้ให้คำมั่นสัญญาว่าลุงจะทำตามคำขอร้องให้ได้ดีที่สุด และด้วยความสัตย์จริง เทวอารักษ์เป็นพยาน ลุงได้ทำตามที่สัญญาไว้โดยไม่ขาดตกบกพร่องเลย

“คุณลุงจึงต้องหลานทำไมคะ ?”

“เพราะว่าเด็กผู้หญิงเล็ก ๆ คนนั้น ลุงให้ชื่อว่า...”

“ชื่อว่าอะไรคะ ?”

“ชื่อว่าอารีนะซีจ๊ะ !”

เรื่องที่พลโทศิริเล่ามานี้ ทำให้อารีเปลี่ยนใจทันที เพราะถ้าคุณลุงของเธออ่อนโอนตามคุณป้าของเธอ ไม่ได้ไปเยี่ยมไข้ในวันนั้น เรื่องจะเป็นอย่างไรก็เดาไม่ถูก

ในที่สุด เราก็ได้ทราบว่า แม่ “ดอกฟ้า” เป็นน้องสาวแท้ ๆ ของนายธนา

แต่ชอบอาชีพโลดโผนของผู้แสดงภาพยนตร์ เพื่อนนักแสดงของเธอเล่นการพนันจนหมดตัว เธอนั่นสิที่ได้ไปกู้หนี้ยืมสินมาช่วย แล้วตัวเธอก็ตกอยู่ในที่ลำบากจึงมาหาให้พี่ชายของเธอช่วย โดยที่มีได้กล่าวโทษเพื่อนฝูงของเธอแม้แต่คำเดียว ชื่อจริง ๆ ของแม่ “ดอกฟ้า” คือ แม่น้อย

เมื่อรู้เรื่องกันแล้ว อารีก็กล่าวว่า “จะตายละ ! พี่คะ น้องเตาไม่ถูกเลยนึกว่าเป็นคู่รักเก่า หรือคู่รักใหม่ อะไรสักอย่างหนึ่ง แม่น้อย แม่น้อยทำให้พี่โล่งหัวอกจริง ๆ ขอถอดสักทีเถอะ”.

อธิบายท้ายเรื่อง

ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เพื่อทรงฝึกภาษาเท่านั้น จึงมิได้มีพระราชประสงค์จะให้เผยแพร่โดยการพิมพ์จำหน่าย หรือโดยการจัดแสดงให้ชมทรงให้เก็บไว้เฉย ๆ แต่เมื่อได้พิจารณาละเอียดแล้วเห็นว่าเหมือนเพชรจมอยู่ในโคลน.

๒๐. โชคหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ทุกทุกวัน

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษเรื่อง A Turn of Fortune's Wheel)

ร้อยโทเมธี วิศิษฐ์ แห่งกรมทหารราบ ๒๒ กับดวงตา พิริยมานพ บ้านอยู่ใกล้กัน และเคยเป็นเพื่อนเล่นกันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ๆ พอเป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้น ก็อดที่จะรักกันไม่ได้ ข้อลำบากก็คือ เมธีค่อนข้างจะยากจน แต่ดวงตาเป็นลูกสาวของเศรษฐีที่มีนามว่า โรจน์ พิริยมานพ เมธีขอความรัก ดวงตาก็รักตอบ แต่ว่าจะเรียนให้คุณพ่อคุณแม่ทราบเสียก่อน

เช้าวันรุ่งขึ้นดวงตาก็พบคุณพ่อและพูดกันเรื่องนี้ แต่มีความเข้าใจผิดกัน คุณพ่อนึกว่าลูกสาวรักอยู่กับพันตรี หม่อมเจ้าโอสธากร พอทราบว่าลูกสาวจะแต่งงานกับ ร.ท. เมธี คุณพ่อก็เดือดดาล ท้าว่า ร.ท. เมธีรักแต่เงินเท่านั้น แม่ของดวงตาได้เข้ามาช่วยอธิบายและว่า “ทำให้คุณพ่อกับแม่เจ็บเข้าไปในหัวใจ” ดวงตาจึงยอม เพราะรักคุณแม่ เธอจึงเขียนจดหมายไปบอก ร.ท. เมธี ว่าจะต้องยุติเรื่องรักใคร่กันไว้ก่อน

ทางราชการจะส่งกองทหารราบ ๒๒ ไปยังสมรภูมิในเกาหลีโดยเรือฝ่าทะเล นายโรจน์ นางสาย พิริยมานพ พร้อมทั้งดวงตา จึงไปส่ง พ.ต. หม่อมเจ้าโอสธากร ซึ่งมีตำแหน่งเป็น ทส. ของท่านนายพลผู้บัญชาการกรมทหารราบ ๒๒ นั้น แต่ดวงตายอมตั้งใจจะไปส่ง ร.ท. เมธี มากกว่า เธอเลี้ยงไปพบ ร.ท. เมธีจนได้ และได้ให้จี้มีรูปของเธออยู่ข้างในไว้เป็นที่ระลึก

เรือฝ่าทะเลออกเดินทางไปได้วันเดียว พลทหารเรือเก็บจี้นั้นได้นำมาให้ พ.ต. หม่อมเจ้าโอสธากร ความก็เลยแตก หม่อมเจ้าโอสธากรทราบว่าร.ท. เมธี วิศิษฐ์ เป็นคู่แข่งเสียแล้ว

ปรากฏว่าในยุทธภูมิที่เกาหลี ร.ท. เมธี ได้แสดงความกล้าหาญช่วย พ.ต. หม่อมเจ้าโอสธากร ให้พ้นจากอันตราย

“กันจะเลวกว่าหมา ถ้ากันจะปล่อยให้ท่านชายซีไปง่าย ๆ”

แต่ท่านชายก็ถึงซีพิทักษ์เอาจริง ๆ ที่เกาหลีนั่นเอง

หลังจากนั้น ร.ท. เมธี ถูกส่งตัวกลับมากรุงเทพฯ เพื่อรักษาตัว เขา มาซ่อนตัวพักอยู่ในบ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง มีเพื่อนชื่อ วิสูตร มาหา แสดงความยินดี ที่เขาจะได้รับพระราชทานเหรียญกล้าหาญ

จากการสนทนากัน นายวิสูตรจึงทราบว่า ร.ท. เมธี รักร่วมกับดวงตา ลูกสาวนายโรจน์ พิริยมานพ ผู้เป็นเศรษฐี เขาบอกให้ ร.ท. เมธี ได้ทราบว่า บริษัทของนายโรจน์ล้มละลาย และตัวนายโรจน์สูญเสียทรัพย์สินเกือบหมด ร.ท. เมธีตกใจ บอกว่าจะปล่อยให้ดวงตาอด ๆ อดยาก ๆ ไม่ได้ จะต้องไปรับมา ส่วนตัว ร.ท. เมธีเองกลับจะได้มรดกจากญาติผู้ใหญ่ที่ถึงแก่กรรมลง

ทั้งดวงตาและบิดาของเธอหาทางเข้ามาพบ ร.ท. เมธีที่บ้านนั้น รู้ตัวว่า โชคได้หมุนเวียนเปลี่ยนไปเสียแล้ว จึงตกลงกันได้ โชคดีหน่อยที่หุ้นเหมืองแร่ที่ นายโรจน์ซื้อมาใหม่ได้ขึ้นราคาอย่างพรวดพราด จึงมีทรัพย์สินพอที่จะจัดการ เลี้ยงดูกันได้ ข้อที่ได้ตกลงกันนั้นคือ

จะเลี้ยงกันอย่างเรียบง่าย ๆ ในวันหนึ่ง

และเลี้ยงกันอย่างมโหฬารในวันแต่งงาน.

อธิบายท้ายเรื่อง

เมื่อประเทศอังกฤษส่งกองทัพที่ ๑ กรมทหารราบเบาเดอรัมลงเรือ ไปราชการสงคราม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ขณะประทับที่ทรงตำรง พระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ มิได้เสด็จพระราชดำเนิน ไปกับกองทหารนั้นด้วย จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ซึ่งมีเรื่องทหาร ลงเรือไปราชการสงคราม.

ดัมพ์แครมโบ

ดัมพ์แครมโบ (Dumb Crambo) เป็นศัพท์ภาษาอังกฤษ หมายถึงการเล่นทายคำ ที่ผู้หนึ่งทำท่าแสดงความหมายให้ดู และบอกไปให้ว่าสัมผัสกับคำใด พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพัฒนาดัมพ์แครมโบของอังกฤษให้เป็นละครปริศนาของพระองค์เอง แต่ยังคงใช้ศัพท์ดัมพ์แครมโบนั้นต่อมา

วิธีเล่นดัมพ์แครมโบ (ละครปริศนา) ของพระองค์เป็นอย่างนี้ แบ่งผู้เล่นออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายละ ๒๐-๓๐ คน เรียกว่า ฝ่าย ก. และฝ่าย ข. ก็ได้ ฝ่าย ก. แสดงละครปริศนา คือ เลือกภายิตหรือคำพังเพย ซึ่งตามปกติประกอบด้วยคำ ๔ คำ มาแสดงเป็นละคร ๔ เรื่อง ให้มีความหมายถึงคำ ๔ คำนั้น ตามลำดับ โดยไม่บอกออกมาว่าอะไร เสร็จแล้วแสดง "รวมคำ" เป็นเรื่องที่ ๕ ให้มีความหมายตรงกับภายิตหรือคำพังเพยนั้น จบแล้วฝ่าย ข. ก็ทายว่าภายิตหรือคำพังเพยนั้นคืออะไร ถ้าทายผิดก็อาจแสดง "รวมคำ" ใหม่ให้ง่ายเข้า เสร็จแล้วฝ่าย ข. ก็แสดงให้ฝ่าย ก. ทายบ้าง

เนื่องจากการเล่นดัมพ์แครมโบนี้ เท้ากับการแสดงละครฝ่ายละ ๕ เรื่อง รวมเป็น ๑๐ เรื่อง จำเป็นต้องหาเรื่องใหม่ ๆ มาแสดงเสมอ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงมักจะได้ทรงพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องใหม่ ๆ พระราชทานให้นำไปแสดง นำมาเป็นตัวอย่าง ๒ เรื่องต่อไปนี้

ตึกผิคุ

ลูกสาวน้ำ

๒๑. ตีกผีดู

(พระราชนิพนธ์เกล้าไกรเรื่อง)

เจ้าของตึกผู้หนึ่งลงประกาศในหนังสือพิมพ์ว่า “ถ้าผู้รับอาสาอนในตึกของข้าพเจ้า ซึ่งลือกันว่าผีคุณั้น ได้ตั้งแต่หนึ่งคืนขึ้นไป ข้าพเจ้าจะยอมให้รางวัลสำหรับคืนแรก ๒๐๐ บาท คืนต่อ ๆ ไปอีกคืนละ ๑๐๐ บาท”

นายวิเชียรกับสหายอีกนายหนึ่งจึงไปหาผู้เป็นเจ้าของตึก เจ้าของตึกเล่าให้ฟังว่า ตึกนั้นเป็นตึกเก่าซึ่งรับมรดกจากลุง แต่ผู้รับมรดกนั้นมีบ้านอยู่แล้ว จึงไม่ได้ไปอยู่หรือให้ใครไปอยู่ ให้เขาเช่า แต่ผู้เช่าไปอยู่ไม่ได้ เพราะผีดู และผีนั้นแปลกที่มักจะเห็นแต่หน้าโพลนอยู่ ตัวเป็นแต่เงา ๆ ก่อนที่ผีจะแสดงตนให้ปรากฏ มักมีเสียงเกาะที่ฝาผนัง แล้วมีเสียงคราง แล้วร้องอย่างเยือกเย็น ถ้าร้องแล้วคนยังไม่หนี ผีจึงจะแสดงตัว มีคนที่กล้าเคยได้รับอาสาไปอยู่คืนหนึ่ง แต่เมื่อรุ่งเช้าคนไปพบนอนสลบอยู่ในห้อง ๆ หนึ่ง ปลุกขึ้นแล้วให้การว่า ได้เห็นผี และตั้งใจจะจับ ผีได้พาเดินไปจนถึงห้องที่นอนอยู่นั้น แล้วผีก็หายไปทางฝาผนัง และทันใดนั้น ได้กลิ้งคล้ายควันท่าน ผู้นั้นก็รู้สึกว่ายายใจไม่ออกเลยล้มสลบไป ตั้งแต่นั้นก็ไม่มีใครกล้าเข้าไปนอนในบ้านนั้นอีก และไม่มีใครเช่า เจ้าของตึกจึงได้ลงประกาศในหนังสือพิมพ์ โดยความหวังว่าจะมีผู้กล้าพอไปสู้ผีและทำลายอำนาจผีนั้น

นายวิเชียรกับเพื่อนรับอาสา แล้วก็เตรียมตัวไปพร้อม คือ มีปืนไปคนละกระบอก กับผ้าคนละผืน และผสมน้ำยากันไอพิษเตรียมไปไว้ชุบผ้าด้วย

พอเวลาตีกผีก็สาแดงอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว สองคนนั้นก็ไล่ตามไปจนถึงห้องสำคัญ แล้วจึงเอาผ้าชุบยากันไอพิษผูกปิดหน้าต่างและมูก แล้วตามผีเข้าไป สองคนนั้นสกดกันผีไว้ไม่ให้ไปทางผนังที่ตรงข้ามกับประตูนั้นได้ และชักปืนออกจ้อง สั่งให้ผียกมือ ผีก็จำใจต้องยกมือ นายวิเชียรจึงเข้าไปถอดหน้ากากผี แล้วบังคับให้ผีชี้ช่องผนังที่เปิดได้ และให้บอกวิธีเปิดด้วย

เมื่อได้ความแล้วจึงจับ “ผี” มัดวางไว้กลางห้อง ลั่นกุญแจห้องเสีย แล้วให้เพื่อน
แต่งตัวเป็น “ผี” แทน และพากันลอดเข้าไปทางช่องผนัง

เดินต่อไปไม่ช้า ถึงห้องซึ่งเต็มไปด้วยเครื่องทำเงินแดง มีคนทำงานอยู่
สอง-สามคน คนในห้องเห็นผีปลอม นี้กว่าพวกของตน ก็ลอมกันเข้าไปถามว่า
นายวิเชียรจึงออกจากที่กำบัง เอาปืนจ้องคนเหล่านั้น และผีปลอมก็เอาปืนจ้องด้วย
เลยจับผู้ร้ายได้หมด นายวิเชียรแสดงความยินดี เพราะได้สืบจับคนทำเงินแดง
อยู่นานแล้ว.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานสำหรับละครปริศนา (ดัมป์-
แक्रमโบ) ซึ่งจะแสดงคำว่า “หน้า”.

๒๒. ลูกสาวน้ำ

(พระราชนิพนธ์เจ้าไกรสรเรื่อง)

เศรษฐีผู้หนึ่งมีลูกชายอายุมากพอที่จะมีเมียได้แล้ว เตือนให้ลูกหาเมีย ลูกบอกว่าไม่ต้องหาที่ไหนอื่นไกล เพราะลูกสาวของน้ำจุ่นกันมาแต่เล็ก ๆ เป็นคนเหมาะอยู่แล้ว พ่อก็เห็นด้วย จึงว่าจะไปพูดจาขอเขา ลูกบอกว่าให้ไปพูดไว้ก่อนก็ได้ แต่ส่วนตัวเอง ก่อนที่จะแต่งงาน ขอไปเที่ยวเปิดหูเปิดตาให้สบายก่อน พ่อทัดทานก็ไม่ฟัง จึงตกลงเป็นไป

ชายหนุ่มผู้นี้ไม่ไปไหนไกล เป็นแต่เที่ยวเตร่สำมะเลเทเมาอยู่กับเพื่อนฝูง และหลุดเข้าไปในหมื่นก่เลงเล่นไฟ ผู้หลักผู้ใหญ่ว่าก็ไม่ฟัง จนในที่สุดเป็นหนี้สิน รุงรังใหญ่

ในระหว่างนี้พ่อแม่ได้ข่าวว่าลูกสาวของน้ำนั้นมีผู้ชายหอมอยู่มาก เพราะเสียใจได้รับมรดกของญาติ จึงเป็นคนมั่งมีขึ้น พ่อแม่พูดจาลงโทษลูกชาย ลูกชายก็ตกลงว่าจะแต่งงาน เพราะถ้ามีเจ้านั้นจะเอาตัวไม่รอด ด้วยตัวได้หยิบเอาเงินหลวงไปใช้เสียบ้างแล้ว จะต้องหาเงินไปใช้

เมื่อตกลงเช่นนั้นแล้ว ชายหนุ่มนั้นก็ไปกินเลี้ยงกับเพื่อนอีก และบอกข่าวให้เพื่อนฝูงทราบว่าจะแต่งงานกับคนนั้น ๆ ต่อไปจะต้องงดการเที่ยวเตร่

ในพวกเพื่อนนั้น มีอยู่คนหนึ่งที่รักอยู่กับผู้หญิงคนนั้น จึงนำความไปเล่าให้หญิงนั้นฟัง หญิงนั้นบอกว่า ที่จริงเมื่อก่อนนี้ก็ชอบลูกชายของป้า เพราะได้เป็นเพื่อนเล่นกันมาแต่เด็ก ๆ และถ้าหากว่าเขามาขอเมื่อปีก่อนนี้ก็คงจะยินยอม แต่บัดนี้ได้พบและรักใคร่กับชายหนุ่มผู้อื่นเสียแล้ว คือ คนที่นำความไปเล่าให้ฟังนั้น ดังนั้น จึงจะไปเป็นเมียลูกของป้าไม่ได้ หญิงนั้นเล่าต่อไปว่า ลุงกับป้ามีบุญคุณแก่พ่อแม่ของตนมามาก เพราะฉะนั้น ถึงแม้พ่อแม่จะรู้แล้วว่ารักกันอยู่ทางนี้ ก็คงจะบังคับให้แต่งงานกับลูกชายของป้าเป็นแน่ ในที่สุดหญิงนั้นก็ตกลงหนีไปกับคู่รักของตน. ๑

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์พระราชทานแก้หัวหน้าชุดละครปริศนา
(ฉบับแครมโบ) สำหรับการแสดงรวมคำภีศ “ชื่อผ้าหน้าหนาว”.

๒๓. ตบตา

หมอคำ กับ นางปลั่ง วิมะโลสถ มีลูกสาวสวย ชื่อมณี ซึ่ง นายฤกษ์ รตินันท์ มาติดพันอยู่ ชายหนุ่มผู้นี้ก็ริยาทำทางเรียบร้อย ทั้งหมอคำและนางปลั่ง ไม่มีความขัดข้องหรือรังเกียจแต่ประการใด แต่การที่ชายหนุ่มมาหาหญิงสาว ทุกวัน ๆ นั้น ก็อาจมีครหาได้ ควรจะมีผู้ใหญ่มาสู่ขอกันตามประเพณี

นายฤกษ์เป็นบุตรของนายรอต รตินันท์ กับนางผ่อง รตินันท์ ก่อนที่จะมาสู่ขอกัน ทั้งนายรอตกับนางผ่องแก่งมาเยี่ยมก่อนเพื่อจะได้ดูฐานะของ ฝ่ายหญิง นางผ่องทำที่เป็นว่าจะมาเข้าตึก ส่วนนายรอตนั้นบอกว่าไม่สบาย ขอให้หมอคำตรวจ

มีความคิดอะไรอันหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมองของนางปลั่ง วิมะโลสถ คือ จะยอมให้บิดามารดาฝ่ายชายคิดว่าฐานะของตนต่ำต้อยไม่ได้ อันที่จริงหมอคำ นั้นเป็นแพทย์ก็จริง แต่ก็ไม่ค่อยจะมีใครขอให้ไปรักษา จะต้องสร้างสถานการณ์ ให้เห็นว่ามีคนไข้มาก ทั้งยังต้องเตรียมปรารุกดาที่จะต้องไปแสดงที่โรงเรียน แพทย์ ไม่ค่อยจะมีเวลาเลย นางปลั่งนั้นแก่งเรียกคนไข้ คนนั้นก็ไม้อยู่ คนโน้น ก็ยังไม่กลับ แสดงว่ามั่งคั่งมีคนไข้มาก ในชั้นต้น หมอคำไม่ชอบความโอ้อวด ในสิ่งที่ไม่เป็นจริงของภรรยา แต่ในที่สุดก็นึกว่าดีเหมือนกัน เลยคล้อยตามไป ด้วย

บิดามารดาของฝ่ายชายมาสู่ขอจริง ๆ หมอคำกับนางปลั่งขอผัดเพื่อ ปรึกษาหารือและไตร่ตรองให้รอบคอบก่อน

คอยอยู่ ๑๕ วัน ฝ่ายชายนี้ก็ไม่หวั่นเสียแล้ว

ขณะที่นายรอต รตินันท์ บ่นกะปอดกะแปดอยู่ที่บ้านว่า ตั้งแต่รู้จัก ครอบครัวของฝ่ายหญิง ตนหมดเปลืองมาก ต้องเช่ารถยนต์เขามาใช้ ไปฟัง ดนตรีก็ต้องนั่งบ็อกซ์ หมอคำกับภรรยาก็ไปหา

เรื่องที่นายรอตกับภรรยาไปขอลูกสาวหมอคำให้แก่ลูกชายนั้น ก็เป็น

อันตกลงกัน ทั้งสองฝ่ายช่วยกันคิดเรื่องกองทุนและค่าใช้จ่ายประจำปีของผ้า
ห่มเมียสาว นายรอดดีใจจึงเชิญให้ฝ่ายหญิงทั้งสามคนมารับประทานอาหาร
ค่ำวันนั้น

แต่พอหมอลำกับภรรยากลับไปแล้ว นายรอดก็นึกขึ้นมาได้ว่าเย็นวันนั้น
อาจจะมารับประทานข้าวด้วย อาจเป็นคนรุ่มร่าม ไม่รู้ระเบียบรับประทาน
อาหารอย่างผู้ดี คงจะขายหน้ามาก ต้องหาทางปิดไปเสียไม่ให้มาร่วมโต๊ะใน
การเลี้ยงคินวันนั้น

ใกล้จะถึงเวลารับประทานอาหาร หมอลำ วิมะโลสด กับภรรยาพร้อม
ทั้งลูกสาวก็มา แต่งตัวอย่างโก้ ตรงเข้าต่อว่าต่อขานกันว่าบอกแล้วว่ามารับ
ประทานอย่างกันเอง ไม่ต้องแต่งตัว แต่ฝ่ายที่มากลับบอกว่า เขาแต่งตัวธรรมดา
อย่างนั้นเอง ไม่ได้แต่งให้หรูหราเป็นพิเศษ

อาหารนั้นนายรอดสั่งจากโรงแรม ที่ประสงค์จะให้หรูหราที่สุด ใส่
หัตถ์ดำเกือบจะทุกอย่าง ระหว่างที่รอเวลา หมอลำกับนายรอดหารือเรื่อง
กองทุนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายอวดมั่งมี เสนอเพิ่มเงินทุนไปจนถึงฝ่ายละแสน
บาท ซึ่งอันที่จริงทั้งสองฝ่ายก็ไม่มีจะให้ เป็นเหตุให้ขุ่นเคืองถึงทะเลาะกันและ
บอกเลิกเรื่องการสมรส

อาจมาถึงข้อปลาเทโหมาส่งที่ครัวตัวหนึ่ง อาจจับได้ว่าทั้งสองฝ่าย
พยายามจะเบ่งทับถมกัน ประพุดตักเหมือนลูกบีบ ไม่นึกถึงลูกเลย อาจ
ไม่รู้ขนบธรรมเนียม แต่จะให้กองทุนสำหรับหลานชายแสนบาท เพื่อให้หนุ่ม
สาวได้แต่งงานอยู่เป็นสุขด้วยกัน.

อธิบายท้ายเรื่อง

ละครชวนหัวแสดงความโอ้อวดระหว่างบิดามารดาของทั้งฝ่ายชาย
และฝ่ายหญิง ซึ่งนำไปสู่ความแตกร้างจนหนุ่มสาวจะไม่ได้แต่งงาน โชคดีที่มี
ญาติผู้ใหญ่ผู้ที่ไม่โอ้อวดเลยเข้ามาช่วยเหลือ.

๒๔. ต้อนรับลูก

ตามธรรมดาพ่อแม่ก็ย่อมจะรักลูก และหาทางจะให้ลูกตั้งเนื้อตั้งตัวได้ นายอ่ำกับอ่ำแดงริดก็เป็นเช่นนี้ ทั้งสองคนเป็นชาวนาอยู่ที่บ้านนอก ลูกชื่อนายเอม หายไปกรุงเทพฯ ตั้ง ๑๒ ปีแล้ว ยังไม่เคยกลับมาเลย พ่อแม่ไม่แน่ใจว่าไม่กลับมาเพราะเหตุไร อาจไม่มีเงินมีทองก็ได้ มีจดหมายไปเร็ว ๆ นี้ก็ไม่เห็นตอบมา

อันที่จริงนายเอมกลับมาบ้านแล้ว มาถึงเวลาพ่อแม่ไม่อยู่ อยู่แต่อ่ำแดงดี ซึ่งเป็นอาของนายเอม นายเอมบอกอ่ำว่าจะยังไม่บอกพ่อแม่ทันทีว่าตนมาแล้ว เพื่อจะได้ไม่ตกใจ จะบอกว่าเป็นคนเดินทางมาจากกรุงเทพฯ ฝนจะตกก็เลยจะขอพักสักคืนหนึ่ง

นายอ่ำ อ่ำแดงริดกลับมาบ้านจำลูกชายไม่ได้ เพราะแกล้งหูตาก็ไม่ค่อยจะดี ตกलयอมรับนายเอมให้ค้างคืนหนึ่ง ต้อนรับให้รับประทานอาหารตามธรรมเนียม

ได้ถามว่าที่กรุงเทพฯ คนหนุ่ม ๆ จะหากินได้หรืออย่างไร นายเอมบอกว่าไม่แน่ แต่อาจรวยอย่างตัวเขาก็ได้ เขามีเงินติดตัวมาจะให้เงินเป็นค่ากินอยู่บ้าง เขามีเงินมากพออยู่ในเขมขัด นายเอมขอยืมมิดโกน บอกว่าพรุ่งนี้อยากจะทำโกนหนวดโกนเครา นายอ่ำไม่มีมิดโกน แต่ได้สับมีดธรรมดามาให้คมกริบ อาจใช้แทนมิดโกนได้

พอนายเอมเข้าห้องนอนแล้ว นายอ่ำกับอ่ำแดงริดคิดอะไรอย่างหนึ่งร่วมกัน แลเห็นมีดคมกริบนั้นวางอยู่ ต่างคิดว่าคงจะได้เงินพอ สำหรับส่งไปให้ลูกแล้วในคราวนี้ ทั้งสองจึงได้ช่วยกันกระทำการมิชอบ ได้เขมขัดนั้นมามีเงินมากอยู่ในนั้น แต่มีจดหมายที่เขาเขียนถึงลูกชายด้วย.

อธิบายท้ายเรื่อง

ละครสดใจสั้น ๆ เรื่องนี้น่าเศร้าจริง ๆ แต่ดีที่สุดสำหรับฝึกการแสดง
ละคร ทรงพระราชนิพนธ์แปลมาจากภาษาอังกฤษของ Pearl Humphrey แต่ยังไม่ทราบว่าต้นฉบับภาษาอังกฤษนั้นมีชื่อว่าอะไร.

๒๕. ตั้งจิตระลึกถึง

(ของคณะเกรงำคัต ผีปากเจ้าเงาะ)

“แสนสสารสาวเรไฉยเหวแห่ง	นั่งกรรแสงซิก ๆ ระริกอยู่
พุทโธ่เฝ้าคุณแม่ไม่เฝ้าดู	หล่อนแสนทรุไม่น่าจะขัดใจ
ไม่เห็นนอกฟอกนางจะขาดจิต	หล่อนนั่งคิดแน่วค่านึงถึงสมัย
เขาครวงู่สู่สมานสำราญใจ	แต่มารดาช่างกระไรไม่เมตตา”

นางสาวริกา เริ่มแร่มารดาของเธอ เริ่มแร่อยากจะยกลูกสาวให้แก่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประทีปแก้วเจริญฟ้า เธอรักลุ่มใจนักจึงคิดจะหนีไปเมืองเหนือ เขียนจดหมายไปบอกสมัยคู่รัก นายสมัยก็รักลุ่มใจอยู่เหมือนกัน อยากจะหาทางออก เกือบจะยิงตัวตายเสียแล้ว แต่ก็ไม่ได้ยิง “ครั้งจะยิงตัวตาย วายชีพไซ้ร้ เรื่องจะจบเร็วไปไม่เข้าที” พอได้รับจดหมายจากนางสาวเรไร ก็ปรึกษานายสามารถผู้เป็นเพื่อน นายสามารถจึงแนะนำว่า

“ฉันเห็นควรคำนึงถึงใจหวาน	ต้องละทิ้งราชการเที่ยวฟ้าผี
ต้องติดตามทรมวยไปทันที	จึงสมที่เรวเป็นลูกผู้ชาย”

ในวันที่ขึ้นรถไฟไปเหนือ ได้ข่าวว่าสมเด็จเจ้าพระยาได้ให้นายหอยโข่ง ทนาย ติดตามเรไรไปเพื่อคอยดู นายสมัยจึงปลอมตัวเป็นนายสอนนักสืบ รับว่าจะช่วยสืบเรื่องราวให้

เรไรไปอาศัยอยู่ที่บ้านเจ็สัวตั้งแซ นายสมัยปลอมเป็นผู้หญิงไปอยู่ด้วย เจ็สัวตั้งแซมาเคาะประตู หญิงปลอมจึงออกรับหน้า ยอมให้เที่ยวพาราสี เป็นเหตุให้นายหอยโข่งพาดำรวจมาจับเรไรที่ในห้องข้างใน พาดำไปจากบ้าน นายสมัยเสียใจ จะยิงตัวตายเป็นครั้งที่สอง นายสามารถผู้เป็นเพื่อนมาห้ามไว้

เรไรถูกพาไปที่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา เสียใจมากจึงกินยาตาย สมเด็จเจ้าพระยามาเห็นเข้า เสียใจจึงเป็นลมตาย นายสมัยมาถึง แล้วก็

“จะขอตามโถมลายตายตามนาง ยิ่งคนผางล้มระทวยม้วยชีวันฯ”

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เพื่อล้อเลียนละครปริดาสัย ส่วนวันที่ ๒ นี้ การล้อเลียนเพลาต่ำกว่าส่วนวันที่ ๑ ซึ่งประพันธ์โดย “ไก่อี๋เขี้ยว” ส่วนวันที่ ๒ นี้ เป็นฝีปาก “เจ้าเงาะ”.

๒๖. ตามใจท่าน

นับตั้งแต่เซอร์โรแลนด์ เดอะบัส ได้ถึงแก่กรรมแล้ว ก็ทิ้งลูกชาย ๓ คน อยู่ข้างหลัง คนโตชื่อ ออลิเวอร์ คนที่ ๒ ชื่อ ยาคส์ คนที่ ๓ ชื่อ ออร์สันโด ยาคส์นั้นเป็นที่รักใคร่ของพี่ชายคนโตมาก จึงได้นำไปไว้ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง ส่วนคนเล็กคือ ออร์สันโด ได้อยู่กับพี่ชายคนโต ซึ่งถูกเลี้ยงไว้อย่างคนบ้านนอก หนังสือก็ไม่ได้เรียน เพราะพี่ชายไม่ชอบ จนกระทั่งเคยมีปากเสียงกันบ้างใน บางคราว ซึ่งเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำค่าสูงระหว่างพี่กับน้อง

นครที่สามพี่น้องอาศัยอยู่นี้ เคยมีการแย่งชิงราชสมบัติระหว่างพี่กับน้อง แต่ก่อนองค์พี่ได้เป็นเจ้าครองนคร แต่ต่อมาพระเจ้าเฟรเดริกผู้เป็นพระอนุชาได้แย่งชิงราชสมบัติตั้งตัวเป็นเจ้าครองนคร และได้เนรเทศพระเจ้าเซเชฐาพร้อมด้วยข้าราชการบริพารให้ไปอยู่ ณ ดงอาร์เด็น ทั้งบุตรชื่อรอสส์ลินด์ให้อยู่กับเจ้าครองนครคนใหม่ พร้อมด้วยเซเลีย ผู้เป็นธิดาของเจ้าครองนครคนใหม่ ทั้งสองนางนี้รักใคร่กันมาก และรอสส์ลินด์เองเจ้าอาภักดิ์รักใคร่ไม่น้อยกว่าธิดาของพระองค์เอง

ตามธรรมเนียมในเมืองนี้ พอถึงกำหนดเวลาหนึ่งแล้ว ก็จะมีมวยปล้ำมาปล้ำแข่งกันต่อหน้าเจ้าผู้ครองนคร โดยมีนักมวยปล้ำของเจ้าผู้ครองนครคนหนึ่งเป็นตัวหลัก พอถึงวันแข่งใครจะมาปล้ำก็ได้ เมื่อถึงวันมีมวยปล้ำ ออร์สันโดก็คิดจะไปปล้ำกับชาร์ลส์ ซึ่งเป็นนักมวยปล้ำประจำพระองค์ ชาร์ลส์ก็เข้ามาบอกแก่ออลิเวอร์ว่า ให้ช่วยห้ามน้องชายเสียด้วย ประเดี๋ยวจะตายเสีย แต่ออลิเวอร์ก็มิได้คิดห้ามปรามน้องชายแต่อย่างใด กลับยุยงเสียอีก

เมื่อถึงวันกำหนดมีมวยปล้ำ หน้าดำหนักของเจ้าผู้ครองนคร ก็มีผู้มาชมการแสดงมวยปล้ำมากมาย พร้อมด้วย "เจ้าหลวง" (เจ้าผู้ครองนครคนใหม่) ชาร์ลส์ นักมวยปล้ำ ออลิเวอร์ รอสส์ลินด์ เซเลีย และออร์สันโด จะมาปล้ำกับชาร์ลส์ ตอนแรกใคร ๆ ก็คิดว่าออร์สันโดคงจะสู้ชาร์ลส์ไม่ได้ เพราะรูปร่าง

เล็กกว่า แต่เวลาปล้ำจริง ๆ ออร์สันโดกลับเป็นผู้ชนะ จึงแทนที่จะเป็นที่ชอบใจ แก่เจ้าหลวง กลับถูกสั่งให้ขับไล่ให้พ้นไปเสีย เพราะเป็นบุตรของผู้ที่จงรักภักดี ต่อพระเจ้ามหา การชนะของออร์สันโดครั้งนี้ ยังความพอใจให้แก่รอสเซลินด์ มาก ถึงกับถอดสร้อยคอให้เป็นของขวัญ

นับตั้งแต่วันที่มีการแข่งขันมวยปล้ำ รอสเซลินด์มีความรักต่อออร์สันโด มาก วันหนึ่ง ขณะที่รอสเซลินด์กับเซเลียบัวทุกข์กันในเรื่องความรัก และความมีใจไม่เป็นธรรมของเจ้าหลวงคนใหม่อยู่ เจ้าหลวงคนใหม่ได้มาพบเข้า และได้ขับไล่ให้รอสเซลินด์ออกจากเมืองไปเสีย โดยถือความผิดข้อที่ว่าเอาใจ ช่วยออร์สันโด เซเลียบัวซึ่งเป็นธิดาของเจ้าหลวงยอมหนีตามรอสเซลินด์ไปด้วย โดยปลอมตัวเปลี่ยนชื่อใหม่ คือ รอสเซลินด์ปลอมเป็นชาย ชื่อ กานิมีต เซเลียบัวปลอมเป็นหญิงชื่อ เอลิเอนา หนีออกไปพร้อมกับดัชชีโดน ซึ่งเป็นตลกหลวง

กล่าวถึงเจ้านครผู้ถูกเนรเทศกับขุนนางที่ได้ติดตามไป ณ ดงอาร์เด็น ความจำเป็นบังคับให้อยู่อย่างซาวป่า แต่แทนที่จะเดือดร้อน กลับเป็นสุขสบาย เพราะข่มใจได้ และเห็นคุณค่าในธรรมชาติ

“ดูก่อนสหายเรารู้เพื่อนยาก	เจ้านครมหาสมุทร
เมื่อเรายู้งันแล้วในดงคอย	ไม่ใช่อุบายก่อนหรือฉันใด
อันคงนี้มีภัยอัปมงคลขย	น้อยกว่าราชสำนักหรือหาไม

เจ้านครทรงคิดจะออกเล่าเนื้อ แต่ก็ทรงหวนคิดว่า

“นึกสงสารกวางดาวในราวไพร	เพราะมันไขร้อยู่ฉันนี่เดิมมา
เรามาอยู่อาศัยในอันมัน	กลับชวนกันไล่เล่นและเข่นฆ่า
มันจะต้องถูกรรอนชีวา	ในแนวป่าในที่สำนักมัน”

เรื่องนี้ยากส์ ข้าราชการบริวารผู้หนึ่งก็ได้คิดว่า

“และบ่นว่าพระองค์ทรงแย่งมัน ยิ่งกว่าพระน้องนางแย่งเวียงชัย”

ย้อนกลับไปกล่าวถึงที่ในเมือง หลังจากที่สองนาง คือ รอสเซลินด์และ เซเลียบัวได้หนีไปแล้ว ต่อมาพระเจ้าเฟรเดริกทรงทราบ ก็ให้ผู้คนไปติดตาม ส่วนทางบ้านออร์สันโด เมื่อออร์สันโดกลับถึงบ้าน ก็ไปพบกับอะดัมซึ่งเป็น

คนไข้ที่สุจริต แก่ได้บอกให้ออร์สันได้รับหนังสือจากบ้านของออลิเวอร์ไปโดยเร็ว เพราะพี่ชายกำลังคิดร้าย คือ จะเอาไฟจุดบ้านขณะที่ออร์สันโดนนอนหลับให้ไฟคลอกตาย ถ้าฆ่าไม่ได้ทางนี้ เขาจะหาวิธีอื่นอีก ออร์สันโดก็เชื่อ จึงได้หนีกันไปทั้งสองคน

ฝ่ายรอสาลินด์ เซเลีย และตลกหลวง ซึ่งกำลังเดินทางอยู่นั้น ปรากฏว่าได้รับความอดอยากมาก จนกระทั่งไปพบคนเลี้ยงแกะสองคน ซึ่งกำลังเลี้ยงแกะอยู่ที่ทุ่งแห่งหนึ่ง และบอกว่านายของเขา กำลังจะขายบ้าน ฝูงแกะ และที่ดิน รอสาลินด์จึงให้ชายเลี้ยงแกะเป็นผู้ติดต่อซื้อให้ ชายผู้นั้นก็ยินดีจัดการให้ตามความประสงค์

ส่วนออร์สันโดกับอะดัมที่กำลังเดินทางเหมือนกัน ให้อุสีกหิวมากทั้งสองคน แต่ก็พยายามเดินไปเรื่อยจนกระทั่งถึงถิ่นที่เจ้านครคนเก่าอาศัยอยู่ ขณะที่เจ้านครคนเก่ากับบริวารกำลังรับประทานอาหารอยู่นั้น ออร์สันโดก็ได้เข้าไปเพื่อจะขออาหารกิน แต่กลับถูกเจ้านครตอบไปว่า ขอเสียดี ๆ ยังดีกว่ามาข่มขู่ ในที่สุดก็ได้กินอาหารสมความประสงค์ทั้งสองคน ต่อจากนั้นก็ได้มีการแนะนำตัวว่าใครเป็นใครกัน

การที่ออร์สันโดใช้วิธีขู่แทนการขอร้องนั้นเพราะว่า

“ข้านี้ดีกว่าในป่าแห่งนี้ไซ้

ข้าจึงแสวงทำขึงคึงดังขู่

และนอนได้ตื่นไม่รำลยา

แม้ได้เคยอยู่ سراญในบ้านช่อง

เคยกินเลี้ยงกับสหายสบายใจ

ทั้งรู้จักสงสารผู้แค้นลับ

เจ้านคร ตอบว่า

“จริงอยู่เราเคย سراญในบ้านช่อง

เคยกินเลี้ยงกับสหายสบายใจ

จะนั้นซีญนั้นลง เราจงจิต

เมื่อเจ้านครได้ต้อนรับผู้ที่หิวโหยแล้ว ก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่า

จะมีแต่ชาวไพรพวกพลา

ท่านผู้อยู่กลางดงพงพกทุกนา

ปล่อยเวลาคล้อยเคลื่อนเลื่อนเลยไป

เคยได้ยิระฆังก้องในวัดใหญ่

อีกเคยได้เช็ดน้ำจากดวงตา

จงโปรดรับคำวอนอ่อนของข้า”

เคยได้ยิระฆังก้องในวัดใหญ่

เคยร้องไห้เพราะสมเพชเวทนา

ให้ท่านเป็นเช่นมิตรอย่างข้า”

“เห็นไหมเล่าพวกเราเหล่าสหาย
ที่ในโรงละครโลกนี้ไซ้

จะเคราะห์ร้ายแต่เราก็หาไม่
มีเรื่องน่าสลดใจอยู่มากครั้น”

ทันใดนั้น ยาคส์ ผู้มีปรัชญาอยู่ในความคิดเป็นนิจ จึงได้กล่าวออกมาว่า

“ทั้งโลกเปรียบเหมือนโรงละครใหญ่
ต่างมียามเข้าออกอยู่เหมือนกัน
คือแบ่งเป็นเจ็ดปางอย่างนี้ไซ้
ในวงแหวนที่เลี้ยกล่อมเกลี้ยงมา
สองคือเด็กนักเรียนแรกเขียนอ่าน
หน้าแดงแจ่มป่านพระสุริย

ชายหญิงไซ้เปรียบตัวละครนั้น
คนหนึ่งนั้นยอมเล่นตัวนานา
หนึ่งถูกอ่อนนอนให้อยู่จำจำ
จนกว่าจะสามารถอาจเสียคน
ถือยามผ่านไปพลางทางพรว่าน
ไปโรงเรียนชอบกลราวหอยคลาน”

ฯลฯ

ฯลฯ

ขุนนางที่ตามเจ้านายไปอยู่ในคงอยู่กับยาคส์ คือ อาเมียงส์ ท่านผู้นี้ขับไล่ได้
เช่น

อ้างตนหาพดด้วไม่ร้ายสู้
ความชั่วอกตัญญูของคนได้
จึงพดด้วกายเย็นไม่เป็นไร
เพราะมิได้เลียดเห็นแก่เพื่อนกัน
ไอ้เจ้าพุ่มพฤษทาส่งศรี
ในโลกนี้สหายไม่มีที่จริงใจ
ดุ่มหลงพระวงโย
รักหน่ายคอยไป
อย่าได้เป็นห่วงอีกเลยเอ๋ย

ฝ่ายพระเจ้าเฟรเดริก หลังจากติดตามหาเซเลียและรอสะลินด์ไม่พบแล้ว
ก็ให้ขุนนางไปเอาตัวอลิเวอร์มา พลองขู่เชิญให้ไปตามนางทั้งสอง พร้อมด้วย
ออร์สันโด แต่พอลอริเวอร์พูดว่า เขาก็เกลียดออร์สันโดเหมือนกัน ทำให้พระเจ้า
เฟรเดริกโกรธมาก ให้บริวารพร้อมทั้งขับไล่อลิเวอร์ไปจากเมืองเสีย
ข้างออร์สันโดนั้นเล่า ยิ่งนานวันเข้าก็ยิ่งมีความรักรอสะลินด์มากขึ้น ถึงกับแต่ง
เพลงยาวลงบนกระดาศ แล้วชวนไว้มตามต้นไม้มากมาย ซ้ายยังกะเพลงยาว
ไว้มบนเปลือกไม้อีกด้วย ต่อมาทั้งรอสะลินด์และเซเลียก็ไปพบเพลงยาวของ

ออร์สันโดเข้า จึงรู้ว่าออร์สันโดคงอยู่ไม่ไกลนัก จนกระทั่งวันหนึ่งทั้งรอสเซลินด์ เซเลีย และออร์สันโดมาเจอกันเข้า รอสเซลินด์จำออร์สันโดได้จริงแต่ออร์สันโดจำรอสเซลินด์ไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม รอสเซลินด์ก็ยังได้ชวนให้ออร์สันโดไปยังบ้านพักของนาง และยอมให้เรียกนางว่า รอสเซลินด์ แทนคำว่า “พ่อหนุ่ม” อีกไม่ช้า ดัชส์โดนตัวตลกหลวงได้ไปรักกับหญิงบ้านนอกคนหนึ่งและได้แต่งงานกันที่สุดในที่สุด

หลังจากออร์สันโดได้มาพบเจ้าครองนครคนเก่าแล้ว ก็ได้เป็นผู้รับใช้เจ้านครพระองค์นั้นเลย พอเวลาว่างก็ออกมาหารอสเซลินด์โดยหาว่าผู้ขายปลอมคนนั้นคือรอสเซลินด์ตัวจริง แต่รอสเซลินด์รู้จักออร์สันโด แม้แต่เจ้าผู้ครองนครคนเก่า ซึ่งเป็นพระบิดาของรอสเซลินด์ก็ยังไม่รู้จัก รอสเซลินด์เองยังนานวันเข้าก็ยังมีความรักต่อออร์สันโดมากขึ้น

ต่อมาไม่ช้าปรากฏว่า ออลิเวอร์พี่ชายของออร์สันโด ถูกขับไล่ออกจากนคร ได้ซัดเซพเนจรไปนอนหลับใต้ต้นไม้ในป่า นางสิงห์ตัวหนึ่งกำลังรอให้ตื่น จึงจะกัด ออร์สันโดไปพบเข้าจึงได้ช่วยเหลือให้รอดตาย แต่ออร์สันโดเองบาดเจ็บ เพราะการต่อสู้กับนางสิงห์นั้น ออร์สันโดจึงได้ขอร้องให้พี่ชายช่วยเอาผ้าเบื่อนเลือดผืนหนึ่งไปให้รอสเซลินด์ เมื่อรอสเซลินด์เห็นผ้าเบื่อนเลือดพร้อมกับรู้สาเหตุว่าทำไมถึงเบื่อนก็ถึงกับสลบไป

ต่อมาไม่นาน ออลิเวอร์ได้รักกับเซเลีย และรอสเซลินด์เองก็แสดงตัวจริง ทำให้ความสงสัยซึ่งมีตั้งแต่แรกเริ่มมาคลายลง จนในที่สุดก็ได้มีการแต่งงานกันระหว่างเซเลียกับออลิเวอร์ และระหว่างรอสเซลินด์กับออร์สันโด อยู่เป็นสุขกันต่อมา.

พระราชนิพนธ์ย่อเรื่อง
โดยเพิ่มพระราชนิพนธ์บทกลอนเข้าไป

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากบทละครของเช็คสเปียร์ ที่ชื่อ
“As You Like It” มีพระราชบันทึกว่าแปลยาก เพราะเต็มไปด้วยปรัชญา ทรงใช้
เวลาแปลตั้ง ๓ ปี แต่เมื่อเสร็จแล้วก็งดงามมาก.

ตำนานเลื้อป่า

ตำนานเลื้อป่า คือ การแสดงกลางแจ้งเกี่ยวกับประวัติของชาติไทยในอดีต ซึ่งมักจะมีผู้ที่ปฏิบัติการด้วยความเสียสละเพื่อชาติ ทำนองเลื้อป่า แต่มิได้เรียกว่า เลื้อป่า

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงใน พ.ศ. ๒๔๕๔ และ ๒๔๕๕ ในเวลากลางคืนของเดือนมกราคม ปีละ ๓ คืน คืนละ ๓ เรื่อง (ยกเว้นเรื่องสุดท้ายของปี ซึ่งเป็นเรื่องของเลื้อป่าสมัยนั้น) จึงมีรวมทั้งสิ้น ๑๖ เรื่อง แสดงที่สนามเลื้อป่า ผู้แสดงและผู้ชมส่วนใหญ่เป็นเลื้อป่า ยกมาเป็นตัวอย่าง ๓ เรื่องต่อไปนี้

พระต่อสู้จันท์เหี้ยที่ภูเก็ด

สงครามที่เมืองตาก

สมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพ

๒๗. พระต่อสู้อินตัวเหี้ยที่ภูเก็ต

(พระราชนิพนธ์เจ้าไกรสรเรื่อง)

แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง พวกจีนกำเริบที่เมืองภูเก็ต เผลดลาดแล้วจะไปปล้นบ้านฉลอง ชาวบ้านชายหญิงพากันเข้าชุมนุมชนในป่า โดยมาก พวกสานุศิษย์พระครูวิสุทธีวงศาจารย์วัดฉลองชวนพระครูหนี่ พระครูไมยอมนี่ พวกศิษย์ ๔-๕ คนจึงอยู่ด้วย พระครูลงผ้าขาวประเจียด ให้ไฟหว้า ครั้นพวกกองหน้าจีนไปถึง พวกศิษย์ออกไปรายที่กำแพงวัด ยิ่ง พวกจีนแตกหนีไป พวกชาวบ้านรู้ พวกจีนมาอยู่ด้วยพระครูมากขึ้น พระครูลงผ้าประเจียดให้ไฟหว้าทุกคน พวกจีนยกออกไปครั้งที่ ๒ พวกวัดฉลองคอยยิง พวกจีนแตกไปอีก จีนประกาศออกสินบนตั้งราคาศีรษะพระครูวัดฉลอง ๑,๐๐๐ เหรียญ คราวที่ ๓ พวกจีนออกไปเป็นกองใหญ่ ทางบ้านฉลอง ราษฎรก็พากันมา เข้าด้วยพระครูเป็นอันมาก กองจีนกำลังตั้งพักกันข้าวต้ม พวกวัดฉลองออกล้อม รบพวกจีนฆ่าฟันพวกจีนล้มตายเป็นอันมาก ทั้งเครื่องศาสตราและเสบียงอาหาร ให้พวกวัดฉลองได้ไป ตั้งแต่นั้นพวกจีนกลัวพระครูวัดฉลอง ไม่กล้าไปรบกวาน อีกต่อไป

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัดแสดงเรื่องนี้ ที่สนามเสือป่าเป็นเรื่องที่ ๒ ในวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔.

๒๘. สงครามที่เมืองตาก

(พระราชนิพนธ์เจ้าไกรสรเรื่อง)

ฝ่ายสุโขทัยส่งเสื่อป่าขึ้นม้อออกมาจากทางทิศตะวันออก ลาดตระเวน จนถึงขอบสนามทางที่จะออกมาจากพระที่นั่งอนันตสมาคม เสื่อป่าฝ่ายเมืองฉอด จึงไหลออกมาจากทางนั้น เห็นฝ่ายสุโขทัยมากกว่า ฝ่ายเมืองฉอดล่าหนีไป ฝ่ายสุโขทัยส่งม้าเร็วกลับมาทางขอบสนามทิศตะวันออก เสื่อป่านอกนั้นคงยัดอยู่ที่ปากช่อง สักครู่หนึ่ง ขุนศรีอินทราทิตย์นำกองม้อออกมาจากทางช่องตะวันออก ข้ามสนามไปที่เสื่อป่ายัดอยู่ กองเดินเท้าค่อย ๆ ออกมา พอมาได้ประมาณครึ่งสนาม พวกเมืองฉอดไหลออกมาจากทางพระที่นั่งอนันตสมาคม เสื่อป่าสุโขทัยถอยหลังมาตั้งรับในสนาม แต่ยังคงอยู่ทางฟากตะวันตก กองขุนศรีอินทราทิตย์ยกโอบไปทางข้างซ้าย ทำที่จะตีกองเมืองฉอดทางข้างขวามือแห่งกองนั้น รบกันอยู่สักครู่หนึ่ง ขุนสามชนที่ข้างออกมาจากทางพระที่นั่งอนันตสมาคม แลเห็นขุนศรีอินทราทิตย์จึงขับช้างโอบไปข้างซ้ายของตนเพื่อเข้าตีข้างขวาแห่งกองสุโขทัย ม้าขุนศรีอินทราทิตย์ตื่นช้างจึงหนี กองทัพสุโขทัยระส่ำระสาย ถอยพลางสู้พลางจนเกือบจะแตกอยู่แล้ว เจ้าสามช้างออกมาทางด้านตะวันออก เห็นขุนศรีอินทราทิตย์จะเสียที จึงรีบขับช้างเข้าต่อสู้กับช้างขุนสามชน ช้างขุนสามชนแพ้หนีจากสนาม พวกไพร่พลเมืองฉอดก็พลอยตื่นตกใจหนีไปด้วย เจ้าสามขับช้างไล่ทัพเมืองฉอด มีพวกไพร่พลสุโขทัยให้ร้องไล่ตามทัพเมืองฉอดออกไปทางพระที่นั่งอนันตสมาคม แต่ยังคงเหลือพวกพลม้าอยู่กับขุนศรีอินทราทิตย์ สักครู่หนึ่ง เจ้าสามกับพลที่ไล่เข้าศึกไปหวนกลับมา เจ้าสามลงจากช้างมา ถวายบังคมพระบิดา พระบิดารดน้ำสังข์ ขึ้นชื่อว่า พระรามคำแหง แล้วขุนศรีอินทราทิตย์สั่งตำรวจให้ไปนำช้างทรง ขุนศรีอินทราทิตย์ขึ้นทรงช้างผูกภูพระรามคำแหงกลับขึ้นช้าง ตั้งกระบวนแห่ เดินรอบสนามแล้วกลับเข้าไปโดยช่องตะวันออก. (๔)

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องแรกที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงจัด
แสดงตำนานเสือป่า แสดงเมื่อคืนวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔.

๒๕. สมเด็จพระนเรศวรประกาศอิสรภาพ

(พระราชนิพนธ์เจ้าไกรสรเรื่อง)

นับตั้งแต่พระยาเกียรติ พระยาพระราม คุมทองทหารรามัญออกเดินข้ามสนาม แล้วพระนเรศวรทรงม้าห้อมล้อมด้วยนายทหารเสด็จออก ลงจากม้ามารับ นายทหารมอญทั้งสอง นายทหารมอญทั้งสองเข้าไปกราบถวายบังคมแล้ว กราบทูลต้อนรับในพระนามของพระเจ้าหงสาวดี เมื่อมีรับสั่งด้วยพระยาเกียรติ พระยาพระรามพอสมควรแล้ว พระนเรศวรเสด็จขึ้นม้าไปตรวจค่าย นายทหาร ไทยก็ตามเสด็จไปด้วย แล้วนายทหารมอญทั้งสองก็กลับไป

พระมหาเถรคันฉ่องออก นายทหารมอญทั้งสองเข้ามาหาบอกความตาม อุบายพระเจ้าหงสาวดีให้พระมหาเถรคันฉ่องทราบ (กลอุบาย คือ มีราชสาส์น เข้ามาถึงพระมหาธรรมราชาว่า เมืองอังวะเป็นขอบเขต ขอให้พระนเรศวรยกไป ช่วยการสงครามปราบอังวะ พระเจ้าหงสาวดีจะแต่งกองทัพมาช่วยไว้สองข้างทาง เพื่อคอยทำร้ายพระนเรศวรมิให้รู้พระองค์ และให้พระยาเกียรติ พระยาพระราม คุมทองทหารกองหนึ่งทำทีว่ไปรับพระนเรศวร ถ้าพระนเรศวรเข้าในระหว่าง กองซุ่ม ให้พระยาเกียรติ พระยาพระรามตีขนาบหลัง)

พระมหาเถรคันฉ่องโกรธ แล้วว่าจะต้องช่วยพระนเรศวรผู้มีได้มีความผิด ให้พ้นอันตราย ด้วยอุบายของพระเจ้าหงสาวดีผู้หาความละเอียดมิได้ แล้วก็พากัน กลับไป

พระนเรศวรทรงม้าเสด็จออกมา แล้วเสด็จลงจากหลังม้ามาประทับ รับลูกไม้และสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งพวกพลเมืองนำมาถวาย พระมหาเถรคันฉ่องพร้อม ด้วยพระยาเกียรติ พระยาพระรามออกมาเฝ้าพระนเรศวร มีรับสั่งให้เชิญนั่งแล้วถามถึง กิจธุระ พระมหาเถรคันฉ่องทูลให้ทรงทราบซึ่งกลอุบายของพระเจ้าหงสาวดี พระนเรศวรขัดเคือง รับสั่งเรียกสุวรรณหิงคารหลังน้ำตกขี้เณทกให้ตกลงเหนือ แผ่นดิน ประกาศแก่เทพยดาฟ้าและดินให้เป็นพยานว่า พระเจ้าหงสาวดีคิด

ประทุษร้ายก่อน ทางพระราชไมตรีขาดกัน จะตั้งหน้าทำศึกแก่กรุงหงสาวดี
แต่นั้นไป แล้วพระนเรศวรมีรับสั่งให้ถอยทัพ นายทหารผู้หนึ่งรับรับสั่งแล้ว
รีบเข้าไปในค่าย ในทันใดนั้น ได้ยินเสียงกลองเรียกชุมนุมจากในค่าย และ
เสียงคนวิ่งไปวิ่งมาอยู่อื้ออึง ในระหว่างนี้ พระนเรศวรมีรับสั่งชวนพระมหา
เถรคันฉ่อง พระยาเกียรติ พระยาพระราม ให้เข้ามาอยู่ในสยาม ท่านทั้งสองนั้นก็แสดง
ความยินดีที่จะตามเสด็จ แล้วก็พากันเข้าไปในค่าย ลักประเดี๋ยวหนึ่งทัพไทย
ก็ยกออกมาจากค่าย พระนเรศวรทรงช้างเสด็จมาในท่ามกลางทหาร พระมหา
เถรคันฉ่องขึ้นแปลหาม พระยาเกียรติ พระยาพระรามขึ้นนั่งตาม ข้างหลังมีครอบครัว
มอญทั้งชายหญิงเด็กผู้ใหญ่ บ้างก็เดินเท้า บ้างก็ขึ้นเกวียนแบกหามและ
บรรทุกลัมภาระต่าง ๆ ตามมา มีนายทหารไทยคุมกองทหารกำกับหลังกองด้วย
กองทัพเดินรอบสนามแล้วก็กลับไป

เสื่อป่าฝ่ายมอญขึ้นม้าออกมา แต่หยุดม้ายืนอยู่ใกล้กับทางที่ออก แล้ว
ส่งม้าเร็วไปตรวจทางข้างหน้า คอบไปใกล้ทางที่ทัพไทยกลับเข้าไป แล้ว
ก็ควบกลับ มีทหารไทยขึ้นม้าควบตามไล่ออกมา กองทหารไทยและมอญสู้รบกัน
ประมาณครู่หนึ่ง มอญถอยหนี ไทยก็ได้ติดตาม ตั้งอยู่กับที่ ส่งแต่ทหารมา
นายหนึ่งออกไปตรวจทางของข้าศึกเป็นครั้งคราว แล้วก็ถอยกลับเข้าไป

อีกสักครู่หนึ่งมีทหารม้าฝ่ายมอญออกมา แล้วส่งม้าเร็วออกไปตรวจทาง
เมื่อได้ความว่าข้าศึกถอยไปสิ้นแล้ว ก็ออกเดินนำทัพมอญออกมาทั้งกองทัพ
มีสุรกรรมาขึ้นช้างเป็นแม่ทัพหน้า พระมหาอุปราชขึ้นช้างคุมทัพหลวง ยกทัพ
เดินข้ามสนาม แล้วกลับเข้าไปทางที่ทัพไทยยกกลับ

คราวนี้ทัพไทยยกออกเดิน พอถึงกลางสนาม ก็เห็นแนวหน้าแห่งทัพมอญ
ออกมา ทัพทั้งสองหยุดหันหน้าปะทะกัน ยังปืนต่อสู้กันอยู่ครู่หนึ่ง ยังไม่มีผล
อย่างใด พระนเรศวรทรงพระแสงปืนต้น ยังไปถูกสุรกรรมาแม่ทัพตกช้างตาย
ทัพมอญถอยหนีอย่างสับสนไม่เป็นกระบวน ทัพไทยให้ร้องยกกลับเข้าไปทาง
ตรงกันข้าม.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ ๓ ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
จัดแสดง เมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๕.

๓๐. ตำนานแห่งหย้าคา

(พระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่อง)

ท้าวทศสพ มีมเหสีสองคน ฝ่ายขวามีพระโอรส ๒ คือ พระยาครุฑ และพระอรุณ ฝ่ายซ้ายมีพระโอรส แต่ท้าววาสูกีผู้เดียวเท่านั้น การบำเรอของมเหสีทั้งสองนี้ต่างเวลากัน คือ ฝ่ายขวามำเรอท้าวทศสพแต่เวลาค่ำแล้วไป และมักจะอยู่แต่ในห้อง ดังนี้ ท้าวทศสพจึงโปรดมาก ส่วนฝ่ายซ้ายโดยมากต้องทำงานในตอนกลางวัน ด้วยเหตุนี้ ความสนิทสนมจึงต่างกัน ฝ่ายซ้ายก็บังเกิดความริษยาขึ้น

มเหสีฝ่ายซ้ายคิดกลอุบายออก จึงกล่าวแก่มเหสีฝ่ายขวาเป็นใจความว่า "ถ้าเธอเป็นผู้ประเสริฐจริงแล้ว เธอควรจะรู้ว่ามันที่ขักรถของพระอาทิตย์อยู่นั้น มีขนเป็นสีอะไร และถ้าเธอทายถูก เราก็จะยอมเป็นข้าเธอ แต่ถ้าเธอทายผิด เธอก็ต้องยอมเป็นข้าเรานั่นเดียวกัน"

การทายนี้ จะได้ทายกันในเวลาบ่ายรุ่งขึ้น

มเหสีฝ่ายขวานั้น เธอมิได้ทราบความเป็นจริง ก็วิตกด้วยอาการต่าง ๆ จนปรากฏแก่ท้าวสามี ท้าวทศสพจึงกระซิบบอกให้ว่าสีแดง แต่ความนี้ได้ทราบไปถึงมเหสีฝ่ายซ้ายด้วย จึงเป็นเหตุให้นางน้อยหฤทัยในความมฤตธรรมแห่งพระสามีเธอ ด้วยความโหม่นสนี่ นางจึงกลับมาหาท้าววาสูกีผู้โอรสและปรารภเหตุนี้ให้ฟังด้วยพระเนตรอันคลอด้วยอัสสุชล

ครั้นท้าววาสูกีทรงทราบการณนี้แล้ว ก็นึกถึงอุบายอันจะนำชัยมาสู่พระมารดา จึงทูลพลอบว่า

"พระแม่เจ้าอย่าทรงพระวิตกไปเลย พรุ่งนี้ก่อนบ่าย ๔ นาฬิกา มันจะต้องเป็นสีดำ ขอให้พระมารดาทายเวลา ๔ นาฬิกา ว่ามันนั้นสีดำ ก็จะชนะเป็นแน่"

ในวันรุ่งขึ้นเวลาบ่ายก่อน ๔ นาฬิกา ท้าววาสูกีจึงไปอยู่บนต้นไม้อันกอปรด้วยความร่มรื่นแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่พักรถของพระอาทิตย์ให้ม้ากินหญ้า และ

พักเหนื่อยชั่วขณะหนึ่ง พอสบโอกาสเหมาะ ท้าววาสูกีก็พนมพิชให้ม้านั้นกลาย มีชนสีด้าไป

พอจวนเวลา นางทั้งสองก็ต่างทลายตามที่ได้ตกลงกันไว้ และพากันออกมาดู ม้านั้น มเหสีฝ่ายขวาก็ตกหุทัยทรงกรรแสงไปหาพระสวามี ท้าวเธอทรงทราบ แล้วโดยญาณจึงทรงพลอบว่าอย่าเพ่อวิตก แล้วจึงเล่าความจริงให้นางฟัง และบอกอุบายให้นางไปขอไถ่ตัว เพราะธรรมดาเป็นข้ากันนั้นย่อมมีค่าไถ่ เป็น การวางค่าตัวจึงจะพ้น นางก็ทำตาม มเหสีฝ่ายซ้ายได้ฟังอันชวนอนก็ให้никสงสาร จึงขอผิดมาปรึกษาโอรสก่อน ท้าววาสูกีจึงรำพันแก่พระมารดาว่า

“เมื่อครั้งพระอิศวรทรงตั้งพิธีหุงน้ำอมฤต ลูกก็มีความชอบเป็นอันมากในการ ที่ต้องพันขาพระสุมรณน้อยอยู่จนเสร็จ แต่ลูกหาได้ลิ้มน้ำอมฤตนั้นไม่ เวลาที่ น้ำอมฤตนั้นก็ยังมีเหลืออยู่ ควรจะขอน้ำอมฤตนั้นเป็นค่าไถ่แทนตัว”

นางนั้นจึงตกลงและมาร้องขอค่าไถ่ตามนั้น

ใคร ๆ ก็ยอมทราบได้แต่น้ำอมฤตนั้นพระอิศวรได้ทรงประกาศไว้แล้วว่า จะไม่ประทานใครอีก ด้วยเหตุนี้ พระมเหสีฝ่ายขวาจึงต้องปริเทวนามาหา พระโอรสคือพระยาครุฑ พระยาครุฑผู้นี้เคยได้พรพระอิศวรว่าให้มีฤทธิ์เสมอ ด้วยพระนารายณ์ เธอเป็นผู้ประกอบด้วยความกตัญญู ครั้นเห็นพระมารดามา คร่ำครวญดังนั้น ก็ให้คิดสงสารและน้อยใจในท้าววาสูกีในการที่ขอค่าไถ่เช่นนั้น ซึ่งอาจทำให้เธอต้องถึงความตาย แต่ถึงจะตายก็คงได้ชื่อว่าตายดี ด้วยเหตุนี้ เธอจึงตั้งสัตย์รับอาสาพระมารดาบินไปยังสำนักแห่งเทพบุตรผู้รักษาน้ำอมฤตนั้น ร้องขอโดยดีก็ไม่สำเร็จ เธอจึงหักเอาด้วยกำลังฤทธิ์ ด้วยอำนาจความพยายาม และความกตัญญูนั้น เธอมิได้คิดแก่ชีวิตและเลือดเนื้อ ในที่สุดเธอก็แย่งเอาพอบ น้ำอมฤตมาได้

ความนี้ได้ทราบถึงพระอิศวร พระอิศวรจึงได้ให้อัญเชิญพระนารายณ์ ไปแก้ไข พระนารายณ์ไปทัน พบพระยาครุฑกลางทาง จึงร้องขอพอบน้ำอมฤต พระยาครุฑก็ไม่ยอมให้ ข้ากล่าวทำอีกว่า “ถ้าต้องการจริง ๆ ก็ต้องรบให้เรา

แพ่ก่อน” พระนารายณ์ได้ฟังก็ตรงเข้ารบ รบกันอยู่นาน ด้วยอำนาจแห่งพระพรอันศักดิ์สิทธิ์ของพระอิศวร พระนารายณ์ไม่สามารถจะรบให้พระยาครุฑแพ้ได้ การเป็นดังนี้ พระนารายณ์ผู้ทรงทราบความจำเป็นของพระยาครุฑ จึงร้องประกาศแก่พระยาครุฑว่า

“บัดนี้เราได้รู้ความจำเป็นแห่งท่านแล้ว และเราทั้งสองก็มีฤทธิ์เสมอกัน เราจึงมาทำทางไมตรีเป็นมิตรกันเถิด คือ สัญญากันว่า ถ้าเราจะนอนอยู่แล้วไซ้รให้พระยาครุฑอยู่สูงกว่าได้ ถ้าเราประสงค์จะขึ้นขึ้นหรือจะไปไหน ตัวท่านต้องมาหาเราอยู่ได้เรา คือ ให้เราขึ้นไปเป็นเกียรติยศ ส่วนน้าอมฤตนั้น เรายอมให้น้ำไป แต่เราขอแนะว่าถ้าไปถึงแล้ว ให้ไปลอยอยู่ ณ เบื้องนภาภากาศก่อน แล้วถามท้าววสุภิกษาว่าได้รับคำว่าได้ให้น้าอมฤตมาจริงแล้ว แล้วก็ให้ท่านรีบวิ่งวิ่งถึงเสีย ดังนั้น คำตัวก็จะหลุด แล้วท้าววสุภิกษาก็จะไม่ได้ให้น้าอมฤตตามประสงค์ของพระอิศวรด้วย”

พระยาครุฑก็ยอมรับสัญญา แล้วต่างก็ลากันไป

พอกลับมาถึง พระยาครุฑก็ปฏิบัติตามคำพระนารายณ์ผู้เป็นพระสหาย แล้วก็ไปผอบน้าอมฤตลงในดงหญาคา ท้าววสุภิกษาต้องเลื้อยไปเสียนจนสิ้นแตกเป็นสองแฉก เป็นเหตุให้ท้าววสุภิกษาโกรธแค้น และคิดอาฆาตต่อพระยาครุฑ พระยาครุฑก็ประกาศจองเวรต่อท้าววสุภิกษา

ด้วยเหตุนี้ ครุฑกับนาคจึงไม่ถูกกัน และหญาคาอันเป็นหย้าที่ชุ่มด้วยน้ำทิพย์ บรรดาพราหมณ์จึงใช้เข้าไปในพิธีด้วยเสมอ และมีคำเล่าว่าบรรดาภูไม้กล้าเลื้อยผ่านดงหญาคาเลย.

(จากบันทึกของ “นายนิวัตร” ซึ่งลงพิมพ์ในดุสิตสมิต

เล่ม ๑๔ ฉบับที่ ๑๖๔ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๖๔)

อธิบายท้ายเรื่อง

ปรากฏว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีตำนานอยู่
สองเรื่อง คือ ตำนานแห่งดอกกุหลาบ และตำนานแห่งหญ้าคา เรื่องแรกนั้น
ได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครแล้ว คือ มัทนะพาธา นั้นเอง แต่เรื่องที่ ๒ นั้น
มิได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละคร.

๓๑. แต่งงานพระไวย

(ทรงปรับปรุงเสกให้เป็นละครดึกดำบรรพ์)

ขุนช้างได้ข่าวมาว่าพระไวยจะแต่งงาน จึงชวนนางวันทองไปช่วยงาน ให้หาข้าวของลงเรือไป ส่วนขุนช้างนั้นขึ้นช้างไปในวันรุ่งขึ้น

พระไวยกำลังต้อนรับแขก ให้รับประทานอาหาร พอเห็นขุนช้างมาก็ไม่พอใจ ส่วนขุนช้างนั้นมัวแต่ไถ้อวด ไม่รู้สึกละอายใจ กลับบอกพระไวยว่ามีของจะให้เจ้าสาว นางศรีมาลาจึงมาไหว้

ไม่ช้าขุนช้างก็รับเลี้ยงจนมีนมา อยากจะออกโรงเป็นหนุ่ม และให้นางวันทองเป็นนางวานริน นางวันทองรู้สึกขายหน้าอับอายเป็นที่สุด

พระไวยเดือดร้อนมาก ในชั้นต้นก็สะกิดใจไว้ แต่ขุนช้างเมามากขึ้น ไม่ระมัดระวังวาจา ทะเลาะกับพระไวย พระไวยทนไม่ได้จึงตบเอาที่ปาก นางวันทองตกใจ วิ่งเข้ามา พระไวยจึงว่า

“เมื่อรู้แล้วว่าหัวตัวขึ้นมา ควรจะเอาเก็บไว้เสียทั้งห่าง”

ขุนแผนก็ไม่สนุก ต่อว่าต่อขานกับนางวันทองบ้าง

ขุนช้างสร้างมา ลูกขึ้นมาเป็นปากเสียงกับพระไวยอีก พวกทนายหนุ่มของพระไวยจึงเข้าช่วยนาย รุมกันตองขุนช้างจนล้มพับไป

นางวันทองนึกว่าขุนช้างตาย จึงโอดครวญเป็นการใหญ่

“ไอ้พ่อร่วมโพธิ์เตี้ยของเมียแก้ว พ่อตายแล้วเมียเห็นจะเป็นผี”

แต่อีกประเดี๋ยวขุนช้างก็ฟื้นลุกขึ้นมา โกรธมาก บอกว่าให้นางวันทองกลับบ้านก่อน ตนเองจะเข้าวัง.

อธิบายท้ายเรื่อง

เนื้อเรื่องและบทกลอนที่ไพเราะนั้นมาจากเรื่องขุนช้างขุนแผน แต่ได้ทรงปรับปรุงให้เป็นละครดึกดำบรรพ์ มีฉากมีองค์ มีปิดเปิดม่าน และแก้ไขกลอนสำหรับให้ตัวละครร้องเอง.

๓๒. ท่านรอง

เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแก่กรมทหารบกม้าหัดดินบุรี และแก่นายทหารใน
กรมนั้น ทหารม้ากรมนี้นี้มีความสำคัญอยู่ ทางราชการจะส่งไปราชการสงคราม
ในยุโรปในเร็ววันนี้

นายพันตรี หลวงพิสิฐสรการ รองผู้บังคับการ รับราชการทหารใน
กรมนี้มาสิบห้าปี นายทหารได้บังคับบัญชา ตลอดจนนายสิบและพลทหาร
รัก “ท่านรอง” ทุกคน แต่เมื่อตำแหน่งผู้บังคับการกรมทหารกรมนี้นี้ว่างลง
ทางราชการกลับส่ง นายพันโท พระพิระภาพพิบูลย์ มาดำรงตำแหน่ง ทำให้
ใคร ๆ ประหลาดใจ แต่หลวงพิสิฐไม่ว่าอะไร พระพิระภาพเคยเป็นเพื่อน
นักเรียนรุ่นเดียวกันมา

นายร้อยโทวัน หมั่นณรงค์ ประจำกรมทหารกรมนี้นี้ ไปต่างประเทศ
มีหนังสือติดตัวกลับมา อาจถูกฟ้องร้องในเรื่องนี้ซึ่งจะเป็นเหตุให้ไม่ได้ไปราชการ
สงคราม ยังไม่ทราบว่าจะแก้ไขอย่างไร

ร.ท. วัน มีพี่สาวชื่อโฉมศรี ทั้งสองคนอยู่กับคุณหญิงพันแพพรภูมิพิทักษ์
โดยที่มารดาได้ฝากไว้เมื่อบิดาล้มชีวิตลง แต่คุณหญิงก็มีได้รักโฉมศรีเลย
บอกตรง ๆ ว่าออกเรือนไปเสียเร็ว ๆ ก็ยิ่งดี เพราะทรัพย์สินสมบัติที่ได้มาสำหรับ
เลี้ยงดูก็หมดไปนานแล้ว

โฉมศรีเพิ่งจะได้ทราบความจริงข้อนี้ จึงเดือดร้อนมาก อันที่จริง
“ท่านรอง” เคยขอความรักโฉมศรีหลายครั้งแล้ว แต่เธอก็ปฏิเสธทุกครั้ง เพราะ
นับถือแต่ไม่ได้รัก บัดนี้อยากจะไปเสียให้พ้นบ้านคุณหญิงจึงตอบ “ท่านรอง”
ว่ายินดีจะแต่งงานด้วย แต่ “ท่านรอง” ก็จะต้องเข้าใจว่าความรักนั้นก็ยังไม่
เกิดขึ้น

แต่เท่านี้ “ท่านรอง” ก็พอใจมากแล้ว “ท่านรอง” ถามโฉมศรีว่าเคยรัก
ชายอื่นมาก่อนบ้างหรือเปล่า โฉมศรีบอกว่า ไม่เคย นอกจาก “รูปนายทหาร

คนหนึ่ง” ซึ่งเธอเห็นที่โรงประกวรูปภาพ หน้าคนในรูปนั้นจับใจ ต้องกลับไปดูหลายครั้ง เลยกกลายเป็นรักรูปนั้น

วันนั้น มีการแสดงกีฬาที่โรงทหาร คุณหญิงเพชรภูมิพิทักษ์และโถมศรี ก็ได้รับเชิญมาด้วย คุณพระพิระภาพเห็นโถมศรีเข้าก็นิกรักรันทน์ และโถมศรีก็เช่นเดียวกัน เพราะคุณพระ คือ บุคคลในรูปที่เธอได้เห็นที่โรงประกวรูปภาพนั่นเอง ดังนั้น เธอจึงต้องปฏิเสธ ไม่ยอมรับแหวนหมั้นเมื่อหลวงพิสิฐนำมาให้

เสนาธิการกองพลที่ ๑๒ โทรเลขมาว่า ให้กรมทหารบกม้าหัดดินบุรีไปราชการสงคราม ลงเรือที่สมุทรดิษฐภายในสามวัน

ทุกคนดีใจ แต่ผู้ที่ไม่ดีใจคือ ร้อยโทวัน เนื่องจากยังมีหนี้สินสินหนี้มาทางที่จะต้องหาทางชำระให้ได้ มิฉะนั้นก็จะไปราชการสงครามไม่ได้ ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้ที่มีเงิน คือ คุณพระพิระภาพ คุณพระเองก็ทราบ จึงได้เขียนเช็คมอบให้หลวงพิสิฐ ให้ทำที่เป็นว่าหลวงพิสิฐเป็นคนให้

เป็นคราวเคราะห์ที่ร้อยโทวันเกิดชื่อเสียงขึ้นมา ไปสารภาพกับพระพิระภาพว่าเคยบอก “พีโถม” ว่ามีทางรอดอยู่ทางเดียว ในการที่จะไม่ถูกฟ้องร้องเรียกเงิน คือ ให้ “พีโถม” แต่งงานกับผู้ที่มีเงินทอง เช่น คุณพระพิระภาพ พระพิระภาพเสียใจ จึงเข้าใจว่าโถมศรีเล่นละครให้ดูเท่านั้น และเข้าใจว่า “บรรดา กุลอุบายยอมให้ได้ทั้งสิ้นในการชิงรู้และสู้ศึก” คุณพระจึงพยายามตีตัวออกห่างจากโถมศรี

“ท่านรอง” โชคไม่ดีมาแล้วในเรื่องความรัก ยังจะเคราะห์ร้ายอีก เมื่อกองพลโทรเลขมาว่า กระทรวงกลาโหมให้พันตรีหลวงพิสิฐสรการไปทำการแทนหลวงสีหนาท ที่โรงเรียนทหารม้า ท่านผู้บังคับการและนายทหารผู้ที่อยู่ได้บังคับบัญชาเสียใจมาก ตัวหลวงพิสิฐเองกล่าวว่า

“เขาเกลียดกันเอาคนที่จะทำประโยชน์ได้น้อยที่สุดในยุทธภูมิไว้ใช้เผ้าโรง” แต่พระพิระภาพไม่เห็นด้วยในข้อนั้น ยังยืนยันว่า “ท่านรอง” เป็นผู้จะกล้าหาญในสนามรบ แล้วก็มีกรำลากัน หลวงพิสิฐกล่าวแก่พวกนายทหารหนุ่ม ๆ ว่า

“พ่อหนุ่ม ๆ นะ ประพุดดีตัวให้ดี ๆ นะ อย่าลืมว่ารับราชการอยู่ในกรมทหาร

ที่ดีที่สุดในโลก แล้วกระวังคอยหาที่กำบังดี ๆ และใจดีต่อม้าให้มาก ๆ นะ”

แล้วก็ได้ยินเสียงแตรยาวเป่าเพลงเดิน ทหารเริ่มเดินทางไปราชการสงคราม

ภายหลัง พ.ต. หลวงพิสิฐสรการ หาทางให้ส่งตนตามไปยังสนามรบจนได้ แต่บาดเจ็บที่แขนและขา ถูกส่งกลับมารักษาตัว และได้มาอยู่ที่ “บ้านอยู่สุข” ที่เมืองสมุทรดิษฐ์ ซึ่งคุณหญิงพัน เพชรภูมิพิทักษ์ ได้จัดเป็นโรงพยาบาลย่อย ๆ ของตนเอง โฉมศรีก็ได้มาเยี่ยม และพระพีระภาพซึ่งได้มาเยี่ยมด้วยก็ถูกเรียกกลับมาเป็นผู้บัญชาการกองพลน้อยทหารม้าที่จัดขึ้นใหม่

พระพีระภาพเล่าให้โฉมศรีฟังว่า “ฝ่ายเรากำลังทำการตีข้างข้าศึก... ม้าของฉันทูกำลังล้มลงโดยไม่ทันรู้ตัว ทบเอาขาฉันทไว้... ต่อมาอีกหน่อย... ได้ยินเสียงใครควมม้าไปที่ฉันทนอนอยู่ นั่นคือหลวงพิสิฐ... ฝ่ายกระสุนปืนเป็นท่อนเพื่อไปช่วยฉันท... กระสุนปืนลูกหนึ่งได้ถูกตันท้ายและอีกสองลูกถูกแขนซ้าย... ในเวลานั้น ฉันทได้ยินหลวงพิสิฐบ่นอยู่ว่า “ต้องพากลับไปให้แม่โฉมศรีให้งใจได้”

“คุณหลวงไม่ได้เล่าให้ฉันทฟังจนจำเดียว”

ต่อมาครู่หนึ่งแสดงในกรมได้เสด็จมาเยี่ยม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำเหรียญรามาธิบดี เข้มกลักกลางสมร มาพระราชทานแก่ “ท่านรอง.”

อธิบายท้ายเรื่อง

ขณะที่ทหารอาสาสงคราม ณ เกาะสีชัง ทางฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย เพื่อไปราชการสงคราม ณ ทวีปยุโรป พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ที่หาดเจ้าสำราญ ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของอ่าวไทย.

๓๓. ท้าวแสนปม

พระชินเสน ยุพราชแห่งกรุงศรีวิไชยประสงค์จะได้ราชธิดาของท้าวไตรตรึงษ์มาเป็นคู่ แต่ท้าวไตรตรึงษ์ไม่ยอมยกให้ พระชินเสนไม่ประสงค์จะใช้กำลังทหารมาตีเมืองไตรตรึงษ์ อยากจะมากู้ตัวพระราชธิดาเสียก่อน จึงได้ปลอมเป็นคนเข้าไปอาศัยอยู่ในสวนหลวงของท้าวไตรตรึงษ์

เราคิดจะแปลงกาย	เข้าไปดูพระธิดานั้นให้ได้
จะเอาฝุ่นและเถ้าเขม่าไฟ	ดูบได้มอมทั่วสรรพางค์
จะเอารังค์เค็มองค์เป็นปมปุ่ม	ปมชุมทั้งตัวทั่วข้าง
ให้ดูทีการิยาท่าทาง	เหมือนอย่างยาจกเข็ญใจ

พระชินเสนได้เห็นนางอุษาเมื่อเสด็จลงสวนก็นึกรัก ส่วนนางอุษานั้นก็ว่า

“รุ่งรังดังหนึ่งอนาถ แต่ดวงตามีไฉดาไพร่”

พระชินเสนสังเกตเห็นว่านางอุษา “แหม่ท่าที่รักสมัครกัน” จึงได้เขียนสารใส่ตะกร้าผักส่งเข้าไปถวาย แล้วนางอุษาก็มีสารตอบ ได้ตอบกันดังนี้ :-

พระชินเสน :- “โอ้แก้วแวววับข้างจับจิต

จะใคร่ปลิดปลั่งมาดังยวดย

โอ้เอื้อมสุดล้ำดังฟ้าดิน

จะได้สมคั่งจินต์ฉันใด”

นางอุษา :- “เห็นแก้วแวววับที่จับจิต

โยไม่คิดอาจเอื้อมให้ถึงที่

เมื่อไม่เอื้อมจะได้อย่างไรมี

อันมณีหรือจะโอดไปจึงมี”

พระชินเสนได้ใจ จึงหาทางป็นขึ้นไปหานางอุษานบนตำหนัก ต่อมาระยะหนึ่ง นางอุษาก็คลอดพระกุมาร แต่ไม่ยอมบอกว่าบิดาคือใคร

ท้าวไตรตรึงษ์เดือดร้อนมาก จึงปรึกษาพระมหาราชครู แล้วประกาศไปยังเขตแคว้นน้อยใหญ่ เชิญให้เจ้านายหนุ่ม ๆ มายังนครไตรตรึงษ์ ให้ทุกคน

หาอาหารมาป้อนพระกุมาร ถ้าพระกุมารรับของของผู้ใด จะยกพระธิดาให้แก่มุนีนั้น

พระชินเสนได้ทราบประกาศ จึงยกกองทัพไปยังนครไตรตรึงษ์ และแต่งพระองค์ปลอมเป็น “แสนปม” เพื่อเข้าเฝ้าถวายของกินแด่พระกุมารด้วยปรากฏว่าพระกุมารไม่รับของผู้อื่น แต่รับก้อนข้าวเย็นจากผู้ที่ร่างกายปุปะเป็น “แสนปม” นั้น ท้าวไตรตรึงษ์ถึงกับเป็นลม

เมื่อฟื้นขึ้นแล้ว ท้าวไตรตรึงษ์โกรธมาก ดุด่าว่านาย “แสนปม” นานาประการ แล้วถึงอยากจะทำลูกสาวของตนเอง แต่นึกถึงความสัตย์ จึงยอมยกพระธิดาประทาน แต่ให้ไล่ออกจากพระนคร

พระชินเสนระงับโทสะไว้ บอกกับนางอุษาว่า

“ชื่นใจอย่าเคืองเลยจงเลยไว้
ที่ไม่แกล้วว่าใครในแดนสาม
ฤๅใครกล้าจะทำท่าสงคราม
ที่ไม่รอให้ถนอถึงสามครั้ง
แต่พอที่ตีอินทกะเภา
เหมือนนิมิตโยธีจะพร้อมพร้อม”

ท้าวไตรตรึงษ์ทำให้ตีอินทกะเภา พระชินเสนจึงตีอินทกะเภาจริง ๆ และมีเสียงกองทหารโห่ร้องอยู่นอกเมือง พญาวังกลับเข้ามากราบทูลว่า

“ทัพใหญ่ตั้งอยู่นอกทวาร”

ท้าวไตรตรึงษ์ตกใจมาก “ตกตะลึงอ่อนเพลียเพราะเสียท่า” จึงยอมจำนน พระชินเสนจึงพานางอุษาไปกรุงศรีวิชัย.

(๕)

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ระหว่างที่ทรงรอนแรมไปในป่า กลับจากเสด็จพระราชดำเนินไปยังคอนเจดีย์บทกลอนในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ไพเราะมาก.

๓๔. ธรรมะมีชัย

นรคัตรูไปร้องทุกข์ต่อท้าวเทวะคัตรูว่า ทวยเทพเทวาแผ่อำนาจมากนัก
ยุยงให้มนุษย์ไม่ยอมตัวกลัวพวกยักษ์ ท้าวเทวะคัตรูจึงให้ไปเชิญพลการีและ
ทुरกายมา เพื่อให้ไปช่วยกันปราบเทวดา นรคัตรูถามว่าจะยกอะไรเป็นเหตุ
ซึ่งเทวะคัตรูตอบว่า

“ผู้ใดมีฤทธิ์แรงกล้าแห่งหาญ

จะต้องการพูดอะไรไปนักหนา”

ทुरกายมาถึงก็ได้ทัดทานไว้ว่า

“เรามีได้กะกระราน

ให้พวกเรารำคาญ...”

แต่เทวะคัตรูก็ไม่ฟัง จึงยกทัพไปรบกับเทวดา

ไปถึงสวนสวรรค์เห็นเทพบุตรและนางฟ้ากำลังเก็บดอกไม้อยู่ ยักษ์จึง
เข้าไปดูนางฟ้ามาปล้ำ พังประตูด่านเข้าไปดูนางฟ้าออกมา ได้เหล้าและ
อาหารออกมาเลี้ยงกัน

ร้อนถึงสกันทะกุมาร ผู้เป็นเจ้าแห่งสงคราม ต้องชวน พระยม พระอัคนี
และพระวิศ्वกรรม ออกมาช่วยปราบยักษ์ แล้วยักษ์ก็พ่ายแพ้ไป

มีบุปผามาลีไปรยลงมาจากสวรรค์ เทพบุตร นางฟ้า จึงจับระบำ รำโคม
เวียนรอบพระสกันทะกุมาร.

อธิบายท้ายเรื่อง

สืบเนื่องมาจากพระธรรมเทศนามงคลวิเศษ ในงานเฉลิมพระชนม-
พรรษา ระหว่างปีแห่งสงครามโลกครั้งที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัวจึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ละครเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายว่าฝ่ายที่
อยู่ในธรรมจะต้องมีชัยในมหายุทธสงครามโลกครั้งที่ ๑.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
โปรดเกล้าฯ ให้
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
ทรงเขียนภาพประกอบ

๓๕. ธรรมาธรรมะสงคราม

ธรรมะเทวะบุตร ผู้ประสงค์ธรรมและปฏิบัติธรรม ขึ้นทรงรถเสด็จมาเยี่ยมโลกในวันเพ็ญ พร้อมด้วยขบวนเทวดาและนางฟ้า เมื่อมาถึงโลก ผู้คนประกอบด้วยกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ก็มาเฝ้าด้วยความเบิกบานใจ เพื่อฟังธรรม พระองค์จึงทรงสอนในเรื่อง อกุศลกรรมบท ๑๐ ประการ ให้ละเว้นความชั่วเหล่านั้น ให้อยู่ในความสุจริต และให้ปฏิบัติต่อบิดามารดาให้มีความสุข จบลงด้วยประทานพรแก่คนทั้งหลาย เสร็จแล้วก็ออกขบวนเวียนขวารอบโลก

ฝ่ายอะธรรมะเทวะบุตร ผู้มีใจเป็นพาล ก็เสด็จไปเยี่ยมโลกพร้อมกับบริวาร ในวันที่พระจันทร์เต็มดวงเช่นเดียวกัน ครั้นเสด็จมาถึงแล้ว ประชาชนก็หวาดกลัว จึงมีพระดำรัสว่า ประชาชนต่ำต้อยยิ่งกว่าปีศาจหรือสัตว์เดียรัจฉาน เพราะว่าขี้ขลาด ต้องกลัวและใช้กำลัง ไม่ต้องคำนึงถึงธรรมะใด ๆ มัวแต่กลัวบาปก็ไม่มีความสุข แล้วก็เสด็จเยี่ยมโลกเป็นขบวนเวียนซ้าย

ขบวนเทวะบุตรทั้งสองจึงมาพบกัน และต่างก็ไม่ยอมหลีกทางให้กัน ธรรมะเทวะบุตร อ้างสิทธิความดีและอาวุโส แต่อะธรรมะเทวะบุตรไม่ยอมและท้ารบกัน ฝ่ายอะธรรมะเข้มแข็งมาก จนฝ่ายธรรมะเกือบจะแพ้ แต่กุศลกรรมมาช่วย ทำให้อะธรรมะเทวะบุตรหน้ามืดพลัดตกจากรถทรงจึงต้องพ่ายแพ้ไป

ธรรมะเทวะบุตรได้สั่งสอนประชาชนให้ดูผลแห่งสงครามครั้งนี้ และว่า “ธรรมะย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม” ประทานพรแก่ปวงชนแล้ว นางฟ้าก็โปรยบุปผามาลี แล้วขบวนพระธรรมะเทวะบุตรก็เคลื่อนเวียนขวารอบโลกต่อไป.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. ๒๔๖๓ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเขียนภาพประกอบอย่างสวยงาม.

๓๖. น้อยอินทเสน

หลวงราชภักดีจรรยชอบแม่มาลัยบุตรหลวงวรเวสวิสิฐ อยากจะได้เป็นภรรยา จึงวานให้พระสมานบริกรช่วยไปทาบทาม แต่ไม่สำเร็จ เพราะครอบครัวนั้น โดยเฉพาะแม่มีผู้เป็นภรรยาของหลวงวรเวสต้นยศศักดิ์นัก อยากจะได้ลูกเขยเป็นเจ้า พระสมานกับหลวงราชภักดีจึงคิดจะเล่นตลก จับอ้ายแมงอะไรคนหนึ่งแต่งให้เป็นเจ้าไปให้เกนุขเสยให้เข็ดสักรึแล้ว ก็จะได้หัวเราะเยาะเกเล่น"

น้อยอินทเสนเสมียนใหม่ของคุณพระ นำหนังสือมาให้เซ็น พระสมานจึงคิดออกขึ้นมาทันทีว่าจะให้น้อยอินทเสน ปลอมตัวเป็นเจ้าราชบุตรเชียงรายไปหลอกรอบครัวหลวงวรเวส ใคร ๆ ก็ย่อมทราบว่าเป็นเจ้าราชบุตรเชียงรายมาอยู่ที่กรุงเทพฯ เียบ ๆ แต่ไม่มีใครทราบว่าอยู่ที่ไหน

เมื่อเตรียมการพร้อมแล้ว พระสมานก็พาน้อยอินทเสนไป และครอบครัวหลวงวรเวสก็ตื่นเต้นจริง จัดให้ "เจ้าราชบุตรเชียงราย" อยู่ที่ตึกเล็กที่ในสวน และจะ "จัดการให้แม่มาลัยลงชมสวนเป็นครั้งคราว"

ในไม่ช้า "เจ้าราชบุตรเชียงราย" กับแม่มาลัยก็รักกันเข้าจริง ๆ และคุณพ่อคุณแม่ก็ยินดี ไม่ขัดข้อง

ขณะเดียวกัน หลวงราชภักดีก็ยังนึกว่าตนมีความหวัง มาเกี่ยวแม่มาลัยที่ในสวน เมื่อแม่มาลัยปฏิเสธ ก็บอกว่าจะกระโดดเขาให้ตาย แล้วก็ปีนขึ้นไปบนเขาจำลองที่อยู่ในสวนนั้น แต่ปีนขึ้นไปแล้วก็ไม่กระโดด และจะลงมาก็ไม่ได้ ต้องให้คนเขาเอาระดามาพาให้

เมื่อลงมาข้างล่างแล้ว หลวงวรเวสได้ออกมาพบ และบอกว่าตามที่หลวงราชภักดีมีจดหมายไปเรื่องลูกสาวนั้น ได้ตกลงยกให้แก่เจ้าราชบุตรเชียงรายเสียแล้ว หลวงราชภักดีก็เลยเปิดโปงออกมาว่า อันที่จริงบุคคลผู้นั้นเป็นเจ้าราชบุตรเกี ชื่อจริงคือ น้อยอินทเสน เสมียนของคุณพระสมานบริกร

แม่มีลิ ภรรยาของหลวงวรเวส เป็นผู้ที่เดือดร้อนโกรธแค้นมากที่สุด ให้คนใช้
มาไล่ออกจากบ้าน ในที่สุดหลวงวรเวสก็มาช่วยไล่อีกคนหนึ่ง

แม่มาลัยมีน้องชายชื่อบุญโรจน์ บุญโรจน์ดูเหมือนจะเข้าใจสถานการณ์ดี
บอกกับคุณหลวงผู้เป็นบิดาว่า

“คุณพ่อระวังนะครับ เท่ากับไล่พี่มาลัยไปด้วยนะ”

เรื่องนี้จะเป็นเรื่องที่ต้องอับอายขายหน้ามาก น้อยอินทเสนแก่ตัวว่า
ไม่มีความผิด แต่เมื่อเจ้าของบ้านประสงค์จะให้ไปเสียก็จะไป

น้อยอินทเสนกำลังจะไป พระยารามฤทธิไกร ข้าหลวงประจำนคร
เชียงใหม่เข้ามา พอมาถึงก็ตรงเข้าไปทักเจ้าราชบุตรคล้ายกับว่าตามหา
มานานแล้ว

ในที่สุดก็ปรากฏความจริงออกมาว่า เจ้าราชบุตรเชียงใหม่ต่างหากที่
ปลอมเป็นน้อยอินทเสน มิใช่ น้อยอินทเสนปลอมเป็นเจ้าราชบุตร.

เป็นละครเรื่องใหญ่เรื่องแรกที่มีถึง ๓ ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
และภาษาฝรั่งเศส มุนิริมหามกุฏฯ ได้จัดพิมพ์ทั้ง ๓ ภาษาไว้ในเล่มเดียวกัน.

๓๗. นินทาสโมสร

ณ กาลครั้งหนึ่ง ที่ในกรุงเทพฯ นี่เอง “มีคนอยู่ชุดหนึ่งที่ไม่ทำอะไรในโลกนี้ นอกจากตั้งกองไล่ความกับนินทาคน” ถ้าจะเรียกว่า “นินทาสโมสร” ท่านเสวยแม่หม้ายเศรษฐีก็เป็นนายก

มีเจ้าคุณอยู่สองท่านที่รู้จักชอบพอกัน คือ พระยาวัชรินทร์เดชะ กับ พระยาอมรประสิทธิ์วิทย์ วัย ๕๐ ด้วยกันทั้งคู่ พระยาวัชรินทร์มีบ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ มีหลานสาวชื่อ ถวิล แต่เจ้าคุณแต่งงานใหม่กับคุณหญิงละม้าย อายุจะแก่กว่าแม่ถวิลก็สัก ๒-๓ ปีเท่านั้น ส่วนเจ้าคุณอมรประสิทธิ์วิทย์นั้น ท่านอยู่ทางภูเก็ต ไม่ค่อยจะได้มากรุงเทพฯ จนกระทั่งหลานชาย ๒ คนที่ชื่อ ขุนเจริญชวณะกิจ กับนายบุญสม ที่ท่านต้องส่งเสียเลี้ยงดูก็ไม่เคยพบ

ขุนเจริญนั้นสังคมนินทาสโมสรเห็นว่าเป็นคนดี แต่ที่จริงนั้นแอบพบภรรยาสาวของเจ้าคุณวัชรินทร์อยู่บ่อย ๆ ตัวเจ้าคุณนั้นชอบขุนเจริญมาก จนกระทั่งเกิดเรื่องในวันหนึ่ง คือ เจ้าคุณได้มีปากเสียงกับคุณหญิงละม้ายมา คุณหญิงละม้ายจึงตกลงจะเลิกกับเจ้าคุณ และแวะไปหาขุนเจริญ เจ้าคุณบังเอิญมีธุระจะหาหรือขุนเจริญ จึงไปที่นั่น ขุนเจริญต้องให้คุณหญิงละม้ายเข้าไปแอบซ่อนอยู่หลังฉาก เจ้าคุณได้บรรยายความในใจให้ขุนเจริญฟังว่า รักคุณหญิงปานใด ตั้งใจจะให้ปันเงินทองและให้มรดกอย่างไร เป็นเหตุให้คุณหญิงใจอ่อนกลับยอมรักนับถือเจ้าคุณ และเผยความจริงว่าขุนเจริญนั้นแหละเป็นคนไม่ดี

ส่วนพระยาอมรประสิทธิ์วิทย์นั้นมากรุงเทพฯ และตั้งใจจะดูใจหลานชายทั้งสอง คือ ขุนเจริญกับนายบุญสม โดยปลอมตัวเป็นนายหยินไปรับจ่านำของที่นายบุญสมอยากจะจ่านำเพื่อให้ได้เงินมาใช้หนี้ และปลอมเป็นนายยัมญาติห่าง ๆ ที่อึดคัก ไปหาขุนเจริญ ดังนั้น เจ้าคุณจึงได้รู้ความจริงว่าหลานทั้งสองมีนิสัยอย่างไร เจ้าคุณวัชรินทร์ก็เลยรู้ความจริงไปด้วย จึงได้ยกหลานสาวให้นายบุญสม.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องชิงนาง และเรื่องนี้เท่านั้นที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลจากบทละครของ Sheridan และทรงแปลในนามของนายกทวีปัญญา สโมสร.

๓๘. บ่วงมาร

“อันว่าบ่วงใดใดในสงสาร จะเสมอบ่วงมารหามีไม่”

พระพิมลเมธีเป็นพ่อหม้าย มีลูกสาวอยู่คนหนึ่ง ชื่อ แม่สังวาลย์

จำวันหนึ่ง พระพิมลเชิญเพื่อน ๆ มาเลี้ยงที่บ้าน ล้วนแต่เป็นเพื่อนสนิทกัน
ทั้งนั้น มีพลโทพระยาพิไชยรณฤทธิ์ เป็นต้น อันที่จริงพระยาพิไชยนับว่าเป็น
ญาติ เพราะแม่สงวนภรรยาพระยาพิไชยก็เป็นน้ำแท้ ๆ ของแม่สังวาลย์

การที่พระพิมลเชิญเพื่อนมาเลี้ยงก็เพื่อที่จะแจ้งข่าวเกี่ยวกับครอบครัว
เพื่อน ๆ เขาถูกว่าพระพิมลตกลงจะแต่งงานใหม่และแสดงความยินดีล่วงหน้า
แต่พอพระพิมลเผยชื่อของหญิงที่คุณพระจะรับเข้ามาเป็นภรรยา ต่างคนต่างก็
ประหลาดใจ นิ่งอึ้ง และถึงกับหน้าเสียไปตาม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะแม่สลบที่จะมา
อยู่กับพระพิมล เป็นหญิงที่ชาวกรุงทพรู้จักดี ว่ามีสามีมาแล้วหลายคน อยู่กับใคร
ไม่ยึด มีชื่อเสียงในทางไม่ดีเกี่ยวกับเรื่องชู้สาว ถึงกับว่ากันว่า “บางทีผัวกลับเป็นชู้
ชู้กลายเป็นผัว”

เพื่อน ๆ พูดตรง ๆ เพื่อตักเตือนพระพิมล แต่พระพิมลมีความคิดว่า ผู้หญิง
ที่ประพฤติชั่วนั้น เป็นเพราะผู้ชายขาดความเอาใจใส่ ได้มาเป็นคู่ครองแล้วก็
ทอดทิ้ง ถ้าผู้ชายเอาใจใส่ และยกย่องให้เป็นภรรยาจริง ๆ แล้ว ผู้หญิงก็จะ
ไม่มีโอกาสเสียหยาได้เลย ถ้าสลบมาอยู่กับพระพิมลได้ และเป็นสุขด้วยกัน
ก็จะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ความคิดของพระพิมลถูกต้อง พระพิมลไม่ฟังเสียง
เพื่อนฝูงในเรื่องนี้เลย

เมื่อพระพิมลได้สลบมาอยู่ด้วยแล้ว ก็มีเรื่องไม่สงบเกิดขึ้น เริ่มด้วยสลบ
ไล่คนใช้ ในระยะนี้ สังวาลย์ไปอยู่กับนางสงวนและพระยาพิไชย ได้พบนายร้อย-
เอกหลวงงยุราชิตและรักใคร่กัน พระยาพิไชยจึงนัดให้หลวงงมาที่บ้าน
พระพิมล เพื่อพระพิมลจะได้รู้จัก

พอมาถึงก็เกิดเรื่อง เพราะสลบนั้นเคยเป็นภรรยาหลวงงมาก่อน

เกิดมีปากเสียงกัน และพระพิมลก็เชื่อแต่ภรรยาของตนตามเคย หลวงยองได้เผยความจริงให้พระพิมลทราบว่า อันที่จริงแม่สลับมีผู้ชายที่คอยติดตามและติดต่อกับเธออยู่เสมอ ชื่อ นายเปรม กามะนันท์ ขอให้ระวัง

นายเปรมผู้นี้มาเข้าบ้านอยู่ใกล้ ๆ และแอบส่งจดหมายมาติดต่อกับสลับเสมอ จนในที่สุด นายเปรมนัดจะพาสลับหนี หลวงยองทราบเรื่องเข้า เข้ามาขัดขวางเพื่อรักษาชื่อเสียงของคุณพระ

บังเอิญพระพิมลเดินมา นายเปรมเลยหลบไป แต่สลับนั้นทำอุบายโผล่เข้าไปกอดหลวงยอง และหาว่าหลวงยองปลุกปล้ำ และพระพิมลก็เชื่อแต่ภรรยาของตนตามเคย

เป็นการบังเอิญที่สังวาลย์ทราบความตอนที่หลวงยองเข้ามาปลุกปล้ำสลับ กลุ่มใจมาก จึงหนีออกจากบ้านในคืนวันนั้น

ส่วนสลับก็ได้หนีไปกับนายเปรมพร้อม ๆ กัน

รุ่งขึ้น พระพิมลไปหาพระยาพิไชยที่บ้าน บอกว่าทั้งลูกทั้งเมียได้หายไป แต่ลูกสาวก็อยู่ที่บ้านนำสงวนนั่นเอง พระพิมลให้พระยาพิไชยดูจดหมายที่สลับสารภาพความจริงทุกอย่าง.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ เดิมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานชื่อเรื่องว่า “เหลือแก่” แล้วจึงเปลี่ยนมาเป็น “บ่วงมาร” ทรงพระราชนิพนธ์บทร้องสำหรับร้องระหว่างปิดฉากด้วย ร้องลำอาเสียด “บรรดาบ่วงใดใดในสงสาร จะเสมอบ่วงมารหามีไม่...”.

๓๕. ปรียทรรติกา

เรื่องเดิมมีอยู่ว่า ท้าวทฤพวรมันแห่งแคว้นองคราชบุรี ได้ยินยอมยกพระราชบุตร คือ ปรียทรรติกา ให้แก่ท้าวอุทัยนัวัตสราช แห่งนครเกาสามพี แต่ยังจัดการอย่างใดมิได้เพราะบังเอิญมีการสงครามกับแคว้นกลิงคราชบุรี นอกจากนั้น ท้าวอุทัยนัวิกยังถูกกักอยู่ที่เมืองอุชชยินี ในฐานะเป็นเชลยของท้าวมหาเสนประโทย์ด

ขณะที่กองทัพกลิงคราชบุรีไปตีเมืองของพระเจ้าทฤพวรมัน และจับพระองค์ไป วินยวสุ กรมวัง ได้พาตัวปรียทรรติกาหลบหนีไปได้ แต่ขัดข้องที่จะนำไปถวายท้าวอุทัยนัทนี จึงได้ฝากนางไว้กับท้าววินยเกตุที่เมืองเล็ก ๆ ในป่า

ในที่สุด ท้าวอุทัยนัทนีก็หนีมาจากอุชชยินีได้ และพาพระบุตรีวาสวทตตามาเป็นมเหสีด้วย เมื่อกลับมาเป็นอิสระแล้ว พระองค์ได้ส่งวิชัยเสนเป็นแม่ทัพไปปราบท้าววินยเกตุ วิชัยเสนกลับมารายงานว่า ได้ฆ่าท้าววินยเกตุตายแล้ว และได้ลูกสาวมาด้วย ท้าวอุทัยนัวัตสราชให้ส่งตัวหญิงนั้นไปฝากพระนางวาสวทตตาไว้ นางมีชื่อว่า อารัณยกา

ต่อมาอีก ๑ ปี ท้าวอุทัยนัวัตสราชจึงได้เห็นหน้าอารัณยกาขณะที่พระองค์เสด็จไปยังสวนโรงน้ำบัวกับวสันตกะผู้เป็นตลกหลวงและเป็นพระสหาย พระนางวาสวทตตาก็ใช้ให้อารัณยกาไปเก็บดอกบัวหลวง ณ ที่นั้น แต่อารัณยกานี้แหละคือ เจ้าหญิงปรียทรรติกาที่ใคร ๆ บอกว่าหายไป หาใช้ธิดาของท้าววินยเกตุไม่ ทั้งสองพบกันที่สวนโรงน้ำบัว และรักกันในทันที วัดสราชรำพึงชมโฉมว่า

“อุนางเป็นวรนาถกันยะจรจาก	บาดาลเพราะอยากรักเยี่ยม	พิภพ
ไมใช่แน่เพราะคนุกิเคยจรจะจบ	อันนั้นบ่พบใคร	เสมอ
อุปแสงจันทร์จะประชุมและสงสิริละออ	เห็นผิดละเหอนนี่	ทิวา
ใครทอนงามละละองค์พระศรีวรสุภา	ถือบัวสง่างาม	ณ หัตถ์?”

ดูแมลงภูจะเป็นใจช่วยวัดสราชา จึงเข้าไปตอมอาร์ณยกา ทำให้นางกลัว
วัดสราชาจึงถือโอกาสเข้าไปช่วย

“อ้ากรูอย่ากลัว กรมราชทออะไร
มันตอม ณ พักตร์ไสร ก็เพราะพักตร์ปานปทุม”

ถึงเวลาจะค่ำแล้ว นางจึงกลับไป ทำให้วัดสราชรำพึงว่า

“ความงามแห่งทิวผ่านเพราะโฉมปิยนรี รุ่งช่อปทุมศรี จรัส
แสงแดงเรื่อทึบยับ ณ ดวงสุรียนั้น เช่นในอุราจัน เฉลา
นกจักรวาระกะยีน ณ บึงประคุดจะเรา คิดถึงวธุศร้า กมด
ทั่วแดนดินถูกกลิ่นสุรังสิสุรียน เยี่ยงจิตบุญอน-ธการ”

หลังจากนั้นไม่นานนัก ก็ถึงวันงานนักขัตฤกษ์ เกมที่กำหนดจะมีละคร
ซึ่งสาบถกดยานี้แต่ตั้งขึ้น ว่าด้วยเรื่องพระวัดสราชและพระนางवासวทตดา
อาร์ณยกาจะแสดงเป็นตัวพระนาง และมโนรมาจะแสดงเป็นตัวอุทัยน์ นอกจาก
นั้นก็มีกาญจนมาลาแสดงเป็นตนเอง เป็นตัวประกอบ พระนางवासวทตดาจะ
ประทับทอดพระเนตรละครนั้น ข้าทรงเปลื้องอาภรณ์ที่ประดับพระองค์อยู่
ประทานให้แก่อาร์ณยกาด้วย ละครนี้ชื่อเรื่อง “อุทัยนจรีต”

มโนรมาออกอุบายที่จะให้อาร์ณยกากับวัดสราชได้พบกัน จึงส่งคนไป
เชิญเสด็จวัดสราชให้มาทรงแสดงเป็นตัวพระองค์เองในละครเรื่องนี้ แล้ว
พระวัดสราชก็เสด็จมาทรงแสดง

वासวทตดานั่งทอดพระเนตรละครอยู่ นึกว่าตัวอุทัยน์เสด็จมาทรงแสดง
เอง เพราะแสดงถึงบทได้ดีมาก

“นี่เทียวเห็นวรโฉมประโลมขนงาม อีกเครื่องพระทรงรวม รุจี
นี่เทียวเห็นพระดำเนินประหนึ่งวรกริ ขั้วมันและขั้วมี สง่า
นี่เทียวเห็นพระฉลาศและพิ้งพระวจนา ปานเมฆกระหิมฟ้า ค่นอง
นี่เทียวเห็นวรวัดสราชวิรตอง คาชมฉลาดของ ละคร”

ตามเรื่องวัดสราชจะต้องสอนให้वासวทตดาตีตพิน อาร์ณยกาจึงแสดง
การตีตพินบนเวที และขับลำประกอบว่า

“ราชหงส์มั่งมั่ง ๗ ฟากฟ้า
ก็คิดถึงมานัสทะเลไกล
วัดสราชนครินทร์ที่ต้องจำ
พระคำหนึ่งถึงเขตต์นี้เวศน์วัง

เห็นเมฆค้ำชูเมฆาไม่ผ่องใส
ชวนเมฆีร์กริบไป ๗ รวงรัง
ก็เจ็บช้ำกมลจนจวนกลิ้ง
พระก็คังหทัยพาอยู่จร”

และอีกบทหนึ่ง

“ผึ่งเยยผึ่งน้อย
รู้สึกรักหนักดวงกมลมาลย์
นึกใคร่เห็นตัวผู้ที่ครูเนตร
ไฉไลจนจะสมอารมณ์ปอง

เที่ยวล่องลอยฉิมรสธูหวน
โดยเคียดคลารักใหม่ไม่สมปอง
ทุกข์ทวนหวนใจให้หม่นหมอง
เป็นคู่ครองกลิ้งเกล้าเข้ายวนเอย”

อารัญญาขึ้นไปนั่งคู่กับวัดสราชนครินทร์ พระนางวาสวทิตตาร้องบอกว่า
“บทละครนี้แต่งเกินไปหน่อย ดิฉันไม่ได้เคยนั่งอาสนะเดียวกับทูลกระหม่อมแก้ว
ของดิฉันเลยเมื่อคราวโน้น”

ประหลาดที่ว่า อารัญญายังนึกว่ามโนรมาแสดงเป็นวัดสราชนครินทร์

ในไม่ช้าพระนางวาสวทิตตาก็รับสั่งว่าเล่นมิด ทนดูไม่ได้ จึงเสด็จขึ้น
แต่ไปพบวสันตกระนอนหลับอยู่ใกล้ ๆ จึงทรงทราบทันทีว่าวัดสราชนครินทร์จะต้องอยู่
แถวโน้น จึงปลุกเขาขึ้นมาถาม วสันตกระจิวะเจียลุกขึ้น พุดโพล่งออกมาว่า “พระ
เพื่อนรักของดิฉัน กลับจากเล่นละครแล้วหรือยังเล่นอยู่” ความก็เลยแตกออกมา
แต่พระนางวาสวทิตตาเข้าใจว่าวสันตกระเป็นตัวละคร แต่ผู้ที่ทรงพระพิโรธมาก
คือ อารัญญาเป็นแน่ละ อารัญญาแก้ตัวว่าไม่ทราบจริง ๆ พระนางไม่เชื่อ
จึงรับสั่งให้เอาตัวไปขัง วัดสราชนครินทร์ในที่สุดว่า

“จงดโทษเถอะนะเธอเพราะจั่วพลูละคร
ขึ้นเล่นก็เพื่อหล่อน สราญ”

ท้าวอุทัยน วัดสราชนครินทร์ พระทัยเป็นที่สุด หารีหรือพระสหาย วสันตกระว่า
มีทางที่จะให้อารัญญาพ้นจากที่คุมขังได้อย่างไร คำตอบคือ

“พระองค์ยังทรงมีกองทัพอันหาใครสู้มิได้ พร้อมด้วย ช้าง ม้า และ
พลเดินเท้า...จงทรงยกกำลังพลทั้งหมดเข้าโจมตีวัง” “เมื่อวัดสราชนครินทร์รับสั่งว่า

เหลือที่จะทำได้ ตลกหลวงก็แนะนำอีกอย่างหนึ่งว่า “อดข้าวเสียเดือนหนึ่งเถอะ
บางทีเทวี...จะหายกริ้วได้”

ในที่สุดปรากฏว่า วิชัยเสนได้ไปปราบท้าวกลิงค์มาราบคาบแล้ว และ
เข้ามาเฝ้าพร้อมด้วยวินัยวสุกรรมวังของท้าวทศพรหมัน วสันตกะเสนอว่า
ในวาระที่น่ายินดีเช่นนี้ ควรกระทำการ ๓ อย่าง คือ (๑) บูชาครู (๒) สักการะ
พราหมณ์ และ (๓) ปลอญักโทษ ซึ่งใคร ๆ ก็เข้าใจว่าให้ปลดปล่อยอารณยกา
แล้วมีข่าวกันว่า อารณยกากินยาพิษเข้าไป มโนรมาอุ้มเข้ามา วาสวทัตดาขอให้
พระวัดสราชช่วยแก้ เพราะทรงมีความรู้ในเรื่องยาพิษ ยังไม่ทันจะได้ช่วยเหลือ
แก้ให้พ้น วินัยวสุก็จำอารณยกาได้ว่าเธอ คือ เจ้าหญิงปริยทรรคิกาที่หายไป
นั่นเอง วัดสราชเข้าไปแก้ไขอารณยกาด้วยเวทมนต์แล้ว ปริยทรรคิกาก็ฟื้น
ลุกขึ้นช้า ๆ พระนางวาสวทัตดาจับส่งในที่สุดว่า

“มานี้เถอะ แม่ช่างปลอมตัว มาแสดงความรักกันฉันพี่น้องหน่อยเถอะ
บัดนี้พี่สบายใจแล้ว”

วสันตกะสอดขึ้นว่า

“พระองค์ทรงยินดีแล้วโดยได้กอดพระสวสพระภคินี แต่ทรงลืมกำหนดของ
นายแพทย์เสียแล้วละ”

วาสวทัตดา ตอบว่า “ไม่ลืมดอก วสันตกะ”

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลเรื่องนี้จากนาฏิกาสันสกฤต ของ พระเจ้าศรีธรรมวรรธนะ แห่งอินเดีย ทรงรักษารูปไว้ เพื่อ
ผู้ชมจะได้ทราบว่าละครในอินเดียโบราณเป็นอย่างไร.

๔๐. ผิดใจได้ปลื้ม

เอตเวอร์ด คาร์ลตัน กับ ฟิลิป แฟร์ฟิลด์ ได้รับมอบหมายให้ปกครองดูแล เอลินอร์ (เนลล์) เฮวูด ตั้งแต่เธอยังเป็นเด็กเล็ก เนลล์อยู่ที่บ้านเอตเวอร์ดหลายปีมาแล้ว ได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดี บัดนี้เธอโตเป็นสาวแล้ว เอตเวอร์ดก็อยากให้เธอออกเรือนไป และผู้ที่เอตเวอร์ดและใคร ๆ ก็อยากให้เธอแต่งงานด้วยก็คือ ลอร์ด แลงแชสเตอร์ ขุนนางอังกฤษ เธอจะได้เป็นคุณหญิง

เอตเวอร์ดจัดงานแต่งงานให้เขาเชิญพวกพ้องมาในวันเกิดอายุ ๑๘ ของเนลล์ และเชิญ ลอร์ด แลงแชสเตอร์มาด้วย เพื่อให้โอกาสเขาได้พบเนลล์อีกครั้งหนึ่ง แต่เอตเวอร์ดบังเอิญเชิญเบ็สสิมาร์ตินผู้เป็นนางละครมาด้วย โดยที่ไม่ทราบว่าเขากับท่านลอร์ดกำลังมีเรื่องพัวพันรักใคร่กันอยู่

เนลล์บอกท่านลอร์ดตรง ๆ ว่าไม่เคยรักเขาเลย ท่านลอร์ดก็ไม่ว่าอะไร เพราะเขารักเบ็สสิอยู่แล้ว

แต่ทำอย่างไรท่านลอร์ดจึงจะหันมารักเนลล์ ฟิลิปเสนอว่า “หากอยู่หน่อย นอกจากจะมีใครแย่งเบ็สสิไปเสียเท่านั้น”

ดังนั้น เอตเวอร์ด จึงพยายามจะหาโอกาสเกี่ยวพาราสีเบ็สสิ และโดยเหตุที่เคยเล่นละครด้วยกันมา จึงชวนเบ็สสิซ้อมละคร

“โอ้เจ้าขอม้าของพี่เอ๋ย กระไรเลยเจ้าทราชมเขย่มเชื้อใจ
อยู่หนตำบลใด กลิ่นเจ้าคิดชิดไป แสนชื่นใจของเรียมเมื่อยา”

ท่านลอร์ดกับเนลล์มาเห็นเข้าก็โกรธ แต่ในที่สุดฟิลิปแจ้งความจริงให้เนลล์ทราบ เนลล์จึงเข้ามาขอโทษ และบอกว่าไม่เคยอยากจากไปจากบ้านเอตเวอร์ด เอตเวอร์ดจึงทราบว่าเนลล์รักตน.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทดลองใช้เพลงไทยใน
บทละครที่มีภูมิหลังเป็นต่างประเทศ ก่อนที่จะทรงพระราชนิพนธ์เรื่องวังคิ
หนามขอกเอาหนามบ่ง และวิวาห์พระสมุทร.

๔๑. ผิดวินัย

ทหารไทยกำลังทำราชการสงครามอยู่ในประเทศฝรั่งเศส พลตรี พระยารัตนโยธิน ผู้บัญชาการกองพล ได้มาอาศัยเรือนของมาตาม เดอะโนซ์ ที่ตำบลโบกีสวิลล์เยร์ส หลังแนวรบเป็นที่พักและที่บัญชาการกองพล มีร้อยเอกหลวงกฤษณะเสนีเป็นเสนาธิการ และร้อยโท ยอด ยุทธานนท์ เป็นนายทหารคนสนิทพักอยู่ในเรือนใกล้เคียง ท่านผู้บัญชาการกองพลเดือดร้อนมากในเรื่องห้องนอน เพราะชำรุด มีรูโหว่อยู่บนหลังคา ท่านต้องนอนในห้องนี้ เพราะมดมั่วเสลล์ จูลีเอ็ดต์ ลูกสาวของเจ้าของบ้านมาอยู่ในห้องที่ดีกว่าเสียแล้ว

แต่อันที่จริงมดมั่วเสลล์ จูลีเอ็ดต์นั้น คือ ดารา ภรรยาของร้อยเอกหลวงกฤษณะเสนี ปลอมตัวมาเพื่อมาหาสามี เธอพูดภาษาฝรั่งเศสได้คล่องแคล่ว เพราะเคยมาเข้าโรงเรียนในฝรั่งเศส บอกว่าตนเกิดที่เมืองไทย จึงพูดภาษาไทยได้ก็อกแกก แบบที่ชาวต่างประเทศพูด ซึ่งเธอแกล้งทำให้สมจริงเท่านั้น เมื่อได้พบกับสามีของเธอแล้ว สามีของเธอเดือดร้อนมาก เพราะการให้ภรรยามาอยู่ด้วยขณะปฏิบัติราชการสงครามนั้น ผิดวินัยเป็นอย่างยิ่ง

แต่การที่มีหญิงสาวมาอยู่ในหมู่ทหารนั้น ทำให้มีบรรยากาศเปลี่ยน ยกเว้นหลวงกฤษณะเสนี ทุกคนตื่นเต้น พยายามจะเกี้ยวพาราสีเธอ ร้อยโทยอดเชิญไปรับประทานอาหารกลางวัน เจ้าคุณผู้บัญชาการเชิญรับประทานอาหารข้าวเย็น

ดารารับประทานอาหารกลางวัน หลังจากอาหารสักครู่หนึ่งทุกคนก็ลากลับไปนอน แต่เมื่อห้องมืดแล้ว ทุกคนก็กลับมาอีกด้วยความหวังที่จะได้พบแม่สาวคนสวยคนนั้น หลวงกฤษณะเสนีนั้นมาพบภรรยา แต่พอคนอื่นโผล่มาบ้าง สามีภรรยานั้นก็ต้องหลบซ่อน มาตามเดอะโนซ์ก็ลงมากล่าวว่า จูลีเอ็ดต์ลูกสาวได้หายไปจากห้องนอน

เรื่องลูกสาวหายไปนี้เป็นเรื่องใหญ่ มาตามเดอะโนซ์จึงได้ไปตามล่ามมาร์นิเยร์ เพื่อให้ช่วยตามให้ แต่มาร์นิเยร์กลับไปได้เรื่องมาอีกอย่างหนึ่ง

คือ ทราบมาว่าจุลีโอต์ตันนั้นไม่ใช่ตัวจริง ปลอมมา และความจริงนั้นเป็นจารสตรี
เยอรมัน ชื่อ ออลกา แอร์ชแบร์เกอร์ โดยมีหลักฐานเป็นบันทึก

“สูงห้าฟิตเศษ ผมสีแก่และผิวค่อนข้างคล้ำม หน้ารูปไข่ เครื่องหน้าได้ส่วน
ไม่มีตำหนิ เขาอาจทำหลุมฝังศพได้มากในเขตที่มีนายทหารหนุ่ม ๆ อยู่มาก...
และอาจสืบข่าวใด ๆ ที่เขาปรารถนาได้จากผู้ที่หลงเขา”

เรื่องนี้หลวงภฤชณะเสนีปรึกษากับภรรยา เห็นว่าบอกความจริงให้
ผู้บัญชาการกองพลทราบเสียดีกว่า แต่ก็ปรากฏว่าท่านผู้บัญชาการกองพล
ได้รายงานเรื่องนี้ไปยังผู้บัญชาการกองพลใหญ่เสียแล้ว

ในที่สุดดาราภิกได้มาสารภาพผิดต่อท่านผู้บัญชาการเองว่า
“เจ้าคุณไม่เข้าใจหรือคะว่า ชีวิตของผู้หญิงในเวลามีสงครามเต็มไปด้วยการ
รอกอย คอยรับจดหมาย คอยให้สามีได้รับอนุญาตลา คอยวันร้าย.....กอย...
กอย...กอย จนรู้สึกว่เหลือที่จะคอยได้อีกต่อไปแล้ว”

ท่านผู้บัญชาการกองพลเห็นใจ แต่เป็นเรื่องผิดวินัยอย่างร้ายแรง จึงต้อง
ทำโทษ คือ ส่งตัวดาราภิกไปกรุงปารีสในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารบก
แล้วก็หันไปยิ้มกับร้อยเอกหลวงภฤชณะเสนี ส่งร้อยเอกหลวงภฤชณะเสนีให้
ทำการเป็นเจ้าหน้าที่นั้น.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นละครพระราชนิพนธ์เรื่องเดียวที่ตัวละครพูดภาษาไทยและภาษา
ฝรั่งเศส เพราะเรื่องเกิดขึ้นหลังแนวรบในประเทศฝรั่งเศส.

๔๒. ผีจริง ๆ

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง A Real Ghost)

ผีนะมีจริงหรือ ? นายเอ็ด นักกีฬาจากกรุงเทพฯ ถ้ามั่นใจเจ้าของ
โรงแรม

โรงแรมที่กล่าวถึงนี้ เป็นโรงแรมเล็ก ๆ อยู่ในชนบท ที่ตำบลนาพะโล
แห่งนครหัสติน ชื่อโรงแรม “มังกรมรดก” เจ้าของโรงแรมชื่อนายพจน์ เล่าว่า
ชื่อโรงแรมนี้มาถูก ๆ เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง นายพจน์ไม่เคยเห็นผี แต่ว่าภรรยา
ของเขาเคยเห็น

อีกรุ่นหนึ่ง ผู้ใหญ่บ้านโศภณายทหารแห่งกองทหารรักษาดินแดน
๔ คนเข้ามา ปรากฏว่าทหารกองนี้กำลังเดินทาง หาทักให้อยู่รวมกันไม่ได้
ต้องให้ ๔ คนนี้มาอยู่ที่นี้ ร้อยเอกฤทธิ์เป็นผู้บังคับกอง นอกนั้นก็มียอดรี
๓ คน คือ ร.ต. จัน ร.ต. ถวิล และ ร.ต. ระบิล

สนทนาปราศรัยกัน เรื่องผีก็กลับมาอีก ผู้ใหญ่โศภณะได้เคยเห็นกับตา
หน้าขาวจืด ไม่เหมือนหน้าตาคน นายทหารสั่งตัวมารับประทาน และชวน
นายเอ็ด ผู้ใหญ่โศ และนายพจน์ รับประทานอาหารด้วยอย่างกันเอง แต่นายเอ็ดขอ
เป็นเจ้าภาพ เพื่อจะได้คุยอวดกับเพื่อนฝูงว่า “ได้เคยเสียดู ผู้ที่ป้องกันชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์”

หลังจากรับประทานอาหารกันเสร็จแล้ว ส.ต.อ. แบก เดินตรวจห้องที่ได้เข้ามา
ร่วมคณะอีกคนหนึ่ง เขาเคยเห็นผีที่นี้มาเหมือนกัน

จากการสนทนา นายทหารทั้ง ๔ ได้ทราบว่า เคยมีผู้ร้ายฆ่าคนหนึ่งตำรวจ
มาผูกคอตายในห้องนอนที่มุขหน้า ต่อจากนั้นคนโฆษณาขายยามาค้างในห้องนั้น
แต่ก็นอนอยู่ไม่ได้ เพราะลืมหาดขึ้นเห็นคนแขวนคอยู่ จึงเอะอะวิ่งไปตบประตู
ห้องเจ้าของโรงแรม ห้องอื่นก็ไม่ว่าง เจ้าของโรงแรมจึงจัดให้นอนในห้องอาหาร
ที่นายทหารทั้ง ๔ รับประทานอาหารเมื่อสักครู่ นั้น

ร้อยเอกฤทธิ์คนเดียวกลัวหาญไม่กลัวผี อยากจะดูผีให้จงได้ และอาสาที่จะอยู่ตลอดคืนเพื่อดูผี ร้อยตรีถวิลบอกว่าจะอยู่เป็นเพื่อนจนกว่าจะง่วงนอน

นายเอ็ดบอกว่า “มีสิ่งอีกหลายสิ่งในโลกสวรรค์และโลกมนุษย์ที่เรายังไม่เข้าใจ” แต่ร้อยเอกฤทธิ์บอกว่า “ผีน่ะมันเป็นเรื่องมั่ว ๆ รวง ๆ ที่ไม่มีรากฐานทางวิทยาศาสตร์อะไรเลย”

เมื่อใคร ๆ ลาไปนอนหมดแล้ว ร้อยเอกฤทธิ์จึงรออยู่ในห้องอาหารนั้น มีร้อยตรีถวิลอยู่เป็นเพื่อน

มีเสียงกุกกักอยู่ในห้องข้างหลัง ร.อ. ฤทธิ์เปิดประตูเข้าไปดู ไฟที่ตะเกียงก็ดับทันที เพราะลมพัดเข้ามา เมื่อไม่เห็นมีอะไร ร.อ. ฤทธิ์ก็กลับเข้ามา ปิดประตูเสีย แต่ประตูนั้นเปิดอีก จะว่าเป็นเพราะลมพัดก็ไม่ได้ เพราะบานประตูเปิดเข้าไปทางหลัง ไม่ได้เปิดออก !

แต่ผีก็ได้มาจริง ๆ เห็นหน้าตาน่ากลัว ขาวจืดบ้าง เห็นมือบ้าง ร้อยเอกฤทธิ์ถามหาปิ่น แต่ไม่มี จึงจะใช้มีด ถลันเข้าไปสู้กับผีหายเข้าไปในห้องข้างหลัง ร้อยตรีถวิลร้องลั่น เรียกให้คนมาช่วย แล้วใคร ๆ ก็ตกใจพากันมาในห้อง

ร้อยเอกฤทธิ์เดินโซเซกลับมามีมือเปื้อนเลือด ผู้ตาย คือ นายเอ็ด แล้ว ส.ต.อ. แบกก็เชิญตัวร้อยเอกฤทธิ์ไปโรงพัก.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์โรงเรียนมหาดเล็กหลวง เพื่อนักเรียนจะได้แสดงเป็นการฝึกให้พูดภาษาอังกฤษ โดยวิธีที่สนุกสนาน.

๔๓. ผู้รักดี

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Traitor)

ป้อมแห่งเมดจ์สเป็นที่พักของพระราชาธิบดีและพระราชินี ระหว่างที่ต้องสู้รบกับข้าศึก มีทหารรักษาการอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลเอก กัสปาร์ ไรซ์ ส่วนพระราชาธิบดีนั้นไม่เสด็จอยู่ อยู่แต่พระราชินีโอลิเวีย ซึ่งเป็นชาวอังกฤษโดยกำเนิด กับกรมวังที่ชื่อ ไปล์ชชี

ปรากฏว่า นายพลเอกไรซ์คิดกบฏ โดยร่วมมือกับเพื่อนชาวฝรั่งเศสของเขาที่ชื่อ อังรี เดอลาครัวซ์ ปลอ่ยข่าวว่ากองทัพในแนวหน้าถูกโจมตียับเยิน และพระราชาธิบดีสวรรคต ตัวเขาเป็นผู้รักษาราชการแผ่นดินจะต้องยกกองทหารออกจากป้อมไปตอนดึกเวลา ๑ นาฬิกา

มาร์ควิสแห่งอินสโตว์ พี่ชายของพระราชินี กลับมาถึงป้อมตอนกลางคืนคืนนั้น เมื่อทราบแผนการกบฏแล้ว ตกลงว่าจะต้องเชิญเสด็จพระราชาธิบดีกลับมาโดยเร็ว แล้วก็ได้ผูกเชือกตัวกรมวังหย่อนลงไปจากกำแพงป้อมให้ไปเชิญเสด็จพระราชาธิบดี

นายพลเอกไรซ์ให้เป่าแตรปลุกทหารกลางดึก สั่งให้ออกเดินทาง ท่านมาร์ควิสแห่งอินสโตว์เข้าขัดขวางก่อน บอกว่าเหล่าทหารเป็นทหารของพระราชาธิบดี กำลังถูกล่อให้ไปติดกับ ท่านนายพลสั่งให้จับท่านมาร์ควิส ทันใดนั้นพระราชินีโอลิเวียเสด็จออกมาขัดขวาง บอกว่าใครจับท่านมาร์ควิสจะต้องรับพระราชอาญา และว่าพระราชาธิบดียังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ ขอให้ทหารเลือกว่าจะเข้าฝ่ายท่านนายพลหรือซื่อสัตย์ต่อพระราชาธิบดี เหล่าทหารโดยมีนายพันเอกเปรมบง เลือกเข้าข้างพระราชาธิบดี และเปล่งเสียงขอให้ทรงพระเจริญ

ทันใดนั้นมีเสียงตบประคูดุ พระราชาธิบดีได้เสด็จกลับมาถึงแล้ว ทรงทราบเรื่องหมด ทรงสั่งให้จับท่านนายพลไปคุมขังไว้ และสรรเสริญพระราชินีโอลิเวียว่า "จะหาใครเป็นผู้วิเศษเทียบเท่ากับเธอมาได้เลย".

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เมื่อพระชนมายุ ๑๗ พรรษาเท่านั้น เป็นบทละครพระราชนิพนธ์เก่าที่สุดที่มีต้นฉบับอยู่ที่หอวังราชานุสรณ์.

๔๔. ผู้ร้ายแฝง

พระยาอารักษ์ราชากรเดือดร้อนมากเรื่องเงินทอง จึงได้ทำเรื่องขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายขอพระราชทานพระมหากรุณา ซ้ำยังได้ขอให้พระยาพิชัยธูเสวีช่วยจัดให้สมประสงค์ด้วย เพราะพระยาพิชัยธูเป็นข้าราชการในพระราชสำนัก อยู่ใกล้ชิดพระยุคลบาท พระยาพิชัยธูตอบว่า ไม่ควรจะหวังมากนัก ถ้าเดือดร้อนเรื่องเงินก็ควรจะประหยัด

พระยาอารักษ์ราชากรแจ้งว่ามีหนี้สิน เงินทองก็ไม่มี เครื่องเพชรที่ภรรยาใช้ก็ยืมเขามา พระยาพิชัยธูเตือนว่าไม่ควรเล่นการพนัน แล้วก็ลากลับไป

พระยาอารักษ์หาหรือพวงที่เป็นภรรยาว่า จะจัดการแก้ไขสถานการณ์อย่างไรดี ในที่สุดเจ้าคุณก็บอกว่าเป็นที่ออกแล้ว

เวลาเที่ยงคืนวันนั้น เกิดเรื่องปรากฏว่าผู้ร้ายเจาะหน้าต่างเข้ามาขโมยเครื่องเพชรและเงินในตู้เซฟ จับพระยาอารักษ์มัดไว้ ตลอดจนมัดนายปองคนใช้ไว้ด้วย ส่วนแม่พวงนั้นนอนหลับสนิทไม่ตื่น คงจะถูกวางยา

บังเอิญพระยาอารักษ์ได้นัดให้พระยาพิชัยธูมาอีกครั้ง เมื่อไปงานตอนกลางคืนนั้นแล้ว พระยาพิชัยธูจึงได้มา มีพระวิเชียรขโยดมมาด้วย และมาพบเหตุการณ์เข้า ต่อจากนั้นก็ได้มีการซักถามสอบสวนข้อเท็จจริงหลายประเด็น

ยังซักถามความพิรุณก็ยังปรากฏขึ้น เช่น พิสูจน์ได้ว่าหน้าต่างที่ถูกเจาะนั้นเจาะไปจากข้างใน ที่สงสัยว่ามีผู้วางยาให้หลับนั้น ก็ปรากฏว่าตรวจอาหารดูพบยาพิษซึ่งแรงพอที่จะฆ่าคนได้ยี่สิบคน และเงินที่หายานั้น ก็ไม่หาย เพราะซ่อนไว้หลังประตูกลในตู้เซฟนั่นเอง ส่วนเครื่องเพชรนั้น มีหญิงคนหนึ่งนำไปจำหน่ายแล้วถูกจับได้.

อธิบายท้ายเรื่อง

ได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาไทยก่อน แล้วจึงได้ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็นภาษาอังกฤษ พระราชทานแก่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง เพื่อนักเรียนจะได้แสดงและฝึกพูดภาษาอังกฤษไปด้วย.

๔๕. ผุ่งตักแตน

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง The Locusts)

ประเทศฝรั่งเศสได้มามีอาณานิคมอยู่ในตะวันออกไกล ๓๕ ปีมาแล้ว ให้ชื่ออาณานิคมนี้ว่า “ฝรั่งเศสใหม่” ส่วนในภาษาพื้นเมืองนั้น เรียกว่า “อาณาจักรมังกรทอง” อาณาจักรมังกรทองแบ่งเป็น ๓ แคว้น คือ “ช่องฮอย” ซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองหลวง “แม่น้ำเขียว” และ “ภูเขาสูง” แต่ละแคว้นมี “เรลิตังต์ ซูเปรีเออร์” ประจำอยู่ ซึ่งขึ้นต่อผู้สำเร็จราชการที่ส่งมาจากกรุงปารีส อาณาจักรมังกรทองมีชาวฝรั่งเศสทำการงานอยู่ ๓,๖๐๐ คน เงินเดือนเกือบ ๓๕ ล้าน

อาณาจักรมังกรทองมีพระจักรพรรดิเป็นประมุข และมีสภารัฐมนตรี ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองปกครองประเทศอยู่ แต่ประเทศฝรั่งเศสแต่งตั้งชาวฝรั่งเศสมาเป็นข้าหลวงยุติธรรม ข้าหลวงคลัง ข้าหลวงศุลกากร ข้าหลวงมหาดไทย และข้าหลวงโยธา มาควบคุม มีกองทหารฝรั่งเศสและกองทหารพื้นเมือง การปกครองไม่สู้จะราบรื่นนัก กล่าวกันในหมู่คนฝรั่งเศสว่า

“ถ้างานของเราเดินไม่ดีเท่าที่ควร ก็จะต้องโทษความผิดพลาดเมื่อ ๓๕ ปีมาแล้ว เมื่อเรามีชัยชนะ เริ่มมีอำนาจอธิปไตยเหนือเมืองเหล่านี้ ทำไมจึงไม่เอาเป็นเมืองขึ้นเสียเลย ? ทำไมจึงปล่อยให้มันเป็นเมืองเพียงแต่ว่าอยู่ในความอารักขาของเรา ปล่อยให้เขามีพระจักรพรรดิเป็นประมุข และให้เขามีสภารัฐมนตรี ?”

อาณาจักรมังกรทองยังต้องการการพัฒนาอีกมาก ถนนหนทางมีน้อย มีโรคภัยโดยเฉพาะในชนบท และโจรผู้ร้ายชุกชุม ผู้ช่วยข้าหลวงโยธากล่าวว่า “ยังมีโจรผู้ร้ายรังควานชาวบ้านอยู่แถบนั้น พวกฟ้องของอำยม่วงบา หัศรุเก่าของเรานั้นแหละครับ ท่านผู้สำเร็จราชการของเราก็น่าจะถือถือนโยบายอ่อนโยนของท่าน จัดที่ทางให้มันอยู่อย่างสุขุโหด อำยม่วงบา

ก็เลยกลายเป็นคหบดีขายป่าไปเท่านั้นเอง...แต่ก็ช่างหัวมัน ใครจะว่า
อย่างไรก็ว่าไป ใครจะถลุงเงินให้หมดคลังก็ถลุงไป อ้ายม่วงบาจะ
แอบเล่นงานทหารของเราก็เล่นไป รัฐบาลตั้งรัฐมนตรีว่าการเมือง
ขึ้นปีละ ๒ คน และส่งผู้สำเร็จราชการมาอะอะมะเท่งที่นั่นปีละคน
ใครสนใจบ้าง ?”

แต่อันที่จริง “ฝรั่งเศสใหม่” ขอเงินไป ๒๐๐ ล้าน เพื่อการพัฒนา แต่ท่าน
ผู้สำเร็จราชการคนที่ ๒๒ ไม่สนับสนุนโครงการนี้ แต่จะเป็นไรไป ทางปารีส
เปลี่ยนรัฐบาลใหม่แล้ว ก็คงจะได้เรียกตัวผู้สำเร็จราชการคนนี้ก็กลับและส่ง
คนใหม่มา

มีชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ชื่อ โรแบร์ต เดอ ดัมบรัง เขาเคยเป็นเลขานุการ
รัฐมนตรีเรเยล ผู้ที่เขานับถือเป็นอาจารย์ แต่ในการเลือกตั้งครั้งสุดท้าย
อาจารย์ของเขาพลาดไป เดอ ดัมบรังจึงว่าง และเดินทางมายังฝรั่งเศสใหม่ได้
เพื่อจัดการเรื่องมรดกของพี่ชายของเขาที่ได้ถึงแก่กรรมลง

มาตามโรสลีน เลอเบรกรรยา เรสิดังต์ซูเปรีเออร์ แคว้นชองฮอย เลียง
น้ำซา และเชิญมาตามันต์ริว ภรรยาสาวของรองนายกรัฐมนตรีนันต์ริวมาเพื่อ
แนะนำให้รู้จักกับภรรยาข้าหลวงชาวฝรั่งเศสต่าง ๆ มาตามันต์ริวมีชื่อตัวว่า
อัวเล็ง ซึ่งแปลว่า “สายบัว” น่ารักแต่ออกจะซื่อๆ ร่าเริง ผอม ผิวเหลือง
ตาคม พันดำ และสวยมาก เธอยังรักษาประเพณีโบราณเช่นชาวพื้นเมืองทั้งหลาย
คือ อยู่ได้อำนาจของสามีอย่างเด็ดขาด

เดอ ดัมบรังนั้นจัดเรื่องมรดกของพี่ชายเกือบจะเสร็จแล้ว และได้กำหนด
วันเดินทางกลับฝรั่งเศสไว้เรียบร้อยแล้ว แต่พอเขาได้พบแม่สายบัว เขาอาจ
เลื่อนกำหนดเดินทางกลับก็ได้

นายธนาคารชาวฝรั่งเศส ชื่อ สุริชโย เดินทางมาจากกรุงปารีส และมาหา
เรสิดังต์ ซูเปรีเออร์ แคว้นชองฮอย ปรากฏว่าเขามีโครงการเกี่ยวกับเงินกู้
๒๐๐ ล้านเศษนั้นอยู่ในมือแล้ว เขียนแผนที่มาเสร็จว่าจะให้สร้างทางรถไฟ
ไปทางไหน ตลอดจนได้ติดต่อกับกลุ่มบริษัทที่จะรับทำงานในด้านต่าง ๆ และ

จะหาทางให้ชาวฝรั่งเศสในฝรั่งเศสใหม่ได้มีผลประโยชน์บ้าง “ทางปารีสเขาทำกันได้อย่างไร เราก็ควรจะทำได้ออย่างนั้น”

ในวันเดียวกันนั้นเอง อองรี เลอเบร เรสิดังต์ ซูเปรีเออร์ แคว้นช่องซอย ได้ทราบว่ารัฐบาลฝรั่งเศสเรียกตัวผู้สำเร็จราชการกลับดังที่คาดกันไว้ และจะส่งมักซิม เรเย็ล มาเป็นผู้สำเร็จราชการคนที่ ๒๓ ในระยะนี้ให้เขารักษาการในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการไปก่อน เรื่องนี้ทำให้คนฝรั่งเศสดีใจกันมาก ภรรยาของเขาได้ออกมาเสนอว่า ใครควรจะได้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่อย่างไรบ้าง

ในไม่ช้า มักซิม เรเย็ล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และบัดนี้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแคว้นฝรั่งเศสใหม่ ก็มาถึงและเข้ารับหน้าที่ โรแบร์ต เดอติมบริง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการของเขา จึงไม่ต้องเดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส

มีการเลี้ยงอาหารกลางวันที่ทำเนียบ แล้วจะประชุมพิจารณาเรื่องเงินกู้และงบประมาณในตอนบ่าย ในโอกาสนี้ เดอติมบริงได้พบกับฮัวเง์ สันทนา กันได้สักหน่อย เดอติมบริงก็กล่าวชักชวนว่า

“ผมใครจะขออภัยให้คุณเมตตาสักหน่อย ที่ประตูเมือง ก่อนที่จะถึงหมู่บ้านนักร้อง ผมซื้อสวนไว้แปลงหนึ่ง อยู่ริมแม่น้ำเซียวที่เดียวครับ มีเจดีย์เก่า ๆ ไม่ใหญ่นัก...ผมมักจะไปนอนผับกับกลองของผม”

“สูบฝิ่นหรือคะ ?”

“นิดหน่อยครับ... เวลาเย็น ๆ ตอนพระอาทิตย์ตก ตอนที่คุณมักจะออกไปเดินเล่น เลยไปให้ถึงเจดีย์ซีครับ... มีเพื่อนคนหนึ่งที่จะคอยต้อนรับคุณ สัญญานะครับว่าคุณจะแวะไป”

การประชุมบ่ายวันนั้น เริ่มด้วยท่านผู้สำเร็จราชการกล่าวว่าจะนำของขวัญมาให้ คือ เงินกู้ ๒๒๕ ล้าน แต่ทั้งนี้บ้านเมืองจะต้องสงบ อ้ายม่วงบาต้องไม่ก่อการกำเริบ มีข่าวว่าหนีไปเมืองจีนก็ดีแล้ว

บรรดาข้าหลวงแผนกต่าง ๆ และท่านเรสิดังต์ ซูเปรีเออร์ เลอเบร ต่าง

แย่งกันขอส่วนแบ่งของเงินกู้ เช่น ขออาวุธและเรือเร็วให้ศุลกากร ขอโรงละคร
เพื่อชาวพื้นเมืองจะได้ฟังคำพูดเพราะ ๆ ภาษาฝรั่งเศส ขอสร้างทำเนียบใหม่
เพื่อชาวพื้นเมืองจะได้เห็นว่าผู้สำเร็จราชการอยู่ดีกว่าพระจักรพรรดิ ขอสร้าง
ทาง ขอบางสายโทรเลขให้ถึงประเทศฝรั่งเศส มีคนเตือนว่า การกู้เงินครั้งนี้
อาจจะให้ได้ประโยชน์แก่คนพื้นเมืองบ้าง เพราะเขาฝ่ายเดียวจะต้องเสียภาษี
เพิ่มขึ้นเพื่อชำระหนี้เงินกู้ มิฉะนั้นก็จะเกิดแนวต่อต้านขึ้น ข้าหลวงยุติธรรม
จึงกล่าวออกมาทันทีว่า เรามีโครงการเพื่อประชาชนจริง ๆ คือ สร้างศาลใหม่
สร้างเรือนจำใหม่ ๒-๓ แห่ง สร้างสถานกักกันคนพื้นเมืองที่เป็นผู้หญิง สร้าง
โรงเรียนดัดสันดาน สร้างสำนักงานกรมตำรวจ สถานีตำรวจแปดสถานี รวม
เป็นเงินแสนหกหมื่นห้าพันฟรังก์ ซึ่งเงินก็จะหมดพอดี เพราะเงิน ๒๒๕ ล้านนั้น
ต้องกันไว้สำหรับค่าโฆษณาและค่าบริการใช้หนี้เก่าบ้าง และให้บริษัทบูโด
สำหรับสร้างทางรถไฟ มีเงินจะมาถึงมือจริง ๆ เพียง ๖๕ ล้าน ซึ่งก็แปลว่า
ไม่มีเงินเหลือสำหรับการชลประทาน การประปา โรงเรียน และโรงพยาบาล

กำลังประชุมกันยังไม่เสร็จ นายพลตรี เดอ ตูร์มะแล็ง ผู้บังคับการ
กรมทหารฝรั่งเศส วิ่งผลุนผลันเข้ามาบอกว่า ทหารที่กรมถูกวางยาพิษ ผล
การกำเริบของพวกพ้องอำมาตย์วังบ้านนั้นเอง จับพวกผู้ก่อการร้ายไว้ได้คนหนึ่ง
หลังจากที่ได้ขู่ว่า ถ้าไม่พูดจะจับตัวกดลงไปที่ปลายหอกปลายปืน

“ลันมันก็กระดกนะซีครับ มันบอกว่าพวกพ้องของมันและ
ตัวมันสาบานกันว่า วันนี้แหละครับ วันนี้มันจะช่วยกันทำลายฝูง
ตึกแดนที่มากัดกินพืชพันธุ์ธัญญาหารทั่วอาณาจักรมังกรทอง!”

ผู้ที่ประชุมอยู่คนหนึ่งบอกว่า ต้องปิดเรื่องนี้ไว้เป็นความลับ เพราะถ้า
เปิดเผย มีการสอบสวนส่งตัวขึ้นศาล ทางประเทศฝรั่งเศสก็จะคิดว่าบ้านเมือง
ไม่สงบ ไม่ให้เงินกู้ อย่างว่าถึง ๒๒๕ ล้านเลย จะไม่มีใครซื้อพันธบัตรเงินกู้
แม้แต่ล้านเดียวก็หว่าไม่ได้ ดังนั้น ก็จะต้องทำไม่รู้ไม่ชี้ แม้ว่าเรื่องจะได้เกิดขึ้นแล้ว

ผู้เข้าประชุมท่านหนึ่งคัดค้านว่า

“วิธีหลับตาเสีย เมื่อมีภัยมานั้น เป็นวิธีการของนกกระจะจอกเทศ... ใครจะรับผิดชอบ ถ้าเกิดการจลาจลขึ้น”

ท่านผู้บังคับการกรมทหาร เป็นผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุด
“วันนี้ผมมีคณเฑียรอยู่ไม่รู้ว่ากี่คน ถึงพรุ่งนี้จะกลายเป็นว่าไม่มีใคร
ถูกวางยาเลย!”

แต่ถกเถียงกันไป ท่านนายพลก็สู้คนอื่นไม่ได้ มติของผู้เข้าประชุม
ส่วนใหญ่มีว่าให้ท่านนายพลไปปราบอ้ายม่วงบาให้เด็ดขาด ท่านผู้สำเร็จราชการ
สั่งท่านนายพลให้ “หาจุดจบให้มันโดยเร็ว” ท่านนายพลก็ตกลง และกล่าวว่า
“อ้ายม่วงบามีลูกสมุนสามร้อยคน ผมจะใช้ทหารสามพันไปจับมัน
...มันประกาศสงครามกับเราแล้ว ผมก็จะประกาศสงครามกับมัน
มันวางยาคนของผม ผมก็จะใส่ยาพิษลงในบ่อน้ำ ทำลายพืชในไร่นา
ฆ่าวัวควายของมันให้หมด บ้านไหนอ้ายม่วงบาไปพึ่งพาอาศัย
ก็เผาเสียทั้งหมู่บ้าน!”

หนึ่งปีผ่านไป ความขัดแย้งดูจะรุนแรงยิ่งขึ้น เงินกู้ยืมได้มาแล้ว และได้
ใช้หมดแล้ว แต่งานก็ยังไม่เสร็จ จึงหาเรื่องเก็บภาษีกันอีก แต่สภารัฐมนตรี
ก็มีได้อนุมัติ ท่านผู้สำเร็จราชการจึงเชิญนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และสมุห-
เทศาภิบาลแคว้นต่าง ๆ มาพบที่ท่าเนียบ

ก่อนที่เขาทั้งหลายจะมา ประชาชนเดินกระบวน เพื่อประท้วงการออก
กฎหมายเก็บภาษีครั้งใหม่นี้ ทั้ง ๆ ที่อ้ายม่วงบาถูกทหารจับตัวไปประหาร
ตั้งแต่ปีก่อน

แต่ท่านผู้สำเร็จราชการ แจ้งต่อท่านนายพลผู้บังคับการกรมทหารว่า
ไม่ใช่อ้ายม่วงบาดอก ที่ท่านนายพลจับตัวไปประหาร กลายเป็นจับน้องชาย
ของมันไป

ท่านนายพลไม่ยอมรับฟัง เพราะตนเองได้ตราครุฑ์ เดอแกร์ เป็น
บำเหน็จรางวัลในเรื่องนี้ไปแล้ว ปัญหาที่เกี่ยวกับอ้ายม่วงบานี้จะอย่างไรกัน
ภรรยาเรสติดัดแม่น้ำเขียว ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกิจการของคนพื้นเมือง

รับจะเป็นผู้มีอำนาจเต็มไปเจรจาให้ ให้เงินเสียก้อนหนึ่ง ให้เขาเลิกก่อความ
เขาแก่ลงแล้วด้วย

ก่อนที่จะใคร ๆ จะมาประชุม นั้มตริว รองนายกรัฐมนตรี ผู้เป็นเพื่อนของ
ชาวฝรั่งเศสรับมาก่อน เพื่อมาชี้แจงเหตุผลให้ผู้สำเร็จราชการทราบว่าจะยอม
เรื่องเก็บภาษีไม่ได้ บอกว่าขณะนี้ประชาชนยังสงบเรียบร้อย แต่เรียบอยู่แบบ
มหาสมุทรที่สงบเรียบก่อนจะมีมรสุม แต่ท่านผู้สำเร็จราชการก็หาเชื่อไม่
นั้มตริวบอกว่า

“ถ้าเราได้รับประโยชน์ตอบแทนบ้างแม้แต่น้อย แทนที่จะเอาไปเสริม
ความภาคภูมิใจ เสริมเกียรติของท่าน ขณะที่เรายากจนแสนสาหัส
เราก็จะอยู่ได้กฎหมาย... เราจะยกย่องท่านว่ามีอารยธรรมสูงกว่าเรา
ถ้าท่านจะทำตัวเป็นเพื่อน เห็นอกเห็นใจเราบ้าง..ไม่ใช่เป็นนายกับ
ทาส บนผืนแผ่นดินที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเราเอง”

แล้วนายกรัฐมนตรีให้วันหนึ่ง รัฐมนตรีต่าง ๆ และท่านสมุหเทศาภิบาล
ก็มากัน

ท่านผู้สำเร็จราชการแจ้งว่าจำเป็นต้องใช้วิธีเด็ดขาด ขอให้สภารัฐมนตรี
ลงนามในพระราชบัญญัติ ขอคำตอบภายใน ๑๕ นาที และห้ามการติดต่อไป
ยังวังหลวงด้วย ขอทั้งบริเวณทุกท่านไว้ในทำเนียบเพื่อการนี้ด้วย

รัฐมนตรีทั้งหลายดีใจที่ได้อยู่ตามลำพัง ที่จะพูดกันได้โดยไม่มีใครได้ยิน
โกกิกญ รัฐมนตรีอาวุโส เสนอว่าวิธีแก้คือ “ไล่พวกผีฝรั่งไปให้พ้นอาณาจักร
มังกรทอง” เจาะเอาเฉพาะคนที่เป็นหัวหน้าจำนวนหนึ่ง ที่เหลือก็จะตกใจเผ่นหนี
ไปเอง โอกาสที่คนชั้นหัวหน้าจะมารวมกัน คือ เมื่อมีการฉลองวังใหม่ของผู้
สำเร็จราชการที่สร้างขึ้นจากหยาดเหงื่อของประชาชน

ฉะนั้น เมื่อผู้สำเร็จราชการเข้ามา ทุกคนก้มหน้า เมื่อขอให้พูด นายก-
รัฐมนตรีก็ตอบว่าขัดข้องการของเจ้านายเหนือหัวมิได้ ซึ่งหมายถึงพระเจ้ากรุง

ผู้สำเร็จราชการตอบว่า เขามีอำนาจเหนือพระจักรพรรดิ ได้สั่งถอดพระจักรพรรดิแล้ว และเตรียมการพร้อมแล้วที่จะให้พระจักรพรรดิลงเรือไปประเทศแอลจีเรีย ทั้งนี้โดยตั้งเจ้าชายหลิซ่า ชันษา ๑๐ ปี ขึ้นเป็นจักรพรรดิแทน

ณ บัดนั้น ประชาชนข้างนอกอะละกันมากขึ้น ผู้สำเร็จราชการสั่งให้โทรเลขไปยังปารีสว่า ประชาชนโกรธด้วยความยินดี ในการที่พระจักรพรรดิออกจากราชบัลลังก์

เรื่องทำเนียบใหม่หรือที่เรียกว่าวังผู้สำเร็จราชการนั้น ก็มีการฉลองกันจนได้ ในระยะต่อมา ขบวนแห่ นั้นมโหฬารจริง ๆ

“นานนักหนาแล้วนะคะ เราไม่ได้เห็นอะไรหุหุอย่างนี้”

“วังใหม่นี้ก็ราวกับสวรรค์!”

“ชัยชนะของนโยบาย งานคืนวันนี้เป็นของท่านผู้สำเร็จราชการ”

“ไม่มีโจรผู้ร้าย อ้ายม่วงบาก็ยอมจำนนต่อมาตามเบรินยี ภรรยาของเรลดังต์ซูเปรีเออร์แม่น้ำเซียว”

“อดีตพระจักรพรรดิก็กถึงแอลจีเรียแล้ว”

“และบรรดารัฐมนตรีของท่านก็ออกไปอยู่เงียบ ๆ ที่บ้าน”

“ยกเว้นท่านรองนายกนิ้มตริวียัด ตำแหน่งไว้ เหนียวแน่นเป็นตุ๊กแก”

“ดิฉันสงสัยว่า มองสิเออร์ เดอด้มบรังจะเป็นผู้รับเราท่านผู้สำเร็จราชการให้แก่รองนายกนิ้มตริวไวท์ที่เก่า”

“ก็คงจะแน่ละ!” แล้วบรรดาสุภาพสตรีก็คึกคักกันใหญ่”

“เรื่องพรรค์นี้ นึกว่ามีแต่ที่ฝรั่งเศสเสียอีก”

“ขณะที่ท่านรองนายกเดินหน้ามุ่มอยู่ข้างบนนี้ ดิฉันเห็นแฟนของท่านเดินเกาะแขนท่านเลขาธิการอยู่ในสวน”

“น่ารักพิลึกละ”

“มันน่าหัวเราะให้ฟันหัก”

อีกสักครูเดียว เดอด้มบรังกับฮัวเสงก็เดินเข้ามา กิริยาอาการสนิทสนมเป็นคู่รักกันแล้ว

“ผมมีความสุขอย่างไม่เคยพบ เมื่อได้มองดูดวงตาของคุณ แลเห็น
ทะเลไปจนถึงดวงใจ!”

“ดิฉันเกลียดฝัน ซึ่งเป็นคู่แข่งที่ให้ความสุขแก่คุณ ให้ความสำราญ..
ความอุดมสมบูรณ์ซึ่งมิใช่จากริมฝีปากของดิฉัน!”

ประชาชนชาวพื้นเมืองกำลังเตรียมการที่จะโจมตีวังใหม่แห่งนี้ เตรียม
ระเบิดสะพานหกที่โรงทหารฝรั่งเศสบนเขา นัมนตริวเองมาอยู่ที่วังใหม่เพื่อ
ไม่ให้คนเขาสงสัย แต่จิตใจของเขাপั่นป่วนมาก รวมทั้งป่วนในเรื่องส่วนตัว
ด้วย

เดินมาพบภรรยาของเขาภายในวังใหม่ เขาสั่งให้เธอกลับบ้าน เมื่อถึง
บ้านแล้วให้ไปที่ห้องบรรพบุรุษ ให้ไปทำพิธีส่งวิญญาณ

“ฮั่วเส่ง ฉันรู้ว่าที่ริมฝั่งแม่น้ำเซียว ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านนักรบ มีเจดีย์
เก่า ๆ ซ่อนอยู่...และมักจะเป็นเวลาพระอาทิตย์ตก หญิงคนหนึ่ง
แอบไปที่นั่น...สามีของหญิงคนนั้นมีสิทธิที่จะประกาศโทษภรรยาที่
มีความผิด!”

เขาพูดต่อไป

“แต่สามีนั้นมีกิจธุระสำคัญที่เร่งด่วนยิ่งกว่าเรื่องส่วนตัวที่ต้องทำให้
สำเร็จ แต่บัดนี้ก็ดูเหมือนจะเสร็จแล้ว จึงมีเวลาที่จะจัดการเพื่อรักษา
เกียรติของตนเอง”

นัมนตริวดูร่ายรำร้องไห้ แล้วก็ชักกริชออกจากเข็มขัดและยื่นให้
“แต่คืนวันนี้ไม่ใช่เธอคนเดียวที่จะสิ้นชีวิต!”

เสียงดนตรีในห้องเต้นรำดังมาก แต่มีเสียงอื่นอีก คือ เสียงระเบิดใน
ระยะไกล

ชาวพื้นเมืองเข้าใจว่าเสียงนั้นคืออะไร ต่างหลบออกจากวังใหม่นั้นหมด
ยกเว้นนัมนตริวคนเดียว แต่ในที่สุดเขาก็หลบออกไป

เกิดโกลาหลกันใหญ่ สะพานหกที่โรงทหารก็ถูกระเบิด ต้องส่งอาสา-
สมัครไปช่วย ผู้ที่อยู่ในวังใหม่ไม่ได้นอนกันตลอดคืน ความช่วยเหลือจาก

กรมทหารก็ยังไม่มา ผู้สำเร็จราชการไม่มีปัญญาที่จะแก้ไขสถานการณ์อย่างไร ฝ่ายก่อการจลาจลยกเสาหรือซุงมาจะกระทุ้งประตูวังให้พัง นัมนตริวเป็นผู้บัญชาการของผู้ก่อการ ประตูจะพังอยู่แล้ว เมื่อได้ยินเสียงแตรสั้นซึ่งเป็น อาณัติสัญญาณของทหารฝรั่งเศส ให้เข้าโจมตี ทหารฝรั่งเศสมาช่วยแล้ว

ในไม่ช้า ชาวพื้นเมืองก็วางอาวุธ เพราะสู้ทหารฝรั่งเศสไม่ได้

แทนที่จะหนี นัมนตริวกลับเดินเข้ามาในวังใหม่ มาถึงข้างในพบผู้สำเร็จราชการ เขาก็กล่าวว่า

“ท่านผู้สำเร็จราชการ และบรรดาฝรั่งเศสที่เป็นลูกสมุนของท่าน พังหน่อย คราวนี้ผมแพ้ แต่การกระทำครั้งนี้มิใช่จะไร้ประโยชน์ มันจะเป็นเครื่องเตือนสติท่าน และเป็นตัวอย่างสำหรับลูกหลานของเรา ท่านผู้สำเร็จราชการโปรดจำไว้ให้ดี สำหรับวันหนึ่งข้างหน้า โปรดระวัง!”

แล้วเขาก็หยิบเข็มเล่มหนึ่งแทงเข้าไปที่หัวใจ และล้มลงสิ้นใจตามชั่วเสียงกรรยาของเขาไป

ท่านผู้สำเร็จราชการรีบสั่งให้โทรเลขไปปารีสว่า “คนพื้นเมืองก่อการจลาจลขึ้นเมื่อคืนนี้ เพราะไม่พอใจราชสำนัก และสภารัฐมนตรี ข้าพเจ้าได้ปราบปรามผู้ก่อการร้ายจนสำเร็จ ขณะนี้ทุกอย่างอยู่ในความสงบ.”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เดิมชื่อ “Les Sauterelles.” Emile Fabre ชาวฝรั่งเศส แต่งขึ้น ประณามการกระทำของชาวฝรั่งเศสในอาณานิคม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลเป็นภาษาอังกฤษ เป็นบทละครที่ยาวที่สุดของพระองค์.

๔๖. พญาราชวังสัน

พญาราชวังสันเป็นเขมกลาย มารับราชการอยู่กับไทย ณ กรุงศรีวิไชย สมัยสมเด็จพระวิกรม เป็นที่โปรดปรานมาก เพราะเป็นนายทหารฝีมือดี บัดนี้โจรสลัดมารบกวนมะละกา สมเด็จพระวิกรมจึงมีพระดำรัสให้พญาราชวังสันไปปราบ ปราบเสร็จแล้ว ก็ให้อยู่รักษาราชการที่เมืองมะละกา

พญาราชวังสันรักอยู่กับบัวผัน ธิดาพระศรีอรรคราช ไปสู้ออกแล้ว แต่พระศรีไม่ยอมยกให้ อาจเป็นเพราะพญาราชวังสันมิใช่คนไทย

แต่ก่อนที่จะยกทัพเรือไปครั้งนี้ พญาราชวังสัน รู้สึกว่าถ้าไม่ได้ชมบัวผันสักคืนหนึ่งก็จะไปไม่ได้ จึงสั่งให้นายขวัญซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมไปรับมา ส่วนบัวผันก็มีความรู้สึกเช่นเดียวกัน จึงมากับนายขวัญด้วยความยินดีในตอนกลางคืน

มีนายทหารรับราชการอยู่คนหนึ่ง ชื่อ หมื่นศรีสิทธิการ แค้นเคืองพญาราชวังสัน ที่ตั้งนายขวัญให้มีตำแหน่งหน้าที่เหนือตน จึงเริ่มทำการยุแหย่ชวนนายโชติซึ่งเคยรักบัวผันอยู่ก่อน ให้ไปบอกพระศรีอรรคราชในกลางดึกนั้นว่าบัวผันผู้เป็นธิดาได้หนีตามพญาราชวังสันไป พระศรีอรรคราชจึงรีบมาตามที่บ้านพญาราชวังสัน แล้วก็มีปากเสียงกัน ในที่สุด ทั้งสองฝ่ายได้ขึ้นเฝ้าสมเด็จพระวิกรม

สมเด็จพระวิกรมทรงเห็นใจที่หญิงชายรักกัน และพญาราชวังสันก็มีฝีมือ เป็นแม่ทัพที่สำคัญ จึงทรงขอร้องให้พระศรีอรรคราชยินยอมยกให้

“นี่แก่พระศรีอรรคราช

ถ้าต่างว่านางนาฏเป็นลูกข้า

ใจสมักรักชายชาญักคดา

กูจะไม่ว่าไม่กล่าวเลย

กูกลับจะสมัคยกให้

กูอยากได้ทหารเป็นลูกเขย”

การไปทัพครั้งนี้ พญาราชวังสันขอให้นายขวัญไปเป็นรองแม่ทัพ สมเด็จพระวิกรมไม่ขัดข้อง จึงได้พระราชทานบรรดาศักดิ์นายขวัญให้เป็นขุนไกร-

พลพ่าย รุ่งขึ้น พญาราชวงศ์สันถยภัทพเรือเดินทางไป นัดให้บัวผันลงเรืออีก ลำหนึ่งตามไป

หัวหน้าโจรสลัด ชื่อ มะหมุด ได้ข่าวว่าไทยยกกองทัพมา หารือพวกพ้อง เห็นว่าลอบเข้าตีกองทัพไทยกลางทางในเวลากลางคืนเป็นดีที่สุด แต่กำลังน้อยกว่าไทย ทั้งฝีมือก็สู้ไม่ได้ จึงพ่ายแพ้ในที่สุด มะหมุดถูกฆ่าตาย เมื่อเสร็จศึกแล้ว พญาราชวงศ์สันถยภัทพไปยังเกาะมะละกา

หลวงราชอาสา ข้าหลวงไทยที่เกาะมะละกา เคารพการต้อนรับกองทัพ พญาราชวงศ์สันถยภัทพ ปรากฏว่าหมื่นศรีสิทธิการได้พาบัวผันมาถึง มะละกาก่อนแล้วเมื่อตอนเช้า พอพญาราชวงศ์สันถยภัทพมาถึงก็จัดให้เข้าเมืองโดย กระบวนแห่ วันนั้นมีการรื่นเริงสนุกสนานกันทั่วเมือง

หมื่นศรีสิทธิการยังโกรธแค้นที่ขุนไกรพลพ่ายได้มีตำแหน่งหน้าที่เหนือตน จึงคิดกลอุบายเลี้ยดยุแล้วอมเหล้าขุนไกร ทั้งให้นายโชติไปชวนวิวาท หลวงราม เข้าห้าม ขุนไกรกลับชักดาบออกต่อสู้กับหลวงราม พญาราชวงศ์สันถยภัทพออกมาดู โกรธมาก จึงสั่งถอดขุนไกรออกจากตำแหน่ง

ขุนไกรพลพ่ายเสียใจมาก ถึงกับตั้งใจจะมาตัวตาย หมื่นศรีมาห้ามไว้ แนะนำแม่บัวผันอาจขอร้องต่อพญาราชวงศ์สันถยภัทพให้ยกโทษให้ ในที่สุดขุนไกร ก็ได้ไปพบกับบัวผันที่ในสวน แต่พญาราชวงศ์สันถยภัทพมาพบเข้า หมื่นศรีได้ทักจึง ส่อเสียดยุยงว่าไม่ใช่เรื่องของการขอร้องเท่านั้น

“นำอ้อยไถ้มค้อยู่เบื้องนิคย์ หนุ่มสาวใกล้ชิดก็เชิงกัน”

พญาราชวงศ์สันถยภัทพเริ่มหึงหวงขึ้นมากทันที แต่บอกว่าไม่มีพยานหลักฐาน แน่ชัด หมื่นศรีจึงหาอุบายสร้างพยานขึ้น คือ วานภรรยาไปขอยืมผ้าสะไบ สีจันทร์ของบัวผันมา แล้วก็ลอบเอาไปวางไว้ที่ที่นอนขุนไกร ต่อจากนั้นก็มา บอกพญาราชวงศ์สันถยภัทพว่าบัวผันเป็นผู้ให้ไป

หมื่นศรีปั้นเรื่องยุยงอยู่เรื่อย ๆ จนพญาราชวงศ์สันถยภัทพแน่ใจว่าภรรยาเป็นชู้ กับขุนไกร จึงวานให้หมื่นศรีไปฆ่าขุนไกรเสีย

บัดนี้มีตราพระราชสีห์ใหญ่มายังท่านแม่ทัพ พันพุ่มนุราชเป็นผู้เชิญมา
พันพุ่มอ่านสารนั้นให้พญาราชวังสันฟัง

“สารตราเจ้าพญาจักรี	ศรีองค์รักษ์ผู้ใหญ่
สมุหนายกยกไกร	วิไชยเสนาริบดี
มายังออกยกยาราชวังสัน	ครองชั้นจันทะฉะภาบุรีศรี
สมเด็จพระปิ่นปอทิ	ได้มีพระราชโองการ
ว่าโจรมะละกาผู้ร้าย	ทัพไทยทำลายล้างผลาญ
สุดสิ้นกำลังจะรอนราญ	พะพาลพานิชอีกต่อไป
เหตุการณ์ก็ปวงราบคาบ	เรียบราบทั่วท้องทะเลใหญ่
อันพญาวังสันนั้นใจรั	โปรดให้กลับคืนพระนคร
ให้ขุนไกรพลพ่ายนายรอง	อยู่ครองมะละกาสมิสร
ให้เลื่อนเป็นพระวิไชยสาคร	อาณานิธิธุธรโปรดประทาน”

พญาราชวังสันใจคอไม่สบาย เข้าไปต่อว่าต่อขานดุด่าภรรยา ไล่ตี และ
คาดโทษว่าจะฆ่าให้ตายในที่นั้น

ส่วนหมื่นศรีนั้นคบคิดกับนายโชติ ขอให้นายโชติลอบฆ่าขุนไกร ซึ่ง
บัดนี้ได้เลื่อนเป็นพระวิไชยสาคร แต่การนั้นไม่สำเร็จ พระวิไชยว่องไวกว่า
กลับแทงนายโชติให้เจ็บไป

หลวงรามอาสาเป็นผู้ที่สงสัยว่าหมื่นศรีจะไม่สุจริตก่อนผู้อื่น พานายโชติ
มาขุนวายสองครั้งแล้ว

ถึงเวลาสองยาม กลางดึก พญาราชวังสันจึงเข้าไปในห้องภรรยาที่ตั้ง
ใจไว้ ต่อว่าบัวผันเป็นครั้งสุดท้าย แล้วก็ชักกฤชแทงลงให้ถึงแก่ความตาย

นางมาโลยภรรยาหมื่นศรีได้ยินบัวผันร้องจึงรีบเข้ามา และมีปากเสียง
กับพญาราชวังสัน เผยความจริงว่าผ้าสะไบสีจันทน์นั้นหมื่นศรีวานให้ตนมาล้าง
เอาไปให้ หมื่นศรีโกรธ จึงถลันเข้ามาแทงภรรยาล้มลง แล้วก็วิ่งหนีไป ความ
ก็แตกว่าหมื่นศรีเป็นตัวการใหญ่ที่ทำให้เกิดวิปโยคทุกขในครั้งนี้ หลวงรามจึง
สั่งให้จับตัวหมื่นศรี

พระวิไชยสาครเสียใจมาก ได้มาหาพญาราชวังสัน พญาราชวังสันก็เสียใจ บัดนี้ได้รู้ความจริงหมดแล้ว บอกว่าตนเองผิดมาก ไม่มีทางที่จะลบล้างความชั่วได้ จะตายตามบัวผันไป แต่ก่อนจะตาย ได้สั่งสอนพระวิไชยลูกเลี้ยงว่า

ลูกเอ๋ยเจ้าเคยได้เคียงชิด

ถ้าแม่เจ้ารักบิดา

ทำการให้มีชื่อไว้

จงระวังอย่าคบกับคนทราม

คบมิตรสนิทในตรี

ระวังคนปากหวานพ้อลานใจ

หวั่นประจบคบบยากปากการม

การงานใดใดจะบังคับ

คนเรารู้มีวศนา

แม้ว่าทำพลาดนิดผิดทันทอง

อย่ามัวคิดหาสุขแต่ส่วนตน

เจ้าจงรักษาดนไว้

จงระวังความเมาทั้งสาม

ยาเมาและเหล้าและนารี

เอาพระคุณไฉรรัตน์กระพัดจิต

อาสาศู้ศัตรูจนตัวตาย

ถ้าแม่เจ้าตั้งใจไว้เช่นนี้

ขอปวงเทวัญจงบันดาล

รู้จักปฏิบัติใจข้า

จงอุส่าห์ประพฤติให้ดีงาม

ให้เกียรติเกริกแค้นแสนสาม

มันจะลามลวนพาเข้าไป

เลือกแต่ที่สุจริตไว้จิดไว้

มันจะพาถูกให้ระย้ายับ

พอราลุ่มแล้วมันช่วยฟื้นสับ

ใช้สติกำกับคริครอง

มักมีตนอุศยาคอยหาช่อง

มันสมปองตะคว่ำกะมำไป

หมั่นคิดถึงประชาชนน้อยใหญ่

ให้เป็นตัวอย่างในทางดี

ล้วนเป็นสิ่งให้ทราบเสื่อมศรี

ทั้งสามนี้เป็นมือแห่งอบาย

พระคุณเจ้าไว้คิดเป็นที่หมาย

ยอมถวายชีพเป็นบรรณาการ

คงจะมีความสุขทุกสถาน

ให้ลูกสำราญทุกเมื่อไปฯ

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเรื่อง Othello ของเชกสเปียร์มาทรงพระราชนิพนธ์ดัดแปลงเป็นละครนอก มีถึงสองสำนวนแล้วทรงพระราชนิพนธ์สำนวนที่ ๓ เป็นบทเสภา.

๔๗. พระเกียรติรถ

พระเกียรติราชแห่งกรุงเกียรติวดี เสด็จประพาสป่าเพื่อตามหากวางทอง ดังที่พระมเหสีได้ฝันไปว่าได้มา งดงามมาก เมื่อไปถึงในป่าแล้ว ก็ทอดพระเนตร เห็นกวางทองจริง ๆ แต่จับไม่ได้ พระองค์ทรงม้าตามไป ไม่มีใครตามทัน และ กวางนั้นก็หายไป แต่เสด็จไปถึงสระน้ำ มีขันทองลอยอยู่ที่ขอบสระ แต่เขี่ย เท้าใดก็ไม่ถึงจึงเสด็จลงไปในสระนั้น แล้วก็มียักษ์ตนหนึ่งผุดขึ้นมา กล่าวหาว่า พระเกียรติราชบุกรุก ถาพได้ความว่าชื่อกีมาสูร เจ้าเมืองบาดาล ยักษ์ขอค่าไถ่ คือ สิ่งแรกที่มีผู้นำมาถวาย เมื่อกลับถึงพระนคร ต้องนำมาให้ยักษ์ พระ เกียรติราชก็ยินยอม ทั้งสาบานให้ด้วยว่า ถ้าไม่ซื้อตรงในเรื่องนี้ ขอให้พระองค์ สิ้นชีวิต

ครั้นกลับถึงพระนคร พระมเหสีอินทรีก็นำพระกุมารที่ประสูติใหม่ มาถวาย พระเกียรติราชก็ตกตะลึง จะยอมมอบให้แก่ยักษ์มิได้ จึงทรงม้ากลับไปหายักษ์และแจ้งแก่ยักษ์ว่า

“อันท่านประสงค์ด้วยบุตร

เหลือที่จะให้อสุรา

ผู้รักแสนสุดสนหา

ฉะนั้นจงพ่นม่ายารีอ”

กีมาสูรชมว่าพระเกียรติราชซื่อสัตย์ดีมาก แต่จะผ่อนเวลาให้ ๒๐ ปี เมื่อพระกุมารมีพระชันษา ๒๐ เมื่อใด จึงค่อยให้มา ซึ่งกีมาสูรจะเลี้ยงเป็นบุตร บุญธรรม จะให้ทรัพย์สินและปราสาทราชฐาน

ต่อมา ๒๐ ปี พระโอรสโตขึ้นมีนามว่า พระเกียรติรถ พระองค์เดือดร้อน มาก เพราะพระบิดาประชวรหนัก พระองค์จึงรำลึกถึงพระอาจารย์ผู้ที่ได้สั่งว่า ถ้ามีความทุกข์เมื่อใดให้จับผ้าประเจียดและนึกถึง พระอาจารย์จะมาช่วย

พระภักทวาชมนี่แลดูในกองไฟ เห็นหน้าพระเกียรติรถ จึงทราบว่ ศิษย์กำลังมีความทุกข์ จึงรีบเหาะมาช่วย และแจ้งแก่พระเกียรติรถว่า พระ เกียรติราชผิดสาบาน จึงประชวรหนัก พระเกียรติรถต้องไปหากีมาสูร พระ

บิดาจึงจะหายประชวร พระเกียรติรทดทราบดังนั้นแล้วก็ได้รื้อรอ จะรีบไปมอบตัวให้แก่ยักษ์ พระอาจารย์ภักทวาทมนุ่มมอบประจำไปสำหรับคุ้มครองตนจากศัตรู

พระเกียรติรตต้องฟันฝ่าอุปสรรคมาก ต้องสู้กับผี ผีแพ้ว พระเกียรติรตจึงขอให้ผีพาไปพบภีมาสูร ภีมาสูรยินดีมาก พาพระเกียรติรตไปเมืองบาดาล แล้วตั้งให้เป็นมหาอุปราช

ภีมาสูรรักพระเกียรติรตมาก จนกระทั่งปรากฏว่าประชาชนในเมืองบาดาลนิยมพระเกียรติรตมาก ก็บังเกิดความริษยา จึงทำอุบายวานให้พระเกียรติรตไปปราบปีศาจที่มารังควานประชาชน ส่วนภีมาสูรเองนั้น ยกพลออกไปแปลงตนเป็นปีศาจ สู้รบกัน ฝ่ายผีจำแลงพ่ายแพ้ และกลับเป็นยักษ์อย่างเดิม ภีมาสูรแก้ตัวว่าอยากลองกำลังดูเท่านั้น

ภีมาสูรเจ้าบาดาลคิดหาอุบายใหม่ ใช้ให้นางสุวรรณเกษา บุตรี แก่งทำตกรน้ำ ขอให้พระเกียรติรตช่วย พระเกียรติรตได้ยินนางร้องขอให้ช่วย จึงเปลื้องประจำกับผ้าประเจียดแขวนไว้ที่กิ่งไม้ พระองค์โดดลงไปช่วยนาง ภีมาสูรจึงออกจากที่กำบัง ขโมยของศักดิ์สิทธิ์ทั้งสองอย่างนั้นไป

ฝ่ายพระเกียรติรตได้เห็นนางและเข้าใกล้จับนางแล้ว ก็นึกรัก

“เหมือนบุปผาลอยมาในวารี เป็นบุญพินิจกับได้กัศปาคม”

พระเกียรติรตตกใจเมื่อมียักษ์ออกมาล้อมจับ หาวาล่วงเกินต่อพระบุตรสุวรรณเกษา จับตัวไปถวายภีมาสูร ส่วนประจำและผ้าประเจียดก็ได้หายไปแล้ว

ภีมาสูรบอกว่าเสียใจ ถ้ามาขอคืนดี ๆ ก็จะยกให้ แต่นี่มาลอบลักรักกัน ยกโทษให้มิได้ จึงจะให้ทำการ ๓ อย่าง ถ้าทำไม่ได้จะประหารชีวิต

อย่างทีหนึ่ง คือ ให้สร้างภูเขาสูงสิบเส้นให้แล้วเสร็จภายในรุ่งเช้า พระเกียรติรตวิตกมาก แต่มีสิ่งชั่ววูบเข้ามามีใจหา บอกว่านางสุวรรณเกษารายพระเวทเรียกมาช่วยสร้างภูเขา

อย่างที่สอง คือ ให้พระเกียรติรตเข้าไปพบพระธิดาของภีมาสูรทั้งร้อยคน ถ้าเลือกนางสุวรรณเกษาได้จะยกให้ ถ้าเลือกไม่ได้ก็ต้องลงทัณฑ์

เช่นเดียวกัน พระเกียรติรถไม่วิตกในข้อนี้ แต่เหลียวไปเห็นกระดาดแผ่นหนึ่ง
อ่านดูได้ความว่า ขอให้ดูแมลงวันทอง

พอไปถึงห้องพระโรง พระเกียรติรถตกใจ เพราะพระธิดาทั้งร้อยมี
รูปร่างหน้าตาเหมือนกันหมด

“แสดงนจอเห็นแมลงวันทอง เกาะก้นมวน้องแม่ประจักษ์”

ภีมาสูรแกลังทำนายินดีว่าจะยกพระธิดาให้ แต่พระธิดาไม่มีแก้วที่จะประดับ
บนยอดปิ่น ขอให้พระเกียรติรถไปเฝ้ามุกดาในหงอนวาสุกรีราชามาให้ ถ้าไม่ได้
ก็ต้องลงทัณฑ์

พอพระเกียรติรถออกไปแล้ว ภีมาสูรกริ้วนางสุวรรณเกษาวาเป็นขบถ
ให้เอาตัวไปคุมไว้จะฆ่าเสียพร้อมกับพระเกียรติรถ

ตอนดึกคืนนั้น นางสุวรรณเกษามุกหุ่ยนนต์ไว้ให้นอนแทนตัว แล้วตรง
ไปหาพระเกียรติรถ เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ทราบ พระเกียรติรถจึงชวนนางสุวรรณ-
เกษานี้ เขียนสารไว้ลาภีมาสูร นางสุวรรณเกษาร่ายเวทให้ทั้งสองกลายเป็น
ยักษ์ชราหนีไป

เมื่อได้ทราบว่าพระธิดาหนีตามพระเกียรติรถไป ภีมาสูรโกรธมาก
สั่งให้กาหมุขคุมยักษ์ไปจับตัวคนทั้งสองมา นางสุวรรณเกษาได้ยินเสียงยักษ์
ตามมา ต้องจัดการแปลงตนอีก ร่ายเวทมนต์แปลงตนเป็นต้นไม้ และแปลงตัว
พระเกียรติรถเป็นลิงอยู่บนกิ่งไม้ นั้น ลิงบอกกาหมุขว่า เมื่อคืนเห็นหญิงกับ
ชายหนุ่ม แต่บัดนั้นไม่เห็นเสียแล้ว

กาหมุขกลับไปรายงานภีมาสูรว่าตามไม่พบ ภีมาสูรจึงออกตามเอง
นางสุวรรณเกษาทราบว่า พระบิดายกทัพตามมา ขอให้พระเกียรติรถ
รีบหนีไป ตนเองจะหน่วงเหนี่ยวภีมาสูรไว้ พระเกียรติรถไม่ยอม จึงพากันไปยัง
อาศรมพระภักทวาชฤๅษี พอเล่าเรื่องให้พระอาจารย์ทราบจบลง หมู่ทหารยักษ์
ก็มาล้อมกุฏิไว้แล้ว

พระภักทวาชฤๅษีโกรธ จึงกำทรายร่ายมนต์ขว้างไปทำให้บรรดายักษ์

กลายเป็นศิลา แต่ก็มีมาสูรได้ประจำไป จึงเพียงแค่สลบ พอฟื้นขึ้นมาก็มีมาสูร
ยิ่งโกรธใหญ่ แต่พอเห็นหน้าพระพรหมฤๅษีเข้าก็ต้องหมอบไหว

พระภรทวาชฤๅษีกล่าวโทษก็มีมาสูรว่ามุ่งร้าย เริ่มตั้งแต่ลักประจำไป
รวมทั้งผ้าประเจียดด้วย ขอให้คืนสองสิ่งนี้ให้แก่เจ้าของ และเพื่อแก้ความผิด
ขอให้ยกพระบุตรให้แก่พระเกียรติฤๅชโดยดี ถ้าขึ้นดื้อถือทฐิจะสาปให้เป็นเหย

ดังนี้ ก็มีมาสูรจึงยินยอมและขอโทษ พระภรทวาชฤๅษีจึงเจิมหน้าและ
รดน้ำมนต์ ทำการอาวาทม์มงคลสมรสให้พระเกียรติฤๅชและนางสุวรรณเกษฯ
และมีมาสูรหายโกรธแล้วก็ร่วมให้พรด้วย.

อธิบายท้ายเรื่อง

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเอง มิได้ทรงปรับปรุงมาจากเรื่องใด ๆ และเมื่อ
ใกล้จะสิ้นรัชกาล ได้ทรงพระราชนิพนธ์ปรับปรุงให้มีบทกล่อม "พระเอย
พระหน่อนาถ จามพิลาศดังดวงมณีใส" เพื่อแสดงในงานสมโภชเดือนพระ-
ราชโอรสของพระองค์เอง แต่มิได้แสดง

๔๘. พระนาละ

พระนาละกษัตริย์ครองนิชัชนบท รักนางทมะยันตี พระบุตรีท้าว-
ภีมะราชแห่งวิทรรักษ์ชนบท ใครจะได้นางเป็นชายา จึงวานให้หงส์ทองไปสื่อสาร
ให้นางทราบ อันที่จริง นางได้ทราบมาก่อนแล้วว่าพระนาละรูปงามและมี
วิชาอาคม เมื่อได้ทราบข่าวจากหงส์ทอง จึงมีใจรักพระนาละยิ่งขึ้น ทำให้นาง
ทรงกรรแสงและเศร้าหมอง

ท้าวภีมะราชเห็นดังนั้น จึงเสด็จออก ณ ท้องพระโรง ทรงถามปุโรหิตว่า
มีทางแก้อย่างไรบ้าง ปุโรหิตกราบทูลว่าควรตั้งพิธีสุมพร อัญเชิญเจ้าร้อยเอ็ด
นครมาให้พระธิดาทิ้งพวงมาลัย

ข่าวพิธีสุมพรนี้ประกาศไปทั่วทิศ ทราบตลอดไปจนถึงสวรรค์ชั้นฟ้า
พระอินทร์จึงชวนพระอัคนี พระพิรุณ และพระยม ลงไปยังพื้นโลกด้วยกัน
 และได้พบพระนาละในป่า ขณะที่พระนาละกำลังเดินทางไปยังวิทรรักษ์ชนบท

พระนาละเคารพเทพเจ้าทั้งสี่แล้ว กราบทูลว่าเทพเจ้ามีพระประสงค์
สิ่งใด ยินดีจะรับสนองทุกอย่าง พระอินทร์จึงบอกว่า

“อันตัวเรเจ้าสวรรค์ทั้งสี่

ตั้งหน้ามาอยู่ที่สโมสร

หวังไปในพิธีสุมพร

แห่งบังอรนามทมะยันตี

อันนางในฟากฟ้านภลัย

หามิได้เทียมเท่ามารศรี”

ขอให้พระนาละช่วยไปกระซิบให้นางเลือกเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งในจำนวน
๔ นั้น พระนาละแย้งว่าไม่มีโอกาสจะเข้าถึงตัวนางซึ่งอยู่ในรั้วในวัง เทวราช
ทั้งสี่ร้ายมนต์ ยกองค์พระนาละเข้าไปวางที่กลาง “ปรารักษ์ทองผ่องอำไพ”

สาวสรรก้านนางรวมทั้งพระราชบุตรีเห็นชายมาปรากฏตัวขึ้นก็
ตกตะลึง แล้วก็วิ่งซูลมุนุ่นวายไปหมด พระนาละจึงห้ามไม่ให้ตกใจ พระองค์
เป็นเทวทูตมาเท่านั้น

พระนางละเล้าเรื่องให้นางทมะยันตีฟังว่าเรื่องเป็นอย่างไร นางทมะยันตีก็เล่าบ้าง ว่า

“พระยาหงส์บินลงมาในสวน ได้กล่าวถ้อยเย้ายวนสนาะเสียง”

ถ้านางไม่ได้เลือกพระนางละ ก็จะไม่เลือกใครเลย

รุ่งขึ้นเป็นวันพิธี ทั้งท้าวภัมมะราชและพระบุตรีก็เสด็จมายังโรงพิธี เจ้าร้อยเอ็ดนครก็มาพร้อมแล้ว

“ครั้นจัดลำดับสรวทเสร็จ ล้วนเสด็จเดินตามราชประสงก์
เข้าระเบียบเรียบร้อยรายองค์ ผ่านให้โคมยงดูทั่วทั้ง”

แต่นางทมะยันตีก็ไม่ได้ทั้งพวงมาลัยให้แก่ผู้ใด ปุโรหิตกราบทูลว่า ขอให้พระองค์เสด็จดูเจ้าทั้งร้อยเอ็ดนครนั้นเสีย แล้วประกาศว่า ปีหน้าจะจัดพิธี สyumพรอีกครั้งหนึ่ง แต่ท้าวภัมมะราชระลึกขึ้นมาได้ว่า เหตุใดพระนางละจึงหายไป ให้คนไปตาม ดังนี้ พระนางละจึงได้เข้ามา แต่เทพเจ้าทั้ง ๔ ได้แปลงพระองค์ ให้เหมือนพระนางละเข้ามาด้วย จึงมีพระนางละเหมือนกัน ๔ พระองค์

นางทมะยันตีเดาออกว่าเรื่องเป็นอย่างไร จึงประนมมือตั้งสัตย์อธิฐาน ขอให้เทวราชช่วยโดยแปลงวิเศษให้เห็น เทพเจ้าเห็นใจ จึงปฏิบัติตาม นางทมะยันตีจึงทั้งพวงมาลัยให้แก่พระนางละอย่างถูกต้อง เทพเจ้าทั้ง ๔ ก็ประทานพรให้แก่สองกษัตริยา

เมื่อมีการสมโภชเสร็จสิ้นแล้ว สองพระองค์ประทับอยู่ในวิหารภักชนบท อีกนาน แล้วจึงได้ทูลลาท้าวภัมมะราชกลับนิษัชนบท

กล่าวถึงพระกาฬผู้มีฤทธิ์ร้าย พระองค์เคยรักนางทมะยันตีแต่ไปไม่ทัน พิธีสมุมพร จึงคิดจะแก้แค้น ได้ส่งอนุชาทวาบรไปหาช่องป่องร้ายพระนางละ ก็ไม่สำเร็จ จนกระทั่งวันหนึ่ง มีพิธีบวงสรวงเทพไท เจ้าหน้าทีปล่อยให้ฝุ่นละออง ติดลงพระบาทไป พระกาฬจึงดีใจ บอกว่าถึงเวลาที่จะเข้าสิงในตัวพระนางละ เพื่อทำลายพระองค์ต่อไป

ในคืนนั้น พระนางละกำลังบรรทมหลับอยู่ ผวาตื่นขึ้นมา พระวรกาย ลั่นระรัว ไหรธิปติกราบทูลว่าพระเคราะห์ร้ายมาก พระกาฬยังดลจิตให้

บุษกรพระอนุชา ที่เคยสเนหาสามีภักดีต่อพระนางละ เกิดมีความริษยา คิดจะ
ช่วงชิงราชธานี ขวนพระนางละไปเล่นสกาให้ทรงพระสำราญ

ดังนี้ สองพี่น้องจึงไปเล่นสกาพนันกันที่ตำหนักในพระอุทยาน เล่น
หามรุ่งหามค่ำ ไม่เสด็จกลับเข้าในวังเลย ไม่ทรงปฏิบัติกรณงานอื่นใดทั้งสิ้น
และสกาพนันนั้น พระอนุชาก็ชนะทุกที เพราะพระกาฬสงทวาบรเข้าไปสิง
อยู่ในลูกสกา บรรดาอมาตย์และโหราจารย์จะทัดทานอย่างใด พระนางละก็
กริ้วกราด ไม่ทรงเชื่อ พระราชทรัพย์ เครื่องทรง อลงกรณ์ ก็สูญเสียไปใน
การพนันนั้นหมดสิ้น พระมเหสีทมะยันตีส่งพระนมไปเผาก็ไม่เป็นผล นางจึง
จัดการส่งพระโอรสอินทเสนไปอยู่กับท้าวภิมะราชโดยหวังว่า หากนิษัชนบท
ต้องประสบภัยพิบัติไปในครั้งนี้ พระโอรสโตขึ้นอาจมาแก้ให้คืนดีได้ในภายหลัง

บุษกรคงยั่วให้พระนางละเล่นสกาพนันต่อไป กล่าวว่า พระพี่ยาจะยอมแพ้
หรืออย่างไร ข้าของหมดพระคลังแล้วก็จริง แต่ยังเหลือเสวตฉัตรอยู่ พระนางละ
ก็ตรัสตอบว่า

“ถ้าแม้ว่าที่แพ้เจ้าคราวนี้”

“ก็จะยกธรรณีให้ดังหมาย”

แล้วพระนางละก็แพ้จริง ๆ บุษกรทูลว่า

“ถึงเสวตฉัตรนั้นสูญแล้ว

“ยังคงเหลือนางแก้วมเหสี”

แต่พระนางละตอบว่า

“กูมิใช่สัตว์เดรัจฉาน

จะทอดทิ้งเยวมาลมเหสี

เพื่อนสุขทุกข์คู่ดวงชีวิ

จะมีใครดูหน้าต่อไป

เองได้สมบัติสมความถิ

ไม่พอแก้ฉัตรจุไล

ต้องข้าเวยะเยยโยไท

ให้อายแก่มนุษย์เทวัน

ตัวมีวันนี้แสนอัปราคษณ์

บุญหนักที่ถูไว้พระขรรค์

หาไม่กูจะได้ฟาดฟัน

ท้าหันให้สมที่อัปรี-

บุษกรได้ครองนิษัชนบทแล้ว จึงไล่พระนางละ

“จงรีบไปจากนคร

“ไปอยู่ประเทศแนวป่า”

วันรุ่งขึ้นพระนาละและพระมเหสีทมะยันตีจึงทรงคารองอย่างซีป้า
จะออกจากพระนครนิษัทชนบท เหล่าสนมนารี ทั้งข้าทูลละอองฝ่ายใน ต่างก็
ร้องไห้โอดครวญ

“อนิจจาพระทูลกระหม่อมแก้ว หมดแล้วหาเปรียบที่ไหนได้
พระองค์ทอดทิ้งข้าไว้ เหมือนลูกไก่ให้เป็นเหยื่ออา-

ที่หน้าปราสาท หม่อมมาตย์มากอยส่งเสด็จ ต่างก็ประสงคฺจะตามเสด็จ
ไปด้วยเป็นใจเดียวกัน พระนาละรับสั่งตอบว่า

“ที่ท่านกล่าวมาเช่นนี้ ด้วยใจภักดีเป็นใหญ่
แต่แม้เรายอมตามไซ้ ใครเล่าจะเหลืออยู่บุรี
อันกรุงนิษัทประเสริฐ ควรจะเชิดชูศวี้อย่างก็
ให้คงเป็นราชธานี สมที่เกยเป็นแต่ก่อนกาล”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมนาฏศิลป์ของไทย
ตั้งแต่ยังไม่ทรงมีคณะแสดงละครของพระองค์เอง จึงได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้คณะละครเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์จัดแสดง เมื่อ ร.ศ. ๑๒๔.

๔๘. พระร่วง

พระร่วงพ่อเมืองละโว้เป็นทุกข์เพราะฝนแล้ง ข้าถึงเวลาที่จะต้องส่ง
ส่วยน้ำไปยังเจ้ากรุงขอม ขอผัดผ่อนต่อนักคຸ້ມก็ไม่ได้ ครั้นขอวานให้นักคຸ້ມช่วย
ขนน้ำไปเอง ก็ได้รับคำตอบว่า มาครั้งนี้มีเกวียนมาเพียง ๑๐ เล่ม บรรทุกน้ำ
ไปไม่หมด พระร่วงจึงเจรจาหาทาง บอกว่าถ้าบรรทุกน้ำได้หมดตามอัตรา
นักคຸ້ມจะยอมขนไปเองหรือไม่ นักคຸ້มเห็นว่าไม่มีทางที่จะจัดตั้งกล่าวได้ จึงให้
ความยินยอม

ดังนั้น พระร่วงจึงให้เกณฑ์คนไปตัดไม้ไผ่มาจักสานเป็นชะลอมตาถี่
ให้เอาชั้นยาภายในใช้ตักน้ำใส่ได้แทนใช้ตຸ້ມซึ่งหนัก เรียกว่า กระออม ดังนี้
จึงไม่หนัก บรรทุกเกวียน ๑๐ เล่มได้ นักคຸ້มก็เลยต้องขนส่วยน้ำนี้ไปให้ตาม
ที่ได้สัญญาไว้

ครั้นขนน้ำไปถึงเมืองนครธมแล้ว นักคຸ້มก็ได้เข้าไปกราบทูลรายงาน
ให้ท้าวพันธุมทราบเรื่องโดยตลอด

“ชาวไทยจะดีเพราะมีนาย เป็นขอครายฉลาดสามารถนัก”

ท้าวพันธุมเห็นว่า

“ไทยคนนี้ปัญญากล้าจริงจริง จะละทิ้งข้าไว้ไม่เป็นการ”

ดังนี้ จึงได้สั่งให้พญาเดโชให้ไปจับตัวพระร่วงมา

“พยายามจับเป็นมาให้กู จะได้ดูหน้าคนที่เก่งกัน

แม้มันสู้จึงล้างชีวัน อย่าให้มันคงอยู่กูรำคาญ”

อันที่จริงพระร่วงก็เดาถูกว่าที่นครธมจะมีปฏิกริยาอย่างไร จึงได้ส่ง
สาส์นไปขอกำลังทางสุโขทัย แต่ได้ตอบขัดข้องมาเพราะขุนหลวงกำลังประชวร
หนัก และในไม่ช้าก็ทิวคต พระร่วงคิดว่า ขอมคงส่งกำลังมาปราบปราม
จึงได้สั่งการตระเตรียมซ่อมกำแพงเมือง ตกแต่งคูค่ายไว้ให้พร้อม คนไทยนั้น
แม้ว่ากำลังน้อยก็จะสู้

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็นนายมัน ปีนยาว

นายมัน ปินยาว พรานป่า เข้ามากราบทูลว่า พญาเดโชคุมทัพใหญ่มา จะจับตัวพระร่วงเอาไปลงโทษ พระร่วงจึงดำริที่จะหนีไปกรุงสุโขทัย เพราะ ทัพขอมมาครั้งนี้ มุ่งหมายที่จะจับพระองค์เท่านั้น ชาวไทยจะต้องสู้รบอย่าง เด็ดที่และเสียชีวิตมาก แต่ถ้าพระองค์ไม่อยู่ก็คงจะไม่มีใครสู้รบอย่างใด พระร่วง ขอให้นายมัน ปินยาว แกล้งทำหลงไปให้ขอมจับ แล้วเล่าให้พวกขอมฟังว่า พระร่วงได้หนีไปสุโขทัยเสียแล้ว

“เพราะถูกรักปวงประชากว่าชีวิต จึงได้คิดหนีไปเสียดีกว่า
เพื่อตัดเหตุนกภัยพาลา ยอมม้วยมรณาลำหัดคน”

นายมัน ปินยาว ได้ปฏิบัติตามที่พระร่วงสั่งได้เรียบร้อยทุกประการ พญาเดโชจึงสั่งให้นักคุ้มคุมกองทัพคอยอยู่ ตนเองจะแปลงตัวติดตามพระร่วง ไปกรุงสุโขทัย เพื่อหาทางประหารเสียให้ได้ ส่วนนายมัน ปินยาวที่ถูกจับนั้น ได้หาทางเอายาโรยลงไปในกองไฟ ทหารขอมหลับหมดแล้ว จึงหนีเอาตัวรอด ไปได้

เมื่อพระร่วงหนีไปกรุงสุโขทัยนั้น มิได้บอกให้ใครทราบ มีทนาย ติดตามไปด้วยเพียงสองคนเท่านั้น

ที่เมืองละโว้ พอทราบกันว่าพระร่วงหนีไปแล้ว และกองทัพขอมตั้งอยู่ ในป่า ก็คิดแค้นใจ อยากจะยกกำลังไปทำลายกองทัพขอม นางจันทน์ มารดา พระร่วงทราบเข้า ก็อยากจะนำทัพออกไปเอง

“เราเป็นไทยเชื้อชาตินักรบแท้ อีกเป็นแม่พระร่วงพ่อเมืองไทย”

“เราจะยกไปสู้ศัตรูพาล ถึงจะม้วยชนมทานก็ตามที”
และในที่สุด “ขอมเผือดเหว่อยู่ไม่รู้ที ก็ป็นปี่ย้อยยับไปจับพลัน”

แล้วหลวงเมืองกับนายมัน ปินยาวก็ลานางจันทน์ ตามพญาเดโชไปกรุงสุโขทัย

พระร่วงนั้น เมื่อถึงสุโขทัยแล้ว ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ ณ วัดพระ-
บรมธาตุ วันหนึ่ง ขณะที่กำลังกวาดลานวัดอยู่ พญาเดโชแต่งตัวเป็นคนไทย
เข้าไปถามหาพระร่วง แต่พูดสำเนียงแปร่ง พระร่วงสงสัย จึงตอบว่าให้คอย

อยู่ที่นี้ “บางที่พระร่วงเธอจะมา” แต่แทนที่พระร่วงจะกลับออกมา กลายเป็น
ทนายทั้งสองพร้อมด้วยศิษย์วัดอีกหลายคนออกมาจับพญาเดโชมัดไว้ได้

ทนายของพระร่วงคันตัวพญาเดโชได้ดากับยาพิษ โกรธ จึงเจือดาบ
จะฟันพญาเดโช พระร่วงออกมาห้ามไว้

บัดนี้ หลวงเมืองกับนายมัน ปีนยาวมาถึง และขุนนางเมืองสุโขทัยก็มา
ด้วย นายมันมาชี้ตัวว่านี่แหละคือพญาเดโช

พญาเดโชทราบจากหลวงเมืองว่า กองทัพขอมก็แตกกระจายไปแล้ว
จึงมีความอับอายมาก ขอให้พระร่วงได้ประหารชีวิตตนเสีย

พระร่วงตอบว่าพระองค์เป็นพระสงฆ์ จะประหารชีวิตคนได้อย่างไร
จะส่งตัวคืนไปให้ท้าวพันธุม ขอให้นายมัน ปีนยาวคุมตัวไปส่ง

ชาวสุโขทัยชื่นชมยินดีเป็นอันมากในการที่พระร่วงไม่พยายาทำจองเวร
พระมหाराชครูจึงปรึกษากับอำมาตย์สุโขทัยว่า บัดนั้นสุโขทัยก็ว่างกษัตริย์
ควรเชิญพระร่วงขึ้นครองราชย์ หลวงเมืองแห่งละโว้ขัดข้อง เพราะพระร่วง
เป็นพ่อเมืองละโว้อยู่ พระมหाराชครูจึงเสนอให้รวมอาณาจักรทั้งสองเป็น
อาณาจักรเดียวกัน ให้พระร่วงเป็นกษัตริย์อยู่ที่กรุงสุโขทัย อาณาจักรไทย
จะเป็นปึกแผ่น หลวงเมืองจึงยินยอม

พระร่วงซึ่งได้เข้าไปลาผนวชกลับออกมาและกล่าวลากลับละโว้ พระ-
มหाराชครูจึงกล่าวในนามของเสนาพฤดามาศย์และทวยราษฎร์สุโขทัย ขอเชิญ
เสด็จขึ้นครองราชย์สุโขทัย หลวงเมืองกราบทูลในนามของชาวละโว้ว่า มีความ
ยินดีและถวายพระพร พระร่วงก็ขัดมิได้

“เราขัดคำวอนท่านมิได้ ไม่มีแก่ใจจะได้เถียง”

พราหมณ์จึงเป่าสังข์ และบรรดาขุนนางและพลเมืองจึงถวายบังคมพร้อมกัน

“ที่ท่านเชิญเราขึ้นครองราชย์	เถลิงอาสน์สุโขทัยสโมสร
เราจะประกาศนการนคร	ให้ประชานิกรสุขสราญ
ซึ่งท่านให้อิศริยยศ	เรามีอาหาพจน์ตอบท่าน
ขอแต่ให้เสนาพฤดาจารย์	สมัคสมานสามัคคี

อย่าเห็นแก่ตัวมัวพะวง
อย่าต่างคนต่างแข่งกันแย่งดี
แม้เราทุกข์ยากและกัน
ระวังการยุ่งสงร้าย

ลุ่มหลงศุขอย่าไม่ควรที่
อย่าให้ช่องไพร่ที่มั่งร้าย
ไม่ช้าพลันจะพากันฉิบหาย
นั่นแหละเครื่องทำลายสามัคคี

ฯ๑

ไทยรวมกำลังตั้งมั่น
ถึงแม้ว่าศัตรูผู้มีแรง
ขอแต่เพียงไทยเราอย่าผลาญชาติ
ไทยอย่ามั่งร้ายทำลายไทย
ให้นานาภาษาเขานิยม
ช่วยกันบำรุงความรุ่งเรือง
ช่วยกันเสริมใจฝั่ผดุง
ให้อยู่จนสิ้นดินฟ้า

จะสามารถป้องกันชนแข็ง
มายุทธ์แย่งก็จะปะลาศไป
ร่วมชาติร่วมจิตเป็นข้อใหญ่
จงพร้อมใจพร้อมกำลังระวังเมือง
ชมเกียรติยศฟูเฟื่อง
ให้ชื่อไทยกระเดื่องทั่วโลก
บำรุงทั้งชาติศาสนา
วัฒนาเถิดไทย ไชโย!

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง
“ขอมดำดิน” โดยทรงสันนิษฐานขึ้นตามแบบนักเลงพิจารณาโบราณคดี
แล้วทรงเปลี่ยนชื่อเป็น “พระร่วง” มีบทเพลงปลุกใจเป็นอันมาก ซึ่งใช้ร้อง
กันมาจนถึงทุกวันนี้.

๕๐. พระห็นอากาศ

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องสำหรับการแสดงลิเก)

พระห็นอากาศ โอรสท้าวร่อน ไปเรียนศิลปศาสตร์อยู่กับพระฤๅ
โคมุตร์หลายปีแล้ว บัดนี้ประสงค์จะลาพระอาจารย์กลับบ้านเมือง จึงชวนไต่คู้
ซึ่งเป็นพระพี่เลี้ยงไปลาพระอาจารย์ด้วยกัน

พระอาจารย์โคมุตร์ให้ของวิเศษแก่พระห็นอากาศ คือผอบทองซึ่งถ้า
อยากกินอะไรเปิดขึ้นก็จะได้สิ่งนั้น แต่ทั้งนี้ต้องเปิดเฉพาะที่อยู่ในป่า ถ้าเปิด
ขณะที่อยู่ในบ้านเมืองจะไม่มีอะไร และอาจได้ผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่ง

แล้วพระฤๅถามไต่คู้ว่าต้องการอะไรบ้าง ไต่คู้จึงขอยืมใบเก่าของ
พระอาจารย์ พวกศิษย์อื่น ๆ หิวระเวยะ แต่พระฤๅเองรู้ว่าไต่คู้ฉลาด จำต้อง
ให้ขยืมใบนั้น ทั้ง ๆ ที่เสียค่ายมาก

เมื่อลาพระอาจารย์แล้ว ทั้งสองคนก็ออกเดินไปในป่า หิวขึ้นมากก็เรียก
ของกินได้จากผอบทองนั้น

ขณะนั้นพระห็นอากาศกับไต่คู้พี่เลี้ยงอยู่ใกล้เมืองทันทะฆาฏ อมาตย์
ของท้าวการันต์ผู้เป็นกษัตริย์ครองเมืองนั้นคนหนึ่งชื่อละสูต มาเห็นผอบนั้นเข้า
เห็นเป็นของวิเศษ อยากจะได้ แต่ขอสักเท่าไรก็ได้ จึงเข้าไปกราบทูลท้าว
การันต์ที่ในเมือง

ท้าวการันต์กับละสูตจึงคิดอุบายที่จะให้ได้ผอบทองนั้น ให้คนไปป่าวร้อง
ว่า มียักษ์มารังควาน ผู้ใดปราบยักษ์ได้จะให้สมบัติทั้งพระนคร และยกพระบุตร
ชื่อวิสัยชนีให้ด้วย

พระห็นอากาศอาสา และปราบยักษ์ได้ แต่ปรากฏว่ายักษ์นั้นคือตัวละสูต
แปลงมานั่นเอง แต่พระห็นอากาศก็ไม่ว่าอะไร เพราะตนเองนี้กรักนางวิสัยชนี
อยู่แล้ว เมื่อมีชัยชนะจะได้พระบุตรก็พอใจแล้ว

ท้าวการันต์คบคิดกับละสูตว่าจะใส่ยาพิษในอาหาร เพราะจะมีการ

เลี้ยงฉลองในวันนั้น ได้คู่สังข์อยู่แล้ว บอกพระห็นอากาศให้แอบเทเหล้าทิ้งเสีย แล้วตนเองแกล้งทำเป็นเมา ท้าวงการันต์ขอให้พระห็นอากาศเปิดผอบให้ดู แต่เมื่อเปิดแล้วก็ไม่มีอะไร ท้าวงการันต์หาว่าหลอกลวง จึงให้จับพระห็นอากาศ กับได้คู่ไปขัง

คืนวันนั้นได้คู่หยีบรูปปีศาจออกมาจากย่ำที่พระอาจารย์ให้ เอารูปปีศาจนั้นสวมตัวปลุกผู้คุมขึ้น บังคับให้เปิดประตูห้องที่คุมขัง พาพระห็นอากาศหนีออกไปนอกเมืองได้ แล้วได้คู่ก็ร้ายมนต์เรียกผีปามาเป็นบริวารยกกองทัพไปล้อมเมืองทณตะฆาฏ ท้าวงการันต์ต้องให้ป้าร้องหาคนมาปราบอีกครั้งหนึ่ง และพระห็นอากาศก็รับอาสาเป็นครั้งที่สอง เมื่อชนะแล้วท้าวงการันต์จึงต้องจัดการอภิเษกสมรสพระห็นอากาศกับนางวิสัญญี และให้ได้คู่ไปครองเมืองอุทาน

พระห็นอากาศพานางวิสัญญีกลับบ้านเมือง ก่อนจะไป ได้คู่จมนต์ให้แก่นางวิสัญญีไว้บทหนึ่งสำหรับป้องกันตัว

กล่าวถึงยักษ์ตนหนึ่ง ชื่อนิคะหิต เดินทางมาเที่ยวในป่า เห็นพระห็นอากาศกับนางวิสัญญีกำลังนอนหลับอยู่ จึงร้ายมนต์สะกดไม่ให้ตื่น แล้วก็พานางวิสัญญีไป พอไปไกลแล้วนางวิสัญญีตื่นขึ้น นางก็ด่าว่ายักษ์ เพราะยักษ์มาเกี่ยวพาราสีตน ยักษ์โกรธจะเข้าปลุกปล้ำ นางวิสัญญีจึงร้ายเวทมนต์ที่ได้คู่ให้ไว้ ทำให้ตัวของนางร้อนจนยักษ์นิคะหิตแตะต้องไม่ได้ นิคะหิตโกรธมาก จึงสาปว่า ถ้าผิวของนางถูกใครจับสักทีหนึ่งก็ให้ลิมนางเสีย สาปแล้วก็พานางไปส่งคืนพระห็นอากาศ

พระห็นอากาศกับนางวิสัญญีเดินทางต่อไปถึงนครไวพจน์ มีกษัตริย์หลายเมืองกำลังจะเข้าไปยกธนู ถ้าใครยกได้ ท้าวมกผู้ครองนครจะยกพระบุตรีให้ พระห็นอากาศนึกสนุกขึ้นมา จึงล่านางวิสัญญีไปดูการยกธนู แต่กษัตริย์เมืองใดยกธนูนั้นไม่ขึ้น พระห็นอากาศลองเข้าไปยกดูบ้าง และยกธนูขึ้นทันใดนั้น ไม้เอกกุมาร ลูกชายของท้าวมกชอบใจ จึงตรงเข้าไปจูบพระห็นอากาศ ทำให้พระห็นอากาศลิมนางวิสัญญี ตามคำสาปของยักษ์นิคะหิต

ดังนั้นท้าวยมกจึงยกพระบุตร ยมกาให้ จะให้เข้าพิธีอภิเษกสมรสภายใน
หนึ่งเดือน จัดพระตำหนักให้พระหันทอากาศพักอยู่

ฝ่ายนางวิสัญญีนีรออยู่ ไม่เห็นพระหันทอากาศกลับมา จึงใช้คนเข้าไปสืบ
ไต่ความว่าพระหันทอากาศได้หมั้นกับนางยมกบุตรท้าวยมก นางจึงเสียใจ
นึกถึงไต่คู่ จึงใช้คนให้ไปตาม ไต่คู่ก็รีบมา ไต่คู่มาถึงแล้วก็ทำอุบายไปทำอำนาจ
ต่าง ๆ ในตลาดเมืองไวยพจน์ ประกาศว่าตนไม่กลัวใครนอกจากพระหันทอากาศ
ท้าวยมกจึงวานพระหันทอากาศไปจับไต่คู่ พระหันทอากาศพบไต่คู่แล้วก็จำไต่คู่
ไม่ได้ ไต่คู่กล่าวถึงนางวิสัญญีนี้ พระหันทอากาศก็จำไม่ได้

ไต่คู่กลับไปหานางวิสัญญีนี้ แล้วให้นางวิสัญญีนี้ขวันเทียนติดปากขัน
ไต่คู่อ่านมนต์พระอิศวร เรียกนิคะหิตมา เมื่อมาแล้วไต่คู่ก็ถือเทียนนำนิคะหิต
เข้าไปในเมือง บังคับให้นิคะหิตถอนสาป แล้วดับเทียน ยักษ์ก็หายไป พระหันท-
อากาศจึงจำไต่คู่ได้ และถามถึงนางวิสัญญีนี้ ไต่คู่จึงพาพระหันทอากาศออกไปพบ
แล้วหญิงชายก็ดีกัน.

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เค้าโครง
เรื่องสำหรับแสดงลิเกไว้สองเรื่อง คือ เรื่องนี้ กับเรื่องนางอุปโกศ เรื่อง
พระหันทอากาศนี้เคยมีการแสดง ๒ ครั้ง คือข้าราชการกรมสรรพแสดง
ถวายทอดพระเนตร ที่ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ เมื่อวันที่ ๒ และ ๓ พฤษภาคม
๒๔๖๕ ทุกท่านคงจะได้สังเกตแล้วว่านามในเรื่องพระหันทอากาศนี้ เป็นชื่อ
ในอักษรวิธทั้งสิ้น.

พฤติกรรมของนักสืบวิลสัน

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีภาพยนตร์เรื่องยาวหลายสิบม้วนต่อกัน ต้องแบ่งฉายเป็นตอน ๆ ไป คล้ายกับว่าไม่รู้จักจบประชาชนคนดูชอบ ติดใจกันมาก พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชนิพนธ์ละครแบบนั้นบ้าง ทรงเรียกว่า “ละครแบบภาพยนตร์” คือ เปลี่ยนฉากบ่อย ๆ และเรื่องติดต่อกันคล้ายกับว่าไม่รู้จักจบ

ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพฤติกรรมของนักสืบวิลสันนี้ สำหรับแสดงในวันพระราชนิพนธ์ เลิกการประลองยุทธเสือป่าที่ค่ายหลวงบ้านโป่งบ้าง ค่ายหลวงไพฑารามบ้าง หลายปีต่อกัน ทรงพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องไว้ให้ตัวละครพูดเองตามเรื่อง มีเรื่องต่อไปนี้รวม ๕ เรื่อง คือ

สร้อยคอไข่มุกด์

เนตรพระอิศวร

ตัวกอวิลสัน

วิลสันปลอม

แก้แค้นแทนขวี่ราช

๕๑. สร้อยคอไข่มุกด์

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เก้าโครงเรื่อง สำหรับการแสดงละครแบบภาพยนตร์)

เจมส์ วิลสัน นักสืบมีชื่อเสียง กับภรรยาชื่อเอลิสะเบท กำลังชวนกันไปรับประทานอาหารและดูละคร มิสเตอร์เบราน เศรษฐีเมืองซานฟรานซิสโก ก็เข้ามาหา และเล่าว่า ในงานเต้นรำที่บ้านของเขาเอง มีผู้ที่บอกว่าเป็นเศรษฐีมาจากเม็กซิโก มาจีเอาสร้อยคอไข่มุกด์ของภรรยาของเขาไป และทำให้หานักสืบวิลสันมาช่วยจัดการเอาสร้อยนั้นคืน วิลสันก็รับว่าจะช่วยในเรื่องนี้ และแน่ใจว่าผู้ร้ายคงจะเป็นชวาร์ช คู่ปรับเก่าของเขานั่นเอง

ทั้งชวาร์ชที่เป็นผู้ร้าย กับวิลสันที่เป็นนักสืบ ต่างก็มีลูกสมุนคอยรับใช้ และสืบความเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ ฝ่ายวิลสันสืบได้ความว่าชวาร์ชจะเอาสร้อยคอไข่มุกด์นั้นไปขายให้แก่ร้านเลวี แต่ปลดเม็ดเดียวให้ไปดูเป็นตัวอย่างก่อน เขาจึงปลอมเป็นพวกปล้นไปปล้นร้านเลวี แต่พอฝ่ายชวาร์ชไปแล้ว วิลสันจึงแสดงตน บังคับให้เลวีทำตามที่เขาสั่งในเรื่องนี้ต่อไป

ชวาร์ชต้องการจะขายสร้อยคอไข่มุกด์นั้นโดยเร็ว จึงนัดเลวีไปที่บ้านเพื่อดูไข่มุกด์ทั้งสาย และจะได้เจรจาซื้อขายกัน วิลสันส่งลูกสมุนชื่อทอมปลอมเป็นคนส่งหนังสือไปที่บ้านชวาร์ช ชวาร์ชสงสัยว่าเลวีจะเป็นพวกวิลสัน และทอมก็อีกคนหนึ่งจึงกักตัวไว้ และว่าจะระเบิดเสียให้ตายพร้อมกันทั้งคู่ ก่อนที่พวกของตนจะหนีขึ้นรถไฟไปเมืองอื่น ทอมสูบบุหรี่พ่นควันเป็นสัญญาณออกไปทางหน้าต่าง วิลสันจึงได้มาช่วยไว้ทัน

ทางฝ่ายชวาร์ชบ่นกันว่า วิลสันเก่งเกินไป ควรหาทางฆ่าเสีย และบัดนี้พวกพ้องของวิลสันขึ้นรถไฟไปหมดแล้ว เหลือแต่วิลสันกับภรรยาอยู่ที่โรงแรมเป็นโอกาสดี ชวาร์ชจึงจะไปทำการเอง แต่วิลสันรู้ตัวจึงทำหุ่นให้นอนบนเตียงแทนตน ชวาร์ชจึงตรงเข้าไปแทงหุ่นนั้น บังเอิญมีบุรุษมีเคราเปิดประตูเข้ามาทำที่ว่าจะไปฆ่าวิลสันเช่นเดียวกัน ชวาร์ชถามผู้มีเคราว่าใคร ได้รับคำตอบว่า

“ฉันชื่ออะไรก็ช่างเกิด แต่ฉันบอกได้ว่าฉันไม่ยอมให้นักสืบใด ๆ ฉลาดกว่าฉันเท่านั้น วิลสันฉลาดเกินไปจึงต้องนอนหลับอยู่เช่นนี้”

พอขวาร์ชไปแล้ว เอลิสะเบทก็ออกมาหาบุรุษผู้มีเครา ซึ่งไม่ใช่คนอื่นไกล คือ วิลสันนั่นเอง

รุ่งขึ้นเอลิสะเบทแต่งตัวไว้ทุกข์มาพบขวาร์ช บอกว่าตนเดือนร้อน ผู้ร้ายฆ่าสามีตาย ไม่มีเงินจะเดินทางกลับบ้าน ขวาร์ชนี่ นึกรักเอลิสะเบทนานมาแล้ว จึงเกี่ยวพาราสีต่อไป ขอให้เป็นเจ้าชีวิตของ **ตน** จื่อและเบททำเป็นใจอ่อน ขวาร์ชดีใจ บอกว่าเอลิสะเบทต้องการสิ่งใดก็จะทำให้ทุกอย่าง เอลิสะเบทจึงตอบว่าชอบแต่ไข่มุกต์ ขวาร์ชจึงหยิบสร้อยคอไข่มุกต์นั้นออกจากกระเป๋าสีเสื้อใส่ให้เอลิสะเบท

ทันใดนั้นวิลสันก็ออกมา ชอบใจขวาร์ชที่ได้นำไข่มุกต์มาให้แก่ภรรยาของตน.

เรื่องนี้ทรงจัดซ้อมที่ค่ายหลวงบ้านโป่ง เมื่อวันที่ ๖, ๗, ๑๐ และ ๑๑ ซ้อมใหญ่ที่ค่ายหลวงโพธารามเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๖๒ และแสดงให้เสือป่าดูในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันชุมนุมเสือป่า หลังจากเสร็จการประลองยุทธ.

๕๒. เนตรพระอิศวร

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องสำหรับการแสดงละครแบบภาพยนตร์)

ราชาที่เมฆทรูนาวยานี่ ราชาแห่งมหากาละปุระ ในประเทศอินเดีย เดินทางมาถึงอเมริกา โอบอุ้มให้วัวร์ชติดตามหาเพชรเม็ดหนึ่ง ซึ่งฝังไว้ที่เนตร เทวรูปพระอิศวร ในเทวสถานมายากาล แต่ได้หายไป ตอนแรกก็ไม่ทราบว่ายหายไปไหน แต่ภายหลังทราบว่าเพชรนั้นได้ผ่านไปเป็นสมบัติของคนหลายคน ในระยะ ๖๐ ปี ใครได้ไปเป็นเจ้าของก็เคราะห์ร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน บัดนี้ทราบว่าอยู่ที่เศรษฐีอเมริกันชื่อมิลเลอร์ จึงขอร้องวัวร์ชให้ช่วยหาทางให้ได้เพชรนั้นคืน โดยจะให้ค่าป่วยการหนึ่งแสนเหรียญ

บังเอิญในระยะนั้นมีข่าวว่าเศรษฐีมิลเลอร์ จะจัดงานแต่งงานแบบแต่งกายแฟนซีที่บ้าน วัวร์ชเห็นเป็นโอกาสดี จึงพาพรรคพวกหลายคนไปในงาน แต่งตัวเป็นผู้ร้ายสวมหน้ากาก พอได้เวลาเหมาะพวกวัวร์ชก็ชักปืนออกมาขู่ให้ทุกคนยกมือขึ้น รวมทั้งตัววัวร์ชเองด้วย แล้วลูกสมุนของวัวร์ชก็เก็บเอาเครื่องเพชรพลอยทั้งหมดที่พวกผู้หญิงใช้เป็นเครื่องประดับมาในที่นั้น รวมทั้งเพชรสำคัญที่ภรรยาเศรษฐีเจ้าของบ้านทำเป็นจี้ห้อยคออีกด้วย

ต่อจากนั้นก็เกิดความซุลมุนวุ่นวาย วัวร์ชกับพวกแอบหนีไป แต่วัวร์ชบังเอิญไปกระทบไหล่กับใครเข้าเมื่อจะออกประตูไป เหลียวดูก็ปรากฏว่าชายที่กระทบไหล่ นั่นคือนักสืบเจมส์วิลสัน

เศรษฐีมิลเลอร์เจ้าของบ้านคุ่นักสืบที่ได้จ้างมา ชื่อแฮริสัน ว่าไม่ระมัดระวัง แฮริสันเถียงว่าระวังยาก แม้แต่วิลสันผู้มีชื่อก็คงระมัดระวังไม่สำเร็จ ทันใดนั้นวิลสันก็ก้าวออกมา เศรษฐีมิลเลอร์ดีใจมาก จึงมอบให้วิลสันจัดเรื่องนี้

ผู้ที่ไม่สบายใจคือวัวร์ช เขากลับไปหาหรือพวกพ้อง ตกลงกันว่า จะเบนความสนใจของวิลสันไปทางอื่นเสีย จึงได้ล่อหลอมนักสืบให้ไปกับตน เพื่อจะได้

ดูเพชรสำคัญ แต่แทนที่จะให้ดูเพชร แหม่มวิลสันถูกพาตัวไปขึ้นรถไฟ ไปที่บ้านนาของชาร์ลเอง และให้พรรคพวกคุมตัวขังไว้ ลูกสมุนของวิลสันที่ได้สะกดรอยตามไปแจ้งมาให้วิลสันทราบ

ที่บ้านนานั้น พวกพ้องของชาร์ลหลายคนใจอ่อน สงสารแหม่มวิลสันกันโดยมาก ชาร์ลเกรงว่าจะปล่อยเอลิสะเบทไปเสีย จึงตกลงจ้างأيัยเสือดนมาเป็นผู้คุม

วิลสันตามไปพบกับأيัยเสือดน วางยาเบื่อأيัยเสือดน แล้วให้พวกพ้องห้ามไปไว้ในห้องชั้นบน แล้วตัววิลสันเองปลอมตัวเป็นأيัยเสือดน ไปเป็นผู้คุมภรรยาของตนเอง ในที่สุดวิลสันก็ช่วยให้ภรรยาหนีไปได้ จับชาร์ลเข้าห้องขังแทน

ชาร์ลคิดจะแก้แค้น จึงล่อพวกวิลสันไปที่บ้านแห่งหนึ่ง มีตู้เซฟ ทำทีเป็นว่าเครื่องเพชรพลอยเก็บอยู่ในนั้น ตั้งใจว่าพอพวกวิลสันมาถึงแล้ว จะใส่กุญแจขังไว้ แล้วจุดไฟลอบให้ตาย แต่เอลิสะเบท และมอโร ผู้ที่กลับใจมาช่วยไว้ทัน

หลังจากนั้นชาร์ลก็ตกลงว่าจะรับนำเพชรไปให้ราชาแห่งมหากาละปุระ เพื่อรับค่าจ้างหนึ่งแสนเหรียญ วิลสันทราบเรื่องนี้ จึงรีบไปเสียก่อน ชูราชาเห็นว่าทำผิดกฎหมายอย่างฉกรรจ์ และจะช่วยให้ได้เพชรคืน ถ้าจะทำตามวิลสันสั่งทุกอย่าง ราชาที่เขมทรนารายณ์ตกใจ จึงยอมทำตาม

อีกครู่หนึ่งชาร์ลก็มาจริง ๆ พรรคพวกวิลสันแอบเข้ามาล้อมไว้ เอาปืนขึ้นมาจ้องไว้ ชาร์ลจำต้องยอมแพ้ พวกวิลสันค้นตัวชาร์ลได้ปืนและเพชรอันมีค่านั้นไป แล้วทั้งราชาที่เขมทรนารายณ์กับเศรษฐีมิลเลอร์ ก็ออกมา เศรษฐีมิลเลอร์กล่าวว่า

“เพชรนี้จะมีค่าสำหรับฉันมากเท่าใด ก็คงไม่เป็นของสำคัญสำหรับฉันมากเท่าสำหรับราชามหากาละปุระ จึงขอคืนให้แก่ราชา”

ที่เขมทรนารายณ์รับเพชรเนตรพระอิศวร แล้วเปลื้องสร้อยคอเพชรที่สวมมาฝากไปให้ภรรยาของเศรษฐีมิลเลอร์ **“ด้วยความเคารพและไมตรี”**

ส่วนขว้ร้ชนั้น วิลสันจัดการให้คนคุมตัวไปปล่อยที่ในดินแดนเม็กซิโก.

อธิบายท้ายเรื่อง

ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ การประลองยุทธเสือป่าเสร็จเมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์
จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงเรื่องนี้ในวันรุ่งขึ้น ณ ถ้ายหลวง
โพธาราม เนื้อเรื่องต่อจากเรื่องสร้อยคอไข่มุกด์.

๕๓. ตัวกอวิลสัน

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องสำหรับการแสดงละครแบบภาพยนตร์)

ชวาร์ชไปทำการเพาะปลูกในเม็กซิโก ได้ผลพอเลี้ยงตัวได้ และก็ได้รวมพรรคพวกให้มาพบปะและหากินด้วยกัน

แต่เกิดขบถขึ้นในเม็กซิโก ชวาร์ชถูกริบทรัพย์สินสมบัติ จึงหนีเข้าไปในสหรัฐฯ อีกครั้ง หมดเนื้อหมดตัว จึงคิดจะแต่งงานกับแอนด้า ผู้ซึ่งเคยเป็นพรรคพวกมาก่อน แต่ภายหลังทำการทำนองไส้ศึก เวลาได้ผ่านมานาน บัดนี้แอนด้ามีทรัพย์สินสมบัติมาก ชวาร์ชหวังจะฟังเรื่องเงินทอง

ชวาร์ชไปหาแอนด้า พยายามเกี้ยวพาราสี แอนด้าปฏิเสธโดยสิ้นเชิง แล้วเขียนหนังสือถึงวิลสัน แต่ชวาร์ชจับหนังสือนั้นได้ ปรึกษากับพรรคพวกแล้ว ในที่สุดชวาร์ชจะปล่อยให้หนังสือฉบับนั้นไปถึงมือวิลสัน เพื่อล่อให้วิลสันเดินทางมา แล้วก็จะจับตัวให้ได้

วิลสันมาจริง ๆ แต่มีรายงานว่าพวกของวิลสันมีจำนวนมาก ทั้งพวกพ้องของแอนด้าคงจะเข้าร่วมด้วย ชวาร์ชเกรงว่าจะสู้ที่นี้ไม่ไหว จึงหนีไปซานฟรานซิสโก จะวานให้พวกจีนจับวิลสันไปเรียกค่าไถ่ ซึ่งหวังว่าจะได้เงินจำนวนมากจากแอนด้าตามอุบายครั้งนี้

พวกจีนคณะอั้งยี้เทียนตั๊ฮุย จับวิลสันกับพรรคพวกอีกสี่คนไปได้จริง ๆ

ในไม่ช้าชวาร์ชก็ปรากฏตัวขึ้น พุดเยาะเย้ยวิลสันต่าง ๆ นานา ต้องการแต่เงินค่าไถ่แสนเหรียญเท่านั้น วิลสันซึ่งแฉงว่าต้องขอเวลาเพื่อหาเงินนั้น

เอลิสะเบทกับลูกสมุนของวิลสันอีก ๒ คน ถูกจับเพิ่มขึ้นอีก เพราะเอลิสะเบทพยายามที่จะเข้ามาพบสามี วิลสันทั้งดีใจและวิตก เพราะไม่ไว้วางใจพวกอั้งยี้

เอลิสะเบทกล่าวว่ “ดิฉันนี่ขึ้นได้ว่่า ที่หน้าอกซ้ายของเรามีลัทธิอักษร

จันทัดแดงไว้สามตัว” วิลสันก็ตอบว่าจริง สักคนไปสักไว้ที่เชียงใหม่ แต่ก็ไม่รู้ว่
อักษรนั้นมีความหมายอย่างไร เพียงแต่เพื่อนที่พาไปสักกล่าวว่ามีความสำคัญ
มาก เอลิสะเบทจึงแนะนำว่าจะลองเปิดอกให้พวกอั้งยี่ดู

วิลสันเปิดหน้าอกให้หัวหน้าอั้งยี่ดู หัวหน้าอั้งยี่เห็นเข้าก็ตื่นเต้น เรียก
พวกพ้องให้มาดู แล้วก็พูดว่า “ขอโทษที่ ไม่ทราบเลยว่าเป็นเพื่อนร่วมคณะกัน”

อีกครู่หนึ่งคณะอั้งยี่ก็ประชุมกัน วิลสันแต่งตัวปลอมเป็นจีน และในฐานะ
ตัวทอ จึงเป็นประธานของที่ประชุมนั้น ชวาร์ชก็เข้าร่วมประชุมด้วย แต่จำ
วิลสันไม่ได้ ชวาร์ชพูดว่า “วิลสันเป็นนักสืบสำคัญ เมื่อจับตัวมาได้แล้ว ก็ควร
กำจัดเสีย” วิลสันที่นั่งเป็นประธานของที่ประชุมกล่าวว่า แอนิด้าอยากจะส่ง
เงินมาเป็นค่าไถ่วิลสัน แต่ไม่มีเงิน เพราะชวาร์ชขโมยเอาเงินเกือบหมด ให้ส่ง
เงินไปชดใช้แอนิด้าเสีย

ในไม่ช้า ตัวทอวิลสันก็แสดงตนว่าตนคือใคร และว่าชวาร์ชอยู่ในกำมือ
แล้ว ถ้าจะส่งให้ประหารชวาร์ช ก็ทำได้โดยสะดวก แต่ใจของวิลสันไม่อำมหิต
จึงให้พาตัวชวาร์ชไปปล่อยนอกดินแดนสหรัฐฯ.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ ๓ ในชุด “พฤติกรรมของนักสืบวิลสัน” การประ
ลองยุทธเสือป่าสกนั้น เสร็จสิ้นเมื่อเวลา ๖.๐๐ น. ของวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์
๒๔๖๔ ถึงเวลา ๒๑.๐๐ น. วันเดียวกัน ก็มีการแสดงเรื่องนี้ แสดงที่ค่ายหลวง
โพธาราม.

๕๔. วิลสันปลอม

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องสำหรับการแสดงละครแบบภาพยนตร์)

ชวาร์ชไปอยู่เม็กซิโกอีกครั้งหนึ่ง ได้พวกพ้องเก่าบ้างใหม่บ้าง ชวาร์ชคบคิดกับนายพลรัมบา หัวหน้าพวกกบฏ ในเรื่องที่จะหาเงินมาซื้ออาวุธ ซึ่งจะต้องเข้าไปหาในสหรัฐอเมริกา คงจะไม่ยากถ้าวิลสันไม่มาขัดคอ

มีข่าวส่งมาว่า วิลสัน กับเอลิสะเบท ลงเรือไปยุโรปแล้ว ข่าวนี้ทำให้ชวาร์ชดีใจมาก คิดว่าแผนการที่คิดไว้นั้นจะต้องสำเร็จแน่ แต่วิลสันลงเรือออกจากนิวยอร์กไปจริง แต่ปลอมตัวกลับมากับเรือนำร่อง

ชวาร์ชกับพรรคพวกไปพักที่โรงแรมแห่งหนึ่ง บังเอิญไปพบผู้ที่มีหน้าตาคล้ายวิลสันชื่อนิกสัน ชวาร์ชออกอุบายจะว่าจ้างนิกสันให้ปลอมตัวเป็นวิลสันไปจับพวกของชวาร์ชเอง!

โครงการนี้ของชวาร์ชนั่นคือ ให้ไปรับอาสาสืบหาตัวลูกสาวนายกิง ซึ่งผู้ร้ายลักพาเอาไป นิกสันรับทราบไปว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

แต่ที่จริง ผู้ที่หน้าตาเหมือนวิลสันนั้น ก็คงเหมือนวิลสันยิ่งขึ้น เพราะเขาเองปลอมตัวมาเป็นนิกสัน บัดนี้นิกสันจะต้องปลอมตัวเป็นวิลสัน นิกสันตัวจริงนั้นพวกของวิลสันมอมเหล้าและเก็บตัวไว้ แล้วเลี้ยงให้อยู่กินอย่างสบายและมีเงินใช้ด้วย ตลอดเวลาที่เก็บตัว ไม่ออกมาให้ใครเห็น

ในวันนั้นเอง มีงานเลี้ยงวันเกิดมิสส์เฮเลน กิง กำหนดให้ผู้ที่มาในงานแต่งตัวแฟนซี พอดื่มอวยพรกันแล้ว ผู้ร้ายสวมหน้ากากมาขู่และจับตัวชวาร์ชไป ต่อจากนั้นไฟฟ้าดับ พอไฟฟ้ากลับเปิดขึ้น ตัวมิสส์เฮเลน กิง ก็หายไป สับสนกันใหญ่ และมีเหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งคือ มีผู้พบจดหมายเห็บอยู่ ณ ที่แขวนหมวก ในจดหมายฉบับนี้มีผู้แนะนำให้เจ้าของบ้านไปหาวิลสัน เพื่อขอความช่วยเหลือ

มิสเตอร์กิงเดือดร้อนมาก จึงไปหาวิลสันตามที่มิสแวนน่าในจดหมายที่ได้รับนั้น ผู้ร้ายชูให้น่าเงินหนึ่งแสนเหรียญไปให้ ให้ตอบตกลงทางหนังสือพิมพ์ การนัดแนะให้เอาเงินค่าไถ่ไปให้ นั้น นัดไปที่ป่าเปลี่ยวแห่งหนึ่ง คือ ที่มีผ้าขาวผืนใหญ่ผูกเป็นธงแขวนจากกิ่งต้นไม้ มิสเตอร์กิงก็เอาห่อธนบัตรไปวางไว้ที่โคนต้นไม้ นั้น ลูกสมุนคนหนึ่งออกมารับห่อธนบัตรนั้นไป แต่ไปไม่รอด เพราะพรรคพวกของวิลสันออกมาขู่แย่งเอาไปอีกต่อหนึ่ง

“แกขโมยเขา ฉันขมายแกอีกต่อหนึ่ง สมควรแล้ว”

อีกสักครู่หนึ่ง ชวาร์ชก็ได้รับรายงานว่ามีผู้ร้ายสวมหน้ากากได้มาแย่งมิสส์เฮเลน กิง เอาตัวไป

ต่อจากนั้นพวกชวาร์ชก็ถกเถียงกัน คน ๆ นั้นเป็นนิกสันหรือวิลสันแน่ ชวาร์ชสั่งให้โทรศัพท์ไปเรียกนิกสันมา

วิลสันก็มา และถูกพวกชวาร์ชสอบสวนจนจับได้ เพราะเปิดหน้าอกเห็นตัวอักษรจีน จึงมัดวิลสันไว้ พวกพ้องของชวาร์ชถกเถียงกัน โดยไม่มีคำตอบที่แน่นอนว่า ระยะเวลาเป็นวิลสันปลอม และระยะเวลาเป็นวิลสันตัวจริง มีผู้มาบอกว่าเอลิสะเบทมาขอพบชวาร์ช ชวาร์ชก็บอกให้เชิญเข้ามา

ในระยะหลังนี้ วิลสันได้ผู้ร่วมงานอีกคนหนึ่ง คือเอरिक เอริกเป็นน้องฝาแฝดของเอลิสะเบท หน้าจึงเหมือนกันมาก และเอลิสะเบทที่มาหาชวาร์ชในครั้งนี้ คือเอริก แต่งตัวเป็นผู้หญิงปลอมมา

เอลิสะเบทปลอม บอกว่าเป็นห่วงสามี ขอให้ชวาร์ชกรุณาด้วย ชวาร์ชขอสิ่งตอบแทนคือความรัก เอลิสะเบทปลอมอดื้อแน่น แต่ลงท้ายก็ยอมให้ทอด แต่พอชวาร์ชจะเข้าไปกอด เอริกก็จับแขนชวาร์ชในท่า “ล็อก” บังคับให้แก้มัดวิลสัน และเอาปืนจ่อไว้ วิลสันกล่าวแนะนำน้องภรรยาว่า

“นี่ เอริก น้องชายของเอลิสะเบท เล่นละครเก่งไม่ใช่หรือ ?”

แล้วพรรคพวกของวิลสันก็ออกมา พร้อมด้วยนายตำรวจ วิลสันจึงมอบชวาร์ชให้นายตำรวจไป.

อธิบายท้ายเรื่อง

ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ มีการซ่อมรบเสื่อป่าในกรุงเทพฯ แทนที่บ้านโป่ง-
โพธาราม ผู้ที่ประสงค์จะดูละครแบบภาพยนตร์ต่อ ต้องรอจน พ.ศ. ๒๔๖๖
ซึ่งมีการแสดงเรื่องนี้ในตอนค่ำวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ หลังจากการเลียง
พระราชทาน.

๕๕. แก่แก่นแทนชวาร์ช

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่องสำหรับการแสดงละครแบบภาพยนตร์)

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ หน่วยสืบราชการลับถูกยุบ แต่ตัวบุคคลที่เป็นจารบุรุษนั้น ถึงแม้ว่าจะแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่ก็ยังมีข้อตกลงลับ ๆ ว่า ยังรวมเป็นคณะ เพื่อทำการบ่อนทำลายในประเทศที่เป็นศัตรูของเยอรมัน แต่ละคนมีเลขประจำตัว

ชวาร์ช ซึ่งถูกจองจำอยู่ในสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นเลขที่ ๙๙ สังกัดอยู่ในแผนก B คือแผนกสหรัฐอเมริกา

เมื่อเลขที่ ๙๙ ถูกจองจำอยู่เช่นนี้ หมายเลข ๑ จึงส่งหมายเลข ๑๒ ได้แก่บุคคลที่ใช้ชื่อว่า อัลเบิร์ต บ็อบบี้ มาสหรัฐอเมริกา เพื่อทำการช่วยเหลือชวาร์ชให้ออกจากคุก บ็อบบี้เป็นผู้ช่วยหัวหน้าแผนก B ซึ่งชวาร์ชสังกัดอยู่

เมื่อบ็อบบี้มาถึงอเมริกาแล้ว ก็ได้เรียกหมายเลข ๑๒๐ คือผู้ที่ใช้นามว่า ฟรีดริช เอเบอร์ต มาใช้

เอเบอร์ต รายงานให้บ็อบบี้ ทราบว่า พรรคพวกของชวาร์ชที่ถูกจองจำด้วยนั้น ได้รับอนุญาตให้ย้ายไปอยู่เรือนจำนอกเมือง แต่ตัวชวาร์ชนั้นทางการไม่อนุญาต บ็อบบี้เองทราบอยู่แล้ว ทั้งยังได้ติดต่อกับบุคคลต่าง ๆ จนถึงตัวประธานาธิบดีของสหรัฐฯ แต่ก็ยังไม่เกิดผล ดำเนินการทางตรง ๆ ไม่ได้แล้ว ก็ต้องใช้วิธีคด คือวานให้เอเบอร์ตไปติดต่อกับชวาร์ช ให้แกลังก์ทำเป็นป่วย

ฝ่ายวิลสันนั้น รัฐบาลได้เชิญไปพบและบอกว่า ผู้ร้ายสำคัญชื่อ เวสต์เคิน-โฮเฟอร์ ได้มาจากประเทศเยอรมนี แต่ใช้ชื่อว่า อัลเบิร์ต บ็อบบี้ ขอให้ช่วยระวัง วิลสันจึงได้ไปติดต่อกับบุคคลสำคัญต่าง ๆ ไม่ให้อนุโลมตามคำขอของบ็อบบี้ ดังนั้นบ็อบบี้จึงยังทำการไม่ได้ผล ตลอดจนให้สันนิบาตสมาชิกรัฐสภา ก็ไม่ได้เรื่องอะไรเลย

ในที่สุดบ๊อบก็ติดต่อกับไลแมน ผู้ซึ่งเป็นผู้คุมชั้น B ในตึก ๗ ของเรือนจำ ขอให้ปล่อยให้อีเบอร์ตเข้าไปพุดนัดแนะกับชวาร์ช โดยจะให้เงินสินบนพันเหรียญ

วิลสันใช้ลูกสมุนหญิงคนหนึ่งกับชายสองคน ไปวางยาสลบให้ไลแมนสลบพาตัวไปซ่อน แล้ววิลสันก็ปลอมตัวเป็นไลแมน

ที่เรือนจำ เอเบอร์ตนำยาไปให้ชวาร์ชขวดหนึ่ง พอกลับไปแล้ว ไลแมนปลอมก็ใช้ปืนบังคับ แย่งยาขวดนั้นไปได้

บ๊อบไปติดต่อกับคณะอัยย์เทียนตั๋ฮุย ให้จับเอลิสะเบท กับพวกอีกสามคนมา โดยหวังว่าวิลสันจะตามมา อยากจะดูหน้าวิลสันนัก

วิลสันก็ไปที่นั่นจริง ๆ ไปถึงก็เจรจากับเด็กหลี ผู้เป็นหัวหน้าคณะอัยย์

วิลสัน — “เทียนเหม็งเล่งมึง”

เด็กหลี — “ตงฮั่วตีก่อ”

วิลสัน — “ฮ้วนเซ็งฮกเหม็ง” แล้วก็แหวกเสื้อให้ดูหน้าอก

เด็กหลีกับพวกร้องกันขึ้นว่า “เทียนตั๋ฮุย”

วิลสันจึงคบคิดกับพวกจีน ให้เชิญพรรคพวกของบ๊อบปี่มา แล้วพวกวิลสันก็จับตัวส่งตำรวจ เว้นแต่ตัวบ๊อบปี่เองไม่ได้มา จึงไม่ถูกจับ.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องสุดท้ายในชุดพฤติกรรมของนักสืบวิลสัน ทรงจัดให้มีการแสดงในวันเสด็จการประลองยุทธ ที่ค่ายหลวงบ้านโป่ง เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๖๗ ปีต่อไปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต จึงไม่ได้ชมเรื่องแบบนี้อีก.

๕๖. พินา

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษเรื่อง Sir Herbert's Reward)

นายวัฒนา วัลยสกุล กับศาสตราจารย์ พัฒนา วรรณกุล บังเอิญหน้าเหมือนกันไม่มีผิด และชื่อก็คล้ายกันเสียด้วย

นายวัฒนาคิดให้คู่รักที่ชื่อ ดารา เพ็ญพิธาน มาที่โรงแรมแห่งหนึ่ง เพราะทราบว่าศาสตราจารย์พัฒนาจะมาที่นั่น ตัวเขาเองกระทำการผิดทางอาญาอยากจะให้ตำรวจมาจับตัวศาสตราจารย์ไปแทนตัวเขา เพื่อเขาจะได้หนีอาตว์รอด

นายวัฒนามาถึงช้าไป ดาราจึงได้พบกับท่านศาสตราจารย์ และนึกว่าเป็นคู่รักของตน พบกันแล้วก็เลิรักกันจริง ๆ

มลิ มันเสนอ คู่รักของท่านศาสตราจารย์มาถึง มีบทบาทต่อว่าต่อขานเรื่องแย่งศาสตราจารย์พัฒนากันนิดหน่อย แล้วท่านศาสตราจารย์ลาไปเพราะทนayaความมาหา

อยู่ทางนี้ สุภาพสตรีทั้งสองปรองดองกันได้ แล้วมลิก็เสียสละให้ เพราะตนเองบังเอิญได้พบชายอื่นเสียแล้วอีกคนหนึ่ง

นายวัฒนาตัวจริงโผล่เข้ามาพบกับดารา แล้วเข้าห้องไปปลอมตัวหนีตำรวจ ต้องแต่งหน้าให้แปลก ดาราประณามว่าเขาเป็นผู้ผิด ไม่ควรป้ายความผิดให้ผู้อื่น แต่ก็ใจอ่อนอยู่บ้าง เพราะเคยเป็นคู่รักกันมา ท่านศาสตราจารย์รู้ว่าดาราอยากให้คู่รักเก่าหนีตำรวจให้พ้น เลยเสียสละยอมให้ตำรวจจับ แต่ลงท้ายนายวัฒนาที่รู้สึกตัวว่าไม่ควรให้คนอื่นรับบาป จึงลงไปหาตำรวจเสียเอง.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ยังไม่เคยมีการแสดง จึงได้กำหนดให้มีการแสดงในงานพระบรมราชานุสรณ์ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๖ เป็นครั้งแรก พร้อมกับการออกหนังสือ “บทละครพระราชนิพนธ์ร้อยเรื่อง” นี้.

๕๗. เพื่อนตาย

กองทหารข้าศึกได้เข้ามายึดมณฑลหัดดินบุรีไว้ได้ และห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดเดินทางโดยไม่ได้รับอนุญาต นายบุญเกื้อและนายพ่วงจึงติดอยู่ที่สุวรรณคีรี ทั้งสองคนเป็นเสือป่า อาศัยเขาอยู่ แต่สองเกลอนี้อายุต่างกัน นายบุญเกื้อเป็นชายหนุ่ม ส่วนนายพ่วงนั้นเป็นผู้ใหญ่ แก่กว่านายบุญเกื้อประมาณ ๒๐ ปี นายบุญเกื้อเป็นคนมีเงิน ซึ่งนายพ่วงได้อาศัยบังในฐานะเพื่อนกัน นายบุญเกื้อใจร้อน เคยคบคิดกับเพื่อนเสือป่าจะไปตีกองระวังด่านข้าศึกครั้งหนึ่ง

เจ้าของบ้านนั้นชื่อป้าขำ มีหลานสาวชื่อ แม่ฉนวน ซึ่งนายบุญเกื้อรักใคร่ และแม่ฉนวนก็ดูเหมือนจะรักตอบ สอบถามดูได้ความว่าแม่ของแม่ฉนวนชื่อศรี ถูกพ่อทอดทิ้งแล้วแม่ก็ตายไป แม่ฉนวนจึงหมดที่พึ่ง นางขำจึงรับมาเลี้ยงไว้ ไม่ใช่ป้าจริง ๆ

นายพ่วงได้ฟังดังนั้นก็สงสัยว่าแม่ศรีจะเป็นภรรยาของตน จึงขอรูปในล็อกเก็ต ดูแล้วจึงแน่ใจ ดีใจตรงเข้าไปบอกลูกสาว แม่ฉนวนเอะอะขึ้น และนายบุญเกื้อก็กลับมาเห็น และถือว่าต่อขานนายพ่วง นายพ่วงจึงเผยความจริงว่าแม่ฉนวนเป็นลูกสาวของตนที่ได้สูญหายไป

นายบุญเกื้อแจ้งว่าตั้งใจจะแต่งงานกับแม่ฉนวน แต่ต้องงดความคิดนั้นเสียแล้ว เพราะคณะเสือป่าที่มุ่งจะไปตีข้าศึกถูกจับได้ ฝ่ายข้าศึกจะยิงเป้าให้เป็นตัวอย่างสามคน ไม่มีใครอาสาจะไปตายแทนเพื่อน เขาจึงอาสา ขอเวลามาลา แม่ฉนวนเสียหน่อยเท่านั้น

นายพ่วงเสียใจมาก พอดีกับนายทหารข้าศึกเข้ามาตามตัวนายบุญเกื้อ นายพ่วงจึงเจรจาขอไปถูกยิงเป้าแทน เข้าไปแต่งตัวเสือป่าและเขียนหนังสือลา นายบุญเกื้อไว้ ทั้งนี้เพื่อให้หนุ่มสาวได้แต่งงานกัน.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเรื่อง My Friend Jarlet มาก ได้ทรงแสดงที่เจนีวา และเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ได้ทรงแปลเป็นเรื่อง “มิตรแท้” แล้วปรับปรุงเป็นเรื่องนี้ ให้เป็นเรื่องที่มีเสือป่าเข้ามาเกี่ยวข้อง.

๕๘. โฟงฟาง

นายพลเรือโท พระยาสมุทรโยธิน จัดงานรื่นเริงในเรือรบหลวง “พระนเรศวร” เชิญผู้คนมาในงานนั้น สายหยุด ลูกสาวของเจ้าคุณ และคุณหญิงสมุทรโยธิน ภรรยาสาวของเจ้าคุณก็มาด้วย

พระวิสูตรพานิชเป็นแขกมาในงาน แต่ถามชอกแซกคล้ายว่าจะล้วงเอาความลับ เจรจากับนายเรือเอก หลวงเชียวชลธาร นายธง ขอกุญแจไขโต๊ะหนังสือในห้องนั้น ขู่หลวงเชียวว่ามีข้อได้เปรียบหลวงเชียวอยู่ ๒ อย่าง คือเรื่องหนี้สินสืบเนื่องจากการค้าฝิ่นเถื่อน และเรื่องที่หลวงเชียวแอบมาสนทนาอยู่กับภรรยาสาวของ พลเรือโท พระยาสมุทร สองต่อสอง อันที่จริงเรื่องที่หลวงเชียวเจรจานั้น เจรจาขอให้คุณหญิงสมุทรโยธินช่วยในเรื่องที่เขารัก ลูกสาวเจ้าคุณต่างหาก หลวงเชียวโกรธมาก ถึงกับใช้กำลังเข้าปล้ำกับพระวิสูตร เจ้าคุณสมุทรโยธินเข้ามา พระวิสูตรก็เลยฟ้องเจ้าคุณในเรื่องที่หลวงเชียวเกี่ยวข้องกับคุณหญิง เจ้าคุณสมุทรโยธินโกรธและโกรธคุณหญิงด้วย แล้วก็ออกไปจากห้อง เรียกใคร ๆ ไปด้วย ปล่อยให้พระวิสูตรอยู่ตามลำพัง

นายประมูล มีนางกูร พรหมพวกของพระวิสูตรเข้ามา เร่งให้จัดการให้ได้ เพราะเวลานี้น้อย วางระเบิดเวลาไว้ด้วย เมื่อไม่ได้กุญแจลิ้นชักก็ต้องจัดกัน และหยิบเอาเอกสารฉบับหนึ่งใส่กระเป๋าไป

แต่ทั้งสองคนนี้ก็หนีไม่สำเร็จ เพราะมียามอยู่ที่ประตู ยามได้รับคำสั่งไม่ให้ปล่อยใครออกไป อันที่จริงเจ้าคุณสมุทรรู้เรื่องหมด เรื่องระเบิดเวลานั้น หลวงเชียวมารายงานว่าจัดการเสร็จแล้ว ส่วนเจ้าคุณก็ได้บอกว่าแกลังทำโกรธคุณหญิงกับหลวงเชียว เพื่อให้พระวิสูตรตายใจ เรื่องเป็นดังนี้ เจ้าคุณก็เลยทราบตัวผู้คิดร้ายและให้ทหารคุมตัวไป ส่วนหลวงเชียวนั้นมีความชอบ เจ้าคุณเลยยกลูกสาวให้.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริจะให้การแสดงละครพระราชนิพนธ์เป็นแบบ “ชายจริงหญิงแท้” เพราะเรื่องนี้ ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้แล้ว ได้ทรงจัดแสดงเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓.

จากซ้าย หม่อมเจ้าหญิงวิไลภาเทวี ทรงแสดงเป็น คุณหญิงสมุทโยธิน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็น นายพลเรือโท พระยาสมุทโยธิน

หม่อมเจ้าหญิงลักขมิลาวรรณ ทรงแสดงเป็น น.ส. สายหยุด สมุททานนท์

พระยาประสิทธิ์ศุภการ แสดงเป็น นายเรือเอกหลวงเชียวชลธาร

๕๕. ฟอกไม่ขาว

หลวงพ่รพานิชกรรม ได้รับจำรัสมาเลี้ยงดูเป็นภรรยา นึกว่าจำรัสเป็นหม้าย แต่ความจริงจำรัสได้มีสามีมาแล้วหลายครั้งหลายคน แต่หลวงพ่รก็เข้าใจว่าที่จำรัสอยู่กับใครไม่ยัดก็เพราะผู้ชายเลี้ยงดูไม่ดี คราวนี้คงจะไม่เป็นเช่นนั้น

ก่อนมาอยู่กับหลวงพ่ร จำรัสมีหนี้สินอยู่ไม่น้อย อุดสาห์กับหอมรอมริบนำไปใช้หนี้ ไม่ได้บอกให้หลวงพ่รทราบว่ามีหนี้และขอเงินไปชำระ เพราะจำรัสเกรงว่าหลวงพ่รจะซักและรู้รายละเอียดเรื่องเก่า ๆ จำรัสอยากทำตัวเป็นคนดี เพราะได้ผัวที่ดีแล้ว หลวงพ่รให้ความกรุณามาก

แต่ในระยะหลังนี้ นายบุญส่งสามีคนแรกของจำรัสได้มาหาบ่อย ๆ มิใช่เพื่อความรัก แต่เพื่อนำเงินไปผ่อนชำระหนี้ นายบุญส่งยังได้ขอโอนหนี้ให้เขาเป็นเจ้าหนี้แต่ผู้เดียว

แต่หลวงพ่รเข้ามาพบเห็นนายบุญส่งลูบมือจำรัส จึงไม่ยอมเชื่อคำแก้ตัวของจำรัสอย่างเด็ดขาด ทว่าคบผู้รู้สาวกับผัวคนแรก หลวงพ่รทราบด้วยว่าจำรัสผ่านมือชายมาหลายคนแล้ว มีมลทินคล้ายกับผ้าที่เปอะเปื้อน จะฟอกเท่าไรก็ไม่กลับขาวได้ ดังนั้นก็ต้องฉีกทิ้ง จำรัสจะอ้อนวอนเท่าใดก็ไม่ฟัง หลวงพ่รโกรธจนถึงขีดที่ สุดออกไปบอกนายบุญส่งให้มาพาตัวจำรัสไป นายบุญส่งเสียใจยินยอมที่จะแก้ไขสถานการณ์โดยพาจำรัสไปจริง ๆ และจะเลี้ยงดูให้ดี แต่จำรัสไม่ฟังเสียง บอกว่าให้คำปฏิญาณแก่ตนเองเสียแล้วว่าจะไม่รักใคร่ฟุ้งใครอีก นอกจากคุณหลวงพ่รคนเดียว เมื่อคุณหลวงพ่รไม่เชื่อคำพูด และบอกว่าฟอกไม่ขาวแล้ว จำรัสก็ไม่ยอมอยู่ จึงเข้าไปในห้องและฆ่าตัวตายโดยดื่มยาพิษ.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้สภานายกจิตรลดาสภาการทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อจะมีการแสดง มีการโฆษณาว่าเป็น “ละครพูดชุดเดียวอย่างจับใจ” และมีพระราชบันทึกว่าเป็นเรื่องที่น่าจะเกิดขึ้นจริง ๆ ก็ได้ เรื่องนี้กระต๊อค แนบเนียน และอาจเปรียบเทียบกับเรื่อง “บ่วงมาร”.

๖๐. ภรรยาข้าราชการสำคัญ

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง A Statesman's Wife)

นายเศรษฐ สนิสมพร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงทรัพยากรแห่งชาติ วัย ๔๐ สมรสกับรุจิรา วัย ๒๐ มาได้ปีหนึ่งแล้ว แต่ดูว่าจะไม่มีความสุขนัก เพราะท่านรัฐมนตรีคิดแต่เรื่องการเมือง ไม่ค่อยจะได้ไปไหน ๆ กับภรรยา และภรรยาก็ยังอายุน้อย ยังชอบไปไหน ๆ อยู่บ้าง สามภรรยาคู่นี้มีปากเสียงกัน บ่อย ๆ น่าเห็นใจรุจิราอยู่เหมือนกัน เพราะวันสมรสครบ ๑ ปี ท่านรัฐมนตรีก็จำไม่ได้

คืนวันนั้นมีการเลี้ยงอาหารและเต้นรำที่บ้านนายเอกกับคุณหญิงสมิตรา รุจิราตอบรับเชิญแล้วว่าจะไปทั้งสองคน แต่ท่านรัฐมนตรีก็ต้องไปทำเนียบ อันที่จริงรุจิราเตาไว้ล่วงหน้าแล้ว จึงได้นัดเพื่อนชาย ชื่อนายอุกฤษ สุตันตเลข ให้มาเป็นผู้พาไป

นายอุกฤษคนนี้อายุรุ่นราวคราวเดียวกับรุจิรา เขาพูดตรง ๆ ว่า รุจิราไม่ควรจะอยู่กับท่านรัฐมนตรี ควรจะไปกับเขาเสียดีกว่า ถ้าคับใจ ทนไม่ไหว เมื่อใดให้โทรศัพท์ไปบอก เขามีบ้านเล็ก ๆ อยู่ที่สระบุรี

รุ่งขึ้นเช้าสามภรรยาก็เที่ยงกันอีก นายเศรษฐว่ารุจิราควรทำตนให้เป็น ภรรยานักการเมืองบ้าง รุจิราชวนสามีไปรับประทานอาหารข้างนอกแล้วไปดู ภาพยนตร์ แต่นายเศรษฐก็ว่ามีประชุม และไม่อยากจะลาการประชุม เพราะ ประสงค์จะสร้างฐานะทางการเมืองให้ดีขึ้น รุจิราทนไม่ไหวก็เลยตัดสินใจ พุดโทรศัพท์กับนายอุกฤษ แล้วก็ออกจากบ้านไป

ค่ำวันนั้น ท่านรัฐมนตรีก็กลับมาบ้าน แต่ภรรยาก็ไม่อยู่ หายไปอย่าง ลึกลับ นายเศรษฐสงบอารมณ์ร่ออยู่ แต่แล้วภรรยาก็กลับมา

ทั้งสามมีและภรรยาคูนี้มีอารมณ์เปลี่ยนไปมาก รุจิราอยากให้สามีสอนเรื่อง

การเมืองบ้างจะได้สนใจในงานของสามี นายเศรษฐีก็บอกว่าจะปฏิบัติตนเองจะพยายามไปไหน ๆ กับภรรยามากขึ้น บรรยากาศในบ้านได้เปลี่ยนกลับหน้ามือเป็นหลังมือ

นายเศรษฐีเล่าว่า บัดนี้ได้ลาออกจากการเป็นรัฐมนตรีแล้ว เพราะถูกคุณวิไล ภรรยาท่านรัฐมนตรีว่าการพูดกระทบกระเทียบบริจา นายเศรษฐีไม่ยอมจึงได้กลับไป และคุณวิไลนำเรื่องไปฟ้องสามี ท่านรัฐมนตรีว่าการจึงหาเรื่องจนได้ คือ หาความว่านายเศรษฐีดำเนินการประชุมสัมมนาพวกเหมืองแร่เลอะเทอะ เมื่อลาออกแล้ว นายเศรษฐีก็จะมีเวลาอยู่กับภรรยาได้มากขึ้น

ฝ่ายรุจิราภักดิ์ก็คิดว่าหุ่นหันหันเล่นไปกับนายอุกฤษจริง ๆ เกือบจะถึงสระบุรี รถยนต์ที่นายอุกฤษขับประสบอุบัติเหตุตกถนนลงไปยังทางนายอุกฤษโกรธมาก ทั้งรุจิราไว้กลางถนน รุจิราเข้าเมืองไปหาอาหารรับประทาน นั่งอยู่คนเดียว มีเวลาคิด จึงตัดสินใจกลับมาหาสามีให้สามีทำโทษ

นายเศรษฐีว่าตนก็มีความผิดมาก ตื่นขึ้นจากความฝันแล้ว ความฝันที่ครอบคลุมไปด้วยความทะเยอทะยานทางการเมือง

วันนั้นจึงเป็นวันที่สามีภรรยามีความสุข นายเศรษฐีได้ซื้อจีเพชรห้อยสายสร้อยทองสายเล็ก ๆ มาให้ภรรยาเป็นของขวัญวันแต่งงานครบปีด้วย.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้แสดงว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเข้าใจเรื่องการเมืองเพียงไร คล้ายกับว่าทรงทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า ๕๐-๖๐ ปี ว่าประเทศไทยจะเป็นอย่างนี้ ขณะที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้น คนไทยยังไม่เข้าใจเรื่องของการเมือง.

๖๑. มหาตมะ

นายสนเศรษฐี มีภรรยาชื่อ แม่ละไม แม่ละไมไม่ค่อยจะเป็นสุขเพราะสามีขี้เหนียวมาก จะทำอะไรก็ต้องดูอย่างละเอียดเสียก่อนว่าจะได้เสียอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกเงินเรียไรซื้อเรือรบให้แก่ราชนาวิไทย นายสนไม่เห็นด้วยอย่างเด็ดขาด พุดกันไปสักหน่อยนายสนก็เผยความจริงออกมาว่าตนเป็นผู้ใช้นามปากกา “ทุ่นดำ” เขียนคัดค้านการเรียไรซื้อเรือรบในหนังสือพิมพ์

แม่ละมุน พี่แม่ละไม มาชวนน้องสาวไปบ้านคุณป้า ก็ต้องทะเลาะกับนายสนอีกคนหนึ่ง เพราะนายสนเป็นคนเห็นแก่ตัวไม่ยอมใครทั้งนั้น

นายเรืองคิดวิธีขนข้าวจากเรือขึ้นโรงสีโดยใช้เครื่องทุ่นแรงได้ ฝรั่งเศสให้ ๔,๐๐๐ บาท แต่นายเรืองอยากขายให้แก่คนไทย จึงมาบอกขายนายสน นายสนสนใจมาก แต่จะให้ ๒๐ บาท ไม่ตกลงกันแล้วก็จะขึ้นให้ถึง ๑๐๐ บาท ก็ยังตกลงกันไม่ได้ นายเรืองกล่าวว่า “นายสนเศรษฐีเคยให้อะไรใครเปล่าบ้าง มีแต่จะหาช่องเอาของคนอื่นเปล่า ๆ เท่านั้น คนเขารู้จักทั่วเมืองแล้วว่านายสนเศรษฐีนี้เป็นคนอย่างไร !” นายเรืองตกลงจะเอาความคิดไปขายฝรั่ง เพื่อให้ได้เงินมาเข้าเรียไรซื้อเรือรบ

อันที่จริงใคร ๆ เขาก็อยากจะออกเงินเข้าเรียไรซื้อเรือรบกันทั้งนั้น แม้แต่ยายทุกคนใช้ของนายสนเอง นายสนเรียกว่า “เป็นใช้เรือรบ”

คนใช้อีกคนหนึ่งชื่ออ้ายบัว เข้ามาขอเงิน ๑ บาท นายสนให้ไปแล้ว แต่พอรู้ว่าอ้ายบัวจะเอาไปเข้าเรียไรซื้อเรือรบ นายสนก็อึดแอ้งกลับคืนไป

นายสนไปนอนเอนหลังที่เก้าอี้ยาวหยิบหนังสือพิมพ์รายเดือนซึ่งมีเรื่อง “มหาตมะ” อยู่ในนั้นไปนอนอ่าน แล้วก็บ่นอย่างจ้วงเจี้ยวว่าอยากจะได้มหาตมะมาไว้สักคนหนึ่ง

กลับไปสักครูหนึ่งแล้วมหาตมะก็ปรากฏกายขึ้นมาจริง ๆ “ใครบ่นถึงกู กูก็มาหาทั้งนั้น”

มหาตมะแต่งกายสีขาว ถือไม้เท้ากายสิทธิ์ ต้องการอะไรให้เป็นอย่างไร
พอกระแทกไม้เท้ากับพื้นก็เป็นอย่างนั้น !

มหาตมะบอกนายสนว่า นายสนเป็นเศรษฐีก็จริง แต่ยังโลก มหาตมะเอง
ตัดโลกได้แล้ว จึงมั่งมีมากกว่านายสน !

มหาตมะมาเพื่อ “ตัดน้ำใจมึงให้กลับเป็นคนดี” และ “ทรมานมึงให้กลับ
ความคิด” ดังนั้น มหาตมะจึงเริ่มพานายสนออกไปนอกบ้าน นายสนไม่อยาก
จะไป แต่ก็ต้องเดินตามไป

ณ กลางถนนแห่งหนึ่ง มีคนขอทานมาขอกทานนายสน นายสนก็ไม่ให้
นายสนหิว มีเงินหาบข้าวต้มมาขาย แต่ก็ถกเถียงกันเรื่องราคาข้าวต้ม เลยวิวาท
กันด้วย จึงไม่ได้กิน

นิสัยของนายสนยังไม่เปลี่ยนแปลงไปเลย เห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น
ยังถือดีว่าตนเป็นเศรษฐีมีเงินทอง คนก็ต้องเกรงใจและนับหน้าถือตา มหาตมะ
จึงบันดาลให้เป็นไปอย่างตรงกันข้าม เงินที่เก็บไว้ที่บ้านคนใช้ก็ขโมยไป ธนาการ
ที่ฝากเงินไว้ก็ล้ม ขอยืมเงินเพื่อนเพื่อนก็ไม่ให้ ในที่สุดภรรยา ก็จะนอกใจ แต่
นายสนก็ยังอวดดีว่าเป็นคนดีมีปัญญา แม้แต่จะนุ่งผ้าชีรีฐคนก็ยอมเห็นว่าเป็น
คนดี

มหาตมะก็เลยแสดงอภินิหารให้นายสนกลายเป็นคนขอทาน นุ่งผ้าชีรีฐ
แต่ก็ไม่ปรากฏว่าใครสงสารและให้ความกรุณาแก่นายสน

นายเรื่องเข้ามาบอกว่าขายความคิดให้แก่นายสนไม่ได้ ไม่มีข้าวจะกิน
ถึงกับจะเป็นลม นายสนเริ่มจะรู้ตัวว่าตนเป็นต้นเหตุ จึงควักเงินจะให้นายเรื่อง
๑๐ บาท มหาตมะเริ่มจะดีใจ แต่พอนายเรื่องว่าจะแบ่งเงินนั้นไปเข้าเรียไรชื่อ
เรือบ้างก็เลยต้องเถียงกัน แล้วนายเรื่องก็เอาเงินนั้นขว้างกลับไปให้นายสน

พูดถึงการเสียสละทรัพย์เพื่อป้องกันประเทศ นายสนหัวเราะบอกว่า
ถ้าข้าศึกมา คนเสียสละนั้นแหละจะถูกข้าศึกยิง มหาตมะก็เลยบันดาลให้ข้าศึก
มาจริง ๆ

ชายคนหนึ่งต่อสู้อยู่กลางวังหนิพลางมาทักปิ่นไว้ตรงที่นายสนยืน ข้าศึก

ก็เลยเข้าคุมตัวนายสน นายสนจะเอาตัวรอดชี้แจงว่าไม่ใช่ปิ่นของตน เรื่องการเรียไรสร้างเรือรบตนก็เป็นผู้คัดค้าน นายทหารข้าศึกก็เลยชอบใจนายสน บอกว่าอยากให้มีคนอย่างนายสนมาก ๆ เมืองไทยจะได้ตกเป็นเมืองขึ้นของเขาได้เร็ว ๆ

นายสนเพิ่งจะรู้ว่าตนเป็นผู้ผิด ทราบด้วยว่าเพราะไทยไม่มีกำลังพอ ทหารข้าศึกจึงได้เข้าครอบครองบ้าน และอาจรังแกภรรยาของตนต่อไป นายสนขอให้ทหารข้าศึกยิงตนเสีย

“ไหน ๆ จะตายแล้ว ฉันขอพูดคำเดียว ว่าฉันเสียใจที่ฉันเป็นพลเมืองที่เลวที่สุดคนหนึ่ง ไม่สมควรที่จะมีชื่อว่าเป็นคนไทย”

มหาดมจะจึงออกอุทานว่า ดีแล้ว ไม่ต้องทรมานอีกต่อไป

นายสนตื่นขึ้นที่เก้าอี้ยาว นิสัยเปลี่ยนเป็นคนละคน ไฟไหม้ใกล้ ๆ บ้าน นายสนก็วิ่งออกไปช่วยรับคนที่บ้านถูกไฟไหม้เข้ามาอาศัย จัดหาอาหารให้รับประทาน ในจำนวนคนที่ถูกไฟไหม้ มีนายเรื่องด้วยคนหนึ่ง นายสนจะช่วยนายเรื่องทุกอย่างทั้งด้านการเงินและความคิด ทั้งให้เงินไปเช่าเรือไรซื้อเรือรบด้วย

นายสนกล่าวว่า “ขอบกล ฐัฐีกเหมือนพื้นมาจากใช้ใหม่ ๆ ดูใจคอมันสบายอย่างไรพิลึก”.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องการเปลี่ยนนิสัยเห็นแก่ตัวของบุคคลให้เป็นเห็นแก่ส่วนรวม แก่ชาติ และแก่เพื่อนมนุษย์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เป็นเรื่องสำหรับจัดแสดงเพื่อเก็บเงินสมทบทุนของราชนาวีสมาคมและสร้างเรือ “พระร่วง”.

๖๒. มัทนะพาธา

สุเทษณ์เทพบุตร แม้ว่าจะมีอิทธิฤทธิ์มากปานใดที่บนสรวงสวรรค์นั้น ก็ไม่อาจทำให้นางฟ้าชื่อมัทนารักได้ จิตรรณไปวาดภาพนางงามในสวรรค์ บนพื้นโลกมนุษย์ ตลอดจนในบาดาลมาราย แต่พระองค์ก็ไม่สนใจ ว่าใคร ก็ไม่งามเท่ามัทนา

จิตรรณกราบทูลว่า ได้พาตัวมายาวิณผู้มีวิชาอาจสะกดจิตเรียกผู้หนึ่ง ผู้ใดมาได้ สุเทษณ์จึงบอกว่าให้ลองเรียกมัทนามาดู อาจเป็นผลได้บ้าง มายาวิณ จึงทำพิธีเชิญมัทนามา และมัทนาก็เดินมาจริง ๆ แต่เหม่อไม่รู้รู้สึกตัว สุเทษณ์ พุดด้วยก็ตอบอย่างผู้ที่ไม่ใคร่รู้สึกตัวเต็มที่

	อ้าโลมวิลอยสุปริยา	มะทะนาสุรางค์ศรี
	ที่รักและกอบอภิระตี	บมิเว้นสินห์หนัก
	บอกหน่อยเถอะว่าครุณิเจ้า	ก็จะยอมสมักรัก
ตอบ	ดูข้าสมักอุมิสมัก	ก็มีขัดจะกล้อยตาม
	จริงฤนะเจ้าสุมะทะนา	วจะเจ้มแอลงความ
ตอบ	ข้าขอแดงวอนะตาม	สุระเทวะโปรดปราน
	รักจริงมิจริงฤก็โดน	อรไทป์แจ้งการ
ตอบ	รักจริงมิจริงก็สุระชาญ	ชยะโปรดสถานใด

สุเทษณ์ไม่พอใจเลย เพราะไม่มีจิตใจอยู่ในคำพูดเหล่านั้น มายาวิณทูลว่า ถ้าพระองค์เพียงประสงค์จะให้นางฉลองรองพระบาทเท่านั้น ก็อาจผูกมนตร์ มิให้นางขัดขืนได้ ซึ่งสุเทษณ์ปฏิเสธทันที ว่าการทำดังนั้นเป็นการมิชอบ ขอให้มายาวิณคลายเวทมนต์ทำให้นางรู้สึกตัวเถิด

มัทนาารู้สึกตัวแล้วตกใจมาก ไม่ทราบว่ามีอยู่ต่อหน้าสุเทษณ์ได้อย่างไร สุเทษณ์ขอความรักอีก และมัทนาก็ปฏิเสธจนสุเทษณ์โกรธ และว่าถ้าไม่รัก

พระองค์แล้ว พระองค์ก็จะทนดูนางรักเทพเจ้าอื่น ๆ ไม่ได้ ดังนั้น จะให้นาง
จุติไปสู่แดนมนุษย์ ถ้ามันทนว่าอยากจะไปมีกำเนิดเป็นรูปใด มันหาจึงทูลว่า

“ขอเป็นซึ่งมณี

รุจิเรกวิไลยวรรณ

สุดแท้แต่จอมสรวง

จะประสิทธิ์ประสาทพันธุ์

ขอเพียงให้มีกัน-

ธรรรินระรวยหอม”

สุเทษณ์ตกลง ยินยอมตามที่ขอ พระองค์จึงถามมายาวินว่า มีดอกไม้อะไรที่
สีสวยและหอมด้วย มายาวินกราบทูลว่า

-ไม้เรียกผกาทุก

ชะกะสีอรุณแสง

ป่านแก้วแจ่มแดง

ครุฑนิษามาย

ดอกไม้ใหญ่และเกสร

สุวรรณธะมากมาย

อยู่ทาบาวางวาย

มธุรสขจรไกล”

นั่นคือ ดอกกุหลาบ มียูในนั้นทะโนทยานของพระศจี มเหสีของพระอินทร์
ในฟากฟ้า ยังไม่เคยมีในแดนมนุษย์

สุเทษณ์ก็เลยสาปมันทำให้เป็นดอกไม้ในแดนมนุษย์ ถึงวันเพ็ญ
ให้เปลี่ยนสภาพเป็นคนได้คนหนึ่ง แต่ถ้าเกิดมีความรักชายขึ้นเมื่อใด ก็ให้คงรูป
มนุษย์อยู่ได้ แต่เมื่อเดือดร้อนเพราะความรัก จนมีความทุกข์หนักอดทนมิได้
ให้นึกถึงพระองค์

เมื่อสิ้นคำสาป มันาก็กลายเป็นกุหลาบอยู่ในกลางหิมะวันแห่งมนุษย์โลก
พระกาละทรรคินบำเพ็ญพรตอยู่ในป่าแถบนั้น มีศิษย์อยู่หลายคน ศิษย์
ไปเห็นต้นกุหลาบที่มีดอกงดงาม จึงมาแจ้งให้พระกาละทรรคินทราบ พระกาละ-
ทรรคินมีญาณวิเศษทราบทันทีว่ามีโชดันไม้ธรรมดา แต่เป็นนางฟ้าจุติมาจาก
สวรรค์ ประสงค์จะได้ต้นไม้้นมารักษาไว้ จึงให้ศิษย์ขุดมา แต่พอศิษย์เริ่มขุด
ก็มีเสียงหญิงร้อง ซึ่งประหลาดยิ่งนัก พระกาละทรรคินต้องกล่าวเชื้อเชิญ
เองว่าจะทะนุถนอมรักใคร่เหมือนธิดา

“อามาลีเลิศฤดีเพลิน

สุวิมลละและเจริญ

ข้าจะขอเชอญ

ผกาไป

สู่สวนงามข้างกุฏิให้
เพื่อนมิกข์

ข้ารับคำว่าจะแหนหวง
ใจจะไผ่หวง

ระมะณิยะจะบำรุงไว้
พิบัติปวง

ประดุจจะวรรธิตาดวง
สุดาภา”

หลังจากนั้น บริวารพระกาละทรรดินชุด ก็ไม่มีเสียงร้องอย่างครวก่อน

บัดนี้ท้าวชัยเสน ออกมาลำนื้อ ไส่ตามกวางงามมา หลงจากกระบวนใหญ่
มีผู้ตามมาทันเป็นส่วนน้อย พระองค์เห็นอ้อนจึ่งตกลงว่าจะประทับแรมได้
ต้นไม้ ณ ที่นั้น และทราบว่าย่นนั้นมีสำนักพระพรหมะฤาษี ให้สับดูว่าอยู่
ที่ไหน

วันนั้นเป็นวันเพ็ญ มัทนาปฏิบัติต่อพระกาละทรรดินเยี่ยงบุตรีกับพระบิดา
ท้าวชัยเสนมาลัการะพระกาละทรรดิน เห็นมัทนาเข้าก็มีความรักทันที

“ไอ้อักระไรเลย

บมิดย ณ ก่อนกาล

พอเห็นก็ทราบบ้าน

จุลิริบหักหาย”

และนางก็มีใจรักทันทีเช่นเดียวกัน

“ไอ้ว่อนางใจ

อะโณนนะเป็นฉนี้

แต่ไรก็ไม่มี

มะนะนิกะเพระหน”

เมื่อความรักได้เกิดขึ้นแล้ว นางจึงไม่ต้องกลักลายเป็นดอกกุหลาบอีก
คืนวันนั้นชัยเสนไปที่พระอาศรมอีก “หวังเพียงจะดูรกุฏี” และมัทนา
ก็บังเอิญนอนไม่หลับ ออกมาจากห้อง ทั้งสองจึงได้พบกันที่ลานหน้าพระ
อาศรม และพลอดรักกันอยู่จนสว่าง

“อ้ออะรุณแอร่มระเรื่อรุจี

ประดุมะโนภิรมระดี

ณ แกรรัก

แสงอะรุณวิโรจน์นะภาประจักษ์

แฉลัมเจลาและโคภินัก

นะฉันได

หญิงและชาย ณะยามระตืออุทัย

สว่าง ณ กลางกะมลละไม

ก็ฉนั้น”

ชัยเสนจึงชวนมัทนาไปยังริมอุทกธารเพื่อซักน้ำ กล่าวสุปะทานต่อเทพเจ้า
หมั่นกันไว้ก่อนที่จะประกอบพิธีวิวาท

ท้าวชัยเสนไม่ชักช้าในเรื่องนี้ จูงม้อมัทนาไปเคารพพระกาละทรศิน
เล่าเรื่องที่ได้เกิดขึ้น และขอให้พระกาละทรศินทำพิธีอภิเษกสมรสให้ เพราะว่า

“สมควรเป็นองค์เทวี คู่บารมี สมมติเทพวังสวรรค์” เสร็จพิธีแล้ว ท้าว
ชัยเสนก็พามัทนาไปยังนครหัสตินาปุระ ให้มัทนาอยู่กับพระองค์ ณ พระตำหนัก
ในสวนหลวง

พระนางจันตี มเหสีของท้าวชัยเสน มีความริษยาหึงหวงยิ่งนัก นางค่อม
ข้าหลวงจึงเข้าประจบประแจง ว่ามีอุบายที่จะทำให้สำเร็จได้ พระนางจันตี
พอใจ จึงได้แจ้งไปพระราชแห่งแคว้นมคธซึ่งเป็นพระบิดา ให้ยกทัพมา
ประการหนึ่ง และให้ตามพราหมณ์หมอเสน่ห์ชื่อ วิฑูร มาประกอบพิธี ทำที่
เป็นว่านางมัทนาใช้ให้ทำอีกประการหนึ่ง

ท้าวชัยเสนเสด็จไปสู้รบกับข้าศึกที่ตำบลกุรุเกษตร ทรงได้ข่าวว่า
มัทนาประจวบจึงเสด็จกลับ เมื่อเสด็จถึงสวนหลวงทอดพระเนตรเห็นใคร
ทำอะไรอยู่เป็นที่ผิดสังเกต สอบสวนได้ความว่าพราหมณ์วิฑูรกำลังทำพิธีฝัง
อาถรรพ์ตามคำสั่งของพระนางมัทนา เพื่อทำลายท้าวชัยเสน และให้นางได้กับ
ศุภางคิ์นายทหารเอกของท้าวชัยเสน

ท้าวชัยเสนพิโรธมาก แม้ศุภางคิ์จะพยายามแสดงความซื่อสัตย์ก็ไม่ทรง
เชื่อฟัง ทรงสั่งให้นำพระนางมัทนากับศุภางคิ์ไปประหารเสียพร้อมกัน และ
ให้ขับไล่วิฑูรพราหมณ์หมอเสน่ห์ไปให้พ้นราชธานี

ต่อมาท้าวชัยเสนเสด็จไปทำสงคราม ณ ตำบลกุรุเกษตรอีก. พราหมณ์
วิฑูรได้เข้าไปเฝ้าสารภาพความผิดว่า ความจริงนั้นเป็นอุบายของพระนางจันตี
ส่วนพระนางมัทนานั้นหามีความผิดไม่ ตนจะเก็บความจริงนั้นซ่อนไว้ก่อน
ไม่หลับ เหมือนกองเพลิงสุมอยู่บนหัวอก

ท้าวชัยเสนทรงเสียพระทัย ชักดาบออกจะแทงพระองค์เอง อนาคต
นั้นทิวรรณได้จับมือไว้ได้ทัน ทั้งยังได้สารภาพผิดกราบทูลว่า ที่ทรงสั่งให้

ประหารพระนางมัทนาและศุภางค์นั้น มิได้ทำตามพระบัญชา คือ พระนางมัทนา
นั้น โสมะหัตติษย์ของพระกาละทรรคินได้ขอรับไป ส่วนศุภางค์นั้นขอไปสู้
ข้าศึกอย่างทหารหาญและได้ไปตายในที่รบ

ท้าวชัยเสนตกลงจะเสด็จไปรับพระนางมัทนากลับคืนพระนคร ทรง
สั่งให้ประดับประดาเมืองไว้ จะได้อภิเษกพระนางมัทนาให้เป็นเอกมเหสี

ส่วนมัทนานั้น นางได้กลับไปยังป่าหิมะวัน มีปริยัมพาทิตตามไปด้วย
มัทนาไม่มีความสุข เดือดร้อนในใจถึงขนาด นางจึงได้ก่อไฟ คิดถึงสุเทษณ์
เทพบุตร วิงวอนให้ทรงมีเมตตาแก่นาง

การวิงวอนนั้นมีผล ปรากฏว่าสุเทษณ์เทพบุตรเสด็จมาลอยอยู่ระหว่าง
เมฆ ทรงรับการขอร้อง ทรงยินดีจะรับขึ้นไปบนสรวงสวรรค์ จะทรงทะนุถนอม
เป็นมเหสี

มัทนานิ่งนีกอยู่ครู่ใหญ่แล้วก็กราบทูลว่า

“เกรงจะผิดพระนิติธรรม-

มะอันนะรี

เสพย์กะสองบุรุษะมี

ฤไกรจะชม”

สุเทษณ์ถามว่า ถ้าเช่นนั้นเธอยากจะให้ช่วยอย่างไร มัทนาก็กราบทูลไปตาม
ใจจริงว่า ขอให้พระองค์ลโงให้ท้าวชัยเสนเสด็จมารับนางกลับไปยังราชธานี

สุเทษณ์เทพบุตรพิโรธ รับสั่งว่า ฝ่าฝืนทั้งแล้ว จะให้กลับมาสู่สวรรค์ก็
ไม่มา จะสาปมิให้ชายใดเขยชมนางอีกต่อไป

“แต่ ณ กาละทีวะนี้

วนิดาภา

เป็นสุกฤษะกะมะกา

บมิเปลี่ยนเลย

เพื่อประกันบุรุษะอื่น

บมิขึ้นเขย

โถมอนงักครุณิเอย

วจะข้าขลัง

สาปก็จักอะจิระสิท

-ธิสะมิทธีดั่ง

ข้าประกาศวะจะนะสั่ง

นะสดับดี

กลายเอะระร้างสุมะทะนา

คุจะมาลี

เป็นสุกฤษะกะฉนี้

เอะนะนิรันดร์”

ร่างของมัทนาจึงกลายเป็นดอกกุหลาบ ท้าวชัยเสนเสด็จมาถึงเข้าไป
จึงทรงขอัญเชิญต้นกุหลาบขึ้นวาทอง แห่เป็นกระบวนกลับหัตถินาปุระ.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นละครพูดคำฉันท์ ซึ่งย่อมจะแต่งได้ยาก แต่ทรงสามารถ
ในการพระราชนิพนธ์ วรรณคดีสโมสรจึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตร
ยกย่อง เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๖๗ และได้ทรงพระราชนิพนธ์แปลเป็น
ภาษาอังกฤษด้วย ๒ ส่วน คือ ร้อยแก้วและร้อยกรอง แต่งับร้อยกรอง
ทรงพระราชนิพนธ์ค้างไว้ประมาณครึ่งองค์ที่ ๔ ก็สวรรคต จึงอาจนับได้ว่า
เป็นพระราชนิพนธ์เรื่องสุดท้าย

ราชานิเทศมรสท้าวชัยเสนกับมัทนา

๖๓. มิตรมีชัย

เทพบุตรและนางฟ้าปฏิบัติภารกิจของตนเสร็จแล้ว จึงพากันมายังสวนสวรรค์ เพื่อบันเทิงใจและจิบระบำ มี "มิตระ" เจ้าแห่งมิตรภาพเป็นหัวหน้า

ทันใดนั้น "พาลาสูร" ราพณ์ร้ายผู้มีใจริษยาเป็นนิตย์เข้ามาปรากฏกาย ณ ที่นั้น และประกาศห้ามเทพบุตรและนางฟ้าจิบระบำ เหล่าเทพบุตรและเทพอัปสรตกใจ วิ่งวุ่นกันเป็นโกลาหล มิตระเข้ามาทางกัน ถามพาลาสูรได้ความว่า ตัวอสูรต้องการแสงอาทิตย์ ซึ่งเหล่าเทพบุตรได้คบคิดกันแย่งเอาไปเสียจนหมดสิ้น มิตระเห็นว่าพาลาสูรพูดเลื่อนลอย จึงบอกให้เทพบุตรและนางฟ้าเรียงระบำกันต่อไป

พาลาสูรโกรธจึงเข้าสู้รบกับเทพบุตร ซึ่งไม่มีอาวุธใด ๆ เลย เทพบุตรต้องเข้าทางกันให้บรรดานางฟ้าได้หนีไปก่อน แล้วตนเองจึงหนีไปเพื่อหาอาวุธมาต่อสู้

เมื่อเทพบุตรได้อาวุธมาแล้ว จึงเข้าสู้กับพาลาสูรและพวกพ้องอสูรของเขา พวกอสูรแพ้ ล้มกลิ้งไปที่ละคน จนที่สุดมิตระก็ฆ่าพาลาสูรตาย. โลกสวรรค์จึงเป็นสุขกันต่อมา

เทพบุตรและนางฟ้าฉลองชัยชนะครั้งนี้ โดยจิบระบำ มือถือธงชาติของฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ และจัดแสดงที่พระราชวังสนามจันทร์ เพื่อต้อนรับ Sir Edward Brockman รองผู้สำเร็จราชการสหพันธรัฐมลายู ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท สหพันธรัฐมลายูเป็นมิตรประเทศระหว่างการสงครามโลกครั้งที่ ๑

๖๔. ไม่โกรธ

(ย่อจากพระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่อง)

หมื่นหาญตรีเชตร มีลูกสาวสวย ชื่อแม่สาย แต่ใครมาขอ หมื่นหาญจะต้องให้ทำสัญญาว่า จะมารับใช้หมื่นหาญหนึ่งเดือน และในระหว่างหนึ่งเดือนนั้น ถ้าคนคนนั้นโกรธหมื่นหาญ จะต้องยอมให้หมื่นหาญเอาเป็นบ่าว ถ้าอดความโกรธได้ตลอดเดือนจึงจะยอมยกลูกสาวให้ วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้หมื่นหาญมีบ่าวไพร่ โดยไม่ต้องเสียเงินจ้างเลย

วันหนึ่งหมื่นหาญพาแม่สายไปเที่ยวงานก่อดวงพระทรายที่วัดใหญ่ บ้านเขาดิน มีชายหนุ่มคนหนึ่ง ชื่อทิตยเพชร มาเห็นแม่สายเข้า เห็นแล้วก็รัก ดูเหมือนแม่สายก็ทำทีว่าชอบทิตยเพชร ทิตยเพชรจึงพยายามจะไปที่บ้านหมื่นหาญให้ได้ เพื่อน ๆ เดือนให้ทิตยเพชรรู้ตัว ว่าหมื่นหาญเป็นคนอย่างไร ทิตยเพชรก็ไม่ท้อถอย เพราะรักแม่สายแล้ว

พอได้โอกาส ทิตยเพชรก็ทาบถามหมื่นหาญว่ารักแม่สาย จะให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอ หมื่นหาญตอบว่าไม่ขัดข้อง แต่ได้โฆษณาไว้เสียแล้ว ในเรื่องวิธีการของหมื่นหาญ ผู้มาขอลูกสาวจะต้องทำสัญญาว่าจะมารับใช้หมื่นหาญหนึ่งเดือน จะใช้อย่างไรต้องไม่โกรธหมื่นหาญ ถ้าโกรธจะต้องยอมเป็นบ่าว มีค่าตัวห้าซัง จะหลุดต่อเมื่อนำเงินห้าซังมาชำระ ทิตยเพชรไม่ขัดข้อง แลขอเพิ่มสัญญาอีกหนึ่งข้อ คือว่าหมื่นหาญจะต้องไม่โกรธทิตยเพชรเหมือนกัน ถ้าโกรธเมื่อใดจะต้องยินยอมยกลูกสาวให้ทิตยเพชร หมื่นหาญอดเอื้อนอยู่ครู่หนึ่ง แต่ในที่สุดก็ตกลงเซ็นสัญญากัน มีท่านกำนันซื้อพันธสีมาเป็นพยาน

หมื่นหาญเริ่มใช้ให้ทิตยเพชรไปเลี้ยงควาย แต่เมื่อกลับมาจะรับประทานข้าว หมื่นหาญสั่งคนให้เอาข้าวเปลือกให้ ให้ทิตยเพชรดำกินเอง ทิตยเพชรก็

แก้ไขโดยเอาควายไปแลกข้าวมารับประทาน หมิ่นหาญก็เดือดร้อนมาก ทิตยเพชรก็กล่าวว่า “อ้าวคุณพ่อโกรธหรือ” หมิ่นหาญก็ต้องบอกว่า “ไม่โกรธ”

หมิ่นหาญให้ทิตยเพชรหาของไปเช่นเทพารักษ์ที่ไร่ฝ้าย ทิตยเพชรเดาว่าหมิ่นหาญจะแอบมากินเครื่องเช่นนั้นเอง จึงใส่พริกทำให้เผ็ด ตลอดจนเหล้าและขนมก็เผ็ดแต่หมิ่นหาญก็โกรธไม่ได้

อันที่จริงวันนั้นนัดกันจะไปเก็บฝ้าย และทิตยเพชรจะต้องแบกกระชูดฝ้ายกลับบ้าน หมิ่นหาญจึงลงไปซ่อนอยู่ในกระชูด หวังจะให้ทิตยเพชรต้องแบกกระชูดที่มีน้ำหนักมาก แต่ทิตยเพชรรู้ตัว จึงไม่แบก แต่กลับไป ถีบไป เตะไป อย่างลูกฟุตบอล แต่ทำอย่างนี้หมิ่นหาญก็โกรธไม่ได้

มีงานโกนจุกที่บ้านหลวงเมืองบิคำของทิตยเพชร มีคนได้รับเชิญมากรวมทั้งหมิ่นหาญด้วย ในการเลี้ยงวันนี้ทิตยเพชรวานเพื่อนให้ใส่สลอดไว้ในอาหารที่หมิ่นหาญจะรับประทาน พอรับประทานเข้าไปก็ย่อมจะปวดท้อง แต่พอยับจะลุกขึ้น ก็มีคนช่วยกันจับไว้ หมิ่นหาญถึงกับดินและสับดหลุดไปได้ ทำให้พวกพ้องหัวเราะกันลั่น

พอหมิ่นหาญกลับมา ก็ถามกันว่า หมิ่นหาญโกรธหรืออย่างไร หมิ่นหาญก็ไม่ยอมรับว่าโกรธ คนอื่น ๆ ยืนยันว่าหมิ่นหาญทำท่าโกรธแล้ว หมิ่นหาญจึงยอมรับว่า “จริงฉันเกือบโกรธ”

ทิตยเพชรจึงกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นผมก็เกือบได้ลูกสาวคุณพ่อ” ชักถามกันต่อไปทิตยเพชรกล่าวเสริมว่า “เกือบได้ลูกสาวคุณพ่อ เพราะลูกสาวคุณพ่อตามผมมาแล้ว”

หมิ่นหาญโกรธใหญ่ ลุกขึ้นอาละวาด เตะคนใช้ที่หัวเราะเอาใจช่วยทิตยเพชร ทิตยเพชรก็ถามอีกว่า “คุณพ่อโกรธหรือ”

“อูะ ทำไมจะไม่โกรธ โกรธซิ ทำไมจะไม่โกรธ”

ก็เป็นอันว่าหมิ่นหาญต้องยกลูกสาวให้ตามสัญญา กำนันคงกับบอกว่าต้องเป็นเช่นนั้น

หลวงเมือง บิดาของทศย์เพชร ลงมาขอโทษหมิ่นหาญ และว่า “เด็ก
ต่อเด็กมันรักกัน” ในที่สุดหมิ่นหาญก็ใจอ่อน.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นละครพูดพระราชนิพนธ์เรื่องเดียวที่ทรงพระราชนิพนธ์เพียงแต่
เค้าโครงเรื่องไว้ให้ตัวละครพูดเอง เป็นเรื่องตลกที่ชาวบ้านคงจะชอบกันมาก
แต่ก็สำคัญที่ตัวละคร ถ้าเล่นดี ก็จะสามารถมากที่เดียว.

๖๕. ยายม

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ)

เรื่อง The Taming of Uncle Gideon

นายก่อการกับภรรยาที่มีผู้ตั้งชื่อให้ว่า แม็กก็ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร วันนี้ลุงที่จะมารับประทานอาหารเย็นด้วย แต่ลุงก็นั่งจู้จุกจิก เอาใจยากเหลือประมาณ บังเอิญตอนพลบค่ำ นายมาโนชที่นายก่อการเรียกว่าอา แวะมาเยี่ยม เพิ่งกลับจากอเมริกาใหม่ ๆ “อาโนช” ได้รับคำบอกเล่าว่าลุงที่มีนิสัยอย่างไรแล้ว จึงขออยู่รับประทานอาหารด้วยเพื่อจะลองปราบลุงที่ดู

นายมาโนชเริ่มวางแผนขอพบกับแม็กวี่ และไม่ให้เป็นข้อดกกุหลาบทั้ง ๆ ที่รู้ว่าลุงที่ชอบให้มีดอกไม้ใส่แจกันบนโต๊ะอาหาร

ลุงก็นัดว่าจะมา ๑๙.๐๐ น. แต่มาช้าไป นายมาโนชจึงขอให้เริ่มรับประทานโดยไม่รอลุงที่ ซึ่งทำให้ลุงก็โกรธมาก ชูปข้าวโพดที่ให้ลุงก็นั้น ก็ดูเหมือนมีใครทำหม้อเกลือหกลงไป ลุงก็ต่อว่า แม็กวี่ก็ขึ้นมาอาละวาด

“ถ้าคุณรับประทานอาหารของดิฉันไม่ได้ ที่หัวถนนก็มีข้าวแกงขาย”

ต่อจากนั้น นายมาโนชกับลุงก็พิชิตดกกันเรื่อยไป พูดความจริงในใจใส่หน้ากันโดยไม่ต้องมีมารยาท ลุงก็โกรธ ดัดขาดกับหลานบ้านนี้ จะไม่ให้เงินทองเป็นมรดกเลย แม็กก็ก็พูดโพล่งออกมาว่า หมดห่วยแล้ว ไม่ต้องมานั่งทำดีเยี่ยมเยี่ยมอยู่อีกต่อไป

ในที่สุดนายมาโนชก็บอกลุงที่ว่า ลุงก็ได้ดูละครฉากนี้เสร็จแล้ว เป็นบทเรียนที่จะให้ลุงที่ทราบว่ ความจริงนั้นดี แต่ก็ควรจะเคลือบด้วยน้ำตาลบ้างเช่นเดียวกับยายม จึงจะอยู่ในสังคมได้

ลุงก็นั่งอยู่ครู่ใหญ่ แล้วก็ยอมรับ ว่าได้ความสว่างแล้วในวันนี้ ขอโทษ
หลานทั้งสองคน และขอถอนคำพูดเมื่อสักครู่นี้.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องเดิมทรงพระราชนิพนธ์ไว้เป็นภาษาอังกฤษ และพระราชทานให้
โรงเรียนราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นการส่งเสริมการศึกษาให้นักเรียนฝึกพูดภาษา
อังกฤษ

๖๖. ร.ต.ล. นนทรี

เรือได้นำหลวง “นนทรี” กำลังแล่นอยู่ได้นำ ได้ยินเสียงใบจักรพัดหัวเรืออยู่ นายเรือเอก เดช วรรณวิน ผู้บังคับการเรือ ใช้กล้องดำมองดูการเดินเรือ นายเรือตรีถลัน เวสกุล เดินไปมาอยู่ พันจ่าโทกึ่ง ประจำอยู่ที่จักรดำหัว จ่าตรีอ่อน อยู่ที่ยจักรดำท้าย จ่าเอกเกาะ อยู่ที่ยกอกเปิดอากาศออกจากถังอับเฉากับก๊อกเปิดน้ำเข้าถัง จ่าตรีพัน ประจำที่ยจักรถือหางเสือ บางเวลาเมื่อเรือที่เลี้ยงเข้ามาใกล้ก็ได้ยินเสียงจักรท้ายของเรือนั้นดังมาก นายทหารและลูกเรือสนทนาเรื่องต่าง ๆ กันไปพลาง แล้วผู้บังคับการก็พูดในกระบอกไปยังหัวเรือว่าให้เตรียมพร้อมสำหรับปล่อยตอร์ปิโด อีกครู่เดียวท่านผู้บังคับการก็บอกว่าเห็นเรือลาดตระเวนและเรือธงในระยะที่พอเหมาะ แต่ก่อนที่จะปล่อยตอร์ปิโดไป ร.ต.ล. นนทรีখনอะไรเข้าแล้ว มีความกระเทือนอย่างแรง หลายคนล้มลงและร้องลั่น

เกิดโกลาหลโดยทั่วไป น้ำรั่วเข้าทางหัวเรือ ต้องปิดประตูทั้งห้องหัวเรือเสีย ต้องทิ้งตะกั่วอับเฉาจนหมด พยายามจะถอยหลังและผุดขึ้นก็ไม่สำเร็จ กลับจมดิ่งลงไปจนถึงก้นทะเล ลึก ๒๒ วา ๒ ศอก ปรากฏว่าเรือดำเข้าไปติดเรืออะไรที่จมอยู่ก่อน พิสูจน์ว่าเป็นเรือกำปั่นไม้ที่ลอยอยู่ได้นำ

ลูกเรือ ๓-๔ คนคิดจะเอาตัวรอด วิ่งขึ้นไปที่ยกอกบังค้ำการ ต้องกระซากตัวมา และถึงกับปล้ำกัน ไฟฟ้าเพดานดับหมด ต้องใช้ไฟฉาย ผู้บังคับการสั่งให้ปล่อยทุ่นโทรศัพท์ขึ้นไป

ขณะนั้นน้ำกำลังขึ้น อีก ๔ ชั่วโมง เรือจะอยู่ลึก ๒๗ วา ๒ ศอก สงสัยว่าเรือจะทนแรงบีบของน้ำไม่ได้ ผู้บังคับการต้องชี้แจงให้ลูกเรือทราบ และปลอบโยนไปด้วยในหัว หวังอยู่ว่าจะมีคนเห็นทุ่นโทรศัพท์และมาช่วย. นอกจากนั้นก็ต้องปล่อยน้ำเข้าถังอับเฉา เพื่อไล่อากาศเข้ามาสู้กับแรงดันของน้ำข้างนอก

มีเสียงกริ่งโทรศัพท์ ทุกคนกระโดดโลดเต้น ได้ความว่า เรือ “ธนบุรี” มาช่วย จะเอาโซ่คล้องท้ายเรือ “นนทรี” ประดาน้ำจะต้องเอาขวานมาฟันให้หัวเรือหลุดก่อน แล้วเรือผีเสื้อจะฉุดยกเรือ “นนทรี” ขึ้น แต่การกระทำเหล่านี้ต้องเสียเวลาไม่น้อย

เวลาผ่านไปหลายชั่วโมง การช่วยเหลือก็ยังไม่บังเกิดผล เหล่าทหารที่อยู่ได้น้ำจะไม่มีลมหายใจ พลทหารนิ้วแผนกตอร์ปิโดตายไปคนหนึ่งแล้ว

ได้ยินเสียงประดาน้ำทำงานข้างนอกเรือ และมีเสียงลูกโซ่กระทบเรือด้วยเรือเอียงไปข้างขวานิดหนึ่ง

และมีเสียงโทรศัพท์ลงมามากอีก เจ้าคุณแม่ทัพเป็นคนพูดเอง แต่ข่าวนั้นไม่ดีนัก ได้ความว่า เรือ “นนทรี” ดำเข้าไปอยู่ในเรือกำปั่นนั้นถึงครึ่งลำ และโซ่ที่คล้องเรือ “นนทรี” ไว้แล้วนั้นเล็กเกินไป จะต้องเอาโซ่สายสมอมมาใช้แทน แล้วให้เรือ “ผีเสื้อ” ฉุดออก

ความยุ่งยากอีกอย่างหนึ่ง คือ ต้องรอเวลา และจะไม่มีอากาศหายใจเดิมมีคน ๑๒ คน ตายเสีย ๑ ต้องส่งคนออกจากเรือทางหอบังคับเรือเสีย ๓ คน มากกว่า ๓ คนก็ไม่ได้เพราะมีที่อยู่ในหอได้สำหรับ ๓ คนเท่านั้น ต้องเลือกคนที่ว่ายน้ำแข็ง ผู้บังคับการเลือกนายเรือตรีกลิ่น จำเอกเกาะกับจำตรีอ่อน แต่ลูกเรือร้องพร้อมกันว่าต้องจับสลาก ในที่สุดก็ต้องจับสลาก ผู้ที่จับสลากได้คือ พลทหารหงวน พลทหารกัน กับพันจ่าโทกึ่ง พันจ่าโทกึ่งเสียสละ ไม่ยอมทิ้งเรือ จับสลากใหม่ จำเอกเกาะได้ แต่จำเอกเกาะเสียสละให้จำตรีอ่อน อ้างว่าจำตรีอ่อนมีลูกมีเมีย แต่ตนเองไม่มี

ผู้บังคับการเรือโทรศัพท์ขึ้นไปว่า ตกลงจะปล่อยคนออกไป ๓ คน คือ จำตรีอ่อน มีภรรยา มีบุตร ๗ คน บ้านอยู่ข้างวัดระฆัง พลทหารกันบ้านอยู่ปากน้ำ และพลทหารหงวนบ้านอยู่ท่าจีน ขอให้ข้างบนเตรียมเรือกรรเชียงไว้ และขอให้ถอยเรือใหญ่ห่างออกไป

เมื่อได้จัดการส่งลูกเรือออกไปแล้ว รออีกครู่ใหญ่มีโทรศัพท์ลงมาว่า หงวนตายเสียแล้ว อ่อนนั้นบางทีจะรอด แต่หาตัวกันยังไม่พบ

ต่อจากนั้นก็มีการส่งเสียไปยังครอบครัวทางโทรศัพท์ ท่านเจ้าคุณแม่ทัพ
ท่านจะจัดการให้ นายเรือเอกเชษฐารายงานความดีความชอบของทุกคน

ข้างบนโทรศัพท์บอกลงมาว่าพบศพพลทหารกันแล้ว ภายในเรือบัดนี้
ก็หายใจกันไม่ค่อยออก

การเตรียมจุดเรือใกล้จะเริ่มได้แล้ว มีการนัดแนะกันทางโทรศัพท์
ทหารที่อ่อนเพลียปางตายเข้าทำหน้าที่ครั้งสุดท้าย เช่น การสูบน้ำออกจาก
ห้องอับเฉา เพื่อป้องกันไม่ให้เรือหวั่นไหว ผู้บังคับการให้ทหารยืนขึ้นทุกคน และ
กล่าวว่า

“เราเป็นไทย ชาตินักรบ. ทหารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึง
จะตายก็ตายงาม ๆ”

ในที่สุดเรือก็ถูกดึงออกโดยแรง ทหารเรือล้มระเนระนาด แต่ก็ปลอดภัย
ในที่สุด.

ระหว่างมหาพุทธสงครามโลกครั้งที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับกิจการทหารหลายเรื่อง รวมทั้ง
เรื่องนี้ด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเท่ากับเป็นการสอนให้ทราบว่า คนไปอยู่ใน
เรือได้นำนั่นเป็นอย่างไร และมีกษัตริย์รายอย่างใดบ้าง ทรงพระราชนิพนธ์
แปลจากภาษาฝรั่งเศสของอารีกี มอเรอซ์ กับ ยี เปราร์ดี แต่ไม่ทราบว่า
ชื่อเรื่องอะไร

รามเกียรติ์ ละครดึกดำบรรพ์

นาฏกรรมที่เรียกกันว่าโขนนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปรับปรุงให้ขึ้นเวที มีฉากแบ่งเป็นองก์ ทรงเรียกว่า ละครดึกดำบรรพ์ เรื่องรามเกียรติ์

ส่วนเนื้อเรื่องนั้นทรงปรับปรุงให้คล้ายต้นฉบับของอินเดียมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงแตกต่างกับรามเกียรติ์รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ ไปบ้าง ได้เลือกชุดต่าง ๆ มา ๑๐ ชุด ดังนี้ (เรียงตามลำดับแห่งกาละในเรื่องเดิม)

อรชุนกับทศกัณฐ์

ปราบดาตะกา

พิเภกฉกขบ

จองถนน

ศุภะสารีณปลอมพล

สุกรวิหังกัณฐ์

องคตส่อสาร

นาคบาศ

กลสุชาจาร

พิธีกุมภนิยา

๖๗. อรชุนกับทศกรรฐ์

ท้าวอรชุนผู้ครองเมืองมหิষปดี มีพื้นแซน มีฤทธิ์มาก กษัตริย์เมืองอื่น ๆ นับถือว่ามีทศพิธราชธรรม ขณะนี้ว่างราชกิจจึงไปประพาสป่า ริมฝั่งแม่น้ำนรรมทา เชิงเขาวินธัย กับพระมเหสี เมื่อไปถึงแล้วก็โปรดให้เสนาบดีสร้างค่ายและปลูกพลับพลาที่ประทับ

กล่าวถึงทศกรรฐ์ที่ครอบครองกรุงลงกา มีใจเป็นพาล ได้รับราชณะใคร ๆ มามาก จึงใคร่จะลองฝีมือกับท้าวอรชุน ผู้ที่มีข่าวเล่าลือว่าสามารถอยู่มากเหมือนกัน ทศกรรฐ์ยกทัพไปถึงกรุงมหิষปดี แต่ท้าวอรชุนไม่อยู่ จึงตามไปยังเชิงเขาวินธัย ไปถึงแล้วก็ให้ตั้งพิธีบูชามหาเทพ เพื่อขอพรให้มีชัยชนะแก่ท้าวอรชุน

ฝ่ายท้าวอรชุนนั้น ขวนพระมเหสีลงสร่งในแม่น้ำ ทรงใช้แซนทั้งพัน คันนำท่อนองท่าท่อนบ น้ำก็เอ่อขึ้นท่วมบนฝั่ง บ่าเข้าไปถึงที่ซึ่งทศกรรฐ์ทำพิธีอยู่ ทศกรรฐ์โกรธมาก จึงยกพลไปรบกับพวกมनुษย์ในขบวนของท้าวอรชุน ท้าวอรชุนเห็นดังนั้นจึงขึ้นมาจากแม่น้ำ ตรงเข้าสู้รบกับทศกรรฐ์ จับทศกรรฐ์ได้ ให้มัดไว้และผูกท้าวอรชุนกลับเข้าเมือง

ข่าวนี้ทราบไปถึงเปาลิสตย์มุนี ผู้เป็นบิดาของทศกรรฐ์ เกรงว่าท้าวอรชุนจะฆ่าลูกชายตาย จึงไปเฝ้าพระอรชุน และขอชีวิตทศกรรฐ์ไว้ ท้าวอรชุนก็ยอมยกโทษให้ ท้าวอรชุนกับทศกรรฐ์จึงเป็นเพื่อนกันต่อมา

(๕)

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้เรื่องนี้มาจากอุตตรกัณฑ์แห่งรามายณะ อรชุนเป็นกษัตริย์ไม่ใช่เทวดา ในเรื่องนี้อรชุนพบกับทศกรรฐ์ ภายหลังจะพบกับปรศุรามคือรามสูร

๖๘. ปราสาททะกา

ท้าวทศรถครองอยุธยาธานี มีราชโอรสอยู่ ๔ คือ พระราม พระลักษมณ์ พระภรต และพระศทรุมนะ ล้วนแต่ยังทรงพระเยาว์ พระรามผู้พี่ก็มีพระชันษา ๑๖ เท่านั้น

พระวิศวามิตรมาเฝ้า ร้องทุกข์ว่ากำลังทำพิธีพลีกรรมอยู่ ยักษ์สองตน คือ สุวาหุและมารีจ ก็มารบกวน เพื่อล้างพิธีพลีกรรมนั้น จึงทูลขอให้พระราม ไปปราบ.

ท้าวทศรถแจ้งว่า พระรามนั้นยังเยาว์อยู่ จะขออาสาไปแทน หรือให้ไป กับพระโอรสก็ยังดี นอกจากนั้นก็ไม่ว่ากันว่ามนุษย์จะเอาชนะยักษ์ได้อย่างไร. พระวิศวามิตรเสียใจและกำลังจะกลับไป พระวชิษฐมุณี ปุโรหิต ขอให้รอรู้อยู่ก่อน แล้วทูลขอต่อท้าวทศรถให้ทรงยินยอมให้พระรามไป เพราะ ย่อมจะปราบยักษ์ได้ ท้าวทศรถจึงได้ยินยอม และสั่งให้พระลักษมณ์ไปด้วย อีกคนหนึ่ง. พระราชทานน้ำพระมหาสังข์แก่ราชบุตรทั้งสอง. พระวชิษฐมุณี เป็นผู้เจิมให้.

พระรามตื่นเต้นเมื่อมาถึงดง และถามพระสัทธาว่าดงอะไร ได้รับคำตอบ ว่า ดงนั้นเคยเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม มีนครใหญ่น้อย แต่นางยักษ์ดาทะกา มาทำลายเสียจึงกลายเป็นดง นางยักษ์ดาทะกาเป็นเมียของยักษ์ชื่อสุนทะราช และเป็นแม่ของยักษ์สองคนที่กล่าวถึงแล้ว พระรามตอบว่ายินดีจะรับใช้ในการ ปราบยักษ์ แล้วลองกองธนูคู่ ดัดสายธนูผิง ๆ ดังสนั่นหวั่นไหว

นางดาทะกาได้ยินเสียงดัดสายธนูก็สะดุ้งตื่น แล้วก็รีบมายังชายป่า จึงเห็นพระวิศวามิตรกับสองกุมาร นางโกรธมาก พุดทำท่ายกนแล้วก็เข้า รบกัน พระรามแผลงศรถูกนางยักษ์หลายครั้ง ดาทะกาจึงร้ายเวทมนตร์ออก แปลงกายเป็นกาใหญ่มีกำลังมหึมา ออกมาไล่คนโดยทั่วไป พระรามสั่ง

พระลักษมณ์ให้รบไปพลาง พระองค์ทรงแผลงศรอีก ถูกกาลัมลง เสร็จ
ปราบนางยักษ์แล้วพระวิศวามิตรก็พาสองกุมารไปยังอาศรมเพื่อพักผ่อน เพราะ
เดินทางมาหลายวันแล้ว ทั้งยังต้องเตรียมพระองค์เพื่อปราบสุวาหุและมารีจอีก

พระโสมมราชอาจารย์ผู้เป็นรองของพระวิศวามิตร ได้คอยดูความ
เคลื่อนไหวของห่มุมารแล้วยังไม่เห็นมีอะไร จนคืนที่ ๖ จึงมีเหตุการณ์
ผิดปกติ มีเสียงสะท้อนในอากาศ ยอดไม้ไผ่ลั่นดังเหมือนถูกพายุลัด ซึ่ง
ก็หมายความว่าสองยักษ์แผลงฤทธิ์นั่นเอง จึงเชิญพระรามพระลักษมณ์มา
เพื่อเตรียมการสู้รบ

ขณะนั้นเป็นเวลากลางคืน ไม่เห็นอะไรไกลนัก แต่เสียงสนั่นนั้นใกล้มา
ทุกที และรู้สึกว่ามีฝนตกเป็นสัเลียด และในไม่ช้าทัพยักษ์ก็มาถึงหน้าอาศรม
สุวาหุและมารีจอยู่บนรถ

พระรามสั่งให้พระลักษมณ์แผลงศรไปยังห่มุมารทั่วไป พระองค์เอง
จะแผลงไปยังสองแม่ทัพ

มารีจต้องศรพระรามตกจากรถ ปลิวไปสิ้นชีพฝั่งแม่น้ำ ส่วนสุวาหุนั้น
ถูกศรตกรถสิ้นชีวิตอยู่ท่ามกลางระหว่างห่มุมารยักษ์ พวกยักษ์ที่รอดตายวิ่งหนี
ไปหมด.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระรามย่อมมีฤทธิ์เดชมาก เพราะเป็นพระนารายณ์อวตารมา แต่เป็นที่
สังเกตว่า ยักษ์คนแรกที่พระรามต้องปราบนั้นเป็นสตรีเพศ

๖๕. พิเภกญ์ถูกจับ

หลังจากที่หนุมานได้มาส่งแดงฤทธิเดชเผากรุงลงกา พิเภกญ์ร้อนใจเป็นอย่างยิ่ง ทราบเหตุว่าเป็นเพราะทศกรรฐ์ผู้เป็นพี่ไปลักนางสีดามา เป็นการผิดศีลธรรม จึงเข้าไปกราบทูลเจ้าลงกาตรง ๆ ว่า มีนางร้ายหลายอย่าง “มดปลวกงูร้ายหลายพรรณ พวกกันขึ้นหอโบสถ์พราหมณ์” ขอให้คืนสีดาไปให้พระรามเสีย ทศกรรฐ์ไม่เห็นด้วย แต่ก็จะนำเรื่องนี้ไปหาหรือในสภาเสนามาร กุมภกรรณกลับไปครั้งปิกี้ได้ตื่นขึ้นมาแล้ว

ทศกรรฐ์กล่าวในที่ประชุมว่า จะต้องคิดป้องกันกรุงลงกา เพราะพระรามก็ได้ติดตามนางสีดามาใกล้จะถึงกรุงลงกาแล้ว

กุมภกรรณข้องใจมาก บอกว่าเมื่อทศกรรฐ์ดำริจะลักนางมา จะปรึกษาหาหรือสักหน่อยก็ไม่ปรากฏ จะมาหาหรือกันบัดนี้อย่างไรกัน

ทศกรรฐ์ไม่พอใจ แต่เกรงใจพระอนุชา จึงสงบอารมณ์ไว้ กลับถามไปว่ากุมภกรรณจะช่วยรบหรือจะนั่งนิ่งดูอยู่เฉย ๆ

กุมภกรรณว่า การเลยมาถึงเพียงนี้ก็ต้องรบ จะให้ไปรบเมื่อใดก็จะไปมหาปรตวาสูรกล่าวว่า ทศกรรฐ์มีฤทธิเดชมาก ทำสิ่งใด ๆ ย่อมไม่ผิด “องค์สีดาสมควรที่จะเป็นชายาพระจอมมาร”

มโหทรกล่าวว่า ขอให้กุมภกรรณกับอินทรชิตไปสู้รบ ฝ่ายโน้นก็จะพ่ายแพ้ในไม่ช้า

ส่วนพิเภกญ์นั้นกล่าวว่า นางสีดาเหมือนงูพิษที่เจ้าลงกาเอามาคล้องคอให้เลื้อยเล่นที่พระคอ ขอให้ส่งคืนให้พระรามไปก็จะสิ้นเหตุสงครามอย่างแน่นอน ประหส์ตักกล่าวว่า ไม่ควรกลัวมนุษย์กับลิงไพร ถ้าทศกรรฐ์จะสั่งรบเมื่อใด ก็จะไปกวาดมนุษย์และวานรลงในทะเลให้หมด

บรรดาเสนายักษ์ต่างอาสากันหลายคน ทุมมุขขอไปคนเดียวไม่ขอ

กำลังพล นิคมกะรับจะไปจับมนุษย์มาถวาย วัชรเทณฑ์ว่าจะแปลงตนเป็นมนุษย์มาจากอูรยาเพื่อทำกลอุบายต่อไป ฐมระเกตุจะจับข้าศึกกินเสียให้หมด พิเภกณัฒังดังนั้น จึงบอกว่าไม่มีใครจะสู้สองมนุษย์นั้นได้ดอก ถ้าไม่อย่ากให้กรุงลงกาล่มจม ก็ขอให้ส่งสิดาคืนไป

อินทรชิตโกรธมาก กล่าวว่ที่พิเภกณัฒ์กล่าวมานี้ไม่ควรที่มหากษัตริย์จะทรงฟัง และตัวพิเภกณัฒ์เองก็ไม่ควรจะมานั่งอยู่ในสภาสณามาร

พิเภกณัฒ์เตือนหลานว่อย่าทะนงตนให้มากนัก

อินทรชิตตอบว่ตนได้เคยปราบเทวดามาแล้ว ฉะนั้น จะไม่กลัวมนุษย์ พระเจ้าอาสึมไปเสียแล้ว

พิเภกณัฒ์ตอบว่ การที่อินทรชิตอึมเอบกำเรบฤทธิ์นั้นนำร่วาญมาก “อันตัวเจ้ายังเยาว์วัยไร้สติ เหมือนหน่อไม้เพิ่งแรกผลออกจากกอ นี้ใครหนอพาเจ้าเข้ามาในนี้ อันทหารยังไม่ม่สติรู้ัง ไม่ควรเลยจะเข้ามานั่งในชุมนุม ที่ประชุมปรึกษาการงานสำคัญ” ขอสรุปว่ให้ทศกรรฐ์ส่งนางสิดาคืนไปเสียเถิด

ทศกรรฐ์โกรธมาก ค่อบว่ พิเภกณัฒ์ “ควรไปอยู่ในพวงงูและสัตว์ร้ายทั้งหลายทั้งปวง มานั่งในนี้ม่แต่มาลงให้หลงเล่ห์เณล” แล้วก็ “ลุกขึ้นจากราชอาสน์และพิเภกณัฒ์ผู้ปรวชตกลงจากเตียงสุวรรณ” ไล่ให้ไปให้พ้น

พิเภกณัฒ์ชักระบองจะสู้ แต่พอได้สติก็ม่สู้ เพราะทศกรรฐ์เป็นพี่ จึงกลับไปบ้าน แจ้งข่าวถูกไล่ให้นางศรีชดาผู้เป็นภรรยา และนันทาผู้เป็นธิดาได้ทราบ ถอดเครื่องทรงลงกรณ่ออก แต่งกายอย่างทหาร ร่วาลาลูกเมีย แล้วก็เหาะออกจากกรุงลงกา มุ่งไปยังค่ายพระราม มีเสนาคณสนธิ์ค่นตามไปด้วย สุกกริพแลเห็นยักษ์ทั้ง ๕ เหาะมาลอยอยู่ทีหน้าค่าย จึงออกไปสอบสวน พิเภกณัฒ์บอกว่ตนขอมา “สวามิภักดิ์ ขอพำนักฟังพระบารมี” ของพระราม สุกกริพได้ความแล้วบอกให้รออยู่ก่อน

เมื่อได้กราบทูลให้พระรามทราบแล้ว พระรามจึงขอความเห็น

สุกกริพ องคท และชมพูพาน เห็นพ้องกันว่า ไม่ควรจะไว้ใจ แต่หนุมาน

เห็นว่าพิเภกมีได้มาอย่างศัตรู ทราบมาว่าพิเภกเป็นผู้มันในทางธรรม
“แม้ส่งใครไปชักเหตุเพราะสงสัย พิเภกคงจะเสียใจเป็นแม่นมั่น”

สุครีพแย้งว่า ทศกรรฐ์กับพิเภกเป็นพี่น้องกัน พิเภกจะนิยมผู้อื่น
ได้อย่างไร

หนุมานย้อนว่า เมื่อสุครีพเองวิวาทกับพาลีผู้เป็นพี่ ยังได้มาพึ่งพระบารมี
ของพระราม คราวนี้ก็เช่นเดียวกัน

พระรามตัดสินใจว่าต้องรับพิเภกไว้ ทรงอ้างประเพณี “ถึงแม้รู้ว่า
ไพรี ถ้ามาระยอบ จะกล่าวตอบบิดไปนั้นไม่ได้” ทรงสั่งให้เตรียมการต้อนรับ
แล้วก็เสด็จไปยังฝั่งชล พิเภกกับเสนายักษ์เห็นพระองค์แล้ว ก็ลงมาถวาย
บังคม

พระรามกล่าวตอบรับ “ครั้นที่มาที่นี่ เราจะช่วยป้องกันป้องกัน” และว่า

“ครั้นเมื่อเราได้ไปปราบ

ท้าวราพณ์แล้วเสร็จดังประสงค์

เราจะให้ท่านผู้มันคง

เป็นราชาดำรงกรุงลงกา”

พระลักษมณ์จึงตักน้ำใส่พระมหาสังข์ ให้พระรามหลังรดให้ยศพิเภก
เป็นราชาเจ้าจอมลงกา.

อธิบายท้ายเรื่อง

ในการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์
เรื่องรามเกียรติ์ชุดต่าง ๆ นั้น ทรงพยายามจะกลับไปหาของเดิมให้มากที่สุด
ข้อพิภกก็เปลี่ยนเป็นพิเภก และเป็นที่น่าสังเกตว่า “สภาเสนามาร” นั้น
มีลักษณะคล้ายรัฐสภามากอยู่

๓๐. จองถนน

พระรามเสด็จออกปรีกษาราชการ ทรงถามพิเภกว่าลงกานั้นมี
น้ำล้อมรอบอยู่ การที่จะยกพลไปตีกรุงลงกานั้นลำบากนัก จะทำอย่างไรดี
พิเภกก็กราบทูลว่า พระสัตรีราชาแห่งกรุงอยุธยาในสมัยก่อน ได้เป็นผู้
สร้างห้วยน้ำขึ้นไว้ ดังนั้น พระสาครในปัจจุบันนี้คงจะช่วยเหลือพระองค์ผู้ทรง
เป็นทายาท ขอให้พระองค์ทรงตั้งพิธีการเพื่อขอทางนำกองทัพข้ามไปยังเกาะ
ลงกา พระรามเห็นชอบ จึงสั่งให้ตั้งโรงพิธีตั้งเสนอ และระหว่างที่พระราม
เข้าพิธี ขอให้พระลักษมณ์ดูแลกิจการทั่วไปให้เรียบร้อย ทรงมอบพระขรรค์
อาญาสิทธิ์ให้

ยักษ์ตนหนึ่งชื่อ คารทูล ถูกส่งมาสอดแนม ครั้นแลเห็นฝ่ายพระราม
ปลุกโรงพิธีใหญ่โตจึงกลับไปทูลทศกรรฐ์ ทศกรรฐ์จึงหาเรือเสนาอำมาตย์

ประหัสต์กราบทูลว่า ควรซ่อมแซมป้อมปราการไว้ และพอถึงเวลาค่ำมืด
ให้ยกพลไปล้อมข้าศึกจับไว้ทั้งกองทัพ

ส่วนอวินธย์ผู้มีอาวุโส กราบทูลว่าพระรามจะข้ามน้ำข้ามทะเลมา เพื่อ
ตามนางสีดา นางสีดานี้เป็นกาลกิณีของยักษ์ ถ้ายังคงอยู่ จะเป็นอันตรายแก่
หมู่ยักษ์ทั้งมวล ทศกรรฐ์ตอบว่าอวินธย์แก่แล้ว ความคิดจึงปรวนแปรไป

กุมภกรรณทูลว่า พระรามแผ่อำนาจเพราะมุ่งจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ
ถึงจะคืบนางไป สงครามก็ไม่ยุติลงได้ พระองค์มีแผนการณ์ จึงทรงเรียก
ยักษ์ศุกะให้แปลงกายไปเกลี้ยกล่อมสุครีพให้หนีพระรามกลับเมืองเสียเถิด
ศุกะจึงแปลงอสุรบัณเฑาะว์ บินออกจากกรุงลงกาไป เมื่อถึงโรงพิธีแล้ว ยังลอย
อยู่ในอากาศ ตะโกนลงไปว่ามีข่าวมา ขอพบสุครีพ

สุครีพจะไม่ยอมเจรจาด้วย แต่พระลักษมณ์ขอให้ฟังดูก่อน ศุกะในรูปนก
จึงร่อนลงมาอีก แจ้งสารทศกรรฐ์ส่งมายังสุครีพว่า กรุงลงกากับกรุงขีดขันธ์

มิได้มีเรื่องเป็นศัตรูกัน สืบตามอยู่เมืองมารก็มีไข้เรื่องของสุครีพ เพื่อรักษา
สัมพันธไมตรี ขอให้สุครีพถอนตัวกลับเสียเถิด

หนุมานได้ฟังสารแล้วก็โกรธมาก ขวนองคตเหาะขึ้นไปจับศุกะลงมาได้
บอกว่ามันมาสอดแนม ขอให้พวกทหารกระบี่ช่วยกันลงอาญาด้วย

ศุกะเดือดร้อนมาก เพราะถูกหมู่ทหารกระบี่ลงโทษ สลัดหลุดมาได้
เข้าไปกราบบาทพระลักษมณ์ ทูลว่าเป็นทูตมา ก็กล่าวไปตามหน้าที่ พระ-
ลักษมณ์จึงห้ามพวกลิงไว้ บอกว่าตามประเพณีนั้นจะต้องให้เกียรติแก่ทูต

ศุกะได้ใจจึงหันไปถามสุครีพว่าได้ฟังสารแล้วจะว่ากระไร สุครีพจึง
ตอบว่า เป็นข้าพระรามก็จะอยู่กับพระราม ส่วนทศกรรฐ์นั้นบังอาจลักนางสีดา
ไป พระรามจึงตามมา และอย่างไร ๑ ทศกรรฐ์ก็จะหนีไม่พ้น

ส่วนองคตนั้นโกรธมาก ยังหาว่าศุกะมาเพื่อสอดแนม แต่แกล้งทำเป็นทูต
สั่งให้พวกกระบี่จับนกยักษ์นี้ลงมาตี และมัดปีกไว้ พระลักษมณ์ห้ามก็ไม่ฟัง
พระรามจึงเสด็จออกมาจากโรงพิธี มาตามพระลักษมณ์ พระลักษมณ์ก็เล่า
เรื่องกราบทูลไป

พระรามสั่งให้ปล่อยตัวศุกะ เพราะเขาเป็นทูตมา ไม่ควรล่วงเกินเขา
หนุมานจึงกราบทูลว่า เมื่อตนไปกรุงลงกาในฐานะทูต ทศกรรฐ์ยังสั่งให้ลงอาญา
ประจานให้อับอาย พระรามจึงรับสั่งว่า

“ทศกรรฐ์ทำผิดคิดมิชอบ	จะได้ตอบด้วยผิดหาควรไม่
เขาผิดประเพณีไซ้	เหตุใดนฝ่ายเราจะผิดตาม”

แต่จะปล่อยศุกะไป ทศกรรฐ์ก็จะทราบเรื่อง และขัดขวางการจองถนน ดังนั้น
ให้คุมตัวไว้ก่อน ข้ามปากไปแล้วจึงให้ปล่อยไปได้

พระรามเข้าพิธีอยู่ถึงสามวันก็ไม่เกิดผล แค้นพระทัยว่า พระสมุทเฉื่อยชา
ไม่โยตี จึงทรงแผลงศรอาคมเนยาศตรียังยังห้วงน้ำ สัตว์น้ำร้อนรนคลานหนีขึ้นมา
แต่ก็ยังไม่เห็นพระสมุท พระรามจะแผลงศรอีก พระลักษมณ์ทูลขอว่า ดัรสเรียก
พระสมุทที ๑ จะดีกว่า พระรามจึงตกลง และดัรสประกาศกองเรียกพระสมุท
ว่าถ้าไม่ขึ้นมาจะทรงแผลงศรอีก ปลาจะเดือดร้อนจนสูญพันธุ์ในครั้งนี่

พิเภกกราบทูลว่า ทรงพิโรธพระสมุท แต่ผู้ที่จะเดือดร้อนคือ เหล่าปลา
ขอให้ทรงพระกรุณาเกิด พระรามไม่ยอม ตรัสว่าวิงวอนมาสามวันสามคืนแล้ว
พระสมุทก็ไม่ฟัง จึงทรงแปลงศรพรหมาสตรีไป พ้าคะนอง แผ่นดินไหว “สาคร
สะท้อนเลื่อนลั่น” พระสมุทจึงขึ้นมาจากท้องทะเล มีพระคงคา พระสินธุ
พระยมนา พระพรหมบุตร พระโคทาวารี ตามขึ้นมาถวายบังคมพระรามด้วย

พระสมุทกราบทูลว่า ธาตุดินน้ำลมไฟนั้น เป็นอย่างไรก็ต้องเป็น
อย่างนั้น ทำอย่างไรน้ำก็จะแหวกช่องให้เป็นทางเดินไปมิได้ แต่พระสมุทมี
ไมตรีจิต จึงจะกราบทูลหาอุบายให้ คือขอให้ทรงใช้กระบี่ที่ซ่อนล ผู้เป็นลูก
พระวิศวกรรมาเป็นผู้จองถนนไป พระรามทรงยินดี จะทรงกระทำตามที่เสนอ
แล้วพระสมุทก็ทูลลาไป

นลกระบี่เข้ามากราบทูลอาสาทำงานดังกล่าวนั้น พระรามจึงสั่งให้
ทุกคนช่วย กองวานรต่างก็เต็มใจ วันแรกทำได้ ๑๔ โยชน์ ห้าวันจึงเสร็จ ๑๐๐
โยชน์ เมื่อพร้อมแล้วจึงเสด็จเป็นขบวนข้ามไปลงกา พิเภกเป็นผู้นำทัพ
พระรามทรงขึ้นบำหนุมาน พระลักษมณ์ขึ้นบำองค์ท แทนพิชัยราชรถ ข้ามน้ำ
ไปตามมหามรรคา

พระอินทร์ทรงสั่งให้ทวยเทพเทวีนเรียงไปรยบุปผามาลี และจับระบำ
รำร่าย.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระราชนิพนธ์รวมเกียรติของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ต่างกับของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ไม่มีตัวนิลพัทธ์
ที่ต้องสู้รบกับหนุมาน ไม่มีเรื่องนางมัจฉา และเรื่องหนุมานเข้าห้องนางมัจฉา

๗๑. ศุกะ สาริณปลอมพล

เมื่อพระรามจองถนนข้ามมาแล้ว ศุกะก็ถูกปล่อยตัวและเข้ามารายงานต่อ เจ้ากรุงลงกา ทศกรรฐ์โกรธจะทำโทษประหาร แต่ลองให้ทำการแก้ตัวอีกครั้ง และให้สาริณไปด้วย ไปสืบข่าวกองทัพพระราม

ศุกะ สาริณพากันแหะไป แล้วศุกะแปลงเป็นลิงขาว สาริณแปลงเป็น ลิงดำเที่ยวเดินดูกองทัพในค่ายพระราม

พิเภกเห็น “รู้ได้ด้วยญาณชำนาญลักษณะ” จึงชี้ให้เสนาทิ้ง ๔ ไปจับตัวมา นำไปถวายพระราม

พระรามทรงกำหนดโทษถึงประหาร แต่ทรงคำนึงว่า รับใช้เขามาเท่านั้น จึงไม่ทรงลงโทษ และรับสั่งว่า ดีเสียอีก ถ้าทศกรรฐ์ทราบว่างาทพวานร เข้มแข็งปานใด อาจกลับใจ ไม่ต้องรบกันก็ได้ ทรงสั่งไปยังทศกรรฐ์ด้วยว่า

“จงส่งคืนสีดาเยวณมถย์ จะตัดการณรงกยงยุทธ”

สองทหารยักษ์กลับไปกราบทูลเจ้ากรุงลงกา ทศกรรฐ์ยิ่งโกรธ กริ้วว่า

“ตัวมีนนิณอ้ายมมนุษย์ โยไม่มฤตเสสาเป็นข้าอยู่”

ท้าวมาลีวันนุเป็นอัยการของทศกรรฐ์ เดือนว่า เมื่อมีศึกมาติดเมือง ต้องหาทางออก และไม่ประมาทศัตรู

“จงรีบส่งคืนนางสีดา เพื่อตัดการยุทธนารวี”

แน่ละทศกรรฐ์ไม่ยอมเชื่อ ท้าวมาลีวันจึงเดินไปเสีย และบ่นว่า

“จะเฝ้าวอนสอนเตือนอสุรา ก็เหมือนสอนคนบ้าไม่เข้าการ

ทศกรรฐ์สั่งเตรียมการรักษาเมือง ให้ขุนประหัต้อยู่ทางประตูตะวันออก ปรรศวมโหทรรักษาการทางใต้ อินทรชิตทางตะวันตก ให้ศุกะสาริณป้องกัน ประตูเมืองเบื้องอุดร แต่ก็ไม่สู้จะไว้วางใจ พระองค์จึงจะไปอยู่ทางนั้นด้วย.

อธิบายท้ายเรื่อง

ในรวมเกียรติของรัชกาลที่ ๑ สุภรสารเป็นยัษณ์คนเดียว แต่ในที่นี้เป็น
สองตน ก็อ สุภะ และสารัณ และลำดับก็ผิดกัน ในรวมเกียรติของรัชกาลที่ ๑
สุภรสารปลอมพลมาก่อนของถนน

๗๒. สุครีพหักฉัตร

ทศกัณฐ์นอนไม่หลับตลอดรุ่ง ได้ยินเสียงพลพระรามโห่ร้องอยู่นอกเมือง
อยากจะดู จึงสั่งท้าวนางข้างในให้ไปบอกประหัสต์ให้ยกฉัตรขึ้นบนป้อมทิศเหนือ
ประหัสต์ก็จัดเสร็จในไม่ช้า ทศกัณฐ์ชวนนางมณโฑและนางกาลอัจคา ไปดูทัพ
มนุษย์ มีสาวสรวก้านัลนางตามเสด็จ

ฉัตรนั้นใหญ่มาก คันใหญ่เท่าต้นตาล มีบัลลังก์สำหรับทศกัณฐ์ประทับ
มีเครื่องปูลาดสำหรับฝ่ายใน

ฝ่ายพระราม ได้ทราบจากพิเภกเห็นว่าทางฝ่ายลงกาเตรียมการป้องกันไว้
อย่างไร พระองค์จึงจัดทัพให้นิลเข้าตีทางด้านขุนประหัสต์ กองทหารด้าน
ปรตระมะโหธร ให้หนุมานสู้ทางด้านอินทรชิต ส่วนพระองค์เองกับพระลักษมณ์
และชมพูพานจะเข้าหาญหักทางด้านอุดรซึ่งมีทศกัณฐ์อยู่ทางนั้น ให้สุครีพ
และพิเภกคุมกองหนุน พระรามอยากจะดูกรุงลงกา จึงเสด็จเป็นขบวนไปยัง
เขาสุเวละ

เมื่อพระองค์ถึงสุเวลบรรพตแล้ว พระองค์ก็ได้ทอดพระเนตรกรุงลงกา
ซึ่งตั้งอยู่บนภูเขาดรีกฏ มีป้อมปราการมั่นคง ทรงถามว่าวัดดูสีขาวนั้นคืออะไร
พิเภกนั้นก็กราบทูลว่าทศกัณฐ์ยกฉัตรขึ้น

สุครีพแค้นใจมากจึงทะยานขึ้นไปดำ่ว่าทศกัณฐ์บนอากาศ ทศกัณฐ์
ก็ตอบว่า คบมนุษย์สังหารพี่ เพราะหวังครองธานีของพี่ชาย สุครีพโกรธจึงโดด
เข้าหักฉัตร และเอาเท้าคืบมงกุฎทศกัณฐ์มาถวายเป็นที่สรวก้านัลนางที่สุเวลคีรี ส่วน
ร่างกายสุครีพนั้นโลหิตก็ไหลซึม

พระรามทรงทราบจากสุครีพว่า กรุงลงกาเตรียมทหารไว้พร้อมพร้อม
พระรามจึงเสด็จกลับจากสุเวลสังขร จะทรงคิดกลศึกดูก่อน

อธิบายท้ายเรื่อง

ในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ สุกรีพหักฉัตรมาที่หลังองค์ท้าวสาร
ซึ่งคงจะไม่สำคัญนัก แต่ข้อสำคัญที่แลเห็นในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒
ถือการจัดทัพให้ตีกรุงลงกาทั้ง ๔ ด้าน คล้ายกับยุทธวิธีทางทหารจริง ๆ แทน
ที่จะยกทัพไปยังสมรภูมิเฉย ๆ

๓๓. องค์สื่อสาร

พระรามตรัสถามพิเภกแล้วว่า การสงครามนั้นจะทำอย่างไรดี จะเข้าโจมตีหรือจะคิดอุบายอย่างไร พิเภกกราบทูลว่า เมื่อเริ่มการสงคราม ก็ควรมีอุบายที่จะตัดสงครามในต้นมือ ควรแต่งราชทูตไปเจรจา ถ้าทศกรรฐ์รู้สึกผิดสังสัยดาकिन ก็น่าจะยกโทษ ให้ครองอาณาจักรแดนลงกาต่อไปเป็นเมืองขึ้น ส่งบรรณาการให้อยู่ยงยาทุก ๓ ปี หากทศกรรฐ์แข็งขึ้น จึงให้โจมตีพระนครกรุงลงกา แล้วประกาศโทษผู้ที่ไม่เกรงพระบารมี

พระรามเห็นชอบ จึงตั้งองค์เป็นทูตไปสื่อสารกับทศกรรฐ์ องค์ก็รีบไปโดยทันที ไปถึงประตูเมืองลงกา ยักษ์ไม่ยอมเปิดให้ องค์จึงทักประตูให้พัง แล้วก็เข้าไปยังท้องพระโรงของพระยายักษ์เลยทีเดียว ไม่มีใครจัดที่นั่งให้องค์จึงขดหางของตัวเองให้เป็นที่นั่งเสมอด้วยอาสน์ของเจ้ากรุงลงกา

องค์อ่านสารพระราม มีใจความว่า พระรามยังทรงเมตตาจึงส่งองค์มาสื่อสาร ถ้าทศกรรฐ์จะอ่อนน้อมยินยอมก็ขอให้จัดบุษบกให้นางสีดานั่ง ทูนหัวไปยังพลับพลาที่ประทับพระราม

แต่ทศกรรฐ์จะยอมอย่างไรได้ จึงสั่งให้ส่งโทษตัดหัวองค์ แล้วโยนซากศพให้สุนัขกิน

เสนามารสี่ตนก็ตรงเข้าจับองค์ แต่องค์มีความสามารถมากกว่า กลับจับเสนาทิ้งสี่หนีบรักแร้ และเตือนให้ทศกรรฐ์ระลึกว่า พาลิบิดาขององค์ก็เคยจับทศกรรฐ์หนีบรักแร้เช่นเดียวกัน แล้วองค์ก็กระโดดขึ้นไปโขกศีรษะทศกรรฐ์สามที.

อธิบายท้ายเรื่อง

การที่ให้องค์ไปสื่อสารนี้ เท่ากับว่าเจรจากันทางการเมืองก่อนที่จะใช้กำลังทหาร องค์นั้นเป็นลูกนางมณโฑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคัดตอนที่นางมณโฑ ให้จัดอาหารมาต้อนรับองค์ออกเสีย

๗๔. นาคบาท

ทศกรรฐ์หาหรือเสนามารว่า พลมารต่อต้านอย่างเต็มฝีมือยังเอาชนะพวกวานรมิได้ จะทำประการใดดี ขุนประหลัดเสนาว่า ควรให้อินทรชิตออกรบ อินทรชิตได้ยินดังนั้นก็อาสาทันที ขอเสนาamarผู้สูงอายุไปช่วยควบคุมกำลังพล

เจ้ากรุงลงกายินดีมาก จึงสั่งมโหทร มหาปรรสวะ ศุกะ และสารณ ให้ไปกับอินทรชิต ได้ฤกษ์แล้วอินทรชิตก็เคลื่อนทัพไปยังทวารด้านอุดร

ฝ่ายพระรามนั้น ทรงฟังรายงานการรบมาตลอดวัน มิได้ทรงพักผ่อนเลย ขุนนลอยู่ทางมุมเมือง ขุนกมุทอยู่ทางด้านตะวันออก สุเชนอยู่ด้านตะวันตก ขุนคัตตะพะลืออยู่ทางด้านใต้ ทัพหลวงของพระองค์พร้อมด้วยสุครีพและชมพูพาน คอยรับทัพยักษ์อยู่ทางด้านเหนือ

ครั้นได้ยินเสียงโห่ร้อง พิเภกจึงกราบทูลว่า กุมภกรรณนั้นยังนอนหลับ คงจะเป็นทัพอินทรชิตยกมาต่อสู้กับพระองค์ พระรามจึงสั่งให้จัดพลไว้ต่อสู้ พอถึงเวลาตามฤกษ์ ก็เคลื่อนพลไปปะทะกับกองทัพอินทรชิต. ทัพลิงรุกไล่ ยักษ์เข้าไปก่อน แต่ไม่ช้าทัพยักษ์ก็กลับรุกไล่วานร มาถึงทัพหลวง พิเภกนิโกรจึงสั่งเสนาทั้งสี่ของตนเข้าต่อสู้กับยักษ์ อนิลเข้าปะทะกับมโหทร อนล เข้าสู้กับปรรสวะ ประมัตสู้กับศุกะ และลัมปีตรบกับสารณ ฝ่ายลงกาถอยไปถึง หนารถอินทรชิต อินทรชิตแลเห็นพิเภกจึงต่อว่าต่อขานกัน พิเภกว่า ให้อินทรชิตกลับเข้ากรุงลงกาเสียเถิด และให้ไปกราบทูลทศกรรฐ์ว่าขอให้ทรงกรุณาแก้หม้อยักษ์ โดยส่งสิดาคืนมาเสียโดยเร็ว

อินทรชิตโกรธ กระโดดลงจากรถทรง ไปสู้กับพิเภก พิเภกเพียงแต่ บ้องปิดไว้เท่านั้น ไม่ประสงค์จะฆ่าหลานชาย แต่เมื่ออาวุธกระทบกันก็เป็น ประกายออกมา สุครีพรีบเข้าขวาง บอกว่าอาภัยหลานไม่ควรจะสู้รบกัน อินทรชิตเห็นด้วยจึงเสนอว่า รบกันทั้งกองทัพน่าจะกันไปเปล่า ๆ ให้เลือก มาสู้กันฝ่ายละสี่คน

ตกลงกันดังนั้นแล้ว หนุมานก็เข้าสู่กับมโหธร องค์คู่กับปรสวะ
ขุนนลสู้กับศุกะ และขุนนิลสู้กับสวริน สู้กันเป็นนาน อินทรชิตสังเกตเห็น
เสนามารของตนอ่อนแรงลง จึงแปลงศรเป็นไฟ ทหารวานรต้องถอยไป พระราม
เห็นดังนั้นจึงแปลงศรอาวุธศาสตร์ เป็นฝนโปรยลงมาดับไฟนั้น และสี่เสนามาร
โดนศรนั้นด้วยถึงกับสลบไป

องค์ทกล่าวกับสุครีพว่าอินทรชิตไร้สัตยธรรม ตกลงกันว่าจะให้สี่
กุมภัณฑ์รบกับสี่วานร ครั้นเห็นว่าอสูรจะพากันหิยศรขึ้นมาแปลง เป็นการ
โกงกันคือ ๆ ตนเองทนมไม่ไหวจึงโดดเข้าห้กรถอินทรชิตเป็นรูลีไป

อินทรชิตเสียดแล้วรู้สึกเสื่อมราศีไปมาก สี่เสนาก็ต้องศรเกือบวายชนม์
ต้องรีบให้น้ำตัวส่งกลับเข้ากรุงลงกา เหลือแต่ตัวเองเกรงจะสู้ไม่ได้ จึงใช้อุบาย
ร้ายมนตร์มหาเวท ทำให้เกิดเมฆคลุ้ม ตนเองจึงเหาะขึ้นไปซ่อนตัวอยู่ในกลีบเมฆ
นั้น พระรามต้องแปลงศรอาคเนยศาสตร์ทำให้กลับมีแสงสว่าง

แต่ก็หาตัวอินทรชิตไม่พบ พระรามจึงสั่งให้ขุนกระบี่ตามหา ทหาร
พระรามแปดนายออกไปตามหา แต่อินทรชิตก็มีมิตรูปมายาไว้ทั้งแปดทิศ ตนเอง
แหวกกลีบเมฆมาแปลงศรนาคราศ เป็นนาคมามีองค์พระรามพระลักษมณ์ไว้
พญาวานรมาช่วยแก้ก็ไม่หลุด พระรามพระลักษมณ์จึงสลบไป

พิเภกนิกรธมาก ร้องตะวาดออกไปว่า อินทรชิตไม่กลัวรบ แต่ใช้อุบาย
เหมือนผู้ร้ายลอบยิง เสียชื่อเสียงศุกล ไม่มีมายาย อินทรชิตได้ฟังแล้วไม่ตอบ
ประการใด เพราะรู้สึกละอายใจ สั่งให้ยกพลกลับเข้ากรุงลงกา นึกว่าพระราม
พระลักษมณ์สิ้นชีวิตแล้ว

หนุมาน องค์ทและวานรอีก ๖ นายที่ไปค้นหาอินทรชิตกลับมาก็ตกใจ
พิเภกนิกรธไปเตือนพลวานรที่แตกหนีไปให้กลับมา แล้วจะเลยไปหายามาแก้
พระรามพระลักษมณ์ด้วย

ทางกรุงลงกา ทศกรรฐ์ดีใจมากที่ได้ทราบว่พระรามพระลักษมณ์
สิ้นชีวิตลง สั่งคนให้ไปบอกสิดาว่าผัวตาย ถ้าไม่เชื่อให้พาขึ้นบุษบกไปดูที่
สนามรบ

ในที่สุดสิดาก็ขึ้นบุษบกปล่อยไปจากสวนโศก ปล่อยไปนอกเมือง มีนางตรีชดาตามเสด็จ เมื่อเห็นองค์พระรามและพระลักษมณ์ เชื่อว่าสิ้นชีวิตแล้ว จึงโอดครวญเป็นการใหญ่ นางตรีชดาจึงปลอบ บอกว่าคงยังไม่สิ้นชีวิต เพราะ หญิงหม้ายจะขึ้นบุษบกปล่อยไปไม่ได้เลย สิดาจึงคลายความโศกเศร้า บุษบก ก็ลอยข้ามป้อมปราการกลับที่เดิม

พิเภกเข้าไปต้อนพวกวานและหายมารักษาพระรามพระลักษมณ์ แต่ ยานนั้นบดละลายน้ำหาที่พระองค์ไม่เป็นผลอย่างใด พิเภกจึงนึกถึงพญาครุฑ สุกฤษีเห็นชอบด้วย ทั้งสองจึงก่อไฟไฉ้วเทวดา ให้ช่วยเชิญพญาสุบรรณมา

พญาครุฑได้ทราบเรื่องจากเทวดา จึงบินมาตรงเข้าปราบนาครซึ่งเป็น ศัตรู พระรามพระลักษมณ์จึงฟื้นขึ้น และขอบใจพญาครุฑ.

อธิบายท้ายเรื่อง

ในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ พระลักษมณ์ออกรบ และต้องสรผู้เดียว แต่ในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ พระรามและพระลักษมณ์ออกรบด้วยกันและ ต้องสรด้วยกัน และในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ นี้ พิเภกเป็นผู้กล้าหาญ “ไล่สูรนิกรไม่รอหน้า” ส่วนในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๑ “สูรวิ่งหนี ลนลาน” และในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๒ “วิ่งหนีเข้าในไพรวัน”

๗๕. กลสุชาจาร

อินทรชิตได้แผลงศรพรหมาสตร์ต้องพระลักษมณ์และหมู่วานร นึกว่าตายกันหมดสิ้นแล้ว แต่โดนจึงฟื้นขึ้นมาได้ ทศกรรณจึงให้เรียกอินทรชิตขึ้นไปเฝ้า

ทศกรรณไม่ได้กริ้วโกรธแต่อย่างใด แต่ทรงปรึกษาหาวิธีในการที่จะทำศึกต่อไป

อินทรชิตทูลว่า คิดจะตั้งพิธีกุมภินยา ทำตัวให้เป็นกายสิทธิ์ แต่ใครจะลงไฟให้หลังก่อน โดยให้สุชาจารซึ่งมีโทษหนักตาทิพย์ แปลงเป็นนางสีดาติดท้ายรถไปยั้งสมรภูมิ แล้วจะตัดหัวโยนไปให้ฝ่ายพระราม ทศกรรณเห็นชอบด้วย และดีใจมาก สั่งให้ถอดมาจากที่คุมขัง

ทศกรรณจึงทรงสั่งให้สุชาจารปลอมแปลงเป็นสีดาตามแผนการณ์ของอินทรชิต ถ้าสุชาจารทำได้ จะประทานอภัยให้ลูกเมียโดยที่จะทรงเลี้ยงไว้ให้

สุชาจารยินดีรับสนอง จึงไปดูตัวนางสีดาที่ราชอุทยานสวนสวสวรรค์ พอไปถึงก็แปลงตัวเป็นนางกำนัลนำพานดอกไม้เข้าไปถวาย เพื่อจะได้ดูตัวนางใกล้ ๆ และทูลว่า

“มาเฝ้าองค์พระแม่เจ้า
นางสีดาตอบขอบใจ แล้วว่า

เฝ้าขอปกเกล้าเกษรา”

“ขอบใจที่เจ้าอุส่าห์

นำซึ่งมอลามาให้

สวนนี้มาถึมีอนไป

แต่ตัวเราไซริไม่นภา

เพราะเป็นของท้าวทศกัณฐ์

ชั่วข้าอัครลักษณ์หนักหนา”

สุชาจารเห็นองค์นางสีดาเสร็จสมดังใจแล้ว ก็กลับไปขึ้นเฝ้าอินทรชิต คราวนี้แปลงตัวเป็นนางสีดา อินทรชิตเข้าใจรู้ว่าสุชาจารแปลงตัวมา ชมโฉมว่านางสีดานั้นงามนัก

“กระนั้นหรือสมเด็จพระบิดา
ถึงใคร ๆ ได้เห็นนางเทวี

จะมีแสนแสนหาโฉมศรี
น้ำที่จะหลงละลานใจ”

อินทรชิตจึงออกไปยังสนามรบ มีสีดาจำแลงติดท้ายรถไปด้วย พระราม
ได้ยินเสียงโห่ร้องที่สนามรบ จึงมอบให้พระลักษมณ์ออกไป ทราบแล้วว่าเป็น
ทัพอินทรชิต ขอให้ระวังตัว

พระลักษมณ์ก็ยกทัพวานรออกไปยังสมรภูมิ

อินทรชิตเจรจากับพระลักษมณ์ว่า การสงครามเพื่อชิงนางสีดานี้ เคี้ยวขับ
ฆ่าฟันกันมานานแล้ว อินทรชิตเห็นว่าไม่มีประโยชน์อันใด เพราะฉะนั้นจะส่งตัว
สีดาคืน ให้พระลักษมณ์มารับไปถวายพระราม

พระลักษมณ์ยินดีมาก ขอให้อินทรชิตนำไปถวายเอง อินทรชิตทำไกรธ
อ้างว่าตนมิได้แพ้สงคราม เหตุใดจึงจะต้องไปเอง ถ้าพระลักษมณ์ไม่รับไป
ก็จะตัดเศียรส่งให้ไป

สุชาจารแกล้งร้องเป็นนางสีดา และกล่าวคำมารยาต่าง ๆ แล้วก็ร้องให้
พระลักษมณ์คิดจะแผลงศรไปฆ่าอินทรชิตก็เกรงว่าจะไปถูกพระพิณาง

อินทรชิตลงสำเร็จแล้ว จึงตัดเศียรสีดาจำแลงโยนลงไปให้พระลักษมณ์
บอกด้วยว่าให้อยู่ที่ลังกาเถิด ตัวอินทรชิตจะยกไปคือยุธยาราชธานี พระลักษมณ์
สลดใจแทบสิ้นสมประดี ทรงกรรแสงกลับไปทูลพระราม

พระรามเศร้าโศกมาก แต่สงสัยว่าจะเป็นกลของอินทรชิต จึงได้ทรง
ถามพิเภก พิเภกจึงบอกลาแล้วก็กราบทูลว่า

“ในยามนั้นร้ายว่าตายจริง

แต่ว่ามีไข้หญิงมียศดา”

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้
เสร็จครั้งหนึ่งแล้ว ภายหลังได้ทรงพระราชนิพนธ์ “บทร้อง” แก่เกมใหม่
ส่งเข้าแทรกในบทเดิม เพิ่งจะหาบทเดิมพบ และนำบทใหม่มาแทรกในเร็ว ๆ นี้.

๗๖. พิธีกุมภनिया

พระรามตรัสถามว่าที่อินทรชิตบอกว่าจะยกทัพไปตีอยุธยาราชธานีนั้น ยังไม่เชื่อ จะจริงเท็จประการใด พิเภกขึ้นกราบทูลว่าไม่เป็นความจริง อินทรชิตไปกระทำพิธีกุมภनियाที่เชิงเขาจักรวาล ถ้าทำสำเร็จใน ๗ วัน จะมีกายสิทธิ์ ฆ่าไม่ตาย เมื่อหารือกันแล้ว พระรามจึงส่งพระลักษมณ์ไปทำลายพิธีนั้น ให้ พิเภกขึ้นไปด้วย และประทานศรไป ๓ เล่ม

เมื่อถึงเขาจักรวาลแล้ว พระลักษมณ์ก็แลเห็นโรงพิธีใหญ่ ในดงไผ่ มี หมูมารล้อมเป็นวง พระองค์จึงสั่งหนุมานให้เข้าทำลายโรงพิธี หนุมานไม่เสีย เวลาในการทำลายโรงพิธี แล้วกล่าวเยาะเย้ยอินทรชิต

อินทรชิตโกรธ สั่งให้พวกตนหักโหมโจมตีหมู่วานร พวกยักษ์สู้ไม่ได้ อินทรชิตจึงแผลงศรวิเศษปาเข้าเป็นเพลิงไปเผาผลาญวานร

พระลักษมณ์เห็นดังนั้น จึงแผลงศรอันวิเศษบังเกิดพายุฝนมาดับเพลิงลงได้ในทันที

อินทรชิตไม่ยอมแพ้ กระโดดออกมาสู้รุกไล่พวกลิงมาจนถึงหน้าราชรถ ของพระลักษมณ์ พระลักษมณ์จึงลงจากราชรถไปต่อสู้

อินทรชิตเห็นว่าคนจะสู้ไม่ได้ จึงแผลงศรนาคราช ปราบฏเป็นนาค เต็มท้องฟ้า เทียวเลี้ยวไปววนร

พระลักษมณ์หาทางแก้โดยเร็ว จึงแผลงศรพายวาทเรียกพญาครุฑ มาโฉบเฉี่ยวจับนาค

อินทรชิตแก้โดยแผลงศรพรหมศาสตร์ เป็นศาสตราอาวุธเต็มฟากฟ้า พระลักษมณ์แก้ด้วยแผลงศรพรหมศาสตร์ไปล้างอาวุธของยักษ์ พลมารจึงตาย ทั้งกองทัพ อินทรชิตจึงหลบหนีเหาะกลับกรุงลงกา.

อธิบายท้ายเรื่อง

โขนสมักรเล่นของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงเรื่องนี้
เมื่อออกไปนอกวังสราญรมย์เป็นครั้งแรก ใน ร.ศ. ๑๒๘ เพื่อช่วยงานเปิด
โรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม ทรงพระราชนิพนธ์บทพากย์และเจรจาใหม่ทั้งหมด.

๗๗. โรมีโอและจูเลียต

“กล่าวถึงสกุลสอง กิตติศักดิ์เสมอกัน” คือสกุล “มอนตะคิว” และสกุล “คาปุเล็ต” ซึ่งอยู่ในนครเวโรนาด้วยกัน แต่สกุลทั้งสองนี้เป็นอริบาดหมางกันมาช้านาน มักจะมีเรื่องวุ่นวายวิวาทกันอยู่เสมอ

ท่านคาปุเล็ตมีลูกอยู่คนเดียว คือจูเลียต อายุยังไม่เต็ม ๑๔ แต่ก็มีผู้มาทาบถามขอแล้ว คือ ขุนนางหนุ่มชื่อปารีส เป็นญาติของเจ้านคร คาปุเล็ตจะเต็มใจ บอกให้ปารีสคอยดูนางในคืนวันนั้น เพราะจะมีงานเลี้ยงและเต้นรำ

คาปุเล็ตสั่งคนใช้ให้นำบัตรเชิญบุคคลต่าง ๆ ไปส่งที่บ้าน แต่คนใช้ผู้นั้นอ่านหนังสือไม่ออก มาวานให้โรมีโอ ชายหนุ่มทายาทของสกุลมอนตะคิวให้อ่านให้ โรมีโอจึงทราบและตกลงว่าจะไปในงานเพื่อดูสาวสวย ๆ ตนเองก็รักใคร่อยู่คนหนึ่งแล้ว และเชื่อว่าจะไม่มีใครจำตนได้เพราะเป็นงานสวมหน้ากาก

ที่บ้านของคาปุเล็ตมีคนมามาก โรมีโอก็แอบเข้าไปด้วย แต่ติบอลลด์ หลานชายของคุณหญิงคาปุเล็ตจำเสียงโรมีโอได้ เรียกหาดาบจะเอามาฟัน แต่คาปุเล็ตห้ามไว้กล่าวว่า

“ถึงแม้จะให้สินทั้งหมดสิ้นบุรีรัม

ลูกก็ไม่ก่อความร้ายแก่เขาในเคหา”

โรมีโอ นั้น แลเห็นหญิงงามคนหนึ่ง ได้เข้าไปหา เจรจาด้วย และนឹกรัก จึงได้จูมพิตเธอครั้งหนึ่ง ต่อมาอีกสักครู่ จึงได้ทราบจากนางนมว่าหญิงผู้นั้น คือจูเลียต ลูกสาวของเจ้าของบ้าน

ส่วนจูเลียตก็ไม่ทราบว่ายายหนุ่มนั้นคือใคร นางนมก็ไม่ทราบเหมือนกัน จูเลียตจึงกล่าวว่า

“ไปถามชื่อเขา—

แม้ภรรยาของเขามี

หลุมศพของข้านี้

จะแทนแทนนอนอวาท”

พอทราบว่าเขาคือโรมีโอ ลูกชายคนเดียวของมอนตะคิว เธอก็กล่าวว่า

โอ้วาสินะหะตะนุเอก
แรกพบบรู๊ปมีเฉลียว

ก็กำเนิด ณ ชังเดียว
คติรัฐสเลยกาล !”

โรเมโอทนนอยู่มิได้จึงต้องไปหาจูเลียตในตอนกลางคืน โดยปีนกำแพงสวนเข้าไป และแลเห็นจูเลียตโผล่หน้าต่างอยู่ข้างบน ทั้งสองเจรจากันอยู่นาน ต่างก็แสดงความรัก และว่าจะนัดแนะกันในเรื่องหาวันทำการสมรส

นางนมของจูเลียตรักจูเลียตมาก เพราะได้เลี้ยงดูมาแต่เล็ก เพราะฉะนั้นจูเลียตต้องการอะไรก็ตามใจทุกอย่าง เฉพาะในเรื่องรักระหว่างหนุ่มสาวคูนี้นางนมเป็นผู้ไปติดต่อข้างนอก จนได้ไปหาภคตาลอเรนซ์ที่กุฎีให้เป็นผู้ทำพิธีแต่งงานให้ ทั้งนี้โดยมิให้คาปูเลตและคุณหญิงคาปูเลตได้ทราบ

กล่าวถึงติบออลด์ หลานของคุณหญิงคาปูเลต เขายังแค้นไม่หายในการที่โรเมโอแอบเข้าไปที่งานเต้นรำวันนั้น เขาเขียนหนังสือไปท้าทายโรเมโอ แต่โรเมโอไม่อยากจะวิวาทเพราะบัดนี้คล้ายกับเป็นญาติกัน

ติบออลด์ออกมาพบเมอร์คิวซิโอ ญาติของเจ้านครและเพื่อนของโรเมโอ พูดกันได้ประเดี๋ยวเดียวแล้วก็ชักดาบออกมาสู้กัน เมอร์คิวซิโอถูกแทงตาย โรเมโอโกรธจึงได้แก้แค้น แทงติบออลด์ตาย บัดนี้คนออกมาดูกันมาก รวมทั้งเจ้านคร มอนตะคิวและคาปูเลต เจ้านครลงโทษโรเมโอให้เนรเทศไปจากเวโรนา โรเมโอหลบมาอยู่กับภรรยาในห้องของเธอได้เพียงหนึ่งราตรี แล้วก็ต้องจากไปมันดูว่าเพราะถูกเนรเทศ

จูเลียตเศร้าโศกมาก คาปูเลตกับคุณหญิงนึกว่าเสียใจเพราะติบออลด์ตาย จึงหาทางจะให้กลับมีความสุข โดยจะให้รับแต่งงานกับปารีส ในวันพฤหัสบดีที่จะถึงต่อไปนั้น ซึ่งทำให้จูเลียตทุกข์โศกยิ่งขึ้น ถึงกับคิดว่าจะฆ่าตัวตาย

จนปัญญามีรู้ที่จะทำอย่างไร จูเลียตจึงไปหาภคตาลอเรนซ์เพื่อหาทางที่จะแก้ไขไม่ให้ต้องแต่งงานใหม่ ถ้าไม่มีทางออกก็จะลาตาย ภคตาลอเรนซ์เห็นใจจูเลียต ตนเองเป็นผู้ทำพิธีแต่งงานให้จูเลียตและโรเมโอ จะต้องช่วยให้ถึงที่สุด จึงบอกจูเลียตว่าให้ทำหน้าตาให้เบิกบาน ทำเป็นยอมจะแต่งงานใหม่ ในวันพฤหัสบดี แต่ในคืนวันพุธขอให้นอนอยู่คนเดียว และให้ดื่มยาขบดหนึ่ง

ซึ่งจะทำให้นอนหลับเหมือนกับสิ้นชีวิต และจะอยู่ในสภาพเช่นนั้นสี่สิบสองชั่วโมง แล้วตื่นขึ้นเหมือนกับตื่นจากนอนหลับ ระหว่างนั้นร่างของจูเลียตจะถูกหามไปตั้งไว้ที่โบราณานุสาวรีย์ของตระกูลคาปูเล็ต ภาตาลเรนซ์จะรีบบอกให้โรเมโอทราบ และให้มารับจูเลียตเมื่อตื่นขึ้น จูเลียตตั้งใจและรับจะปฏิบัติดังนั้น

จูเลียตกลับถึงบ้านพบท่านบิดาก็บอกว่าจะอยู่ในโอวาทและยอมแต่งงานกับปารีส คาปูเล็ตดีใจมาก เตรียมงานสมรสลูกสาวเป็นการใหญ่ ถึงกับจะจ้างพ่อครัวฝีมือดี ๒๐ คน และตนเองจะยอมอดนอนตลอดคืนเพื่อเตรียมการ

ถึงวันงาน ตอนรุ่งเช้า จูเลียตหลับสบาย ใครจะปลุกก็ไม่ตื่น ร่างของจูเลียตถูกนำไปตั้งไว้ในสุสานอนุสาวรีย์ของสกุลคาปูเล็ต บัลลัสอาร์คนไช้ของโรเมโอที่ในนครเวโรนา ได้รับคำสั่งให้คอยส่งข่าว เขาจึงขี่ม้ารีบไปแจ้งข่าวร้ายว่าจูเลียตได้ถึงแก่ความตาย โรเมโอเสียใจอยากจะตายตาม จึงซื้อยาพิษขวดหนึ่งและควบบ้ามารกรุงเวโรนา

ส่วนภาตาลเรนซ์นั้นก็ได้ออบให้ภาดาจอนนำจดหมายไปให้โรเมโอ แต่เคราะห์ร้ายภาดาจอนถูกกักตัวเกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด จึงไปไม่ถึงซึ่งทำให้ภาตาลเรนซ์วิตกมาก

ณ สุสานที่จูเลียตนอนอยู่ ปาρίสนำดอกไม้มาโรยที่เตียงที่จูเลียตนอน แล้วโรเมโอก็โผล่เข้ามา ทั้งสองเลยสู้กันและโรเมโอแทงปารีสตาย แล้วโรเมโอเองก็ดื่มยาพิษตายตามที่ตั้งใจไว้

ภาตาลเรนซ์มาทันเวลาก่อนที่จูเลียตจะฟื้นจากการนอนหลับ แล้วจูเลียตก็ฟื้นขึ้น

บัดนี้มีเสียงคนมา ภาตาลเรนซ์ชวนจูเลียตให้รีบหนี แต่จูเลียตจะอยู่กับศพสามี ภาตาลเรนซ์จึงหนีไปคนเดียว

“ใจดำชะดัมพิษะบ่เหลือ

ได้ตามบคิ คนจะหาญ

เมื่อว่าแควะหัดพิษะจะเหลือ

ผลให้คนุมรณะปลิด

พิษะเพื่อพหูท่าน

วรโอรฐะจุมพิต

พพฤทธิแรงคิต

จิระช่วยบคิไว้”

เสียงคนกำลังมา จูเลียตจึงฉวยก้นหยันของโรเมโอแทงตัวตาย

แต่เหตุที่ทั้งสองสกุลได้เสียบุตรและธิดายอดที่รักไป มอนตะคิวและคาปุเล็ตจึงรู้สึกตัว ว่าความเป็นอริกันเป็นต้นเหตุ ทั้งสองจึงจับมือปรองดองกัน และจะร่วมกันสร้างอนุสาวรีย์รูปโรเมโอและจูเลียต มิให้มีรูปใดงามเหมือน.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์แปลเรื่องรักบันลือโลกเรื่องนี้ของเชคสเปียร์ มาให้เราได้อ่าน ทรงแปลตรงมาก ดูเหมือนจะได้ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ตรงมากกว่าแปลให้ไพเราะ.

๓๘. ล่ามดี

สงขลา อยู่ใกล้ชายแดนมลายูทางภาคใต้ มักจะมีชาวต่างประเทศมาเสมอ ผู้ที่มาเข้าโรงแรมอยู่ในวันนี้คือ ริชาร์ด ดิกชัน ชายหนุ่มอังกฤษ พาเบ็ตตี้ ลูกสาวของยอนสมิทหนีมา

ตามปกติโรงแรมนี้มีล่ามประจำอยู่ แต่วันนี้เขามีธุระจึงส่งคนอื่นที่ไม่รู้ภาษาอังกฤษมาทำการแทน หวังว่าจะไม่มีชาวอังกฤษมา

แต่ชาวอังกฤษก็มา คือ ยอนสมิทมาตามลูกสาวที่หนีมา นายจอนผู้ที่มาทำหน้าที่ล่ามแทนเพื่อนเดือดร้อนมาก แปลอะไรไม่ได้เลย และมักจะหลบหนีไป ยอนสมิทต้องการพบตำรวจจรรยา ตำรวจมาแล้วก็พูดกันไม่รู้เรื่อง เขาว่าลูกสาวตามผู้ชายมา ล่ามก็แปลว่าสมุดพกหาย

แต่ดิกชันกับเบ็ตตี้พูดไทยได้ ล่ามเห็นโอกาสดีจึงวานให้ดิกชันไปพูดกับฝรั่งที่พูดไทยไม่ได้ ฝรั่งผู้นั้นคือพ่อของเบ็ตตี้ ล่ามใหม่จึงต้องวิ่งหนีไปอีกคนหนึ่ง และวิ่งไปพบกับตำรวจเข้า ตำรวจเลยพาตัวกลับมา

แต่อันที่จริงนายสมิทรังเกียจดิกชัน เพราะดิกชันเป็นเพียงเสมียน ฐานะการทำงานยังไม่ดี และบัดนี้มีโทรศัพท์มาจากไทรบุรี เจ้าของบริษัทที่ดิกชันทำงานอยู่ ยอมรับให้ดิกชันเป็นผู้ถือหุ้न्द้วย นายสมิทก็เลยพอใจ ยกลูกสาวให้แก่ผู้ที่ล่ามและตำรวจนึกว่าเป็นผู้ขโมยสมุดพก.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องขบขันมากอีกเรื่องหนึ่ง และทรงพระราชนิพนธ์แปลไว้ถึงสองสำนวน คือเรื่องล่ามที่สงขลาพูดภาษาอังกฤษไม่เป็น อีกสำนวนหนึ่งคือเรื่องที่เกี่ยวข้องในสหพันธ์รัฐมลายู ล่ามพูดภาษาไทยไม่เป็น

๑๕. วังตี

ณ ประเทศ “ตงฮั่วใต้เชียงก๊ก” มีกฎหมายเข้มงวดกวดขันมาก เช่น ใครยกคิ้วกับหญิงสาว ก็จะต้องถูกประหาร และใครผิดก่อนก็ต้องถูกประหาร ก่อนเป็นลำดับไป ในการนี้จะต้องแต่งตั้งเพศฆมาตไว้เป็นประจำ ที่ประชุมราชฎจึงเสนอให้ตั้งช่างตัดเสื้อชื่อแอกันเป็นเจ้าคุณเพศฆมาต เพราะแอกันเองทำผิดกฎหมายนี้ก่อนผู้อื่น ถ้าจะประหารชีวิตผู้ใด ก็ต้องประหารชีวิตตัวเองเสียก่อน หลังจากนั้นก็มีคำสั่งจากเมืองหลวงมาว่า เพศฆมาตผู้มีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้สำคัญมาก จึงได้แต่งตั้งให้แอกันเป็นเจ้าเมืองแปะปึงฟูด้วย

อันที่จริงผู้มีอำนาจในเมืองแปะปึงฟูนี้มีเพียงสองคน นอกจากแอกันแล้วก็มีตะเลาเปา ผู้เป็นปลัดเมือง นอกจากนั้นเขายังเป็นตุลาการใหญ่ ตุลาการรอง เลขานุการ เจ้าพนักงานคลัง เจ้าพนักงานนา ผู้บังคับการกองตระเวน นายอำเภอ และผู้คุมด้วย

ปาซ่องโก้วังตีราชาแห่งตงฮั่วใต้เชียงก๊ก มีโอรสชื่อเกี่ยมซิงตี ซึ่งรักอยู่กับยัมยัมลูกเลี้ยงของแอกัน หนุ่มสาวคู่นี้ไม่ได้พบกันนานแล้ว เกี่ยมซิงตีจึงปลอมเป็นคนติดกระຈပ်ปีมาตามหา ยัมยัมที่เมืองแปะปึงฟู และเสียใจมากเมื่อได้ทราบข่าวว่า แอกันจะแต่งงานกับยัมยัม ลูกเลี้ยงของตนเสียเอง เกี่ยมซิงตีเสียใจมากถึงกับอยากจะทำตัวตาย

มีพระราชสาส์นมาจากปาซ่องโก้วังตีว่า เดือนหนึ่งแล้ว เจ้าคุณเพศฆมาตยังมีได้ประหารชีวิตผู้ใด ให้เวลาอีก ๓๐ วัน ถ้าไม่ประหารผู้ใด ให้ถอดออกจากตำแหน่ง และให้ลดฐานะเมืองแปะปึงฟูเป็นหมู่บ้าน

แอกันวิตกมาก เพราะถ้าจะประหารใคร ก็ต้องประหารตนเองเสียก่อน ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร พอดีเกี่ยมซิงตีออกมาหาที่ที่จะแขวนคอตนเอง เพราะเสียใจที่ยัมยัมจะไปแต่งงานกับแอกัน แอกันเห็นเป็นทางออกจึงกล่าวว่า แทนที่เกี่ยมซิงตีจะทำตัวตาย ยอมให้เจ้าคุณเพศฆมาตประหารเสียยังจะดีกว่า มีการ

ต่อรองกัน เกียมซึ่งตีขอแต่งงานอยู่กับยัมยัมเดือนหนึ่ง แล้วก็จะยอมให้แ่งกิน
ประหารชีวิต แ่งกินหาทางอื่นดีกว่าไม่ได้ จึงยินยอม

ทันใดนั้นเล่าอะม้วยหญิงแก่ออกมาตามหาเกียมซึ่งตี บอกว่าเป็นคู่หมั้น
ของเธอ ปรากฏเป็นความจริงว่าเกียมซึ่งตีเพียงแค่เคยพูดจาปราศรัยด้วยเท่านั้น
แต่เล่าอะม้วยให้ไปหลอห้องต๋อวังที่ว่าพระโอรสเกียวยาரசี ซึ่งผิดพระราชบัญญัติ
ถ้าไม่แต่งงานด้วย แต่ไม่มีผู้ใดเข้าข้างเล่าอะม้วยเลย และเกียมซึ่งตีก็ได้แต่งงาน
กับยัมยัมตามปรารถนา

แ่งกินนั้นหวังที่จะได้ยัมยัมมาเป็นคู่ครอง หลังจากที่เกียมซึ่งตีถูกประหาร
แล้ว แต่ไปค้นกฎหมายดู ได้ความว่าผู้ที่ถูกประหารนั้นกรรยาต้องถูกฝังทั้งเป็น
และยัมยัมจะได้เกียรติเป็นคนแรก แ่งกินจึงเดือดร้อนมาก

บัดนี้ปาซ่องโก้วงตี้เสด็จมายังเมืองแป๊ะปึงฟู แ่งกินร้อนตัวในการที่ตนเอง
ยังมิได้ประหารชีวิตใครตามหน้าที่ จะรีบประหารใคร ณ บัดนี้ก็ลำบาก เพราะ
ยังมิได้เคยซ้อมมือก่อนเลย บังเอิญนึกขึ้นได้ว่าทำหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร
ไว้ก็แล้วกัน ว่าได้ประหารชีวิตเกียมซึ่งตีแล้ว ให้ท่านตะเลาเปาลงชื่อเป็นพยาน
ไว้ด้วย เมื่อวังตี้เสด็จมาถึงแล้ว แ่งกินก็ได้ถวายเอกสารสำคัญนั้น

ปาซ่องโก้วงตี้บอกว่าพระราชโอรส ปลอมตัวมาใช้ชื่อว่าเกียมซึ่งตีมาที่
เมืองนี้ ขอให้แ่งกินไปตามตัวมาให้ แต่พอได้ทรงทราบจากเอกสารนั้นว่า
เกียมซึ่งตีถูกประหารชีวิต ก็ทรงเสียใจ แต่ว่าเป็นความผิดของพระโอรสเอง
ที่ได้ปลอมแปลงมา แต่ทรงหวงคิดขึ้นมาได้ว่า การคบคิดกันฆ่าพระราชโอรสนั้น
มีโทษถูกทอดน้ามน์ โดยไม่มีข้อยกเว้นว่าทำไปโดยไม่รู้ด้วย แต่พระองค์ก็
ยอมรับว่ากฎหมายนั้นยังบกพร่องอยู่

“อันกำหนดกฎหมายทั้งหลายไซ้
จะให้เหมาะทั่วไปยากนักหนา
เพราะผู้ที่ต้องถูกลงอาญา
คงร้องว่าไม่เป็นยุติธรรม.”

บัดนี้เกี่ยมซิงตีได้กลับมาพบแอ็กกันและทราบว่าพระบิดาและเล่าอะม้วย มาที่เมืองแป๊ะปึงฟู เกี่ยมซิงตีดูจะเป็นห่วงเรื่องเล่าอะม้วยมากกว่าเรื่องพระบิดา เพราะการที่ไม่ได้แต่งงานกับเล่าอะม้วยในครั้งโน้นนั้นผิดพระราชบัญญัติ เกี่ยมซิงตีไม่อยากจะถูกประหารเป็นครั้งที่ ๒ จึงหาทางแก้ไขให้แอ็กกันช่วยไป พุดจาให้เล่าอะม้วยยอมแต่งงานกับเจ้าคุณแพชฌมาตเสีย ยัมยัมช่วยอ้างเหตุผล ต่าง ๆ ให้นยินยอม ยังต้องคิดถึงเรื่องที่จะต้องถูกทอดน้ามันด้วย แอ็กกันก็เลยยินยอม และไปพบเล่าอะม้วย

“ถึงแม้ว่าวันที่งานนั้น จะแก่สาวเท่ากันมิใช่หรือ”

เมื่อแอ็กกันได้แสดงความรักกับเล่าอะม้วยแล้ว เล่าอะม้วยก็ได้ไปขอภัยต่อ วังตีในเรื่องที่จะทำโทษแอ็กกันกับพวกโดยทอดน้ามัน เพราะเล่าอะม้วยไม่อยากจะ “เป็นหม้ายในวันเดียวกันถึงสองครั้ง”

วังตีรับสั่งว่า การที่เล่าอะม้วยจะเป็นหม้ายก็ครั้งในวันเดียวกันนั้นไม่ใช่ พระราชภารกิจ แต่บัดนั้นเกี่ยมซิงตีพายัมยัมเข้ามาเฝ้า พระองค์จึงพระราชทาน อกภัยโทษแก่ทุกคน เพราะพระราชโอรสยังมีพระชนมชีพอยู่.

อธิบายท้ายเรื่อง

เดิมทรงพระราชนิพนธ์แปลเรื่องมิกาโด จากเรื่อง The Mikado เป็น เรื่องเมืองญี่ปุ่น แล้วทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ เป็นเรื่องวังตี ซึ่งเป็นเรื่องในเมือง ดงฮั่วใต้เซียงก๊ก ซึ่งถ้าไม่ใช่เมืองจีนก็ไม่ทราบว่าเป็นเมืองอะไร มีเพลงไพเราะมาก แต่ยังไม่มีการเคยแสดง.

๘๐. วิไลยเลือกคู่

นายร้อยเอกรัตน์ ดิกะเสน หลานป้าของคุณหญิงเขียว ประดิษฐ์ราชการ ไปรับราชการทหารทางเมืองเหนือเสีย ๑๐ ปี บัดนี้ย้ายกลับมากรุงเทพฯ จึงรีบ มาหาคุณป้า พอมาถึงก็พบกับวิไลย หลานป้าของคุณป้าอีกคนหนึ่ง มีความ พอใจมาก แต่วิไลยนั้นนายติศ ฉม้างคิด ครูของวิไลยเองได้มาทาบถามขอให้แก่ ชายหนุ่มคนหนึ่ง ที่มีนามว่านายติ่ง ชาญคำนวนไว้แล้ว

วันนี้ นายติ่ง ชาญคำนวน มาหาคุณป้าเป็นครั้งแรก แสดงตนเป็น นักปราชญ์ หรือนักวิชาการที่สามารถนับจำนวนพลัดในนา และจำนวนแม่หม้าย ที่ข้ามสะพานเหล็กในปีหนึ่งว่ามี ๓,๔๕๘ คน และแม่น้าอีก ๑ คน ซึ่งทำให้ ร้อยเอกรัตน์ทนไม่ได้ เมื่อนายติศกับนายติ่งกลับไปแล้ว ร้อยเอกรัตน์ก็บอก คุณป้าว่าตนรักวิไลย และวิไลยก็รักตอบ คุณป้าไม่ขัดข้อง ตกลงว่าจะตอบ ปฏิเสธทางนายติ่ง ชาญคำนวน แต่ก็รีรอชักช้าอยู่เพราะเกรงใจและพุดยาก วานนายติศ ฉม้างคิดไปบอก นายติศก็ปฏิเสธ ช้าเมื่อพบนายติ่ง นายติศกลับ กล่าวเท็จ บอกว่าทุกคนชอบนายติ่ง เลยไปประกาศให้ใคร ๆ ทราบว่านายติ่ง กับวิไลยจะแต่งงานกันด้วย

ผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุดคือ ร้อยเอกรัตน์ จึงออกหน้าได้คารมกับนายติศ ฉม้างคิด บ่อย ๆ นายติศมีเล่ห์เหลี่ยมมาก มาบอกคุณหญิงเขียวและวิไลยว่า ร้อยเอกรัตน์เป็นเจ้าชู้ติดผู้หญิงที่อื่น เอากล่อ่งลาวเงินไปให้เป็นของฝากจาก เมืองเหนือ เรื่องนี้ทำให้วิไลยโกรธ และหันไปหานายติ่ง ชาญคำนวน แต่ไม่ช้า ก็ทราบความจริงว่า ร้อยเอกรัตน์ทราบว่ามารดาของพลทหารแบน คนใช้ของ ร้อยเอกรัตน์ป่วยจึงไปเยี่ยม ให้เงินค่ารักษาพยาบาล และเอากล่อ่งลาวเงินนั้น ไปฝาก.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นเรื่องตลกอีกเรื่องหนึ่ง เพราะมีตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะประหลาด คือ นายตัง ขาญคำนวน ท่านผู้นี้สามารถรวบรวมข้อมูลที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใดเลย ตั้งตัวว่าเป็นผู้มีความรู้.

๘๑. วิวาหพระสมุท

ชาวเมืองแห่งเกาะอัลฟะเบตาจะเป็นสุขมาก ท้าวमितัสเจ้าผู้ครองนครก็ดูเหมือนจะใจดี มีธิดาชื่ออันโดรเมดาซึ่งสวยมาก ทุกคนมีความสุขเว้นแต่คอนสตันติโนส ทั้งนี้เพราะคอนสตันติโนส ใครจะได้อันโดรเมดามาเป็นคู่ครอง แต่ทราบว่ายันเตรีเจ้าต่างนครก็รักเจ้าหญิงเหมือนกัน และเข้าใจว่าออกจะได้เปรียบอยู่บ้าง

เจ้าชายอันเตรีนั้นก็ทราบอยู่เหมือนกันว่ามีคู่แข่ง จึงคิดว่าจะผูกไมตรีกับประเทศอังกฤษ ซึ่งมีเรือรบจอดอยู่ในอ่าวลำหนึ่งแล้ว เพราะว่า

“ผู้ใดมีอำนาจวาสนา

ธรรมดาหาอะไรก็ทำได้

กำหนดคือยุติธรรมจงจำไว้

ใครหมัดใหญ่ได้เปรียบเปรียบเทียมกลอ”

ฝ่ายคอนสตันติโนสก็คิดจะซ่อนกล เขามีเพื่อนคู่คิดอยู่คนหนึ่งชื่อโยฮันนิส เป็นหลานลุงของหัวหน้านักบวช นักบวชพูดอะไรบางทีคนจะเชื่อ

ทันใดนั้นมีเสียงเอะอะ ชาวเมืองวิ่งกันเกรียว มาดูของประหลาด แต่สิ่งประหลาดนี้คือเจ๊กน้อยของผู้บังคับการเรือรบอังกฤษ ลำที่จอดอยู่ในอ่าวนั้นเอง ชื่อเด็กหลี ที่ว่าประหลาดนั้นเพราะว่าชาวเมืองยังไม่เคยเห็นมนุษย์ที่มีหางเปีย ชาวเมืองนึกว่าเป็นสัตว์อะไรอย่างหนึ่ง ถามว่ามาจากไหน เด็กหลีตอบว่ามาจากทะเล ชาวเมืองก็หาว่าเป็นผีทะเล

โยฮันนิสดีใจมาก บอกคอนสตันติโนสว่าหาอุบายที่จะซ่อนกลได้แล้ว คือยุชาวเมืองให้กลัวผีทะเล ซึ่งจะแก้ไขให้พ้นภัยพิบัติได้โดยให้ลูกสาวเจ้าเมืองเข้าพิธีวิวาห์กับพระสมุท

คอนสตันติโนส คิดตามไม่ทัน โยฮันนิสจึงบอกว่า พอจะถึงเวลาเข้าพิธีจะให้ลุงของเขาประกาศว่าให้นางแต่งงานกับตัวแทนของพระสมุทก็ได้

ทั้งสองดีใจที่หาอุบายได้ และกล่าวสดุดีปากกับปัญญาว่า

“ปากเป็นเอกเลขเป็นโทโบราณว่า
หนังสือตรี มีปัญญา ไม่เสียหลาย”

และว่า

“ใครช่างพูดพลิกเพลงเหมือนแรงมาก
คนนิยมลมปากมากเจียวพี่”

ชาวเมืองยังไม่หายวุ่นวายในใจ เรื่องผีทะเล จึงไปหาหรือ แมรี ริดเดิลล์ หญิงอังกฤษที่เป็นพี่เลี้ยงเจ้าหญิงอันโดรเมดา และเล่าว่ามีเรื่องที่เล่ากันมาว่า เกาะอัลเฟเบตาเป็นดินแดนของพระสมุท ทุกรอบร้อยปีต้องทำพิธีสมานไมตรี กับพระสมุทโดยให้หญิงผู้มียศ “ท้าวการวิพาทกับมทวาร” ถ้าทำดั่งนั้นชาวเมือง จะเป็นสุขทั่วกัน ถ้าไม่ทำจะเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ถ้าเจ้าผู้ครองมีราชธิดา ก็ต้อง ให้ราชธิดานั้นเป็นผู้เข้าพิธี แมรี ริดเดิลล์ ยังไม่สู้จะเข้าใจแจ่มแจ้ง จึงมีผู้อธิบาย ให้ฟังต่อไปว่า ต้องแต่งองค์เจ้าหญิงด้วยเครื่องขาวเหมือนเจ้าสาว แล้วแห่ลงไปยังชายทะเลในวันที่น้ำขึ้นมากที่สุด แล้วให้นั่งเก้าอี้จนน้ำทะเลขึ้นพาเก้าอี้ขึ้น ลอยออกไป ถ้าคลื่นลมไม่จัดก็ช่วยเอากลับขึ้นมาได้ แต่เมื่อแต่งงานกับพระสมุท แล้ว จะแต่งกับผู้อื่นอีกมิได้เลย แมรีรับฟังไว้ก่อนยังไม่รู้ว่าจะแก้ไขอย่างไร

บัดนั้น นาวาเอกเอเดเวอร์ด ไลออน ผู้บังคับการเรือรบ “อีอกสฟอร์ด” นำนายและพลทหารเรือของเขาขึ้นมานบนก และได้พบกับแมรี ริดเดิลล์ แมรี จึงหาหรือเรื่องวิวาห์พระสมุท และเล่าเรื่องที่เด็กหลืมาทำตัวเป็นผีทะเล

แมรี ริดเดิลล์เป็นชาวอังกฤษ จากบ้านเมืองมา ๓ ปี และนาวาเอกไลออน ก็เป็นอังกฤษ เมื่อมาพบกันในต่างประเทศเช่นนี้ ย่อม “มีใจมิตรจิตสนิทกัน”

วันนั้นเป็นวันประสูติเจ้าหญิงอันโดรเมดาด้วย แมรีจึงจะจัดให้นายทหารเรือทั้งหลายได้เข้าเฝ้าถวายพระพร และท้าวमितสทราบเข้าว่ากองทหารเรือ อังกฤษขึ้นบกมา จึงออกมาต้อนรับ แต่ขณะที่รื่นเริงสนุกสนานกันอยู่นั้น คริสโตเฟอร์หัวหน้านักบวช ก็ไพล่ออกมาจากโบสถ์ มาเตือนพระราชากับชาวเมืองว่าอย่ามัวลืมหลงกันไปเลย มหาภัยกำลังจะมา พระสมุทจะโกรธ

“จนไปถึงถ้อยคำในตำนาน ที่โบราณบิดาท่านว่าไว้” แต่ใคร ๆ ก็ไม่ฟังเสียง กลับหาว่า คริสโตเฟอร์นั้นแหละหลงไปแล้ว

เวลาผ่านไป ชาวเมืองก็ยังกระสับกระส่าย มีทั้งพวกที่เชื่อตามตำนาน และพวกที่ไม่เชื่อ คริสโตเฟอร์ออกมาแนะนำสวดอ้อนวอนพระเจ้า

คอนสตันติโนสพอใจมากในการที่คริสโตเฟอร์ได้ทำให้ชาวเมืองหวาดกลัว ภัยพิบัติได้เป็นผลสำเร็จ และว่าท้าวไมดัสเจ้านครท่านก็ยินยอมที่จะให้พระบุตรทำการวิวาห์กับพระสมุท ถ้าชาวเมืองต้องการเช่นนั้น คอนสตันติโนสกับเพื่อน จึงคบคิดกันจะให้ผีทะเลเด็กหลิเป็นผู้ชี้ตัวคอนสตันติโนสว่าเป็นตัวแทนที่ พระสมุทให้มาแต่งงานกับพระบุตร

ทางฝ่ายเจ้าชายอันเดร ก็วิตกกังวลมากในการที่ชาวเมืองส่วนใหญ่ยังเชื่อ เรื่องที่จะต้องให้พระบุตรวิวาห์กับพระสมุท แต่ก็ทราบท้าวไมดัสกำลังหาทางแก้ไข เริ่มด้วยมีหนังสือไปเชิญนาวาเอกไลออน กับทหารของเขาให้มาในงาน มาดูพิธีวิวาห์พระสมุท

ท้าวไมดัสออกมาพบเจ้าชายอันเดร เล่าให้ฟังอย่างเปิดเผยว่า ได้เชิญทหารเรืออังกฤษมาดูพิธี และแน่ใจว่าทหารอังกฤษจะช่วยให้เจ้าหญิงรอดจากทะเลมาได้ แต่ข้อที่ว่าผู้ที่เข้าพิธีวิวาห์กับพระสมุทแล้วจะแต่งงานอีกมิได้นั้น ไม่รู้ว่าจะหาทางแก้ได้อย่างไร

แมรี รีดเดิลล์ กับ นาวาเอกไลออนเข้ามาช่วยแก้ไขในเรื่องนี้ ตกลงกันว่า จะช้อนกล คือจะสมมุติให้เจ้าชายอันเดรเป็นผู้แทนตัวพระสมุทเสียเอง ขอให้ท้าวไมดัสทำไม่รู้ไม่ชี้ แล้วเรื่องก็จะสำเร็จเรียบร้อย ถ้าใครขัดขวางอย่างไร ทหารเรือก็มีปืนและพลายดาบอยู่

เมื่อวางแผนเสร็จสิ้นแล้ว นาวาเอกไลออนก็มีเวลาคิดเรื่องส่วนตัวบ้าง เขามีความรักในตัวหม่อมอังกฤษที่ชื่อ แมรี รีดเดิลล์ จึงได้เข้าไปขอความรัก และเล่าให้ฟังว่าตัวเขาเองคือชายที่บิดาของเธออยากจะให้แต่งงานกับเธอ แต่แมรี ยังไม่รู้จักเขา จึงไม่ยินยอม และหนีมายังเกาะนี้ บัดนี้แมรีได้รู้จักเขาแล้ว จะยินยอมรับรักเขาหรือไม่ แมรีอายุได้แต่ห้าเลื่องดู

“เป็นผู้หญิงแท้จริงแสนลำบาก
เป็นผู้ชายยิ่งยากกว่าหลายเท่า
หญิงต้องเจียมกายามาแต่เยาว์
ชายต้องเฝ้าวิงวอนให้หล่อนรัก
หญิงถึงรักต้องแสร้ง แกล้งทำเฉย
หวังให้ชายอยากเซยยิ่งขึ้นหนัก”

ในที่สุด พิธีวิวาห์พระสมุทก็ได้เริ่มขึ้น ท้าวมิตสกลว่ารำพันว่า
“เมื่อแก่ถ้าหมายเจ้าเพื่อรับใช้ เมื่อยามไข้หมายเจ้าเฝ้ารักษา
เมื่อยามถึงวันตายวายชีวา หวังถูกช่วยปิดตาเมื่อสิ้นใจ”
แล้วก็สั่งให้เตรียมขบวนนำเจ้าหญิงไปลงทะเล

นาวาเอกโลออนออกมาขัดขวาง บอกว่าพิธีทั้งปวงควรจะทำพอเป็นเคล็ด
ไม่ควรให้เสียชีวิตมนุษย์

คริสโตเฟอร์บอกว่ามีทางแก้ คือต้องหาใครมาเป็นเจ้าบ่าวแทนพระสมุท
แล้วก็ให้พี่ทะเล เด็กหล่อกมาซื้อตัวคอนสตันติโนส เจ้าเด็กหล่เลยทวงค่าบ่าวการ
จากคอนสตันติโนสเลยทีเดียว

นาวาเอกโลออนบอกว่าอันที่จริงตนเองมีหน้าที่ที่จะซื้อตัวบุคคลที่จะเป็น
ตัวแทนพระสมุท เพราะกองทัพเรืออังกฤษเป็นเจ้าของทะเลอยู่

ด้วยเหตุนี้ เจ้าชายอันดร แต่งเครื่องแบบทหารเรืออังกฤษจึงได้เป็นคู่ครอง
ของเจ้าหญิงอันโดรเมดา.

อธิบายท้ายเรื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทลลงนำเพลงไทยมาใส่
ในละครที่มีภูมิหลังเป็นต่างประเทศ มายุติที่เรื่องวิวาห์พระสมุทนี้ เพราะ
ดูเหมือนจะอยู่ในความนิยมเรียบร้อยไม่มีที่ติแล้ว.

๘๒. เวนิสวานิช

ณ กรุงเวนิส มีพ่อค้าคนหนึ่งชื่อ อันโดนิโย มีเรือกำปั่นส่งไปค้าขาย ณ ต่างประเทศหลายลำ ฐานะจึงออกจะมั่นคงอยู่ อันโดนิโยมีเพื่อนที่รักใคร่กันมาก ชื่อบัสซานิโอ บังเอิญท่านผู้นี้มีหนี้สิน อยากจะหาเงินมาชำระเสียให้หมด นอกจากนั้นก็ยังรักนางปอร์เซียที่เมืองเบลมอนต์ การที่จะไปติดต่อกับนาง และขออยู่ร่วมสุขร่วมทุกข์กันนั้นก็ต้องมีเงินบ้าง

อันโดนิโยยินดีจะช่วยเพื่อน แต่บังเอิญขณะนั้นยังมีเงินไม่พอ เรือที่ส่งไปค้าขายก็ยังไม่กลับมา ถ้าบัสซานิโอทราบว่ามีใครจะให้กู้ อันโดนิโยก็จะช่วยจำประกันให้

บัสซานิโอจึงไปหาผู้มีทรัพย์ชื่อ ไซลือก ขอกู้เงินสามพันเหรียญ โดยมีอันโดนิโยเป็นนายประกัน จะนำเงินมาใช้ภายในสามเดือน ไซลือกกับอันโดนิโยนั้นเคยเป็นคู่แข่งในทางการค้ากันมา ไซลือกเคยต้องเดือดร้อนเพราะการกระทำของอันโดนิโยมาแล้ว คราวนี้จึงคิดจะแกล้งแค้น ยอมให้กู้เงิน ดอกเบี้ยก็ไม่เอา จะให้กู้กันก็มิควร แต่ถ้าไม่มีเงินมาใช้ตามกำหนด จะขอแลกเนื้อจากร่างกายมาใช้แทนเพียงหนึ่งปอนด์ สัญญากันอย่างนี้พอให้เป็นเรื่องสนุก ๆ เท่านั้น อันโดนิโยก็ยินยอมทำสัญญา รู้อยู่ว่าเรือที่ไปค้าขายต่างแดนจะกลับมาภายในสองเดือน ไม่มีปัญหาเรื่องเงินทอง

นางปอร์เซียที่บัสซานิโอมีความรักนั้น อยู่ที่เบลมอนต์ ทั้งเป็นสาวสวยและเป็นผู้รับมรดก มั่งมีมาก บิดาสั่งไว้ว่าใครมาสู่ขอก็ให้เลือกหีบสามใบ คือ หีบทอง เงิน และตะกั่ว ผู้ที่เลือกถูก จึงจะได้นาง มีคนมาขอคู่ตัวนางมากด้วยกัน นางไม่สมักรักใคร่ใครเลย แต่สำหรับบัสซานิโอเท่านั้น เธอบอกว่าเขาเป็นคนดี

เจ้ามอริออคโคมาติดต่อ

“สาวน้อยอย่างซึ่งซึ่งผิวพรรณ
เพราะฉันอยู่ใกล้แสงแรงระวี

แห่งตัวฉัน คล้ายเงาพระสุริยศรี
จึงได้มีผิวพรรณอันคล้ายไป

เจ้ามอริอคโคทำให้เชื่อดูเลือดในร่างกาย เลือดของเจ้าชายจะมีสีแดง
ไม่แพ้ชายอื่น แล้วเจ้าชายก็อาสาเข้าไปเลือกหีบสามใบนั้น

ใบที่หนึ่งเป็นทองผ่องทิลาศ

เลือกจะได้ของดีมีราคา

ใบที่สองเป็นเงินน้ำพอนพิศ

เลือกจะได้สิ่งของต้องกมด

ใบที่สามเป็นตะกั่วมันักหนา

ถ้าใครเลือกต้องสละละโดยพลัน

มีอักษรประกาศความไว้ว่า

เป็นที่พึงปรารถนาแห่งหลายคน

มีลิขิตจากฤกษ์มงคล

พอสมควรแก่คนแก่คนนั้น

มีเลขาดูเหมือนเดือนให้พรัน

ทุกสิ่งสรรพบรรดาสาระมี

หีบใบที่มีรูปนางจะเป็นใบที่ถูก

เจ้ามอริอคโคพิจารณาอยู่นาน แล้วก็เลือกหีบทอง ไชยญแจเปิดดู ในนั้นมีกะโหลกผี

เจ้าอาร์ระคอนเป็นผู้ที่มาสมีตรเลือกหีบสามใบต่อไป เลือกหีบเงิน ข้างในมีรูปจำอวดตาแจ้วแหว !

ทางเมืองเวนิส ไชลือกได้ประสบเคราะห์กรรมทำให้เสียใจมาก ลานซ์ลิตก๊อบโบ คนใช้ ได้หนีไปอยู่กับบัสซานิโอ นั่นก็ไมสำคัญนัก แต่เซ็สลิกา ลูกสาวได้หนีตามลอเรนโซไป ซ้ำยังได้หยิบเงินและเครื่องเพชรของบิดาไปด้วย แต่ไม่ซำไชลือกกลับยินดี เมื่อได้ทราบว่าเรือของอันโดนีโย ที่ไปค้า ณ ต่างแดนได้อับปาง ไม่กลับมาเวนิส อันโดนีโยคงไม่มีเงินทองมาใช้หนี้ตามกำหนดเวลา และจะได้เชือดเนื้ออันโดนีโยกันในครั้งนี้

ทางเบลมอนด์ บัสซานิโอมาหาปอร์เซีย แสดงความรักและว่าจะเลือกหีบสามใบตามกติกา ปอร์เซียขอให้เวลาอีกระยะหนึ่ง บัสซานิโอไม่ยินยอม จึงต้องจัดพิธีการให้ตามปรารถนา มีการขับร้องประสานดนตรี

“ความเยือกความรัก

เริ่มเพาะเหมาะกลางวงหัวใจ

แรกจะเกิดเป็นไฉนใครรู้บ้าง

ใครถอนอมกล่อมเกลี้ยเกลี่ยระดี

เริ่มสมักกันตั้งแต่หนไหน

หรือเริ่มในสมองครองงอดิ

อย่าอำพรางตอบสำนวนให้ลวงที่

ผู้ใดมีคำตอบขอบใจเอยฯ

บัลซานิโอ เลือกหนีตะกั่ว และมีรูปนางปอร์เซียอยู่ในนั้น ทุกคนดีใจ
กราดิยาโน สหายของบัลซานิโอขอร้องว่า บัลซานิโอจะประกอบพิธีสมรสเมื่อใด
ก็จะขอแต่งงานพร้อมกัน เพราะรักนางเนริสสา สาวใช้ของปอร์เซีย และนาง
รับรักแล้ว

ปอร์เซียมอบแหวนให้บัลซานิโอวงหนึ่ง บอกว่าเป็นเครื่องหมายแห่ง
ความรัก ให้ระวังไว้อย่าให้หาย

ลอเรนโซ เซสสิกา พร้อมด้วยสหายอีกคนหนึ่ง ชื่อสะเลรีโย มาถึง
อันโตนิโอสั่งให้มา และถือจดหมายมาด้วย

ในจดหมายนั้นมีข่าวร้าย เรื่องเรือกำปั่นของอันโตนิโออัปปาง เป็นอันว่า
ไม่มีเงินใช้หนี้ไขลือกตามสัญญา และอันโตนิโอจะต้องตาย เพราะไขลือกใจดำ
ไม่ยอมให้เป็นอย่างอื่น

ปอร์เซียเสียใจมาก ยินดีจะใช้นี้ให้ยืมสับเท่า ถ้าไขลือกจะยอมรับ แล้ว
กล่าวว่า ขอไปทำพิธีสมรสที่โบสถ์ พร้อมกับเนริสสาด้วย แล้วให้ชายทั้งสอง
รีบกลับไปช่วยอันโตนิโอที่เวนิส โดยยังไม่ต้องเข้าหอกับภรรยาที่แต่งใหม่ ๆ

เมื่อบัลซานิโอกับกราดิยาโนจากไปแล้ว ปอร์เซียบอกลอเรนโซว่า ขอให้
ช่วยอยู่ดูแลบ้านแทน ตนกับเนริสสา จะไปจำศีลสะกดใจ จนกว่าสามีทั้งสอง
จะกลับมา

ตกลงดังนั้นแล้ว ปอร์เซียจึงให้คนใช้ถือจดหมายไปหาญาติชื่อ ปาดัว
เพื่อรับเสื้อผ้าไปให้นางที่ท่าเรือจ้างจะไปเวนิส หลังจากนั้นจึงได้ขยายความลับ
ให้เนริสสาฟังว่า ทั้งปอร์เซียและเนริสสา จะปลอมตัวเป็นชาย เพื่อทำกิจอย่างหนึ่ง

ทางเวนิส พ่อเมืองเวนิส มายังศาลยุติธรรม เพื่อพิจารณาคดีระหว่าง
ไขลือกกับอันโตนิโอ พ่อเมืองวิงวอนให้ไขลือกผ่อนปรนบ้าง บัลซานิโอก็ขอร้อง
แต่ไขลือกยินกรานขอให้ปฏิบัติตามสัญญา และเริ่มลับมีดจะให้คมาริบ

บัดนั้น เนริสสา แต่งกายเหมือนเสมียนทนายความนำจดหมายมาให้
พ่อเมือง เป็นจดหมายจากท่านเบ็ลลาริโอ ความว่า ตามที่ท่านพ่อเมืองจะให้มา

ช่วยพิจารณาตัดสินนั้น มาไม่ได้เพราะป่วยจึงขอส่งบัลลังก์ อาจารย์หนุ่มจากโรมนครมาแทน แล้วปอร์เซียแต่งตัวเป็นเนติบัณฑิตก็ออกมา

เมื่อได้สอบถามว่าใครเป็นโจทก์ใครเป็นจำเลยเสร็จแล้ว ไชลือกถามว่า จะบังคับให้ทำอย่างไร คำตอบของปอร์เซียมีว่า

“อันความกรุณาปราณี
หลังมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ

จะมีใครบังคับก็หาไม่
จากปากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน”

หลังจากนั้น เนติบัณฑิตหนุ่มได้พิจารณาว่า ให้แลเนื้อไปจากอกอันโตนิโยได้ แต่อย่าให้โลหิตติดไปแม้แต่หยดเดียว ไชลือกจึงแพ็คดี ขอร้องว่าจะรับเงินแทน แต่ก็ไม่สำเร็จ ข้าปรากฏว่ายังมีกฎหมายติดอยู่อีกข้อหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า ถ้าชาวต่างประเทศพยายามจะปลงชีพนาคร ให้บริษัทรพย์ให้เจ้าทุกข์กึ่งหนึ่ง ให้รับเข้าคลังอีกกึ่งหนึ่ง ส่วนชีวิตของผู้ผิดนั้นสุดแต่พ่อเมืองจะบัญชา

เรื่องให้พ่อเมืองกรุณายกชีวิตให้ ส่วนทรัพย์สินที่รับมาก็ให้เจ้าทุกข์นั้น อันโตนิโยจะรักษาไว้เพื่อมอบให้ลอเรนโซคู่รักของเชสสิกา เมื่อไชลือกได้สิ้นชีวิตแล้ว

เนติบัณฑิตหนุ่มไม่ยอมรับเงินทองเป็นการสมนาคุณ แต่ใครจะขอร้องมือของอันโตนิโยไปเป็นทีระลึกและขอแหวนที่บัลลังก์ใส่เช่นเดียวกัน บัลลังก์โยปฏิเสธ แต่อันโตนิโยขอร้องให้ให้ เพราะบัณฑิตหนุ่มมีบุญคุณมาก บัลลังก์โยจึงจำใจต้องยอม ขณะนั้นปอร์เซียได้จากไปแล้ว บัลลังก์โยจึงวานกราดิยาโนนำแหวนตามไปให้

ปอร์เซียกับเนริสสากลับไปถึงเบลมอนต์ก่อน แล้วบัลลังก์โย อันโตนิโย และกราดิยาโนก็ไปถึง พอเห็นปอร์เซีย บัลลังก์โยดีใจ จึงกล่าวว่า

“ถ้าแม่แม่ดวงใจเดินไกลที่ สองแสงแทนแสงระวีสว่างกล้า
แม้ราตรีก็มีห้องประภา ประหนึ่งว่ากลางวันเป็นมันคง”

มีการต่อว่าต่อขานกันเรื่องแหวน แล้วปอร์เซียก็ส่งแหวนให้ดู จึงทราบกันว่า เนติบัณฑิตหนุ่มนั้นก็ปอร์เซียนั่นเอง บัลลังก์โยจึงกล่าวว่า

เชษฐบัณฑิตมาเป็นมิตรเสนาหา
และยามฉันท่างห้องพรรณราย

ร่วมหอห้องไสยาเจ็ดโคมฉาย
เชษฐนอนกับโคมฉายผู้ภรรยา

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องแรกที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลเช็กสเปียร์ เพื่อให้คนไทย
ได้รู้จักเช็กสเปียร์ ทรงเรียบเรียงไว้อย่างละเอียดรอบคอบที่สุดสำหรับการ
แสดง แต่เหตุการณ์ไม่อำนวยจึงมิได้จัดแสดงในรัชสมัยของพระองค์

๘๓. ศกุนตลา

ท้าวทุษยันทักษัตริย์ผู้ครองนครหัสติน ออกไปประพาสป่าหิมพานต์ วันหนึ่งไล่กว้างไปจนใกล้จะถึงอาศรมพระกัณณะมุนี มีฤษีผู้เป็นศิษย์พระกัณณะ ออกมาห้ามท้าวทุษยันทมิให้ยิ่งกวาง เพราะเป็นของนางบุตรีพระดาบสเลี้ยงไว้ ท้าวทุษยันท์ถามถึงพระกัณณะ ได้ทราบว่าเป็นมัสการพระเป็นเจ้าที่ตำบล โสมเตียรก แต่ได้สั่งนางศกุนตลาไว้ให้เป็นหน้าที่ต้อนรับแขก ฤษีขอเชิญเสด็จ ไปเยี่ยมอาศรม ท้าวทุษยันท์ก็รับเชิญ เปลื้องมงกุฏและอาภรณ์ ทรงผ้าโพก แล้วจึงไป

ฝ่ายนางศกุนตลา พอรุ่งเช้าก็ชวนนางพี่เลี้ยงทั้งสองไปรดต้นไม้ทำสวน ตามเคย ท้าวทุษยันท์พบนางก็มีความรัก จึงออกไปแสดงองค์ว่าเป็นเชื้อกษัตริย์ และถามถึงนางศกุนตลา นางอนุสุยาพี่เลี้ยงเล่าความให้แทน ว่าเป็นลูกพระ วิศวามิตรมุนีกับนางฟ้าชื่อ เมณฑกา ท้าวทุษยันท์ยินดีว่านางเป็นเชื้อกษัตริย์ แล้วก็ลากลับไปพลับพลา

ฝ่ายพวกพราหมณาจารย์ ผู้เป็นสานุศิษย์พระกัณณะมุนีในระหว่างที่ พระอาจารย์ไม่อยู่ มีพวกปีศาจมารบกวนไม่ได้หยุด จึงปรึกษาเห็นชอบพร้อมกัน ไปอัญเชิญเสด็จท้าวทุษยันท์ให้เข้าไปครองอาศรมเพื่อผีจะได้ยำเกรง ท้าว ทุษยันท์ก็รับเชิญด้วยยินดี เพราะเห็นว่าเป็นโอกาสจะได้พบปะกับนางศกุนตลา ต่อไป

ฝ่ายนางศกุนตลา ตั้งแต่พบท้าวทุษยันท์แล้วก็มีความรักจนเศร้าโศก เป็นไข้ พี่เลี้ยงพามาอนนอนเล่นในสวน ท้าวทุษยันท์ออกมาพบเผชิญนางกำลังเล่า ถึงความรักให้พี่เลี้ยงฟัง ท้าวทุษยันท์ได้ทักกล่าวตอบไปเป็นคำแสดงความรักใคร่ ในตัวนาง นางพี่เลี้ยงทั้งสองมีอิจฉาก็หลีกไปเสีย ท้าวทุษยันท์จึงเล่าโลมนาง ศกุนตลา จนตกลงได้ทำการวิวาห์อย่างคนธรรมดา แล้วท้าวทุษยันท์ก็ให้แหวน

ไว้แก่นางวงหนึ่ง เพื่อดูต่างหน้า และนัดไว้ว่าเมื่อกลับถึงเมือง แล้วจะแต่งทูตมารับนาง แล้วท้าวทุษยนต์ก็กลับคืนเข้าสู่นครหัสติน

กล่าวถึงพระกณโฑนี้ ผู้เป็นบิดาเลี้ยงของนางศกุนตลา ได้ทราบเรื่องที่น่างใจทำกิจจนรรวรพิวาทกับท้าวทุษยนต์แล้ว ก็หาฤกษ์จนได้วันดี จึงส่งนางโคตมีพราหมณ์ให้แต่งตัวนางศกุนตลา ล้วนแล้วด้วยภูษาอาภรณ์ที่นางฟ้าจัดมาให้ พระกณโฑให้โอวาทแก่นางแล้ว จัดให้นางศกุนตลาไปกับนางโคตมี และพราหมณ์สกุลมโหรีอีกสองคนชื่อสรีทวัท ๑ ศรณละครพ ๑ พาไปยังนครหัสติน

แต่ก่อนวันฤกษ์ดีนี้ ได้มีเหตุร้ายเกิดขึ้นแล้วอย่างหนึ่ง ซึ่งนางอนุสุยาเป็นผู้เล่าให้นางโคตมีฟัง คือวันหนึ่ง พระทรวาสดาบสได้มาถึงอาศรม ร้องเรียกให้คนเปิดประตู นางศกุนตลาเป็นหน้าที่รับแขก แต่นางมัวเศร้าโศกถึงท้าวทุษยนต์ จึงไม่ได้ยินเสียงเรียก พระทรวาสโกรธจึงแข่งให้ว่า ถ้านางมัวพะวงถึงใคร ขอให้ผู้นั้นแหละลืมนาง จ้านางไม่ได้ นางอนุสุยาได้ยินก็ตกใจไปวิ่งวอนขอโทษ พระทรวาสตอบว่า คำแข่งเดิมถอนไม่ได้ แต่จะยอมให้พรแก่ว่า ผู้ที่ลืมนางนั้น ถ้าเห็นแหวนให้ระลึกได้ถึงนาง นางโคตมีได้ทราบความแล้ว ก็ตกลงว่าไม่บอกนางศกุนตลาให้รู้จะดีกว่า แต่จะคอยระวังมิให้แหวนหาย

ครั้นเมื่อนางศกุนตลาเข้าไปถึงท้าวทุษยนต์ก็จ้านางไม่ได้ นางกล่าวพ้อก็ยังไม่ยอมรับรอง นางจึงนึกได้ถึงแหวน ครั้นดูไปจึงเห็นว่าแหวนนั้นหายเสียแล้ว ท้าวทุษยนต์ก็ขับนางไป แด่โสมรดาบุโรหิตขอรับไปเลี้ยงไว้ก่อนเพราะโหรได้ทำนายไว้ว่า พระราชาจะมีโอรสผู้ต้องมหาบุรุษลักษณะ ถ้านางศกุนตลามีโอรสเช่นนั้นก็จะรู้ได้ว่าได้เป็นมเหสีจริง ท้าวทุษยนต์ก็โปรดอนุญาตตาม บุโรหิตพานางไปกลางทาง ก็เกิดมหัศจรรย์มีนางฟ้ามาอุ้มเอานางขึ้นสู่สวรรค์

กล่าวถึงราชบุรุษ จีบชาวประมงชื่อกุมภิลได้ เพราะมีแหวนวงหนึ่งซึ่งสงสัยว่าขโมยมา กุมภิลให้การว่าได้ในท้องปลา ซึ่งจับได้ในแม่น้ำยมุนา เสนาคนหนึ่งเอาแหวนไปถวาย ท้าวทุษยนต์จำได้ว่าเป็นแหวนที่ให้นางศกุนตลา ท้าวทุษยนต์ก็นึกได้ถึงนางที่รักกัน เลยกล้ง

ร้อนถึงพระอินทร์ จึงขอให้พระมาตุลีลงมาเชิญท้าวทุษยนต์ขึ้นไป และ

ใช้ให้ไปปราบทานพวักกาลเนมิ ที่เกาะกะทำให้เทวดาเดือดร้อน ท้าวทฤษัณต์
ยกทัพเทวดาไป พร้อมด้วยจัดตุโลกบาล ปราบยักษ์ได้แล้ว พระมาตุลีก็พา
ไปเฝ้าพระเทพบิตรที่เขาเหมกภู พระเทพบิตรจึงเรียกนางศกุนตลา กับพระ
ภรตกุมารออกมา ผัวเมียและลูกได้พบกันแล้ว พระเทพบิตรก็อำนวยพรให้.

พระราชนิพนธ์

อธิบายท้ายเรื่อง

พระราชนิพนธ์เรื่องนี้^๔มีหลายสำนวน และงดงามมาก เป็นเรื่องแรกที่
ทรงพัฒนาละครว่า ให้ขึ้นเวที มีฉาก มีม่าน เรียกว่าละครดึกดำบรรพ์ เปรียบ
เทียบกับที่มีผู้แปลเป็นภาษาอื่น ของพระองค์ก็ไม่แพ้ผู้ใด ศกุนตลาของพระองค์
มีนิสัยงดงามมาก

๘๔. สาวิตรี

พระนารถ พระพรหมฤๅษี มาเฝ้าท้าวอัศ्वดีแห่งมัทนคร ท้าวอัศ्वดี
ทรงต้อนรับให้ร่วมราชอาสน์ พระนารถกล่าวชมท้าวอัศ्वดีว่ามีทุกอย่างล้วนดีเลิศ
คือ เสนี อมาตย์ และขุนคลัง ตลอดจนถึงชายาและบุตรด้วย

ท้าวอัศ्वดีเล่าว่า นางมาลีผู้เป็นชายา เดิมไม่มีลูก พระองค์จึงกอบตะบะ
เปรออัคคือยูลิบแปดปี จึงได้พระบุตร

“องค์พระสาวิตรีศรีวิลาส

ธประสาทบุตรไม่มีสอง

อันนงรามงามสะพรั่งดังจำลอง

รูปเทวีศรีละอองละออลา”

ขณะนั้น พระบุตรสาวิตรีกำลังกลับจากประพาสป่า เข้ามาไหว้พระบิดา
และพระฤๅษี พระนารถกล่าวว่าสาวิตรีมีคุณลักษณะดีเลิศ ควรจะหาคู่ครองให้
ซึ่งก็เป็นความประสงค์ของท้าวอัศ्वดีอยู่แล้ว ขัดอยู่ที่ไม่มีผู้ใดมาสู่ขอ ท้าว
อัศ्वดีจึงให้ไปประพาสป่าเพื่อเลือกคู่ครองเอาเอง

สาวิตรีมีความอายเขินอายทั่วไป แต่ข่มใจกราบทูลพระบิดาว่า ที่พระองค์
ให้ไปเลือกคู่ครองเอาเองนั้น ได้พบพระสัตยวาน และมีความพอใจ พระสัตยวาน
เป็นโอรสของทুমุฒเสน ราชานแห่งศาลวะชนบท ผู้เสียพระเนตรและหนิศัตรู
ไปทรงผนวชเป็นโยคีอยู่ในป่า ขณะนั้นพระสัตยวานยังทรงพระเยาว์อยู่ และ
ได้โตขึ้นที่ในป่า

พระนารถได้ทราบดังนั้นก็ตกใจ กล่าวว่าสาวิตรีเลือกผิดเสียแล้ว เพราะ
พระสัตยวานจะมีชีวิตอยู่อีกเพียงปีเดียว แต่สาวิตรีตอบว่าเธอประสงค์จะได้
พระสัตยวานเป็นคู่ครอง ไม่เปลี่ยนแปลง พระบิดาก็ตามใจ

หลังจากนั้นสาวิตรีก็ได้เป็นคู่ครองของพระสัตยวาน อยู่ที่อาศรมของ
ท้าวทุมุฒเสนในป่า และมีความสุข ครั้นจะถึงกำหนดครบหนึ่งปี สาวิตรีนึกถึง
คำของพระนารถพรหมฤๅษี ก็ได้พยายามบ่มตะบะทรมาน อดอาหารถึงสาม

ราตรีเพื่อวอนเทพดาอารักษ์ให้มีความเมตตา ท้าวทুমุสเสนก็ได้มาสด
อ้อนวอนเทพเจ้าด้วย

สาวิตรี้ตั้งใจจะไม่ยอมอยู่ห่างจากพระสตัยวานแม้แต่น้อยในระยะนี้
ดังนั้นเมื่อสตัยวานจะเข้าป่าเพื่อหาผลไม้ให้พระบิดาและพระมารดา สาวิตรี้
ก็จะตามเสด็จ แม้แต่ว่าเธอยังเหนื่อยอ่อนเพราะอดอาหาร ใครจะทัดทานสัก
เท่าไรเธอก็ไม่ฟัง

เมื่อไปถึงป่าแล้ว ในชั้นต้นทั้งสองคนก็ดูจะสนุกเพลิดเพลินดี สาวิตรี้
กล่าวว่า

“ทอดพระเนตรนี้แน่ๆดูกระหม่อม ผลมะม่วงสุกงอมติดต้นอยู่
ราวกับห่อด้วยทองยิ่งมั่งคั่ง นึกว่ารสกรงูขึ้นดูรา”

พระสตัยวานตอบว่า

“จริงละแม่แน่แท้รสหวาน แต่ก็คงไม่ปานขนิษฐา”

สาวิตรี้กล่าวว่า

“แม้มีเมตตาน้อง โปรดทรงเก็บพวงทองโน้นประทาน”

พระสตัยวานตอบว่า “แต่ดวงจิตยังปลิดให้น้องได้ ปลิดมะม่วงจะเป็นไรยอดสงสาร”
แล้วพระสตัยวานก็ไปตัดกิ่งไม้เพื่อทำฟืน และยังไม่ทันไรก็ปวดเสียวอย่างหนัก
และล้มลงไม่รู้สีกองค์

ระหว่างที่สาวิตรี้ร้องไห้สะอึกสะอื้น พระยมก็ถือบัวงอกออกมาคล้อง
พระสตัยวานไป

สาวิตรี้ทราบว่พระยมเสด็จมาพาดวงวิญญาณของพระสตัยวานไป
เธอไม่ครั้นคร้ามเลย กลับติดตามไป และสนทนากับพระยมไปด้วย ถามว่า
เหตุใดพระยมจึงต้องเสด็จมาเอง ก็ได้รับคำตอบว่าพระสตัยวานเป็นคนสำคัญ
แล้วพระยมก็บอกสาวิตรี้ว่ากลับไปได้แล้ว ให้กลับไปบำเพ็ญกุศลให้พระ
สตัยวาน

“พระภรรดาอุทพาไปหนไหน หม่อมฉันขอตามไปพระเจ้าข้า
หรือเสด็จไปเองในมรรคา ข้าก็จะขอตามเสด็จไป

ด้วยอำนาจแข็งแรงแห่งตะบะ และสัมมาการะต่อผู้ใหญ่
อีกพระองค์กรุณาแก่ข้าไทย คงไม่มีสิ่งใดเกิดทางจร
อันผู้ใดใฝ่ธรรมเป็นเนืองนิตย์ และรู้จักข่มจิตไม่ย่อหย่อน
ปฏิบัติพร้อมพรังดังครูสอน คงไม่ต้องอนาทรและร้อนใจ
ปราชญ์สรรเสริญว่าธรรมเป็นล้ำเลิศ สุดประเสริฐกว่าทรัพย์ทั้งน้อยใหญ่
ธรรมะคุ้มผู้ประพฤติเป็นธรรมไซ้ คงต้องได้ผลงามตามตำรา

พระยมได้ฟังแล้วพอใจมาก

จึงถามว่าต้องการสิ่งใด จะให้สิ่งนั้นเป็นรางวัล

ยกเว้นแต่ชีวิตพระสัตยวานเท่านั้น

สาวตรีจึงทูลขอให้พระทুমัตฺตฺเสนมิพระเนตรคืนดีดังเดิม

พระยมบอกว่าสาวตรีกลับไปได้แล้ว

แต่สาวตรีก็ไม่ยอมกลับ สนทนาศรรรมต่อไป

“หม่อมฉันอยู่ใกล้องค์พระภรรดา จะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าหามิได้
พระภรรดาตกอยู่สภาพใด หม่อมฉันขออยู่ในสภาพนั้น
อนึ่งใกล้พระองค์ผู้ทรงคุณ เป็นจอมบุญแท้จริงทุกสิ่งสรรพ
การคบผู้ชั่วตรงทรงคุณธรรมนี้ ย่อมมีผลอนันต์อันเลิศดี
เสวนากับผู้ประพฤติธรรม ก็คบมิตรเลิศล้ำและเป็นศรี
หม่อมฉันชอบคบธรรมะจิวี่ จึงสู้ชีวิตตามเสด็จมาฯ”

พระยมได้ฟังแล้วพอใจมาก

จึงถามว่าต้องการสิ่งใด จะให้สิ่งนั้นเป็นรางวัลอีกครั้งหนึ่ง

ยกเว้นแต่ชีวิตพระสัตยวานเท่านั้น

สาวตรีจึงทูลขอให้พระทুমัตฺตฺเสน ได้กลับครองราชย์ดังเดิม

พระยมบอกว่าสาวตรีกลับไปได้แล้ว

แต่สาวตรีก็ไม่ยอมกลับ สนทนาศรรรมต่อไป

“อันพระองค์ทรงกำราบสัตว์น้อยใหญ่ ด้วยวินัยแน่นทุกสถาน
ทรงคร่ำห้ำสัตว์ทั้งมวลเมื่อควรกาล มิได้พาลนอกทางอย่างใดใด
จะนินทาเรียกเทพไวรมุ ว่าพระยมเทวราชผู้เป็นใหญ่

ขอพระองค์กรุณาแก้ข้าไท
กรณีคนตีมีศีลธรรม
ก็มีได้ประทุษและปองร้าย
กรรมเมตตาปรานีเป็นที่สุด
แม้ศัตรูผู้มาขอร้อง

และจงได้สดับคำอภิปราย
อันควรทำต่อสัตว์ทั้งทั้งหลาย
ทั้งด้วยกายวาจาอีกทั้งใจ
แก้มนุษย์และสัตว์ทั้งน้อยใหญ่
ก็ยอมยกโทษให้ด้วยปรานีฯ

พระยมได้ฟังแล้วพอใจมาก

จึงถามว่าต้องการสิ่งใด จะให้สิ่งนั้นเป็นรางวัล เป็นคำรบสาม
ยกเว้นแต่ชีวิตพระสัตยวานเท่านั้น

สาวตรีจึงทูลขอโอรสให้แก่พระบิดา ผู้ครองมัทธราชบุรี

พระยมบอกว่าสาวตรีกลับไปได้แล้ว

แต่สาวตรีก็ไม่ยอมกลับ สนทนารวมต่อไป

“กระหม่อมฉันอยู่ข้างพระภรรยา	มรรคาชิตยาก็เดินได้
จะขอตามเสด็จอีกต่อไป	เทพไทจงโปรดปรานี
พระองค์เป็นโอรสอาทิตย์ไฉรั	จึงเรียกไว้ว่าสวัตศิตรี
ประสาทรธรรมสม่าเสมอดี	จึงมีนามว่าธรรมราชา
อันผู้ใดทรงธรรมเที่ยงสถิต	ชนย่อมอยากเป็นมิตรเป็นนักรบนา
ความใจดีมีจิตมากเมตตา	ย่อมยกเนะสัถ์นานาไว้วางใจฯ”

พระยมได้ฟังแล้วพอใจมาก

จึงถามว่าต้องการสิ่งใด จะให้สิ่งนั้นเป็นรางวัล เป็นคำรบสี่
ยกเว้นแต่ชีวิตพระสัตยวานเท่านั้น

สาวตรีจึงทูลขอให้ตัวสาวตรีเองมีโอรสร้อยคน

พระยมบอกว่าสาวตรีกลับไปได้แล้ว

แต่สาวตรีก็ไม่ยอมกลับ สนทนารวมต่อไป

“การดำเนินร่วมทางอย่างเป็นมิตร	กับผู้สุจริตย่อมเป็นศรี
พระองค์เป็นยอดธรรมจारी	หม่อมฉันนี้จึงตามเสด็จจง
เสวนาบัณฑิตเป็นกิจชอบ	ประกอบด้วยกุศลสโมสรา
อันธรรมจारीศรีสุนทร	นรากรได้พึงจึงเย็นใจ

พระยมได้ฟังแล้ว พอใจมาก

จึงถามว่าต้องการสิ่งใด จะให้สิ่งนั้นเป็นรางวัล เป็นคำรับห้า

สาวตรีจึงทูลว่า พรที่พระยมประทานมาก่อนนั้นจะไม่เกิดผลหากไม่มีพระสามี
จึงต้องขอประทานให้พระสตัยวานมีชีวิตขึ้นมาใหม่

พระยมจึงประทานสิ่งที่ขอ และประทานพรให้ “เจริญวัยคงงามสามร้อยปี”
ดังนั้นพระสตัยวานก็ฟื้นขึ้น นึกว่ากลับไปเท่านั้น

พระชนกชนนีของพระสตัยวานเสด็จออกมาตามถึงในป่า พระเนตรของพระ
ทুমุต์ดูเสน ดีแล้ว นอกจากนั้นอมาตย์ศาละนคร ซึ่งมาด้วย ได้ทูลว่ามีขบถ
ที่ในเมือง จับผู้ที่แย่งราชบัลลังก์ฆ่าหมดสิ้นแล้ว และชาวเมืองขออัญเชิญท้าว
ทুমุต์ดูเสนกลับขึ้นครองราชย์.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นละครเรื่องที่ไม่มีบทเจรจา และนางเอกต้องร้องมากที่สุด ความดี
และความฉลาดของนางเอก ทำให้เอาชนะธรรมชาติได้คล้ายกับเรื่อง จันทกนิรี
สุวรรณสามชาค และ Orpheus and Eurydice.

๘๕. เสียดละ

คืนวันนั้น พระยาวิเศษวรวิสัย จัดงานเลี้ยงรื่นเริงที่บ้าน เนื่องจากเป็นวันเกิดของบุตรของท่านที่มีนามว่า ศรี วรวิสัย มีแขกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายทหารในกรมทหารบกที่ ๒๒ เพราะเจ้าคุณชอบพอสนิทสนมกับนายพันโท พระรามพลภัทร ผู้บังคับการกรม พระรามพลภัทรผู้นี้เป็นผู้มีหลักฐาน มีทรัพย์สินสมบัติตามสมควร เป็นเพื่อนบ้านของเจ้าคุณและยังเป็นโสด พระรามพลภัทรรักแม่ศรี และเจ้าคุณวิเศษฯ ก็พอใจที่จะยกลูกสาวให้ คุณจะไม่มีปัญหาอะไร แต่ก็ยังไม่ได้พูดจากันแน่นอน ตัวศรีเองนั้น แม้จะมีอายุน้อยกว่าคุณพระเกือบ ๒๐ ปี ก็นับถือคุณพระ และความนับถือนี้จะกลายเป็นความรัก

แม่ศรีกำลังสาวและสวยมาก ดังนั้น ผู้ชายหนุ่ม ๆ จึงอดมองดูมิได้ โดยเฉพาะนายร้อยโทเทพ เทพโยธิน ถึงกับคลั่งไคล้อยากจะได้มาเป็นคู่ครอง เขาบอกพวกเพื่อนนายทหารของเขาว่า เขาไม่สบายใจ เพราะได้ข่าวมาว่าท่านบิดาของแม่ศรีจะยกให้แก่ชายสูงอายุซึ่งเขาไม่ทราบว่าเป็นใคร

พระรามพลภัทร บังเอิญได้ยินร้อยโทเทพ บรรยายความในใจของเขา ให้เพื่อนฟังที่ในสวน จึงรู้ตัวว่ามีคู่แข่ง แต่คู่แข่งก็เป็นนายทหารผู้น้อยซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาในกรมทหารบกที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชา ตนจะเอาเปรียบผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนอย่างไรได้ ทั้งก็ยังไม่แน่ใจว่าศรีจะรักคนแก่มากกว่าคนหนุ่ม พระรามพลภัทรจึงคิดจะตีตนออกห่าง โดยเริ่มทำสนิทกับนางกุหลาบสุนทรภาณท์ แม่หม้าย และเป็นพี่สาวของร้อยโทเทพนั่นเอง นางกุหลาบผู้นี้มีชื่อว่าจัดจ้าน พระรามพลภัทรชวนมาคุยกันในสวน และศรีมาเห็นเข้า ตกตะลึงบอกว่าตนเป็นคนอากัฏฐ์ แล้วก็ร้องไห้

ต่อมาปรากฏว่ากรมทหารบกที่ ๒๒ จะต้องไปราชการสงครามในไม่ช้า เพียงแต่รอคำสั่งให้ออกเดินทางเท่านั้น จึงมีการเขียนจดหมายร่ำลา

กันบ้าง และผู้บังคับการกรมได้เชิญเพื่อนฝูงมารับประทานน้ำชาที่สโมสร
นายทหารเพื่อพบปะรำลึกกัน

พระรามพลภัทร ผู้บังคับการกรมได้เรียกร้อยโทเทพไปพูดเป็นส่วนตัว
บอกว่าใกล้วันจะไปราชการสงครามแล้ว ไม่ควรจะปล่อยให้มีหนี้สินรุงรัง
ค้างอยู่ ทราบว่าเมื่อบิดาสิ้นชีวิตได้มีหนี้สินที่นายเทพกับพี่สาวต้องหาเงินชดใช้
แต่ก็ยังหาไม่ได้ พระรามฯ จึงจะให้ยืมเงิน และเขียนเช็คจำนวนเงินเจ็ดหมื่นบาท
ให้ พระรามบอกว่าการที่ให้ยืมเงินครั้งนี้ “เพราะนึกถึงความสุขของผู้อื่นด้วย”
ความในประโยคสุดท้ายนี้ได้ตีความหมายกันไปต่าง ๆ นานา

ในวันเดียวกันนี้ ร้อยโทเทพมีโอกาสมพบแม่ศรีโดยลำพัง จึงได้กล่าวขอ
ความรัก แต่แม่ศรีปฏิเสธว่ารับความรักไม่ได้ เมื่อถูกคะยั้นคะยอให้ตอบว่า
แม่ศรีรักใคร่อยู่ แม่ศรีก็ตอบว่าจะไม่แต่งงานจนตลอดชีวิต

กรมทหารบกที่ ๒๒ ก็ได้ไปราชการสงคราม ไปอยู่ในสนามเพลาะ
ประจันหน้ากับข้าศึก ได้ทราบจากผู้สืบข่าวลับว่า ฝ่ายข้าศึกชุดอุโมงค์เข้ามา
เพื่อนำดินระเบิดมาฝัง และระเบิดให้ฝ่ายไทยต้องเป็นอันตราย พระรามพลภัทร
ต้องอำนวยการให้ค้นหา ค้นหาพบแล้วได้ให้ย้ายดินระเบิดนั้นไปไว้ใกล้แนวรบ
ของข้าศึก และดินระเบิดนั้นก็ได้ระเบิดขึ้นจริง ๆ ทำให้ข้าศึกกระส่ำระสาย
ตัวพระรามฯ เองได้ปืนขึ้นไปบนเชิงเทินเฝ้ากล้องส่องดูข้าศึก ฝ่ายไทยยิงพวก
ข้าศึกกระจัดกระจายไป มีเสียงร้อง “ไชโย” แต่พระรามฯ ถูกปืนข้าศึกที่ออก
ข้างขวา ขณะที่ยิงเพลพยาบาล พระรามฯ เรียกร้อยโทเทพมาขอให้เขียนตาม
คำบอก

“ข้าพเจ้านายพันโท พระรามพลภัทร ผู้บังคับการกรมทหารบกที่ ๒๒
ซึ่งบัดนี้ได้ถูกอาวุธ แต่ยังมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ขอทำพินัยกรรมนี้ไว้
ต่อหน้าพยานว่า บรรดาทรัพย์สินสมบัติทั้งปวงที่เป็นของข้าพเจ้านี้ เมื่อข้าพเจ้า
ล่วงลับไปแล้ว ข้าพเจ้าขอยกให้เป็นสิทธิ์แก่นางสาวศรี วรวิสัย บุตรีพระยาวิเศษ
วรวิสัย และขอให้นางสาวศรี วรวิสัย รับทรัพย์สินสมบัติของข้าพเจ้าไว้เป็นพยาน
แห่งความรักอันสุดที่จะพรรณนา อนึ่งเงินเจ็ดหมื่นบาทที่ข้าพเจ้าได้ให้นายร้อยโท

เทพ เทพโยธินยิ้มไปเมื่อก่อนที่กรมจะออกมาสู่ยุทธภูมินั้น ข้าพเจ้าขอยกให้แก่ นายร้อยโทเทพ เทพโยธิน เพื่อเป็นพยานแห่งความไมตรี และข้าพเจ้าขอฝาก นางสาวศรี วรวิสัย แก่นายร้อยโทเทพ เทพโยธิน ขอให้ทะนุถนอมครอบครอง กันด้วยความเสน่หาจนชีวิตหาไม่”

ร้อยโทเทพเทือกจะเขียนตามคำบอกไปไม่ได้ตลอด สะอื้น บอกว่าถ้าได้ ทราบว่าพระรามฯ รักแม่ศรี ตนก็คงจะได้วิ่งไปหาความตายเสียนานแล้ว ไม่ต้อง มานั่งเขียนพินัยกรรมฉบับนี้ ก่อนที่พลพยาบาลจะหามพระรามฯไป พระรามฯ ได้สั่งให้ร้อยโทเทพนำพินัยกรรมไปให้แม่ศรีที่กรุงเทพฯ

แต่นายพันโท พระรามพลภัทร มาอยู่ที่โรงพยาบาลใหญ่ที่ ๑ ในยุทธภูมิ แล้วก็มีอาการทุเลาขึ้น เว้นแต่ใจเท่านั้นยังไม่ดี ยังไม่อยากจะหายใจ ปั่นองของ นายทหารมาอาสาสมัครเป็นพยาบาลกันหลายคน น.ส. จันทน์ ใจกาจ พี่สาว ร.ต. จิต ใจกาจ ก็สมัคร และได้มาเป็นพยาบาลประจำพระรามพลภัทร

ส่วนร้อยโทเทพ เทพโยธิน ไปกรุงเทพฯ ตามหา น.ส. ศรีเท่าไรก็ไม่พบ ในที่สุดทราบว่ามีสมัครเป็นพยาบาลใช้ชื่อใหม่ว่า น.ส. เล็ก ใจงาม และถูกส่งตัว มาประจำอยู่ที่โรงพยาบาลใหญ่ที่ ๒ ในยุทธภูมิ และเพื่อนฝูงนายทหารได้ ติดต่อขออนุญาตให้ย้ายมาอยู่โรงพยาบาลใหญ่ที่ ๑

พระบริหารพลนิกร ยศนายพันโท ผู้บังคับการโรงพยาบาลใหญ่ที่ ๑ ในยุทธภูมิ มาตรวจอาการพระรามฯ บอกว่ารักษายากจะทดลองเปลี่ยนพยาบาล ดูสักที

“โอ้ แม่จันทน์ นี่เขาจะไปเอายาคร่ำหวอดอะไรมาแทนก็ไม่รู้ละ?” แล้วพระบริหารพลนิกรก็พาพยาบาลเล็ก ใจงาม มาพบพระรามฯ พระรามฯ ดีใจมาก แต่ก็พูดว่า

“ฉันหวังใจว่าเธอจะยกโทษให้ฉันในการที่ฉันไม่ตาย”

“คุณพระนี่หรือคะว่าถ้าคุณพระสิ้นชีวิตแล้ว ดิฉันจะอยู่รับมรดกของคุณพระ?”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ที่หาดเจ้าสำราญ เช่นเดียวกับ “ท่านรอง” และมีรูปเรื่องคล้าย “ท่านรอง” มาก จนต้องสรุปว่าทรงพัฒนามาจากเรื่อง “ท่านรอง” นั้นเอง แต่น่าฉงนใจมากกว่า เพราะมีฉากสนามรบ.

๘๖. เสือเถา

พระยาอรรณพประกาศกรณีย์ อดีตอธิบดีกรมอัยการ มีบ้านอยู่ที่สมุทรปราการ ท่านเป็นข้าราชการบำนาญ ออกจากราชการมาหลายปีแล้ว เมื่ออายุท่านมาก ก็ดูว่าจู้จุกจิกอยู่เสมอ ซึ่งเป็นม่านกำบังความฉลาดไหวพริบของท่าน ใคร ๆ ที่รู้จักท่านเรียกท่านว่าเสือเถา เพราะท่านเก่งอย่างเสือจริง ๆ

ท่านมีหลานอยู่สองคน หลานตาของท่านเป็นชาย ชื่อจ่านง เหมาะมด ทำงานอยู่กับบริษัทสยามมณีภัทร และบริษัทส่งไปปฏิบัติงานอยู่ที่อินเดีย หลานอีกคนหนึ่ง เป็นหลานปู่และเป็นหญิงสาว ชื่ออินทรา ดุลยวัจน์ เป็นหลานรัก อยู่ที่บ้านกับคุณปู่ ท่านพระยาอรรณพประกาศกรณีย์ หวังมานานแล้วว่าหลานทั้งสองนี้จะแต่งงานเป็นคู่ครองกันต่อไป แต่อินทรายังชอบสนุก มีเพื่อนหนุ่ม ๆ ก็พอใจ เช่นนายแจ่ม จารูวาท ที่มาพักอยู่ที่บ้านที่สมุทรปราการด้วยในขณะนี้

โดยไม่มีใครนึกฝัน นายจ่านง เหมาะมด กลับมาจากอินเดียและตรงมาที่บ้านของเจ้าคุณตา ว่ารุ่งขึ้นเช้าจึงจะเข้ากรุงเทพฯ ไปรายงานตัวที่บริษัท เจ้าคุณตาถามเหตุผลที่มาในเวลาค่ำกันเช่นนี้ ก็ได้ความว่า บริษัทให้นาสร้อยไข่มุกดีที่งามและงามมากมาจากอินเดีย เป็นเรื่องลับ และตามที่มีข่าวเปิดเผยนั้น บริษัทจะจัดให้คนหนึ่งนำมาโดยมีผู้คุ้มกัน แต่นั่นเป็นสายปลอม สายจริงนั้น นายจ่านงนำมา ท่านเจ้าคุณตาแนะนำให้ฝากไว้ในตู้เซฟ แต่นายจ่านงบอกว่าไม่ต้อง เก็บไว้ในกระเป๋าสีก็ได้อีกแล้ว

คืนวันนั้นตึกแล้วใคร ๆ ก็ไปนอนกัน แต่นายจ่านง ยังคงอยู่ในห้องรับแขก มีคนยืนมือเข้ามาปิดไฟ แล้วห้องก็มืดหมด แล้วก็ слы้งคนปล้ำกัน ครั้นคนอื่นวิ่งมาดู และเปิดไฟขึ้น ปรากฏว่านายจ่านงนอนอยู่กับพื้น ถูกตีที่ศีรษะมีบาดแผล และสลบไป แต่มีสิ่งประหลาด คือ นายจ่านงถือดอกพุดฝรั่งอยู่ที่มือ ซึ่งพระยาอรรณพประกาศกรณีย์เก็บเอาไว้

เรื่องดอกพุดฝรั่งนี้ออกจะสับสนมาก คืนวันนั้นทั้งนายจ่านงและนายแจ่ม

จากรูวาท มีดอกพุทธรังติดที่อกเสื้อทั้งสองคน แต่ผิดกัน เพราะดอกที่นายจำนงติดดอกเสื้อนั้นสาวใช้ชื่อสงวนมัดเป็นข้อเล็ก ๆ ด้วยผมจากศีรษะของตนเอง ไม่ใช่ดอกที่อยู่ในมือนายจำนงเมื่อล้มสลบอยู่

รุ่งขึ้นเช้านายแจ่ม จารูวาท ก็ยังมีดอกพุทธรังติดอยู่ที่อกเสื้อ พระยาอรรณพประกาศ อยากจะพิสูจน์ว่าเป็นดอกที่มีผมของหญิงสาวมัดไว้ ถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ย่อมอนุมานได้ว่านายแจ่ม จารูวาท เป็นผู้ร้าย และเมื่อปล้ำกันทั้งสองคนทำดอกไม้หลุดตกลง แล้วหยิบผิดสับกัน แต่เมื่อมีโอกาสได้ดูดอกพุทธรังที่นายแจ่ม จารูวาทเสียบที่อกเสื้อตอนเช้าก็ไม่เห็นผมสตรีที่ดอกไม้ นั้น อันที่จริงเกิดมีดอกพุทธรังดอกที่สาม เพราะอินทราเก็บเอามาจากต้น เอามาขอแลกกับดอกที่นายแจ่ม จารูวาทเสียบที่อกเสื้อ ดังนั้นดอกที่ต้องการดูเหมือนจะอยู่ที่อินทรา

เช้าวันนั้นนายแจ่ม จารูวาท รีบกลับไปกรุงเทพ และบังเอิญอินทรา ก็จะไปกรุงเทพ เพื่อไปเยี่ยมคุณอาผู้หญิงที่ป่วย แต่ทั้งสองคนนี้นัดพบกันที่บ้านของนายแจ่ม นายแจ่มพยายามจะขอดอกพุทธรัง และว่าจะรีบไปปักให้ได้ ชวนให้อินทราไปส่งถึงนครปฐม

ฝ่าย “เสือเถา” ของเรา เมื่อทราบชื่อนายแจ่ม จารูวาท ไปกรุงเทพ แล้ว และอินทราที่ลงไปเยี่ยมคุณอา มีดอกพุทธรังดอกที่ต้องการไปด้วย ก็ต้องตามไปกรุงเทพ และตรงไปที่บ้านนายแจ่ม จารูวาท นายแจ่ม จารูวาท หลบเสีย ไม่ยอมพบ พระยาอรรณพประกาศฯ จีบจตหมายจากอินทราถึงนายแจ่ม จารูวาท ได้ มีความว่า เลิกความคิดที่จะไปส่งที่นครปฐม และจะกลับสมุทรปราการ จึงแก้งพูดตึง ๆ เพื่อให้ นายแจ่ม จารูวาท ได้ยินว่า ตัวเจ้าคุณจะรอนายแจ่มอยู่ที่นั่น ส่วนอินทรานั้นกลับสมุทรปราการแล้ว ทั้งนี้เพื่อล่อให้นายแจ่ม จารูวาท กลับไปสมุทรปราการเพื่อพยายามเอาดอกพุทธรังที่มีผมมัดอยู่ที่ขณะที่เจ้าคุณรออยู่ที่กรุงเทพ

เมื่อพระยาอรรณพประกาศสำเร็จแล้ว ตัวท่านเองก็รีบกลับบ้านที่สมุทรปราการ ทักพบนายแจ่มที่บ้านของท่านเอง ส่วนอินทรานั้นไม่รู้เรื่องอะไร ได้โยนดอกพุทธรังสำคัญนั้นทิ้ง เพราะเหี่ยวแล้ว ทั้งพระยาอรรณพประกาศฯ

และนายแจ่ม จารุวาท แย่งกันหาดอกไม้ที่อินทราทิ้งไป แต่เจ้าคุณหาได้ก่อน จึงให้คนใช้ช่วยกันที่ประตูให้นายแจ่ม จารุวาทหนีไม่พ้น และพูดกับนายแจ่ม ตรง ๆ ว่าได้แวะไปหาดำรงจนครบตามที่กรุงเทพฯ ได้ความว่าเขากำลังตามตัว นายแจ่มเกี่ยวกับกรณีเชียงใหม่ ดอกพุดนั้นก็ได้พิสูจน์แล้วว่านายแจ่มเป็นผู้ที่ มาปล้ำต่อสู้นายจ่านง ให้คืนสร้อยไข่มุกดีเสียดี ๆ นายแจ่ม จารุวาท จึงหยิบหีบ สร้อยคอส่งให้อินทรา บอกว่าเป็นของขวัญแต่งงานระหว่างอินทรา กับนายจ่านง ในโอกาสต่อไป.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้คงจะเป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ โปรดมาก เพราะเป็นเรื่องทำนอง “นักสืบตามจับผู้ร้าย” มีปัญหาอยู่ว่า เสือเถื่อนผู้นี้ หลงลืมเลอะเทอะจริง ๆ หรือแกล้งทำเพื่อซ่อนความเฉลียวฉลาดรอบคอบ.

๘๗. หงส์ทอง

(พระราชนิพนธ์เจ้าไกรสรเรื่อง)

นางหงส์ทอง ซึ่งเดิมเป็นนางฟ้า ถูกพระอินทร์กริ้วว่าไม่มีความรัก-
พระองค์ จึงสาปให้ลงมาเป็นหงส์อยู่ในป่า จนกว่าจะมีผู้ชายจับไปได้แล้วแล
รักใคร่จนไม่ยอมมีเมีย จึงจะได้กลายเป็นนางมนุษย์ ถึงเวลาบ่ายนางหงส์ทอง
ก็ชวนบริวารไปเล่นน้ำในสระกลางป่า

กล่าวถึงพรานบุญ มาเที่ยวหาเนื้อ เห็นหงส์ทอง จึงนำความเข้าไปทูล
ท้าวพรหมทัตในกรุงพาราณสี ท้าวพรหมทัตก็ตรัสสั่งให้พรานบุญไปจับหงส์ทอง
มาถวาย พรานจับมาได้แล้ว ท้าวพรหมทัตตรัสสั่งให้ทำกรงทองขังหงส์นั้นไว้

ฝ่ายพระอินทเสน โอรัสท้าวพรหมทัต ตั้งแต่ท้าวพรหมทัตได้หงส์ทอง
มาไว้ ก็เวียนไปอยู่ที่ข้างกรงหงส์นั้นบ่อย ๆ เพราะเป็นเนื้อคู่กับนางนั้น จึงให้มี
ความรักเป็นกำลัง ครั้นพระอินทเสนพูดปรารภขึ้นว่า พระบิดาได้ใช้ทูตไปขอ
พระธิดาท้าวหัตถชัยมาให้เป็นชายา หงส์ทองก็ร้องให้ พระอินทเสนเห็นดังนั้น
ก็ปลอบว่า อย่าวิตกและไม่ยอมอภิเษกกับนางนั้นเป็นอันขาด หงส์ก็แสดงความ
ยินดี พระอินทเสนจึงขึ้นไปเฝ้าพระบิดา ทูลโดยตรงว่า การที่จะให้อภิเษกกับ
นางธิดาท้าวหัตถชัยนั้น ขอประทานด ท้าวพรหมทัตว่าให้ไปขอเขาแล้วจะคืน
อย่างไรได้ พระอินทเสนก็ไม่ยอมขึ้นคืออยู่ ท้าวพรหมทัตกริ้ว จึงขับไล่ออกจาก
เมืองพาราณสี พระอินทเสนก็ไปเปิดกรงหงส์พาไปด้วย

ครั้นถึงกลางป่า พระอินทเสนก็พรรณนากับหงส์ว่า เพราะความรักหงส์
จึงต้องตกกระถ้ำลำบาก ถ้าเป็นนางมนุษย์ก็จะได้ยกเป็นเมียคู่ชีวิต ทันใดนั้น
นางก็พ่นสาป กลายเป็นนางมนุษย์ พระอินทเสนก็พากลับเข้าไปเมืองพาราณสี
เฝ้าพระบิดาทูลขอโทษ ท้าวพรหมทัตเห็นนางก็ให้บังเกิดเมตตา จึงยอมอภิเษก
ให้เป็นชายาของพระอินทเสน.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเค้าโครงเรื่องสำหรับละครเวทีเรื่องเดียว ที่ปรากฏว่าเป็นพระราชนิพนธ์ อาจเป็นเรื่องที่งดงามมากเมื่อมีการแสดง แต่ก็ไม่ได้ปรากฏว่ามีการแสดง หงส์มาในบทละครหลายเรื่องเช่นเรื่องพระนาละ เป็นต้น.

๘๘. หนังสือ

สุกัญญา สาวสวยวัย ๑๙ ลูกพระยาวิเศษคีรีศรีชัยสงคราม และคุณหญิง แต่งงานกับคุณพระศุภสาสน์โคกิต ผู้มีอายุกว่า ๔๐ แล้ว เนื่องจากเธอยังมีอายุน้อยจึงชอบสนุกสนาน และมีเพื่อนวัยใกล้เคียงกับเธอบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายประเสริฐ สุภางค์ เพื่อนของพี่ชายของเธอที่ชื่อสุรน ณ ชัยบุรี สุรนชอบส่งศรีน้องสาวของนายประเสริฐอยู่ด้วย หนุ่มสองคนนั้นจึงสนิทกันมาก และหาโอกาสพาสุกัญญาไปเที่ยวเช่นไปดูแข่งม้า เป็นต้น

บรรดาผู้ใหญ่ ๆ มี พระยาวิเศษกับคุณหญิง ตลอดไปจนถึง นายพลโท พระยาศักรินทรเสนี นายทหารเบี้ยบ้านาญและเป็นมิตร ไม่พอใจอย่างยิ่งที่นายประเสริฐมาพัวพันอยู่ใกล้ชิดสุกัญญาบ่อย ๆ เพราะนายประเสริฐชื่อเสียงไม่ดีอยู่ด้วย จึงคิดจะชวนให้สุกัญญากับสามีของเธอไปให้ไกลนายประเสริฐเสียสักระยะหนึ่ง เจ้าคุณวิเศษมีบ้านอยู่ที่ชัยบุรี จึงชวนกันไปที่นั่น และจะเลยไปถึงตำบลห้วยชุมพา

แต่นายประเสริฐก็ตามไปด้วย ไปเข้าบ้านอยู่หลังหนึ่งต่างหาก เขายังคงหาโอกาสเข้าใกล้ชิดสุกัญญาอยู่อย่างเดิม ตำบลห้วยชุมพานั้นอยู่ชายป่า เขาว่าจะออกไปยิงเสือเพื่อเอาหนังมาให้สุกัญญา นายประเสริฐรับกับนายสุรนโดยเปิดเผยว่าเขาตั้งใจจะแย่งสุกัญญามาจากพระศุภสาสน์ให้ได้ ซึ่งทำให้สุรนรู้ไส้และรังเกียจเขาไปด้วยอีกคนหนึ่ง นายประเสริฐกลัวพอที่จะไปขอความรักจากสุกัญญาโดยตรง สุกัญญาชอบเขา แต่ยังไม่รับความรักเขาไม่ได้ รับได้แต่หนังสือที่เขาจะให้ เพราะในฤดูหนาวใส่เสื้อหนังเสื้อก็ถูกสมัณนิยมอยู่

สุรนนั้นจะออกไปยิงนก ประเสริฐจะออกไปยิงเสือ แต่ก็ไปด้วยกัน มีพรานชื่อนายมั่งไปด้วย และเด็กคนใช้ชื่อจอน ไปด้วยอีกคนหนึ่ง สุรนกับประเสริฐมีปืนไปคนละกระบอก

ผู้ที่อยู่ในเรือนที่ห้วยชุมพาดังกล่าวต้องตกใจมาก เมื่อสุรนกับประเสริฐวิ่งกลับ

และรีบปิดประตูลงกลอนบอกว่าพบเสือแม่ลูกอ่อน ประเสริฐส่งปิ่นให้พรานยิง แล้วตนเองวิ่งหนีกลับมา สุรนทิววิ่งตามมาด้วย ปิ่นหลุดกระเด็นไปจากมือ ประเสริฐมีบาดแผลที่มือ สุกัญญาต้องช่วยพยาบาลให้ แต่เป็นบาดแผลหนามเกี่ยวเมื่อวิ่งหนี และบังเอิญหลวงสุนทรทิพยโอสถ ผู้เป็นแพทย์อยู่ที่นั่นด้วย จึงช่วยดูแลให้ บอกว่าเป็นแผลแค่ผิวหนังเท่านั้น

ยังไม่ทันไร จอนวิ่งมาดบประตู บอกว่าเสือตะครุบนายมั่งเข้าแล้ว เพราะนายมั่งยังไล่ทีเดียวและยังผิด ต่อจากนั้นก็มัวยุ่งกับปิ่น เลื่อนลูกเลื่อนไม่เป็นตัวจอนเองวิ่งมา และเจ้าเสือก็ไล่ตามมาด้วย

คิดหาวิธีสู้กับเสือ ตกลงว่าจะต้องให้ใครขับรถไปตามตำรวจ พระศุภ-
สาสน์อาสาไป แอบเปิดประตูออกไป หยิบดาบไปสำหรับป้องกันตัว แต่ยังไม่ทันขึ้นรถยนต์ พบเสือข่มอยู่ที่นั่นเลยต้องสู้กัน พระศุภสาสน์แทงเสือดตาย และตนเองมีบาดเจ็บ ตะเกียกตะกายกลับมาเข้าเรือน

หลวงสุนทรกับสุกัญญาช่วยกันทำการปัจจุบันพยาบาลถอดเสื้อพระศุภ-
สาสน์ออก คุณหญิงก็เข้ามาช่วยอีกคนหนึ่ง หลวงสุนทรแจ้งว่า บาดแผลไม่รู้ร้ายนัก ยามี่ไม่พอต้องกลับไปเอาที่ในเมือง และต้องการยาฉีดป้องกันบาพิษด้วย จดว่าต้องการอะไรบ้าง แล้วให้สุรนขับรถไป ประเสริฐขออาศัยไปด้วย แต่ไม่มีใครยินยอม เพราะไม่ไว้ใจ ให้เดินไป

สุกัญญา รู้จักนายประเสริฐแล้ว บอกว่า “ถ้าตัวของดิฉันเป็นอันตรายไป
ในครั้งนี้ ดิฉันจะฆ่าคุณเสียด้วยมือของดิฉันเอง”

หลวงศุภสาสน์แอบถามหมอว่า ตนเองมีอาการอย่างไรถ้าอาจจะตาย
ก็ขอให้ปล่อยให้ตาย ถ้าจะทำให้สุกัญญาได้รับความสุข คือให้หนุ่มสาวได้อยู่
ด้วยกัน

สุกัญญาแอบได้ยินเข้าจึงบอกว่า ถ้าคุณพระสิ้นชีวิตไป ตนเองก็จะ
ไม่ได้อยู่

คนอื่น ๆ ที่อยู่ ณ ที่นั้นก็แอบเสียงออกไปเพื่อให้พระศุภสาสน์ ผู้กล้าหาญ
ได้อยู่กับสุกัญญาสองต่อสอง.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้โครงเรื่องง่าย มีแนวความคิดอยู่แนวเดียว ไม่มีเรื่องอื่นเข้ามาแทรกแซง และเป็นเรื่องที่น่าค้นคว้า เพราะตามเรื่องเสือจะม้วนเวียนอยู่นอกประตู บนเวทีนั้น.

๘๕. หนามยอกเอาหนามบ่ง

ที่กลางเมืองตึรเก็นด์ส แคว้นนี้มันด์สแลนด์ ประชาชนพลเมือง ตั้งแต่ นคราภิบาลลงมา กำลังเตรียมต้อนรับทหาร กรมทหารม้าที่ ๒๘ ที่กำลังจะมาถึง พลเมืองต้องยอมอด เพราะต้องรวบรวมเสบียงอาหารไว้สำหรับทหาร พวกเด็ก ๆ ยินดีที่จะถูกจับเข้าตะราง เพราะที่นั่นคงมีข้าวปลาอาหารให้บ้าง แต่ใคร ๆ ก็ไม่ยอมจับ

ท่านนคราภิบาล ดุมม์กือปฟ์ มีลูกสาว ๓ คน และหลานสาว ๒ คน จะต้องเตรียมตัวต้อนรับทหารด้วย ทุกคนรำเริงแค้นแต่มาร์กะเรท ลูกสาวคนโต เพราะคิดถึงคูรักที่เป็นทหาร ไม่ทราบแน่ว่าจะได้ย้ายมาอยู่กรมที่จะเยี่ยมเมืองนี้หรือไม่

สปีลมันน์ น้องจะบุรุษ บังเอิญมาถึงเมืองนี้เหมือนกัน บ่นว่าหาอาหารรับประทานไม่ได้เลย พวกลูกหลานนคราภิบาลสงสาร เลยแอบพาเอาตัวไปในครัว พอไปแล้ว กองทหารก็มาถึง

“อันกองทหารชำนาญนัก เหมือนเครื่องจักรดับ ๆ ที่ปรับใหม่
จะใช้เดินอย่างไรได้ตามใจ บ่มีได้เห็นจะเห็นสักเวลา”

ท่านนคราภิบาลกล่าวต้อนรับเชิญให้ไปพักผ่อนแล้วกินเลี้ยง ระหว่างกินเลี้ยงเห็นได้ชัดว่าทหารกรมนนี้มีวินัยเคร่งครัด และปฏิบัติการเป็นเครื่องจักร เช่น จุดบุหรีก็ต้องจุดพร้อมกัน และสูบพร้อมกัน แม้ว่าสูบไม่เป็นก็ต้องสูบ และถ้าเมายังไม่ได้อนุญาตให้อาเจียนก็อาเจียนไม่ได้ รับประทานเสร็จแล้วก็ให้ผู้หญิงมาเข้าแถว เพื่อจับคู่กับทหาร นคราภิบาลกล่าวต่อบรรดาสตรีว่า

“ถึงแม้ใครมีคู่อยู่แล้วเพื่อน ถ้าเขาเป็นพลเรือนจงทิ้งเสีย
จะได้ันกรบหนอมมากล่อเกลี้ย อย่าต้องเกลี้ยต้องกล่อมจนยอมอิน”

ความลำบากอยู่ที่การให้เข้าแถวจับคู่กันตามลำดับนั้น ทำให้ได้ผิดคู่กันไปบ้าง เช่น มาร์กะเรท ลูกสาวคนใหญ่ของท่านนคราภิบาล ไม่ได้กับคูรัก

ของเธอที่ชื่อ ร้อยตรี ฟอนเชอน ที่ได้ย้ายมาอยู่กรรมนี้ และได้มาด้วย ฟอนเชอน
ก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร เพราะมีวินัยบังคับอยู่

“นายเขาแยกตัวน้อง

ต้องยอมเสีย

เขาจะเอาเป็นเมีย

ต้องยอมให้

ถ้ากระนั้นเป็นกรรมต้องจำไกล รักวินัยแทนท้าวเขิน

เรื่องนี้ร้อนถึงสปีดมันน์ ผู้มีปัญญาจะหาทางแก้ไข คือ เนื่องจาก ผู้บังคับ
การทหารม้ากรรมนี้เป็นนายพันเอก ต้องหานายพลมาแก้

พอท่านผู้บังคับการ อาร์ดนุง สั่งให้จิบร้อยตรีฟอนเชอน จับมาร์กะเรท
คู่รักของเขา เข้าจับตัวนคราภิบาลเองด้วยเพราะเข้ามาได้เถียงปรากฏว่า
ฯพณฯ นายพลโท ไพรแธร์ ฟอน ค็อนเนเวิตเตอร์ อนุดับบริตเชินดอร์ฟ มาถึง
ท่านผู้บังคับการตกใจ รีบเรียกทหารเข้าแถว ผู้ที่ได้เคยพบสปีดมันน์ยอมทราบ
ว่าอันที่จริงท่านนายพลโทนั้น ไม่ใช่คนอื่น คือสปีดมันน์นั่นเอง

ท่านนายพลโท อ้างกฎเสนาบดีที่ออกใหม่ว่า ผู้บังคับการมีความผิด
หลายประการ ให้พลเมืองปรึกษากันว่าจะควรทำโทษอย่างไร มาร์กะเรท
บอกว่าท่านก็อับอายขายหน้าแล้ว ควรลงโทษ ซึ่งท่านนายพลโทพอใจ
เพราะพลเรือนกับทหารจะได้สามัคคีกัน

ทันใดนั้น มาร์ทา ภรรยาของท่านนคราภิบาลวิ่งเข้ามาชี้หน้าท่านนาย
พลโทว่า “คนนี่ปลอมตัว”

ท่านนายพันเอกผู้บังคับการ ลึกดักขึ้นมาใหม่ บอกว่าขอให้ท่านนครา-
ภิบาลสอบสวน

ท่านนายพลโทบอกว่าปลอมมาจริง แต่ขณะนั้นก็ไม่มีใครทราบว่าตน
คือใคร นายทหารคนสนิทจึงประกาศให้ทราบทั่วกันว่าผู้นั้นคือ พระยุพราชเจ้า
ฟรีดริช ฟรานซ์ เฟอร์ดินันด์ โยฮัน อะดัลเบิร์ต รัชทายาทแห่งนครนิมันด์-
สแลนด์ นายพลโทในกองทัพบก จเรทหารทั่วไป ท่านนายพลโทหรือสปีดมันน์

จึงปลดหนวดที่ติดไว้ ทหารและพลเรือนจึงทำความเคารพพร้อมกัน พระยุพราช
จึงมีพระดำรัสว่า

“ชาติเดียวกันทุกคน

มัวแก่งและแย่งดี

ทหารอย่าข่มเพื่อน

พลเรือนอย่าใจพาล

ต่างฝ่ายต้องฟังกัน

โบราณะสุภา

เสือพี่เพราะป่าปก

ดินเย็นเพราะหญ้าบัง

รักแต่คนจะเสียที่

จะแตกพวกไม่ถาวรการ

พลเรือนก็เท่าทหาร

อย่าชิงชังซึ่งโยธา

ทุกสิ่งสรรพสำเร็จนา

นิตะกล่าวก็ควรฟัง

และปารกเพราะเสือยัง

และหญ้ายังเพราะดินดี”

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นบทละครแฝงความจริงอยู่ คือเมื่อทหารหลงใช้อำนาจผิด ๆ ก็ต้องมี
สมเด็จพระยุพราช จเรทหารมาปราบ มีเพลงไพเราะมาก แต่ผู้ดูละคร
สมัยนั้น เห็นว่ารุนแรงไป จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ปรับปรุงใหม่ให้
เพลาลง.

๕๐. หมอจำเป็น

ตาสังกับยายมาเป็นผัวเมียกัน แต่ก็ทะเลาะกัน ยายมาหาว่าตาสังอวดดี ตาสังหาว่ายายมาปากจิต ลงท้ายผัวตีเมียเข้าไปหลายผัวะ ตีแล้วก็ไปขอโทษ ยายมายังโกรธไม่ยอมยกโทษ บอกว่าเจ็บนัก ต้องหาทางแก้แค้นให้ได้

จินดาลูกสาวของหมื่นจำเนียรเจ็บ แล้วก็กลายเป็นไข้ หมื่นจำเนียรหาหมอยารักษาหลายคนแล้ว แต่ไม่หาย จึงส่งคนไข้ให้สืบหาหมออื่น ๆ อีก ยายมาเห็นได้ท่า จะแก้แค้นผัวจึงบอกว่า ตาสังนี่แหละเป็นหมอวิเศษ แต่บ้าจนไม่น่าเชื่อ บางทีต้องตีแกเสียเจียนตาย แกจึงจะรับว่าเป็นหมอ

อีกครู่เดียว นายสังก็ถูกคนไข้หมื่นจำเนียรตีเสียพักหนึ่ง จนต้องรับว่าเป็นหมอ และไปรักษาลูกสาวหมื่นจำเนียร

เมื่อจำเป็นที่จะต้องเป็นหมอ ตาสังก็เลยถือโอกาสสนุกใหญ่ รู้ภาษาฝรั่ง คำสองคำ ก็จัดออกมาพูด ซึ่งชาวบ้านนอกอย่างหมื่นจำเนียรก็ไม่รู้ว่าแปลว่าอะไร

อันที่จริงจินดาไม่ได้ป่วยไข้อย่างใดเลย จินดาร์กอยู่กับนายเหลื่อม แต่หมื่นจำเนียรไม่ยอมยกให้ จะให้แต่งงานกับนายห่อซึ่งจินดาไม่รัก เจ้าสาวก็เลยแกล้งทำเป็นไข้เพื่อหลีกเสี่ยงจากการเข้าพิธีสมรส นายเหลื่อมมาขอให้หมอสังช่วยในเรื่องของเขา

ต่อมานายเหลื่อมก็แต่งตัวเป็นแขกว่าเป็นลูกศิษย์ของหมอสัง มาช่วยรักษาคนไข้ พอจินดาได้พบนายเหลื่อมก็พูดจ้อ หมอสังบอกว่าให้นายเหลื่อมพาคนไข้ไปเดินเล่น จินดาก็เลยหนีตามหมอแขกไป หมื่นจำเนียรรู้เข้าก็เลยให้คนไข้จับหมอสังมัดไว้ ให้ไปตามตำรวจกรมารับหมอสังไปเข้าตะราง

แต่แล้วหนุ่มสาวก็กลับใจ เข้ามาหาหมื่นจำเนียรโดยดี นายเหลื่อมบอกหมื่นจำเนียรด้วยว่า บัดนี้ตนได้รับมรดกของลุงที่ได้สืบทอดลงมา หมื่นจำเนียรจึงหายโกรธ และยินดียกลูกสาวให้. (๕)

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องเดียวที่ทรงพระราชนิพนธ์ดัดแปลงจากเรื่องของ นอลิแอร์ ผู้เขียน
บทละครฝรั่งเศสที่เรื่องนาม เป็นเรื่องขบขัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร จัดแสดงฉลองพระบรมราชสมภพ ครบ ๑๐๐ ปี ของพระบาท-
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๕๑. หมายนำบ่อน้ำ

พระยาประดิษฐ์ราชการ มีงานขึ้นบ้านใหม่ เชิญเพื่อนฝูงมาเลี้ยงมากมายหลายคน หลวงภักดีดำรงศักดิ์ มีขวาวของเจ้าคุณ จัดงานเก่งมาก ทุกคนมีความพอใจ เจ้าคุณก็ย่อมจะพอใจ มีข่าวว่าในไม่ช้าหลวงภักดีจะได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระ และอาจมีโชคได้มาลี หลานสาวของเจ้าคุณมาเป็นคู่ครองด้วย ถ้าได้มาลีจริง หลวงภักดีก็คงจะเป็นสุข เพราะมาลีเป็นหลานรักของเจ้าคุณ ข้ามีทรัพย์สินสมบัติติดตัวอยู่ด้วย

หลวงประจักษ์อักษร กับนายร้อยเอกแก้ว กุสุมรัตน์ ได้ทราบเรื่องมาลีกับหลวงภักดีจากปากของพระพินิจนเรศวร ผู้ที่มาในงานคนหนึ่ง นายร้อยเอกแก้วถึงกับสะดุ้ง เพราะรู้จักมาลีมาก่อนที่หส์ดินบุรี และออกจะชอบเธออยู่ด้วย แต่ร้อยเอกแก้วบอกว่านั้นก็ไม่สำคัญ สำคัญที่ว่าหลวงภักดีมีภรรยาอยู่แล้ว ชื่อผ่อง หลวงภักดีมาทำตัวเป็นโสดอยู่ในสังคมเช่นนี้ ไม่เป็นยุติธรรมแก่ผ่องและแก่มาลีด้วย

บังเอิญจริง ๆ ที่ลูกของหลวงภักดีเจ็บมาก ผ่องผู้เป็นภรรยาจึงมาตามหลวงภักดีที่บ้านเจ้าคุณเจ้าของงาน หลวงภักดีโกรธ พยายามจะบอกว่าผ่องเป็นน้องและสติไม่ค่อยดี แต่เจ้าคุณประดิษฐ์และคุณหญิงก็จับได้ อันที่จริงผ่องเป็นภรรยา มาลีจึงดูหลวงภักดี แต่ไม่ได้พูดว่าอะไร

หลวงภักดีมีเพื่อนคู่คิดอยู่คนหนึ่ง คือคุณพระวิเชียรวาณิช พระวิเชียรคนนี้เป็นคุณพระวัยหนุ่ม อายุไม่เกิน ๓๐ เป็นสหายของหลวงภักดีในทางชั่ว คำเพชร มีหนี้สิน และเอาชื่อหลวงภักดีไปเป็นประกัน พระวิเชียรหาวิธีแก้ไขฐานะทางการเงินไม่ได้ นอกจากจะให้หลวงภักดีได้แต่งงานกับมาลี หลานสาวเจ้าคุณประดิษฐ์ราชการ ดังนั้น จึงบอกหลวงภักดีไม่ให้เลิกความคิดนั้น หลวงภักดีบอกว่ามีอุปสรรคอยู่อีกอย่างหนึ่งที่ตัวร้อยเอกแก้ว กุสุมรัตน์ ดูเหมือนเขาจะเป็น

คู่แข่งที่ได้เปรียบอยู่ขณะนี้ พระวิเชียรก็เลยคิดจะหาหญิงสักคนหนึ่งมาทำเป็นเมียของร้อยเอกแก้ว เมื่อมาลีจะได้ตั้งข้อรังเกียจในตัวร้อยเอกแก้ว

ท่านเจ้าคุณประดิษฐ์แวะไปหาหลวงภักดีที่บ้าน เพื่อบอกให้หลวงภักดีเลิกคิดที่จะขอแต่งงานกับมาลี เลยได้พบบิดามารดาของผ่อง ซึ่งเป็นชาวบ้านนอก พุดจาแสดงเป็นคนบ้านนอก ใช้ศัพท์ผิด ๆ

“ได้ทำชื่ออำพยะคะ ภรรยาได้ทำชื่อมาพยะคะ” หลวงภักดีรู้สึกขายหน้ามาก หัวเสีย ถึงกับบอกออกมาตรง ๆ ว่า “ถ้าลูกสาวของยายมาไม่มาเป็นตรวนใส่ขาคันอยู่ละก็ ฉันจะได้เป็นหลานเขยเจ้าคุณประดิษฐ์ และจะได้เมียที่มั่งมีด้วย !”

เจ้าคุณประดิษฐ์ราชการนั้น นอกจากจะมีหลานสาวสวย ยังมีบุตรที่น่ารักด้วย ชื่อนันทา คู่ออกจะสนิทสนมกับหลวงประจักษ์อักษรอยู่ จึงได้วานให้หลวงประจักษ์ แต่งเพลงมาให้ร้อง ซึ่งนันทาร้องให้มาลีฟังดังนี้ ร้องลำแซกสหาย่าย

“เมื่อยามเย็นนั่งเล่นที่ในสวน หอมดอกไม้ใจป่วนคำนึงหา
แก้วกุสมพุ่มพวงดวงผลา ห้างดูราไรรักหนักหทัย
โอเจ้าพวงมาลีที่ในสวน
หอมประนวลหอมยิ่งมาชวนเศร้าอารมณ์
กลิ่นหอมยิ่งคอมคม ละดั่งลอยตามลม
ระทวยระทมอุทัยเอย”

ร้อยเอกแก้ว มาหาเจ้าคุณประดิษฐ์ เพื่อมาเรียนท่านว่าจะไปราชการสงคราม แล้วหลวงประจักษ์ก็ตามมา แต่พอเจ้าคุณออกมาพบ ร้อยเอกแก้วก็ไม่ได้เรียนท่าน เพราะมีเรื่องเข้ามาแทรก คือ สง่า หญิงสาวหน้าตาดี มาถามหา ร้อยเอกแก้ว บอกว่าเป็นสามีของเธอ ร้อยเอกแก้วประหลาดใจ จึงปฏิเสธว่าไม่เคยเห็นหน้า มาลีโกรธ สงสัยกันมากกว่าจะมาหลอกกัน หลวงประจักษ์รับอาสาจะพิสูจน์ให้

หลวงประจักษ์จัดอักษรนัดสง่าไปที่บ้านในวันรุ่งขึ้น และเชิญพระพินิจ-นรธรรมมาเป็นพยาน การชักใช้ไล่เลียงสง่านั้นไม่ยากเลย พระพินิจจดถ้อยคำ

ที่ส่งมาให้การไว้ คล้ายการชักพยานที่ในศาล พอเสร็จแล้วหลวงประจักษ์กล่าวว่า
ไม่เชื่อคำให้การของสง่าแม้แต่คำเดียว อ้างหลักฐานต่าง ๆ ลงท้ายสง่าก็ยอม
จำนน รับว่าพระวิเชียรไขให้มาทำการนี้

มาลีใจร้อน อยากจะพบร้อยเอกแก้วให้ได้ จึงชวนนันทมาที่บ้าน
หลวงประจักษ์ เพราะร้อยเอกแก้วพักอยู่ที่นั่น มาถึงก็ได้อ่านคำให้การของสง่า
และหาขโมยร้อยเอกแก้ว ส่วนหลวงประจักษ์จัดอักษรนั้นก็เลยได้โอกาสขอ
รางวัลจากนั้นหา.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ และแสดง
ระหว่างสงครามนั้นด้วย ตัว ร.อ. แก้ว กุสุมรัตน์ก็อาสาสมัครจะไปราชการ
สงคราม นอกนั้นก็ได้กล่าวถึงหัตถ์สินบุรี เมืองสมมุติที่มาในพระราชนิพนธ์
บ่อย ๆ

๔๒. หมิ่นประมาทศาล

หลวงพิทักษ์ธรรมณูกิจ ผู้พิพากษา นั่งร่างคำพิพากษาอยู่ในห้องเขียนหนังสือที่บ้าน จนเกือบ ๒๓ นาฬิกา ง่วงจึงเข้าห้องไปนอน อ้ายสินมีหน้าที่ปิดหน้าต่างก็ไม่ปิด ทั้งเปิดไว้ หนีไปโรงบ่อนเสียแล้ว

อ้ายบัวที่เรียกตนเองว่า “หลวงราชกิจมือขาว” ปีนเข้ามาทางหน้าต่างห้องนั้นมีตออยู่ จึงเตะเก้าอี้ล้ม หลวงพิทักษ์ถือปืนออกมา อ้ายบัวแย่งเอาไปได้

อ้ายบัวเคยถูกศาลพิพากษาให้จำคุกครั้งหนึ่ง จึงโกรธแค้น น้อยใจในเรื่องวิธีการของศาลโดยทั่วไป ดังนั้นจึงคิดจะ “มาหา” ท่านผู้พิพากษานอกศาลสักครั้งหนึ่ง

“มาหาทำไมเข้าทางหน้าต่าง”

“ได้ทำให้เห็นผมเข้าทางหน้าต่างหรือ”

“ไม่เห็นแต่พอจะเดาได้”

“อ๊ะ จะเอาการเคามาพูดได้หรือขอรับ ถ้าพยานเบิกในศาล บอกว่าไม่เห็น แต่เดาเอา ได้เท่าจะยอมรับว่าเป็นหลักฐานเท็จหรือขอรับ”

อ้ายบัวได้ขอเหล้ามาดื่ม ขอบุหรี่มาสูบ ซึ่งใครจะฟ้องร้องว่าขโมยไม่ได้ เพราะขอแล้ว ชำบังคับให้หลวงพิทักษ์สวมเสื้อเนติบัณฑิตรำละคร และขอตัวแบ่งกันในกระเป๋าสื่อไปเป็นที่ระลึกล ซึ่งคุณหลวงจำต้องให้เพราะกลัวปืนเบรานิงที่อ้ายบัววางไว้บนโต๊ะ

แล้วอ้ายบัวก็บอกว่า ได้ตรวจดูปืนนั้นแล้ว เห็นว่าวางไว้บนโต๊ะก็ได้ “เพราะไม่ได้ยัดลูก”

อ้ายบัวบอกว่าจะลาไปละ ขอให้คุณหลวงนั่งนิ่ง ๆ อยู่ก่อนจนกว่าเขาจะได้ไปพ้นแล้ว ซึ่งคุณหลวงรับคำแล้วอ้ายบัวก็ออกไป แต่พออ้ายบัวออกไป คุณหลวงก็วิ่งไปที่หน้าต่างตะโกนเรียกตำรวจ

อ้ายบัวกลับเข้ามาว่า คุณหลวงผิดสัญญาจึงมัดคุณหลวงไว้กับเก้าอี้

“พุทโธ ไม่เวทนามังเลยหรือ?”

“ได้ทำเวทนาผมเมื่อไร เมื่อครั้งผมไปขึ้นศาลได้เท่านั้นะ ผมก็ได้เรียน
ได้ทำแล้วว่า ขอให้กรุณาสักหน่อย เมียผมก็มี ลูกก็ยังอ่อน ได้ทำกรุณาผม
เมื่อไร ได้ทำกลับตัดสินจำคุกเป็นปีเต็ม ๆ แน่ ที่ยังงั้นทำไมไม่เวทนา”

“แล้วก็ถ้าคราวหน้า พอได้ทำตัดสินให้เอาคนไปใส่คุก ขอให้ได้ทำ
นึกถึงความลำบากเดือดร้อนของตัวเองได้ทำเองในคืนวันนี้ ในเวลาที่ถูกมัดอยู่
เถอะครับ จะได้เห็นใจคนที่ต้องติดคุกมัง”

อธิบายท้ายเรื่อง

เช่นเดียวกับเรื่องแก้แค้น เป็นเรื่องสั้นที่มีการได้คารมกันระหว่าง
คน ๒ คน มีคนใช้เป็นตัวประกอบเพียง ๑ คน ข้าราชการจังหวัดพัทลุงจัด
แสดงถวายทอดพระเนตรที่พลับพลาหน้าตึกกะโรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

๕๓. หลวงจำเนียรเดินทาง

หลวงจำเนียรวานิช พ่อค้า กำลังจะพาครอบครัวไปนครศรีธรรมราช โดยรถไฟ แต่เป็นครอบครัวเล็ก ๆ คือนางจำเนียรวานิช ภรรยา ซ้อยี่สุน กับ ลูกสาวชื่อโสภา ตั้งชะวรรณ มีชายหนุ่มสองคนที่เป็นเพื่อนกัน และรักโสภา เช่นเดียวกัน ตีตัวรถไฟขึ้นตามไปด้วยทั้ง ๆ ที่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าหลวงจำเนียร จะไปถึงไหน ชายหนุ่มทั้งสองนี้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะแข่งขันชิงคู่สเนหาอย่าง ฉันทมิตร ใครโชคดี อีกคนหนึ่งก็จะไม่โกรธ ไม่อาฆาตจองเวร ชายหนุ่มสองคนนี้ คนหนึ่งคือนายเนียน เสาวรส อีกคนหนึ่งคือนายแมน เสลานนท์

หลวงจำเนียรกับครอบครัวเดินทางไปถึงไหน สองหนุ่มก็ไปถึงนั้น ในที่สุดก็มาปรากฏที่เชิงเขาน้ำตกกะโรม

ขณะที่นายเนียนนั่งรับประทานกาแฟอยู่ ณ ที่พัก ส่วนนายแมนนั้นลงไป ดูว่าหลวงจำเนียรกับครอบครัวจะมาหรือยัง มีเสียงเอะอะ และมีผู้พยงหลวง จำเนียรเข้ามา สอบถามรู้ได้ความว่า หลวงจำเนียรขี่ม้าและที่รองเท้ามีเดือย จึงทำให้ม้าดิ้น คุณหลวงจึงตกจากหลังม้ากลิ้งลงไปในห้วย แต่นายแมนได้รับ ไปช่วยจุดเอาไว้ ใคร ๆ ก็ชมเชยและชอบใจนายแมนโดยเฉพาะพวกผู้หญิง ซึ่งทำให้นายเนียนยอมแพ้ และตั้งใจจะกลับกรุงเทพฯ ในวันรุ่งขึ้น

แต่พอไปสนทนากับหลวงจำเนียร นายเนียนก็กลับใจไม่กลับกรุงเทพฯ ด้วยได้สังเกตว่าหลวงจำเนียรไม่สุภาพใจในการที่นายแมนมาเป็นเจ้าบุญนายคุณ

ในเวลาติดต่อกันนั้นเอง หลวงจำเนียรจะขึ้นไปดูน้ำตก และชวนนายเนียน ไปด้วย นายแมนไม่ไป คงจะรออยู่เพื่อพบกับพวกสุภาพสตรี และได้พบจริง ๆ ทั้งคุณแม่คุณลูกรู้สึกบุญคุณของนายแมน และดูจะชอบนายแมนเอามาก ๆ นายแมนก็เล่ายุติกับคุณแม่เรื่องที่ดินรักโสภา

มีเสียงเอะอะครั้งที่สอง แล้วก็มีผู้พยงนายเนียนเข้ามา หลวงจำเนียร อธิบายว่า เหตุการณ์น่าเสียวใ้มาก กำลังเดินขึ้นไปบนสนามลาดฟ้า นาย

เนียนตกลงไปในหุบผา หลวงจำเนียรเองแผ่นตามไป และช่วยชีวิตของนายเนียนไว้ได้

“พ่อเนียน สหายรัก รักราวกับลูก! ถ้าไม่ได้ฉันแล้ว ป่านนี้เธอก็จะ เป็นแต่ก้อนเนื้อกับกระดูกอันหักป่นจนไม่เป็นรูปกองอยู่ที่ก้นลำธาร” ตั้งแต่นั้น เป็นต้นไปหลวงจำเนียรก็รักนายเนียน และดูเหมือนจะซังนายเนียน

ภายหลังเวลาหนึ่งเดือนหลวงจำเนียรและลูกเมียก็กลับมาบ้านที่กรุงเทพฯ พ่อแม่หารู้กันในเรื่องที่มีชายหนุ่มมาขอโสภากพร้อมกันสองคน ไม่ตกลงกันได้ และจะถามลูกสาว โสภาก็ตอบว่า ยินดีจะแต่งงานกับนายเนียน ทำให้หลวงจำเนียร ไม่พอใจ และพูดแก่ไปว่าจะต้องดูให้รอบคอบก่อน มีเรื่องปรากฏขึ้นว่าหลวง จำเนียรได้รับหมายศาลกรณีที่ว่าและผลักอกเจ้าพนักงานศุลกากรที่ด่าน นายเนียนรับจะไปเจรจากับผู้ใหญ่ในกรมศุลกากรให้ถอนฟ้อง ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง หลวงจำเนียรได้ไปเขียนข้อความในสมุดเยี่ยมที่ที่พักน้ำตกกะโรม เป็นเชิง หมิ่นประมาทพันตรีหลวงรุกราญธรรงค์ นายทหารผู้นี้มาตามตัวหลวงจำเนียร ทำทนายให้ไปสู้กันที่ทุ่งบางนา หลวงจำเนียรรับทำ แต่แอบเขียนจดหมายไปบอก ตำรวจด้วย อันที่จริงนางจำเนียรก็เขียนไป ข้านายเนียนก็เขียนไปด้วย

นายเนียน เลลานนท์ ได้ไปจัดการทั้งสองเรื่อง คือ ได้ไปเจรจาทางกรม ศุลกากรให้ถอนฟ้องเป็นผลสำเร็จ และเนื่องจากพันตรีหลวงรุกราญธรรงค์ เป็นหนี้ธนาคารอยู่ จึงได้ส่งคนไปเชิญตัวไปเสีย แต่เรื่องเหล่านี้ยิ่งทำให้หลวง จำเนียรไม่พอใจ หว่านนายเนียนสร้างเหตุที่จะทวงบุญทวงคุณอยู่เรื่อยไป นายเนียนเสียใจมาก จะลาไปไม่กลับมาอีก แต่โสภามาห้ามไว้

เรื่องนี้ก็ใกล้จะจบลง นายเนียนมีโอกาสนพบนายเนียนตามลำพัง จึงบอกว่า สงสารนายเนียนที่

“ประพฤติดลาดเลาเสียรอยเป็นลำดับมา บกพร่องข้อใหญ่ที่ขอบอุปการะคน ก่อนที่จะทำคุณให้แก่ผู้ใด ควรจะพิจารณาให้รู้เสียก่อนว่าคนคนนั้นไม่ใช่ คนโง่แกมบอ อุทาหรณ์คือตัวหลวงจำเนียรนี่เอง แก่ต้องการความชอบ ยิ่งกว่าสิ่งอื่น ตัวฉันเองก็อุปการะคนบ้างนะเพื่อน แต่ฉันทำลับ ๆ ลอบทำคุณ

โดยريب ๆ เมื่อใดฉันพบเพื่อนมนุษย์ตกอยู่ในที่ลำบาก ฉันไม่ใช่ว่าเกียจหรือ
ถือปฏิบัติเข้าไปช่วยเหลือเขาหรอก เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครโกรธฉัน”

“หลวงจำเนียรแก็เป็นคนหยิ่งที่สุดคนหนึ่งในกรุงสยาม เมื่อฉันเห็น
ลักษณะของแก็เช่นนั้นแล้ว ฉันจึงได้เริ่มดำเนินอุปบาย.....แก็ล้งทำไถลตกล้งไป
ในชอกผา”

หลวงจำเนียรได้แอบฟังคำพูดของนายเนียนอยู่ข้างหน้าต่าง จึงเข้ามา
ยกลูกสาวให้แก่คนที่เธอรัก.

อธิบายท้ายเรื่อง

เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๖๑ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
พระประจวร แด่ทรงพระประจวรที่ไร เราก็มักจะได้ละครพระราชนิพนธ์
มาเรื่องหนึ่ง ในเดือนเมษายน ๒๔๖๑ ได้เรื่องนี้เป็นละครชวนหัวที่มีคติ
สอนใจ ทรงแสดงเป็นตัวหลวงจำเนียร

จากซ้าย หม่อมลุ่น วรวรรณ แสดงเป็น นางจำเนียรวานิช

พระยาประสิทธิ์ศุภการ แสดงเป็น นายเนียน เสาวรส

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแสดงเป็น หลวงจำเนียรวานิช

หม่อมเจ้าหญิงลักษมีลาวัณ ทรงแสดงเป็น น.ส. โสภา หังชะวรรณ

พระยาอนิรุทธเทวา แสดงเป็น นายมัน เสลานนท์

๔๔. หัวใจนักรบ

พระภิรมย์วรการ ภรรยาชื่อแยม มีลูกชายสามคน ชื่อสวิง สวาย สวัสดิ์ ลูกสาวคนหนึ่งชื่ออุไร ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองมณีบุรณ มณฑลหัตดินบุรี ซึ่งเป็นท้องที่ชายแดนแห่งพระราชอาณาจักรสยาม

ระยะนั้นเป็นเวลาคนไทยกำลังตื่นตัวเรื่องเสือป่า และลูกเสือ สวัสดิ์จึงแอบไปสมัครเป็นลูกเสือ พระภิรมย์ทราบเข้าก็โกรธถึงกับจะเขียนและอ้างอำนาจของบิดาสั่งให้สวัสดิ์ไปลาออก ซึ่งสวัสดิ์ยืนยันว่าจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ไม่มีทางออก จนกระทั่งนายหมู่เอกเสือป่า หลวงมนูธรรมธราทร ผู้พิพากษาศาลเมืองมณีบุรณ รับสวัสดิ์ไปเป็นลูกเลี้ยง สวัสดิ์จึงไม่ต้องลาออกจากการเป็นลูกเสือ

เรื่องนายสวิง บุตรคนใหญ่ของพระภิรมย์ก็เหมือนกัน จะต้องเข้ารับราชการทหาร พระภิรมย์ขอให้หลวงมนูช่วยให้พ้นจากราชการทหาร ซึ่งหลวงมนูไม่ยอมทำ

“คุณพระนี่แปลกจริง ๆ หนทางใด ๆ ที่พอจะเปิดโอกาสให้คนหนุ่ม ๆ ได้ทำประโยชน์แก่บ้านเมือง คุณพระเป็นไม่ชอบทั้งสิ้น”

พระภิรมย์รักแต่สวายลูกชายคนกลางที่อ่อนแอไข้โรค และชอบเอาเรื่องอะไร ๆ มาฟ้องคุณพ่อ ขณะนี้มาฟ้องว่า พี่สาวของตนที่ชื่ออุไร กำลังพูดกับหลวงมณีราชบุรุษบำรุง ซึ่งเป็นนายอำเภอและเป็นเสือป่าที่ในสวน พระภิรมย์ให้ตามหลวงมณีขึ้นมา แล้วก็โต้เถียงกัน หลวงมณีบอกว่าตนมีเจตนาบริสุทธิ์รักแม่อุไร และจะให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอ พระภิรมย์ตัดบทว่า หลวงมณีนั้นเหมือนคนที่วางบทรบประหารชีวิตตนเองแล้ว เพราะเป็นเสือป่า จึงจะยกลูกสาวให้ไม่ได้ ขอให้หลวงมณีลาออกจากเสือป่าเสียก่อน อุไรลูกสาวของพระภิรมย์เองเข้ามาบอกว่า

“คุณหลวงมณี ถ้าคุณออกจากเสือป่าวันใด วันนั้นคุณกับดิฉันขาดกัน”

หลวงมณีถูกห้ามไม่ให้มาที่บ้านพระภิรมย์อีกต่อไป แต่ในไม่ช้าคุณหลวงก็กลับมา บอกว่ามาโดยหน้าที่ราชการ คือมาตามตัวนายสวิงผู้ไม่ไปจับสลากเข้ารับราชการทหารตามหมายเรียกตัว นายสวิงซ่อนอยู่ในโรงม้า หลวงมณีเลยได้ตัวไป

พระภิรมย์มีเมียน้อยชื่อ แม่เน้ย ซึ่งเป็นน้องของนายชุ่นแบ่ง นายชุ่นแบ่งจึงมาวนเวียนอยู่แถวนี้บ่อย ๆ พระภิรมย์วานให้เขาวิ่งเดินเพื่อไม่ให้ลูกชายต้องเป็นทหาร แต่ไม่สำเร็จ นายชุ่นแบ่งกระซิบบอกพระภิรมย์ด้วยว่าสงครามอาจเกิดขึ้น และมีข่าวจากช่องฮอยว่าทางโน้นเตรียมทหารอยู่พร้อมแล้ว นายชุ่นแบ่งไปจัดการให้นายสวิงหนีทหารแล้วด้วย ! มีแผนการจะให้สวิงหนีออกนอกประเทศ และให้พระภิรมย์กับแม่เน้ยไปด้วย

ในที่สุดสวิงก็หนีทหารมาถึงบ้านตามอาการพระภิรมย์ว่าเป็นอย่างไรบ้าง นายชุ่นแบ่งหลอกสวิงว่าคุณพ่อเจ็บหนัก

ขณะนั้นมีแถวเสือป่าเดินมาอยู่ข้างนอก และอีกครู่หนึ่งก็ขยายแถวถึงปิ่นด้วย แล้วก็เข้ามาในเขตบ้านพระภิรมย์ ต่อมาสักครู่หนึ่งนายสวิงก็นำเสือป่าเข้ามาถึงในห้อง พระภิรมย์เพิ่งจะทราบว่าบัดนี้เกิดการรบกันขึ้นแล้ว

หลวงมณีเป็นผู้บังคับบัญชากองเสือป่าที่เข้ามายึดบ้านพระภิรมย์เป็นที่ต่อสู้ มีคนถูกยิงบ้าง ต้องตามขุนรัตนแพทย์ และจัดตั้งหน่วยพยาบาลสนาม อุไรกับคุณแม่ไปอาสาศาพยาบาลคนเจ็บ

หลวงมณีต้องการส่งคนไปบอกข่าวที่กองทหารโดยถือใบแจ้งเหตุไปสวิงอาสาทำการนี้ แต่พอไปพ้นบ้านก็ถูกยิงตาย แผลอยู่ข้างหลัง

หลวงมณีกำลังหาคนจะให้ถือหนังสือนั้นไปใหม่ สวัสดิ์อาสา

เสือป่ายิงปืนต่อสู้กับข้าศึก น้ำใจเด็ดเดี่ยวด้วยกันทั้งนั้น พระภิรมย์ได้เห็นเหตุการณ์เหล่านั้น ความมีใจคือตั้งจึงหายไปบ้าง ได้ทำงานช่วยพลรบไปบ้าง เช่น ไปตามหมอ ช่วยหามคนเจ็บไปยังหน่วยพยาบาลสนาม ช่วยลงกลอนประตูหน้าต่าง เมื่อถึงหน้าต่างก็เหลียวกลับมาพูดกับอ้ายสีทนไ้ขณะที่เสือป่าถอนตัวไปทางหลังบ้านหมด

“เอ๊ะ อ้ายพวกข้าศึกเห็นจะเล่นระยำแล้ว... ูกก็เกิดมาเป็นผู้ชาย เอา กับมันสักตั้งเถอะวะ” แล้วพระภิรมย์ก็ฉวยปืนที่คนเจ็บทิ้งไว้ยิงข้าศึก อ้ายสั กระพือปีกโลดเด่นดีใจใหญ่

“อ้ายสิ ูกเอานอนได้คนหนึ่งแล้ววะ” พระภิรมย์ให้อ้ายสิไปหาลูกปืน มาอีก นายซุ่นแบ่งเข้ามาห้ามพระภิรมย์ บอกว่าพลเรือนไม่มีหน้าที่รบ ถ้าเขา จับได้ก็ไม่มีทางรอด

“ช่างกูเถอะ ถึงกูตายก็ชีวิตกูเอง”

“รัฐบาลต่อรัฐบาลเขาวิวาทกัน คุณพระจะเจ็บร้อนด้วยทำไม?”

“ก็มันมาข่มเหงชาติกูนี่วะ”

พระภิรมย์ยังต่อสู้กับข้าศึกอีกเป็นนาน แต่ในที่สุดข้าศึกก็เข้ามาจับ พระภิรมย์ได้ และแย่งปืนไป

ข้าศึกยึดบ้านพระภิรมย์ได้ ใช้เป็นที่บัญชาการชั่วคราว อ้ายสิถูกข้าศึก สอบสวนก่อน ผู้บังคับการทหารข้าศึกบอกว่า “อีกประเดี่ยังเสียพร้อมกับ นายมัน” แล้วพระภิรมย์ก็ถูกสอบสวนต่อ พระภิรมย์ตอบข้อซักถามจะฉาน มาก

“ฉันเป็นคนไทยคนหนึ่ง ฉันก็มีหน้าที่ต่อสู้ศัตรูของชาติไทย”

“ฉันเป็นบ้า ไม่รู้สึกประโยชน์ยอมเสียไป จนติดสงครามขึ้นแล้ว ฉันจึงแฉเห็น ประโยชน์”

เมื่อผู้บังคับการทหารข้าศึกคาดโทษพระภิรมย์ถึงตาย พระภิรมย์ก็ได้ พุดกับลูกสาวว่า

“อูไรลูกรักของพ่อ ตั้งแต่เล็ก ๆ มาแล้ว ลูกเคยบ่นอยู่เสมอว่าอยากเป็น ผู้ชาย คราวนี้ถึงเวลาแล้วที่ลูกจะต้องทำใจกล้าหาญอย่างลูกผู้ชาย เวลาต่อไป เมื่อลูกเองจะได้มีลูกมีเต้า สอนลูกของลูกให้มันรู้สึกด้วยว่า ตาของมันเป็นเกิดมา ไม่เสียชาติ ได้ยอมสละชีวิตดีกว่าที่จะยอมเอาใจออกหากจากเจ้าข้าวแดง แกงร้อน”

ทหารข้าศึกสอบสวนสวาย เนี่ยทราบว่าจะถูกยิงจึงร้องกรีดเข้าไปหา

พระภิรมย์จึงทราบว่ายายเป็นชู้กับเมียของตน สวายนกัวยายจึงบอกความลับทางทหารให้ฝ่ายข้าศึก พระภิรมย์โกรธมากจึงกล่าวกับผู้บังคับการทหารข้าศึกว่า

“อ้ายคนนั้นผมได้ให้กำเนิดมัน มันเป็นลูกที่ผมรักใคร่ไว้วางใจ มันยังสมนาคุณโดยเป็นชู้กับเมียผมได้ ข้อนั้นผมยังจะพอยกโทษมันได้ เพราะเป็นความผิดของผมที่แก่ป่านี่แล้ว อยากจะสารแนมีเมียสาว จะให้เขารักใคร่อย่างไร แต่อ้ายคนนั้นมันมีความผิดอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่มีข้อใดจะลบล้างได้ คือมันได้เอาชาติของมันแลกกับชีวิตของมัน มันรักตัวมันยิ่งกว่าบ้านเมือง มันไม่ควรจะมีชีวิตอยู่อีกต่อไป ผมขออนุญาตฆ่ามันด้วยมือของผมเองเดี๋ยวนี้”

นายซุ่นแบ่งอ้างว่าตนได้ทำประโยชน์ให้แก่ทหารข้าศึก มาจะขอความดีความชอบ คือรับว่าตนเป็นผู้ยิงสวิงผู้ที่กำลังถือใบแจ้งเหตุไปบอกทหาร ผู้บังคับการทหารข้าศึกบอกว่าทำเช่นนั้นก็เป็นผู้ร้ายฆ่าคน ให้เอาไปยิงเสีย ซุ่นแบ่งคัดค้านอ้างกฎหมายว่าจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ผู้บังคับการจึงรับว่าไม่ได้จริง ๆ จึงให้เปลี่ยนเป็นแขวนคอ

ส่วนพระภิรมย์นั้น ผู้บังคับการทหารข้าศึกชมว่ากล้าหาญ จึงให้รอการลงโทษไว้ก่อน

มีใบแจ้งเหตุมายังผู้บังคับการทหารข้าศึก ใจความว่า ทหารไทยกำลังยกมา มีเสือป่าสมทบมาด้วย นักบินก็เข้ามารายงานเช่นเดียวกัน ท่านผู้บังคับการจึงตกลงจะถอยออกจากบ้านนี้ และไปหาที่ตั้งมั่นใหม่

พระภิรมย์ดีใจมาก เมื่อทหารและเสือป่าของไทยยกมาใกล้ อุไรดูทางหน้าต่าง รายงานว่าข้าศึกรับฝ่ายไทยไม่อยู่

“ก็แน่ละสิ พวกเรานั้นใจเสียทั้งนั้นนี่ละ”

ทหารไทยในบังคับบัญชาของนายร้อยเอกหลวงเรืองฤทธิ์ราวี เข้ามายึดบ้านพระภิรมย์กลับคืนได้ แล้วนายกองตรีเสือป่า พระยาวิสูตรสงครามก็พาเสือป่าเข้ามา บอกว่ายินดีที่มาทันก่อนที่พระภิรมย์จะเป็นอันตราย และว่าได้ทราบเรื่องของพระภิรมย์ตลอดแล้ว

ตกลงว่าพระภิรมย์จะสมัครเป็นเสือป่าก็สมัครได้ พระภิรมย์จึงได้เป็น
เสือป่าโดยมีหลวงมณีเป็นผู้นำ และหลวงมณูเป็นผู้รับรอง

พระยาวิสูตรชมเชยการกระทำของพระภิรมย์มาก ซึ่งพระภิรมย์ตอบว่า
“ถ้าผมไม่ทำเช่นนั้นกระยาเต็มที”

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจการเสือป่า และลูกเสือ
และเพื่อปลุกใจนักรบไทย เป็นเรื่องที่แสดงกันมากเรื่องหนึ่ง วรรณคดีสโมสร
ได้ตัดสินให้เป็นยอดของละครพูดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ พระยาบุรיןวรราช
แสดงเป็นตัวพระภิรมย์วรากรที่หาตัวจับได้ยาก

พระยาบุรיןวรราช (ชวน สิงหเสนี) ซึ่งแสดงเป็นพระภิรมย์วรากร
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาบุรיןวรราช
ไปเป็นอัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษและอเมริกา หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
สวรรคตประมาณ ๓ เดือน พระยาบุรיןวรราชก็ถึงแก่อนิจกรรมที่สหรัฐอเมริกา.

๕๕. หาเมียให้ผัว

ฉันทนาภรรยาหลงวิสุทธิทรัพย์ไม่สบาย นั่งนอนซึมอยู่ตลอดวัน นอกจากคนไข้ ยังต้องมีนางพยาบาลประจำตัว รับประทานยาหลายขนาน หลายเวลา แต่ก็ไม่ทราบแน่ว่ายอะไรสำหรับรักษาโรคอะไร ตัวเธอเองบอกว่า หมอหกคนก็ไม่ทราบว่าเธอเป็นอะไร หมายความว่าไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แต่ฉันทนาเองรู้แน่ว่าตนเองจะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ไม่นานนัก จะตายแต่ยังอายุน้อย

ฉันทนาเผยความในใจให้ลุงจอนทราบ ว่า เธอเป็นห่วงสามี และจะตายสบายเหมือนนอนคาหลับได้ ถ้าเธอทราบว่าจะมีคนอยู่คอยปฏิบัติสามีของเธอต่อไป เธอจะไม่ทำผิดเหมือนหญิงอื่นที่เอาสัญญา กับสามีว่า เมื่อเธอตายไปแล้ว สามีจะไม่แต่งงานใหม่ และอันที่จริงพอเธอตายไปจริง ๆ แล้ว สามีก็มีเมียใหม่ ภายในไม่ถึงปี สรุปว่าฉันทนาตั้งใจจะเลือกเมียใหม่ให้สามีของเธอ

เธอเลือกเพื่อนของเธอเอง เคยอยู่ในโรงเรียนเดียวกันมา แต่ไปอยู่เชียงใหม่ เสียงาน เพิ่งจะกลับมา ไม่ขี้ริ้ว แต่ไม่สวยมาก มีนามว่ามลิ เลขานนท์

เมื่อมลิมาหาฉันทนา ฉันทนาจะบอกความประสงค์ของเธอ ให้มลิทราบ ก็พูดไม่ออก จึงวานให้ลุงจอนเป็นผู้บอก มลิประหลาดใจมาก “มันเป็นการขออย่างอัศจรรย์ที่สุด” มลิบอกว่า “เป็นของพันวิสัยเหลือที่จะเป็นไปได้”

อันที่จริงมลิผู้นี้เคยติดพันกันมากับนายฉัตร พินทุ์นันทน์ พี่ชายของฉันทนาเอง แต่มีเรื่องผิดใจกัน ฉันทนาก็ทราบ ทราบว่าเลิกกันแล้ว

ฉันทนาอ่อนหวานมลิอีก มลิตอบบាយเบี่ยงไปว่าจะคิดดูก่อน

แต่เมื่อมลิได้ตรองดูแล้ว รู้สึกเคืองมาก ว่าตนถูกดูถูกอย่างมากที่สุด เพราะเดาว่าฉันทนาคงจะหาคนที่ร่ำรวย หรือคนที่โทรมมาแทนตน คงจะไม่ได้หาคนที่สวยงามน่ารักเป็นแน่ “ดิฉันเป็นผู้หญิงคนเดียวในโลกนี้ที่เธอจะขอให้ทำเช่นนั้นได้!” มลิจึงตกลงใจจะรับเพื่อแก้แค้นที่ตนถูกดูถูก. “คอยดูเถอะ แล้ว मैंฉันทนาจะต้องรู้สึกเสียใจในการที่ขอให้ดิฉันเป็นนางบำเรอสำหรับผัวของเธอ”

นอกจากนั้นมลิยังมีความปรารถนาอะไรอีกอย่างหนึ่ง อาจเกี่ยวกับนายฉัตรก็ได้

พอหลวงวิสุทธรัทธิออกมาพบ มลิกาก็เริ่มพูดจา เข้าสนทนากับหลวงวิสุทธรัทธิโดยรวดเร็ว ทั้งฉันทนากับฉัตรไม่สบายใจ ฉันทนาจะพูดอะไรกับสามีสามีก็ไม่ได้ยินเพราะคุยกับมลิอยู่

ยิ่งวันคืนผ่านไป ฉันทนาก็เดือดร้อนยิ่งขึ้น

“เป็นอสรพิษจริง ๆ ดิฉันอุตส่าห์เอามากอดไว้ที่อก กลับมากัดเอาดิฉันได้!”

“นี่ไม่ใช่ผู้หญิงคนเดียวกับที่ดิฉันเลือกเล่นนี่คะ” และ “โอ๊ย มันเหลือเกินนักละค่ะ”

“คุณโน่นแน่ะคะ เขาทำได้ต่อหน้าต่อตา แล้วก็นี่ก็วันเกิดของดิฉันด้วย คุณหลวงลืมเสียแล้วว่าเป็นวันเกิดของดิฉัน”

“เมื่อเขามาหาดิฉันแรก ๆ ราวกับนกกระจอกปีกหัก มาเดี๋ยวนี้สิมากลับกลายเหมือนนกการเวก”

ฉันทนาพยายามจะให้มลิถอนตัว บอกว่าหลวงวิสุทธรัทธิเป็นคนชั่วร้าย เมาเหล้าตีเมีย คงจะอยู่ด้วยไม่ได้ มลิกลับว่าจะแต่งงานแล้วแก้แค้นให้ เรื่องหลวงวิสุทธรัทธิตีเมียนั้นรู้ไปถึงขุนายฉัตรพี่ชายของฉันทนา นายฉัตรก็เลยจะไปเอาเรื่องกับหลวงวิสุทธรัทธิ ยุ้งกันไปใหญ่ ฉันทनावิ่งหนีเข้าห้องไป ลั่นกลอนประทุเสียด้วย

ผู้ที่เดือดร้อนมากมียู่สองคนคือหลวงวิสุทธรัทธิและนายฉัตร เพราะไม่เข้าใจว่าเรื่องเป็นอย่างไร ในที่สุดทั้งสองท่านก็ทราบความจริง หลวงวิสุทธรัทธิแกล้งสารภาพผิดต่อฉันทนา ว่าตนเลวมาก เมาเหล้าแล้วก็ตีเมีย ซึ่งทำให้ฉันทนาทนไม่ไหว ร้องให้ หลวงวิสุทธรัทธิกล่าวต่อไปว่า ถ้าฉันทนาฟ้องหย่าก็จะไม่ต่อสู้คดี ซึ่งฉันทนากลับหาว่าเป็นอุบายของหลวงวิสุทธรัทธิที่จะไปแต่งงานกับมลิ

แต่ฉันทนากลับสบายใจ เมื่อนายฉัตรกับมลิเข้ามาและบอกว่าหมั้นกันแล้ว.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นละครพูดชวนขันที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษ
โครงเรื่องคล้ายเรื่องฮาโล่ห์อยู่บ้าง ทรงแสดงเป็นหลวงวิสุทธิทรัพย์ โดยใช้
พระนามแฝงว่า “นายแก้ว ณ อชุธยา” แสดงที่พระราชวังสนามจันทร์ เมื่อ
วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๔๖๔.

๘๖. หาโล่ห์

นางสาวลูกสะใภ้เจ้าคุณเป็นหม้ายแต่ยังสาว นางสาวชอบพอสนิทสนมกับขุนจ๋านงจำแนกอดัดมาก จนคนเริ่มจะพูดซุบซิบกัน ซึ่งขุนจ๋านงไม่พอใจ หาวิธีแก้ไข หลวงไพรัชพิทยากรยเสนอวิธีแก้สามวิธี คือให้ขุนจ๋านงเลิกติดต่อกับแม่สาวาง ซึ่งนางสาวางขัดข้อง เพราะมีกิจธุระที่จะต้องพบกันอยู่ วิธีที่สองคือให้ขุนจ๋านงแต่งงานกับแม่สาวางเสีย แต่แม่สาวางก็ยังเห็นว่าไม่เหมาะสมเกรงว่าคนจะกล่าวหาว่าแต่งงานเพราะเกิดความจำเป็นขึ้นแล้ว วิธีที่สามคือให้ขุนจ๋านงแต่งงานกับคนอื่นที่แม่สาวางเลือกให้ แล้วขุนจ๋านงก็ยังจะคงไปมาหาสู่กับแม่สาวางได้ เพราะจะมีมิตรเป็นสตรีที่ไม่น่าจะมีอะไรขัดข้อง ขุนจ๋านงพูดออกมาว่า ถ้าทำเช่นนั้นก็เท่ากับว่าหาโล่ห์มิได้หากรยา

ยังพูดกันค้างอยู่ แม่เฉลลลูกคุณพระสมบัติก็มาหาแม่สาวาง มีน้องสาววัยรุ่นชื่อเฉลิมมาด้วย ขุนจ๋านงขึงดูเฉลลไม่วางตา พอใจมาก ตกลงจะยอมแต่งงาน ส่วนสาวางนั้นเกรงอยู่บ้างว่าขุนจ๋านงจะเลิรักเฉลลเอาจริง ๆ แต่ก็ไม่ได้ขัดข้องซ้ำเมื่อทราบวาบิดาของขุนจ๋านงเคยมีเรื่องบาดหมางกันมากับมารดาของแม่เฉลล จะไม่เกี่ยวข้อง สาวางเลยจะเป็นตัวแทนไปสู่ขอแม่เฉลลให้ขุนจ๋านง

ในวันรดน้ำแต่งงาน เฉลลแต่งตัวเสร็จแล้ว น้องสาวของเธอมาพูดอะไร ๆ ที่ไม่ควรพูด จบลงด้วยว่า “ดิฉันรู้อะไร ๆ ดีกว่าคุณพี่อีก” เฉลลสงสัยมากกว่าจะเกี่ยวกับการแต่งงานของเธอ จึงจะค้นเอาจากน้องสาวว่ารู้อะไร น้องสาวก็ซัดไปที่นางแม่นคนใช้ นางแม่นพยายามจะไม่บอก แต่ก็ถูกบังคับเลียบออกมากว่า ได้ยินคุณสาวางพูดว่า ขุนจ๋านงแต่งงานครั้งนี้ ก็เพื่อจะหาโล่ห์เท่านั้นเอง นางแม่นเป็นคนใช้ของแม่สาวาง ยืมมาใช้สำหรับงานแต่งงาน

คืนวันนั้นเมื่อส่งตัวเจ้าสาวแล้ว ขุนจ๋านงพยายามจะพูดจาเล่าโลม แต่แม่เฉลลหน้าบึ้งตึงเครียดไม่พูดไม่จา แต่พอเธอพูด เธอก็ถามว่า

“คุณก็ขึ้นไปอยู่เชิงโหม่นาน ไม่ได้โล่ห์ลงมาเลยหรือ?”

ขุนจ๋านงไม่เข้าใจ แม่เจลาจึงบอกว่าให้ไปตามแม่ลำอางดู และในที่สุดแม่เจลา ก็กล่าวออกมาตรง ๆ ว่า “คุณมาขอที่ดินเพื่อทำโล่ห์เท่านั้นไม่ใช่หรือ คุณกับคุณลำอางตกลงกันเช่นนั้นไม่ใช่หรือ” แม่เจลาขอให้ขุนจ๋านงสัญญาว่าจะไม่ไปบ้านแม่ลำอางอีก ซึ่งขุนจ๋านงกล่าวอ้อมแอ้มยอมให้สัญญาไม่ได้ แม่เจลาจึงตกลงใจเด็ดขาดว่า “จะไม่ยอมร่วมหัวกับคนเช่นแม่ลำอางเป็นอันขาด”

ขุนจ๋านงเข้าไปบอกเจลาแล้วไม่ยอมปล่อย แม่เจลาจึงตะโกนเรียกน้องสาว “เฉลิม, เฉลิม ช่วยพี่ด้วย !”

“พี่จะอยู่ในบ้านนี้ต่อไปอีกไม่ได้แล้ว พี่ลาทีละ อยู่ทางนี้ประพุดตัวให้ตี ๆ อย่าให้เขาหลอกจับไปทำเสียให้อับอายเหมือนพี่นะ”

“คุณพี่จะไปไหน ?”

“อย่ารู้เลย มาช่วยพี่เก็บของเถอะ”

“คุณพี่อย่าเข้าใจว่าที่ดินจะปล่อยให้คุณพี่ไปคนเดียว คุณพี่ไปไหนที่ดินก็จะไปด้วยถึงนั้น”

แล้วพี่น้องสองคนก็หนีลงเรือจ้างออกจากบ้านไป

คืนวันนั้นแม่เจลานัดให้ญาติที่ชื่อแม่นาฏนำเรือจ้างมาคอยอยู่ที่สะพานน้ำ บอกว่าขอให้รออยู่จนสองยาม ถ้าไม่มีเรื่องก็ให้กลับได้ เมื่อมีเรื่องขึ้นเช่นนั้น พี่น้องสองคนก็ลงเรือจ้างไป ซ่อนตัวอยู่ที่บ้านนายทิวสามของแม่นาฏที่ฝั่งธนบุรี

การที่พี่น้องสองคนมาซ่อนอยู่ที่บ้านนายทิวนี้ คนเรือจ้าง คนขายของ และสังคมระดับกรรมกรที่นั่นรู้ดีทีเดียว แต่ไม่พูด เพราะนายทิวให้เงินปิดปากไว้ อาของเจ้าสาวมาตามหาจนถึงที่ครั้งหนึ่ง มาถามยายห้อยคนเรือจ้าง แต่ก็ไม่ได้ความอะไรไป ก่อนกลับยังได้สั่งไว้ว่า “ถ้ามีคนหนุ่ม ๆ หน้าตาหล่อ ๆ มาสืบถามละก็ อย่าได้บอกเลย”

ทางฝ่ายมารดาของเจลานั้นก็ได้แต่ร้องไห้ ทำให้เจลาเสียใจมาก และบัดนี้มีข่าวมาว่า เขาถามกันว่าบ้านนายทิวอยู่ที่ไหน เลยคิดกันว่าอยู่ที่บ้านนายทิวไม่ปลอดภัยเสียแล้ว คิดจะข้ามฟากเข้าไปอยู่ในวังหลวง วานนายทิวติดต่อกับทางบ้าน ให้ขุนจ๋านงไปเสียก่อน แล้วเจลาจะกลับไปหามารดา แต่จะติดต่อ

ก็ไม่ทัน จะข้ามฟากก็ไม่ได้ เพราะตัวขุนจ่านงลงเรือจ้างมาแล้ว ขณะนั้นเป็นเวลาค่ำ

เฉลิมจุดไฟสาวเข้าไปซ่อนในกระท่อมยายผิ้ง นายทิวกับภรรยากลับไปบ้าน ขุนจ่านงมาถึงก็ทักทายกับยายผิ้ง

เฉลิมโผล่ตัวขุนจ่านงแล้วก็หลบผลุบลงไป ไฟในกระท่อมก็เลยดับ ยายผิ้งบอกว่าแมวของแกชุกชนมาก “อิทธิพิ์ ข้ายังไม่เคยเห็นแมวชนเหมือนเอ็งเลย!” ไฟในกระท่อมก็ดับสว่างขึ้น ขุนจ่านงสงสัยมาก ไม่ยอมไปห่างจากกระท่อมยายผิ้ง ยายผิ้งแถมบอกว่า แถบนี่มีพวกนักเลง อ้ายแดงต้อเป็นหัวโจก ขุนจ่านงขอเข้าไปในกระท่อม ยายผิ้งไม่ยอม”

ประเดี้ยวสิ นายทิว แต่งกายอย่างนักเลงโต ถือไม้ตะพด ทำเป็นเมาเดินเข้ามา “นั่นใครวะ ใครมาเก่งในเขตของกู” อ้ายแดงจื้ออาละวาด แล้วก็ผลักขุนจ่านงตกลงไปในเรืออ้ายห้อย เฉลิมอยู่ในกระท่อมอดหัวเราะไม่ได้

ขุนจ่านงบอบขี้มาก นอกยายผิ้งว่า แมวดับไฟได้ก็ยอมแล้ว แต่แมวหัวเราะได้นั้นไม่ยอมเชื่อ จะเข้าไปดูในกระท่อม ยายผิ้งไม่ยอม ตะโกนเรียกตำรวจ

นายยามซื้อออกมาจับขุนจ่านง ทว่ามาปล้นกันซึ่ง ๆ หน้า ขุนจ่านงยืนยันว่าเมียอยู่ในกระท่อม นายยามซื้อก็ยืนยันว่าจะต้องใส่กุญแจมือ

เฉลาทนดูใคร ๆ รังแกขุนจ่านงไม่ได้ ก็เลยออกมาจากกระท่อม และยอมกลับไปบ้านกับขุนจ่านง “ไม่ได้ไปสำหรับความพอใจของคุณ ฉันไปเพราะได้ทราบว่าคุณแม่เป็นทุกข์เป็นร้อน จนถึงน้ำตาตก”

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องใหญ่ที่ทรงพระราชนิพนธ์สมัยวังสราญรมย์ มีพระราชประสงค์จะให้เป็นที่ไทย-ไทย ในส่วนที่ ๑ มีฉากปูที่นอน, ในส่วนที่ ๑, ๒ และ ๔ มีองค์ที่ ๔ ด้วย แต่ส่วนที่ ๓ นี้จบแค่องค์ที่ ๓ ก็คงมมอย่างขี้แล้ว.

๕๗. เห็นแก่ลูก

พระยาภักตินฤนาถ เลี้ยงล่อไว้เหมือนลูก บัดนี้ล่อก็โตเป็นสาวแล้ว มารดาของล่อได้เสียชีวิตตั้งแต่ล่อยังเป็นเด็ก ส่วนบิดานั้น ดำรงชีวิตในทางมิชอบ แล้วก็สูญหายไป เจ้าคุณภักติบอกล่อว่าบิดาของล่อไม่มีชีวิตอยู่แล้ว

วันหนึ่งชายอายุสูง แต่งกายปอน ๆ มาหาเจ้าคุณภักติที่บ้าน เจ้าคุณมองดูครู่เดียวก็รู้ว่าชื่อนายล้ำ (ทิพเดชะ) นายล้ำติดคุกอยู่หลายปี บัดนี้ออกมาแล้วก็ไม่มีทางหากินแต่อย่างใด จึงตั้งใจจะมาพึ่งพาอาศัยลูกสาวคือล่อนั่นเอง ทราบว่าล่อจะแต่งงาน สามีล่อก็คงจะเลี้ยงดูได้

เจ้าคุณภักติขัดข้อง เห็นว่าการกระทำดังนั้นไม่สมควร เพราะสังคมจะรังเกียจ พยายามจะให้เงินนายล้ำแล้วให้ไปเสีย นายล้ำก็ไม่ยอมรับ ว่าจะมาอยู่กับลูกสาว ท่านเจ้าคุณบอกว่าไม่เสียตายนเงินเลย แต่เสียตายความสุขของแม่ล่อ “แม่ล่ออดิเกินกว่าที่จะเป็นลูกคนอย่างแกล”

นายล้ำเถียง จะอยู่พบล่อให้ได้ ถึงกับเจ้าคุณต้องหยิบแสม้าจะมาเขียน “เมื่อพูดกันดี ๆ ไม่ชอบก็ต้องพูดกันอย่างเดียวรึจ้าน!”

โชคดีที่ล่อเดินเข้ามาพอดี นายล้ำเห็นหน้าลูกสาวเข้าก็ชื่นใจ พระยาภักติแนะนำว่าเป็นเกลอเก่า นายล้ำบอกว่ารู้จักมารดาของเธอดี

“คุณพ่อของดิฉันที่ตายนั้นรู้จักไหมคะ” นายล้ำพยักหน้า ล่อจึงพูดต่อไปว่า

“ถ้าอย่างนั้นคุณก็ดีกว่าดิฉัน ดิฉันไม่รู้จักเลย เคยเห็นแต่รูปที่ในห้องของคุณแม่ รูปร่างสูง หน้าอกกว้าง ดิฉันช่างชอบหน้าเสียจริง ๆ หน้าตาเป็นคนชื่อใจคอกว้างขวาง ถ้าใครบอกดิฉันว่าเป็นคนไม่ดี ดิฉันจะไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาดทีเดียว”

คำพูดของล่อทำให้นายล้ำซาบซึ่งในใจ รู้สึกตัวว่าเป็นความจริงที่ว่าแม่ล่ออดิเกินที่จะเป็นลูก

ล่อจะแต่งงาน ขอให้นายล้ำมารดน้ำ ซึ่งนายล้ำขอตัว แต่ตั้งใจจะอวยพรให้ล่อมีความสุข

เมื่อล่อไปแล้ว นายล้ำก็บอกเจ้าคุณว่า

“แม่ล่อได้เขียนรูปพ่อของเธอขึ้นไว้ในใจ เป็นคนดีไม่มีที่ติ ผมไม่ต้องการจะลบรูปนั้น”

นายล้ำจึงมอบแหวนวงหนึ่งไว้สำหรับเป็นของรับไหว้ และเจ้าคุณก็เลยให้เงินจำนวนหนึ่ง และรูปของล่อแก่นายล้ำรูปหนึ่ง เพื่อเป็นที่ระลึก.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ดีมาก จับใจ เป็นเรื่องที่แสดงกันมากเรื่องหนึ่ง คณะกรรมการฉลองพระบรมราชสมภพครบ ๑๐๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้คัดเลือกให้แปลเป็นภาษาต่างประเทศหลาย ๆ ภาษา แปลได้ ๑๔ ภาษา คือ ภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่น นอร์เว ฝรั่งเศส มาเลย์ รัสเซีย สเปน สิงหล อังกฤษ อาหรับ อินโดนีเซีย ฮินดี และโปแลนด์

๕๘. เขี้ยวสังคม

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษเรื่อง Plotters and Victims)

นายพันเอกวิรัช แม้นถวิล ผู้ว่าราชการจังหวัดหัตดินบุรี เลียงส่งผู้บัญชาการกองพล และนายทหาร ที่จะเดินทางไปยังชายแดน เพื่อปราบปรามผู้ก่อการร้าย เชิญข้าราชการทหาร พลเรือน และเพื่อนฝูงมามาก รวมทั้งนายบุตร พันธุ์บุตร กับนางสุลักษณ์ เพื่องฟ้า สุลักษณ์ผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นแม่หม้ายทรงเครื่อง

นายบุตรกับสุลักษณ์วางแผนที่จะให้นายประสงค์ วอนเลิศ เลขานุการของท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ไปขอความรักจากมัลลิกา แม้นถวิล ลูกสาวของท่านผู้ว่าฯ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน แต่สงสัยว่าจะไม่สำเร็จ เพราะนายร้อยโทพิมล วัลลภสกุล มาปรากฏตัวขึ้นที่หัตดินบุรี นายร้อยโทพิมลผู้นี้เป็นหลานของผู้ว่าราชการจังหวัด และดูเหมือนมัลลิกาอาจจะชอบพอสนิทสนมด้วย นายบุตรกับสุลักษณ์ตกลงว่าจะต้องทำให้ ร.ท. พิมลกับมัลลิกาแตกกันให้ได้

ร.ท. พิมลนั้น ได้สมัครจะออกไปชายแดนด้วย นายบุตรจึงรีบดำเนินการตามแผน คือปั้นเรื่องมาใส่หู ร.ท. พิมลว่า มัลลิกาแกลังทำสนิทกับ ร.ท. พิมล เพื่อจะให้นายประสงค์คู่รักเก่าของมัลลิกาหึงหวง และทั้งสุลักษณ์มาหาเธอ การใส่ความกันครั้งนี้สำเร็จตามแผน ร.ท. พิมลโกรธเป็นไฟ เชื่อสนิทว่ามัลลิกาแกลังทำชอบตนเพราะมีความมุ่งหมายพิเศษ ร.ท. พิมลออกไปชายแดนโดยมีความรู้สึกน้อยใจ มัลลิกาก็เศร้าสลดเสียใจมาก

ที่อำเภอชายแดน ในจังหวัดหัตดินบุรีนั่นเอง นายยล สดลวิถี พ่อเลี้ยงมีสวนงาม จึงชวนเพื่อนฝูงมาชมและรับประทานกลางวัน

วันนี้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดก็มาด้วย และมีลลิกาลูกสาวของท่านก็ติดตามมา แต่หน้าตาแย่มากๆ ยังคิดถึงความแตกต่างกับ ร.ท. พิมลเมื่อวันก่อน

สุลักษณ์ก็ไปในงานนั้น และได้พบกับนายประสงค์ วอนเลิศ เลขานุการของท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ประสงค์รักสุลักษณ์ แต่สุลักษณ์กลับยุให้ประสงค์ไปขอความรักมัลลิกา เพราะมัลลิกามีทรัพย์สินสมบัติมาก “ถ้าคุณแต่งงานและอยู่กินกับคุณมัลลิกาแล้ว คุณก็คงจะใช้สมุดเช็คของคุณมัลลิกาได้ ดินฉันมีความจำเป็นจะต้องจับจ่ายใช้สอยเมื่อไร คุณก็คงจะช่วยฉัน”

ประสงค์กระโดดโหยง “ผมตกนรกแน่”

“คุณประสงค์คะ ถ้าคุณยังอ่านหนังสือธรรมจริยาอยู่ คุณก็ยังเป็นเด็กนักเรียน เด็ก ๆ ร้องกันตามถนนว่า ‘ทำดีเป็นศรีแก่ตัว ทำชั่วมีกระเป๋าสตางค์’”

สุลักษณ์ยั่ววอนประสงค์เสียจนประสงค์ต้องตามใจเธอ และเข้าไปขอความรักมัลลิกา มัลลิกาปฏิเสธ โกรธด้วย และแนะนำให้ประสงค์ยื่นใบลาออกจากหน้าที่ราชการเสียโดยเร็ว เธอจะไปจัดการให้คุณพ่อของเธอไม่ขัดข้อง

มีข่าวมาจากชายแดนว่ามีการปะทะกันครั้งใหญ่ ร.ท. พิมลฝากกระสุนปืนไปช่วย ต.ช.ด. ที่บาดเจ็บ ถูกยิงล้มกลิ้งลงไปนอนในซอกหิน มัลลิกาอยู่ที่นั่นด้วย ได้ยินแล้วก็เป็นลม จะล้มลง

สุลักษณ์กับนายบุตรนั้น อันที่จริงก็เป็นสามีภรรยากันอย่างเรียบง่าย เข้าบ้านอยู่ที่หิสดินบุรีนั้น ระหว่างที่วางแผนและปฏิบัติการอยู่ นายประสงค์โผล่เข้ามาหาสุลักษณ์ เพราะยังหลงใหลในเสน่ห์ของเธอ นายบุตรก็หลบไปเสีย นายประสงค์มาส่งข่าวทั้งข่าวร้ายและข่าวดี บอกว่าเขาได้ลาออกจากราชการแล้ว แต่ข่าวดีคือเขาได้มรดกจากญาติ ได้รับมรดกนับล้าน ขอให้สุลักษณ์รับรักเกิด จะได้อยู่กินกันอย่างสบาย สุลักษณ์ตอบว่า “ธรรมชาติผู้หญิงถ้ารับตอบว่ายินดี ผู้ชายก็อาจท่อน้ำใจง่าย”

ณ บัดนี้ ร.ท.ท. แจ่ม เกียรติคุณ เข้ามาแจ้งเหตุว่า ได้จับสามีของสุลักษณ์ไปแล้ว ในฐานะที่เป็นผู้ร้าย มีชื่อว่า “เหี้ยมสังคม”

นายประสงค์ค้านว่าสามีของคุณสุลักษณ์ตายสี่ปีมาแล้ว ร.ต.ท. แจ่ม
แห่งสันติบาลจึงขยายความลับว่า เขาหมายถึงนายบุตร ผู้เป็นสามีคนปัจจุบัน
และมีคดีติดตัวอยู่หลายคดี นายประสงค์ตกตะลึงพูดอะไรไม่ออก

ข่าวที่ว่า ร.ท. พิมลถูกยิงตกลงไปในชอกเขานั้น ทำให้มัลลิกาเป็นห่วง
มาก ใจคอไม่สบาย แต่ในไม่ช้า ร.ท. ทศน์ อรุณกรูร นำจดหมายผู้บัญชาการ
ที่ชายแดนมาให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และเล่าเรื่องการปะทะกับผู้ก่อการร้าย
และกล่าวถึงความกล้าหาญของ ร.ท. พิมลที่ฝ่ากระสุนปืนไปช่วย ร.ต. มนตรี
กับพวกของเขา ๖ คน เสียปืน และเสียงลูกระเบิดดังหูดับดับไหม้ ร.ท. พิมล
แบก ร.ต. มนตรีกลับมาได้ แล้วออกไปเที่ยวที่ ๒ คราวนี้แหละที่ถูกยิงที่แขนขวา
มัลลิกาได้ยินเรื่องนี้จิตใจปั่นป่วนมาก

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด สั่งเรื่องส่งกำลังกองหนุนไปเสร็จแล้วจึงกลับมา
อีกครั้งเดียวก็มีจดหมายมาจากแนวหน้าอีก และ ร.ท. พิมลเป็นผู้นำมาเอง เพราะ
บาดเจ็บอยู่ทางโน้นก็ทำอะไรไม่ได้

มัลลิกาได้เห็นหน้า ร.ท. พิมลอีกก็ดีใจ เธอไม่อาจรีรอต่อไปแล้ว จึงได้
เข้าไปหา ถามตรง ๆ ว่าใครบอก ร.ท. พิมลว่า เธอทำเป็นรักเพื่อให้นาย
ประสงค์ริษยา ซึ่ง ร.ท. พิมลก็ตอบตรง ๆ ว่า นายบุตร

มัลลิกาพอใจ บอกว่าสงสัยข้อนี้ข้อเดียว และว่าบัดนี้ตำรวจได้จับตัว
“เหี้ยมสังคม” ไปแล้ว

“เอ๊ะอะไร เหี้ยมสังคม?”

มัลลิกาจึงบอกว่า นายบุตรนั่นแหละคือเหี้ยมสังคม ได้ก่อกวนสังคม
ของมนุษย์ด้วยอุบายต่าง ๆ มานานแล้ว

ร.ท. พิมลผู้กล้าหาญในสนามรบ ไม่กล้าที่จะขอให้มัลลิกายกโทษให้
แต่มัลลิกาก็บอกว่าไม่ต้องขอ เพราะยกโทษให้เสร็จแล้ว.

อธิบายท้ายเรื่อง

เรื่องนี้เป็นตัวอย่างของการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพัฒนาบทละครพูด ซึ่งมีถึง ๔ ส่วน และทรงพัฒนาลักษณะนิสัย ของนางเอกให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง เป็นเรื่องหนึ่งในจำนวน ๒ เรื่องที่ทรงมี ภาพประกอบด้วย

๕๕. อีซาเบล

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ)

ณ เมืองซานฟรานซิสโก ในรัฐคาลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา นายธนาคารใหญ่มีนามว่าคาร์สัน จัดงานสังคมนาที่บ้านคืนวันหนึ่ง มีเด่นว่า แต่ผู้ที่เชิญมาส่วนใหญ่ก็คือเจ้าพนักงานในธนาคาร และพี่น้อง แยกแปลกหน้าดูเหมือนจะมีอยู่คนเดียว คือท่านเออร์ล ออฟ เบ็กสฟอร์ด มาจากประเทศอังกฤษ

ท่านนายธนาคารมีลูกสาวสวยชื่ออีซาเบล มรรยาทงาม ยิ้มแย้มอยู่เสมอ แต่เขามีหัวรุนแรงมาก จะทำอะไรก็ต้องทำให้ได้ ขณะนี้เธอมีความคิด และความประสงค์ที่จะพัฒนาสังคมทางด้านความเป็นอยู่และฐานะของสตรีแห่งใดแห่งหนึ่งในต่างประเทศ และวางแผนการคร่าว ๆ ไว้แล้วด้วย

ท่านเออร์ล ออฟ เบ็กสฟอร์ดนั้น เป็นชายหนุ่ม และเป็นนิสิตอยู่ในมหาวิทยาลัยออกสตัน ในประเทศอังกฤษ เบี่ยงกันว่ามาอเมริกาเพื่อกิจอันใด บางคนว่ามาล่ำลึงโตที่ภูเขาร็อกกี แต่บางคนว่ามาล่ำลึงสาวเศรษฐี สมัยนั้นอเมริกายังตื่นยศถาบรรดาศักดิ์ ส่วนอังกฤษนั้นเงิน ต้องการเงินใหญ่ ๆ ดังนั้นถ้าจะผสมผสานกันด้วยการสมรสก็คงจะพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ธนาคารนั้นมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงคนหนึ่ง ชื่อ อาร์เธอร์ คาคะเรท เขากับน้องสาวที่ชื่อเบ็คซีมาในงานคืนวันนั้นด้วย อาร์เธอร์ไม่ค่อยสบายใจ เพราะเขาหลงรักอีซาเบลอยู่ และมีท่านเออร์ล ออฟ เบ็กสฟอร์ด มาบ้านเบี่ยนอยู่ใกล้ ๆ อีซาเบล

อีซาเบลเผยโครงการของเธอให้เออร์ล ออฟ เบ็กสฟอร์ดฟัง ท่านเออร์ลจึงเสนอให้ไปลงมือปฏิบัติที่ประเทศอียิปต์ อาร์เธอร์กับเบ็คซีเคยไปอียิปต์มาแล้ว แย้งว่าทำไม่ได้ดอก เพราะหญิงอียิปต์ชั้นดำนั้น มีสภาพความเป็นอยู่ที่อีซาเบลคงจะไม่อยากเข้าใกล้เท่าใดนัก ส่วนหญิงชั้นสูงนั้นก็กับตัว ไปไหนก็ใช้รถที่ปิดหมด และมีคนคุ้มกัน อีซาเบลไม่สามารถเข้าใกล้อีกนั่นแหละ

อีซาเบลบอกว่าสภาพในอินเดียก็คงจะเป็นแบบเดียวกัน ท่านเออร์ลแห่ง เบ็กสฟอร์ดจึงเสนอให้ไปทำที่ประเทศอังกฤษ

ข้อเสนอนี้ถูกใจอีซาเบล เพราะอีซาเบลรู้อยู่แล้วว่าหญิงอังกฤษเป็น อย่างไร และมีช่องที่จะพัฒนาได้มาก

“ผู้หญิงอังกฤษนะที่มึน ๆ หงอยหงว ดูเหมือนว่า
ไม่มีจิตใจอะไรเลย คุณอาจจะถามว่า ทำไมจึง
เป็นเช่นนั้น เพราะว่ามีโอกาสที่จะแสดงนะซี
คะ ผู้ที่เป็นมารดาพยายามอย่างยิ่งที่จะอบรม
ให้ลูกสาวเหมือนรูปปั้น เท่าที่สามารถจะทำให้ได้”

เพื่อนฝูงตลอดจนบิดาของเธอร่วมกันคัดค้าน แต่เธอปักใจเสียแล้ว ไม่ฟัง
เสียงใครเลย ในที่สุดบิดาของเธอก็ยอมแพ้ ต้องยอมให้เธอไป แต่คิดว่าจะต้องหา
ใครให้ไปด้วยสักคนหนึ่ง จะปล่อยให้ไปคนเดียวไม่ได้

อาร์เธอร์ ภาตะเรท อาสา นายธนาคารคาร์สันตกลบ บอกว่าระหว่าง
ที่ไปทำงานพิเศษนี้จะให้เงินเดือนเต็ม และจะหาคนอื่นให้ทำงานแทนที่ธนาคาร
อาร์เธอร์ดีใจมาก กล่าวขอบคุณ จ้องดูนายจ้างของเขา แล้วก็ก้มหน้า “ขอ
ประทานโทษ ผมหวังว่าผมไม่ได้แสดง...”

“คุณนี้กว่าคุณไม่ได้แสดงอะไร แต่ผมก็รู้จักคุณ เพราะได้สังเกตมานาน
แล้ว” นายธนาคารจับมืออาร์เธอร์ แล้วกล่าวว่า “ขอให้คุณโชคดีก็แล้วกัน”.

อธิบายท้ายเรื่อง

เป็นเรื่องที่ประหลาดที่สุด มิได้ทรงตั้งชื่อเรื่องไว้ ผู้เขียนจึงได้คิด
ทูลเกล้าฯ ถวายว่า “อีซาเบล” ที่ประหลาดยิ่งกว่านั้นก็มีเพียงองค์เดียว
แต่มีนวนิยายพระราชนิพนธ์เล่าเรื่องให้เราทราบ ว่า เมื่อไปถึงประเทศอังกฤษแล้ว
เรื่องเป็นอย่างไร.

๑๐๐. โองการพระผ่านฟ้า

(แปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษ เรื่อง The King's Command)

สมเด็จพระพันวษาเป็นใหญ่ในกรุงศรีอยุธยา ทรงพระกรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมาก โดยเฉพาะพญายอดใจเพชรทรงหาคู่ครองไว้ให้ แต่พญายอดใจเพชร สมักรใจที่จะขัดพระบรมราชโองการ การขัดพระบรมราชโองการเป็นอาญาแผ่นดิน

ทั้งนี้เพราะพญายอดใจเพชรรักหญิงอื่นอยู่แล้ว เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อเดือนสิบสองปีก่อน สมเด็จพระพันวษาโปรดให้เล่นเพลงเรือในแสงเดือน เสด็จออกไปประทับทอดพระเนตรอยู่ที่พลับพลาหน้าวังจันทร์ ที่นั่นแหละพญายอดใจเพชรได้พบกับหญิงผู้หนึ่ง เป็นหญิงรูปงาม ได้มีโอกาสพูดจากัน แต่จะพูดกันดังก็ไม่ได้ เพราะอยู่หน้าที่นั่ง โชคไม่ดีสักหน่อยที่เมฆบังดวงจันทร์อยู่ตลอดเวลา พญายอดใจเพชรจึงไม่เห็นหน้าหญิงนั้นถนัดชัดเจน แต่เสียงเบา ๆ ของเธอเพราะจับใจ พญายอดใจเพชรจึงหลงรักตั้งแต่นั้น

ความผิดของพญายอดใจเพชรที่ขัดพระบรมราชโองการนั้น เป็นความผิดฉกรรจ์ที่ต้องลงโทษ ตำรวจจึงออกติดตามค้นหาจะจับตัว พญายอดใจเพชรหนีตำรวจแหวกรั้วเข้าไปในบ้านแห่งหนึ่ง มีผู้หญิงมาช่วยนำตัวไปซ่อนไว้ในหอนอนของเธอ

จำเริญมหาญณรงค์ตามขึ้นมาตบประตูห้อง แต่ค้นไม่พบพญายอดใจเพชร เพราะสุภาพสตรีเจ้าของห้องช่วยปกปิดซ่อนไว้

ปิดประตูห้องสนทนาปราศรัยถามเหตุผลต้นปลายกันสักครู่ พญายอดใจเพชรก็จำได้ขึ้นมาว่าหญิงที่ช่วยเอามาซ่อนไว้ คือหญิงขวัญใจของตนนั่นเอง

“อ้อ ! พี่ตามพบเธอแล้ว ขวัญยิหว่า หญิงที่งามที่สุดในกรุงศรีอยุธยา !”
อันที่จริงขวัญยิหว่าจำพญายอดใจเพชรได้ก่อน แต่มิได้พูดออกมา

พญายอดใจเพชรเข้าไปใกล้เพื่อจะแสดงความรักตามวิสัยของชายหนุ่ม แต่ขวัญยิหวาห้ามไว้ บอกว่าเธอให้ความรักไม่ได้ เพราะเธอมีคู่อยู่แล้ว มารดาของเธอรับหมั้นไว้ โดยที่สมเด็จพระพันวษาจะทรงจัดการให้

พญายอดใจเพชรอ้อนวอนขวัญยิหวาเป็นนาน ขวัญยิหวาจึงยินยอมที่จะพากันไปเมืองนคร แต่พอได้ออกไปนอกหน้าต่างก็เห็นตำรวจล้อมบ้านอยู่ไปไม่ได้

จำเป็นต้องเปลี่ยนแผนการ ขวัญยิหวาจึงตกลงว่าจะไปกราบเท้าท่านขุนวังซึ่งขวัญยิหวารู้จัก ขอให้รอกการลงพระราชอาญาไว้สักระยะหนึ่ง ขวัญยิหวาเรียกพญายอดใจเพชรว่าพี่เพชร ต้องการทราบนามเต็ม เพื่อไปบอกแก่ท่านขุนวัง

พอได้ทราบชื่อเต็มของ “พี่เพชร” ขวัญยิหวาก็ตกใจ พร้อมกับดีใจ เพราะพญายอดใจเพชรนั้นแหละคือคู่หมั้นของเธอ

พญายอดใจเพชรก็ดีใจ เพราะทราบขึ้นมาว่า ขวัญยิหวานั่นเองที่สมเด็จพระพันวษาจะพระราชทานแก่ตน

แม้แต่ดีใจกันไม่ทราบดอกว่าจำเริญกับลูกสมุนของเขาขึ้นมาบนเรือนอีกแล้ว และได้ยินหญิงชายพูดกันอยู่ในห้อง

พญายอดใจเพชรปีนออกไปทางหน้าต่างเพื่อเข้าครัวเพราะหิวจัด ส่วนขวัญยิหวาเตรียมจะไปบอกขุนวังว่า พญายอดใจเพชรกลับใจจะไม่ขัดพระบรมราชโองการแล้ว แต่พอเปิดประตูไปก็พบจำเริญ จำเริญจะเอาตัวผู้ขัดพระบรมราชโองการให้ได้ ได้ยินเสียงพูดกับขวัญยิหวาอยู่เมื่อสักครู่นี้

อารามที่รับปีนหน้าต่างเข้าไปในครัว พญายอดใจเพชรลืมหื้มผ้าคาดเอวสีแดงไว้ จำเริญจึงสั่งลูกน้องจับขวัญยิหวาในฐานะที่ซ่อนตัวผู้ร้ายที่ขัดพระบรมราชโองการ

พญายอดใจเพชรชักดาบเดินเข้ามา ห้ามไม่ให้ใครแตะต้องตัวขวัญยิหวา จำเริญบอกว่าคนทำตามหน้าที่ ขอให้พญายอดใจเพชรมอบดาบที่ชักอยู่ให้แกเขา

ในที่สุดก็ตกลงกันได้ว่า ถ้าเจ้าเหี่ยมสัญญาว่าจะไม่แต่งงานขั้วยิหว่า
ผู้ไม่มีความผิด พญาอดใจเพชรจะมอบดาบให้ และยอมให้ควบคุมตัวไป
แต่ผู้เดียว

เจ้าเหี่ยมกำลังจะควบคุมพญาอดใจเพชรไป ก็มีเสียงเอะอะกันข้างนอก
ท่านขุนวังผ่านมาจากหน้าบ้าน เห็นตำรวจที่ประตูบ้านเป็นที่ผดสังเกตุจึงได้
ขึ้นมาดู

ขุนวังได้ทราบเรื่องราวว่าบัดนี้พญาอดใจเพชรจะไม่ขัดพระบรมราช-
โองการ จึงได้รวบรัดคดี ถอนหมายรับสั่งให้จับกุม

ขั้วยิหว่ารีบเข้าครัวเพื่อจัดอาหารเลี้ยงฉลอง มีปลาแห้งกระเทียมดอง
เป็นต้น และเจ้าเหี่ยมหาญณรงค์ก็ได้รับเชิญ เพราะเป็นผู้ที่บังคับโดยปริยาย
ให้คู่รักได้อยู่ด้วยกันในที่โหล้น จนเรื่องลงเอยด้วยดี.

พระราชนิพนธ์บทละครเรื่องนี้ กะทัดรัดน่าดื่มด่ำ ทรงลำดับเรื่อง
ดีจริง ๆ ทั้งยังได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นนวนิยายไว้อีกสำนวนหนึ่ง ซึ่งอยู่
ในชุด “พระสหายเล่าเรื่อง” ทรงพระราชนิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ ชื่อ The
King's Command ทรงจัดแสดง และทรงแสดง ในการแสดงครั้งแรกที่พระ
ตำหนัก Westbury Court ประเทศอังกฤษ

ฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์

คณะกรรมการมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และคณะกรรมการหอวชิราวุธานุสรณ์ มีความเห็นร่วมกันว่าสมควรจัดให้มีฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์ ณ หอศรีอยุธยา หอวชิราวุธานุสรณ์ ทุกปี ปีละประมาณ ๓ เดือน เริ่มตั้งแต่วันพระบรมราชานุสรณ์วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน อันเป็นวันฉัตรมงคลรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นไป

ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการสนองวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งของมูลนิธิฯ ว่าด้วยเรื่องการดำเนินการในกิจการซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงริเริ่มไว้ เช่น เรื่องการละครแล้ว เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นอกจากความเพลิดเพลินทั้งทางปัญญาและอารมณ์ที่ผู้ชมละครพระราชนิพนธ์พึงได้รับ ละครพระราชนิพนธ์ยังเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การศึกษา สมควรที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาและประชาชนได้ศึกษากันคว้า การแสดงละครให้ชมจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งทางการศึกษา มีพยานหลักฐานถึงความสำคัญของการละคร คือ มหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ ต่างจัดกิจการละครให้อยู่ในหลักสูตรครบทุกแห่งแล้ว

ในฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ ได้จัดแสดงละครพระราชนิพนธ์ ๕ เรื่อง ด้วยความร่วมมือของสโมสรและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ดังนี้ คือ

๑. โชคหมุนเวียนเปลี่ยนไปได้ทุกทุกวัน ละครพระราชนิพนธ์ภาษาอังกฤษที่ยังไม่เคยมีการจัดแสดงเลยชื่อเรื่อง A Turn of Fortune's Wheel ม.ล. ปิ่น มาลากุล ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้แปลเป็นภาษาไทย จัดแสดงโดยคณะสโมสรละครสมัครเล่น

๒. ชิงนาง พระราชนิพนธ์ละครพูดภาษาไทยที่ทรงดัดแปลงจากบทละครภาษาอังกฤษเรื่อง The Rivals จัดแสดงโดยคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

๓. พระเกียรติภ ตอนที่ ๑ พระราชนิพนธ์ละครว่า จัดแสดงโดยวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

๔. พระร่วง พระราชนิพนธ์ละครพูดคำกลอน จัดแสดงโดยวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

๕. พระหันอากาศ พระราชนิพนธ์เค้าโครงเรื่อง สำหรับการแสดงละครกรมศิลปากรจัดแสดง

อนึ่ง ในฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์ครั้งที่ ๑ ได้กำหนดให้แสดงพระราชนิพนธ์ละครพูดคำฉันท์เรื่องมัทนะพาธา ฉาก “สาปนางมัทนาให้เป็นดอกกุหลาบ” เป็นสัญลักษณ์ของฤดูกาลการแสดง

ฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๒๗ จัดแสดงละครพระราชนิพนธ์อีก ๕ เรื่อง คือ

๑. ยามม และ ฟ้ามา พระราชนิพนธ์ละครพูดภาษาอังกฤษสั้น ๆ ๒ เรื่อง คือ เรื่อง The Taming of Uncle Gideon และเรื่อง Sir Herbert's Reward ซึ่ง ม.ล. ปิ่น มาลากุล แปลเป็นภาษาไทย เรื่องแรกไม่เคยจัดแสดงเป็นภาษาไทยเลย ส่วนเรื่องหลังนั้นยังไม่เคยมีการจัดแสดงมาก่อน ครั้งนี้จัดแสดงโดยคณะสโมสรละครสมัครเล่น

๒. รามเกียรติ์ ชุดพรหมศาสตร์ พระราชนิพนธ์ละครดึกดำบรรพ์ (โขน) จัดแสดงโดยโรงเรียนพณิชยการราชดำเนิน

๓. พระเกียรติภ ตอนที่ ๒ พระราชนิพนธ์ละครว่า จัดแสดงโดยวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

๔. หาโล่ พระราชนิพนธ์ละครพูดที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยให้เป็นเรื่องไทยแท้ ปราศจากอิทธิพลต่างประเทศ จัดแสดงโดยคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

๕. มัทนะพาธา พระราชนิพนธ์ละครพูดคำฉันท์ ซึ่งได้รับการยกย่อง
จากวรรณคดีสโมสรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ จัดแสดงโดยโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
สัญลักษณ์ของฤดูกาลการแสดงละครพระราชนิพนธ์ครั้งที่ ๒ ได้แก่
พระราชนิพนธ์ละครพูดคำกลอนเรื่องพระร่วง ฉาก “ไทยรวมกำลังตั้งมั่น”
ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการฉลอง ๗๐๐ ปีแห่งลายสือไท ใน พ.ศ. ๒๕๒๖.

บรรณานุกรมเรื่องสั้น สมประสงค์
เปรียบเทียบละครของ
พระคณาแห่งพระมว- สัตกัย
ปกิธระศักดิ์ สหมแป
เมื่อครั้งก่อนกาล

๒๕ ๒๕๖๓

